નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

વિનયપિટકે

મહાવગ્ગ-અટ્ઠકથા

૧. મહાખન્ધકં

બોધિકથા

ઉભિન્નં પાતિમોક્ખાનં, સઙ્ગીતિસમનન્તરં;
સઙ્ગાયિંસુ મહાથેરા, ખન્ધકં ખન્ધકોવિદા.

યં તસ્સ દાનિ સમ્પત્તો, યસ્મા સંવણ્ણનાક્કમો;
તસ્મા હોતિ અયં તસ્સ, અનુત્તાનત્થવણ્ણના.

પદભાજનિયે અત્થા, યેહિ યેસં પકાસિતા;
તે ચે પુન વદેય્યામ, પરિયોસાનં કદા ભવે.

ઉત્તાના ચેવ યે અત્થા, તેસં સંવણ્ણનાય કિં;
અધિપ્પાયાનુસન્ધીહિ, બ્યઞ્જનેન ચ યે પન.

અનુત્તાના ન તે યસ્મા, સક્કા ઞાતું અવણ્ણિતા;
તેસંયેવ અયં તસ્મા, હોતિ સંવણ્ણનાનયોતિ.

૧. **તેન સમયેન બુદ્ધો ભગવા ઉરુવેલાયં વિહરતિ નજ્જા નેરઞ્જરાય તીરે બોધિરુક્ખમૂલે પઠમાભિસમ્બુદ્ધો**તિ એત્થ કિઞ્ચાપિ ‘‘તેન સમયેન બુદ્ધો ભગવા વેરઞ્જાય’’ન્તિઆદીસુ વિય કરણવચને વિસેસકારણં નત્થિ, વિનયં પત્વા પન કરણવચનેનેવ અયમભિલાપો આરોપિતોતિ આદિતો પટ્ઠાય આરુળ્હાભિલાપવસેનેવેતં વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. એસ નયો અઞ્ઞેસુપિ ઇતો પરેસુ એવરૂપેસુ.

કિં પનેતસ્સ વચને પયોજનન્તિ? પબ્બજ્જાદીનં વિનયકમ્માનં આદિતો પટ્ઠાય નિદાનદસ્સનં. યા હિ ભગવતા ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ઇમેહિ તીહિ સરણગમનેહિ પબ્બજ્જં ઉપસમ્પદ’’ન્તિ (મહાવ॰ ૩૪) એવં પબ્બજ્જા ચેવ ઉપસમ્પદા ચ અનુઞ્ઞાતા, યાનિ ચ રાજગહાદીસુ ઉપજ્ઝાયઉપજ્ઝાયવત્તઆચરિયઆચરિયવત્તાદીનિ અનુઞ્ઞાતાનિ, તાનિ અભિસમ્બોધિં પત્વા સત્તસત્તાહં બોધિમણ્ડે વીતિનામેત્વા બારાણસિયં ધમ્મચક્કં પવત્તેત્વા ઇમિના અનુક્કમેન ઇદઞ્ચિદઞ્ચ ઠાનં પત્વા ઇમસ્મિઞ્ચ ઇમસ્મિઞ્ચ વત્થુસ્મિં પઞ્ઞત્તાનીતિ એવમેતેસં પબ્બજ્જાદીનં વિનયકમ્માનં આદિતો પટ્ઠાય નિદાનદસ્સનં એતસ્સ વચને પયોજનન્તિ વેદિતબ્બં.

તત્થ **ઉરુવેલાયન્તિ** મહાવેલાયં; મહન્તે વાલિકરાસિમ્હીતિ અત્થો. અથ વા "**ઉરૂ**"તિ વાલિકા વુચ્ચતિ; "**વેલા**"તિ મરિયાદા; વેલાતિક્કમનહેતુ આહટા ઉરુ ઉરુવેલાતિ એવમ્પેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. અતીતે કિર અનુપ્પન્ને બુદ્ધે દસસહસ્સકુલપુત્તા તાપસપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા તસ્મિં પદેસે વિહરન્તા એકદિવસં સન્નિપતિત્વા કતિકવત્તં અકંસુ – "કાયકમ્મવચીકમ્માનિ નામ પરેસમ્પિ પાકટાનિ હોન્તિ, મનોકમ્મં પન અપાકટં; તસ્મા યો કામવિતક્કં વા બ્યાપાદવિતક્કં વા વિહિંસાવિતક્કં વા વિતક્કેતિ, તસ્સ અઞ્ઞો ચોદકો નામ નત્થિ, સો અત્તનાવ અત્તાનં ચોદેત્વા પત્તપુટેન વાલિકં આહરિત્વા ઇમસ્મિં ઠાને આકિરતુ, ઇદમસ્સ દણ્ડકમ્મ"ન્તિ. તતો પટ્ઠાય યો તાદિસં વિતક્કં વિતક્કેતિ, સો તત્થ પત્તપુટેન વાલિકં આકિરતિ. એવં તત્થ અનુક્કમેન મહાવાલિકરાસિ જાતો, તતો નં પચ્છિમા જનતા પરિક્ખિપિત્વા ચેતિયટ્ઠાનમકાસિ. તં સન્ધાય વુત્તં – "ઉરુવેલાયન્તિ મહાવેલાયં; મહન્તે વાલિકરાસિમ્હીતિ અત્થો"તિ. તમેવ સન્ધાય વુત્તં – "અથ વા ઉરૂતિ વાલિકા વુચ્ચતિ; વેલાતિ મરિયાદા; વેલાતિક્કમનહેતુ આહટા ઉરુ ઉરુવેલાતિ એવમ્પેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો"તિ.

બોધિરુક્ખમૂલેતિ બોધિ વુચ્ચતિ ચતૂસુ મગ્ગેસુ ઞાણં; તં બોધિં ભગવા એત્થ પત્તોતિ રુક્ખોપિ "બોધિરુક્ખો"ત્વેવ નામં લભિ, તસ્સ બોધિરુક્ખસ્સ મૂલે બોધિરુક્ખમૂલે. **પઠમાભિસમ્બુદ્ધો**તિ પઠમં અભિસમ્બુદ્ધો; અભિસમ્બુદ્ધો હુત્વા સબ્બપઠમંયેવાતિ અત્થો. **એકપલ્લઙ્કેના**તિ સકિમ્પિ અનુટ્ઠહિત્વા યથાઆભુજિતેન એકેનેવ પલ્લઙ્કેન. **વિમુત્તિસુખપટિસંવેદી**તિ વિમુત્તિસુખં ફલસમાપત્તિસુખં પટિસંવેદયમાનો.

પટિચ્ચસમુપ્પાદન્તિ પચ્ચયાકારં. પચ્ચયાકારો હિ અઞ્ઞમઞ્ઞં પટિચ્ચ સહિતે ધમ્મે ઉપ્પાદેતીતિ "પટિચ્ચસમુપ્પાદો"તિ વુચ્ચતિ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો. વિત્થારો પન સબ્બાકારસમ્પન્નં વિનિચ્છયં ઇચ્છન્તેન વિસુદ્ધિમગ્ગતો ગહેતબ્બો. **અનુલોમપટિલોમ**ન્તિ અનુલોમઞ્ચ પટિલોમઞ્ચ. તત્થ "અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા"તિઆદિના નયેન વુત્તો અવિજ્જાદિકો પચ્ચયાકારો અત્તના કત્તબ્બકિચ્ચકરણતો "અનુલોમો"તિ વુચ્ચતિ. "અવિજ્જાય ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા સઙ્ખારનિરોધો"તિઆદિના નયેન વુત્તો સ્વેવ અનુપ્પાદનિરોધેન નિરુજ્ઝમાનો તં કિચ્ચં ન કરોતીતિ તસ્સ અકરણતો "પટિલોમો"તિ વુચ્ચતિ. પુરિમનયેન વા વુત્તો પવત્તિયા અનુલોમો, ઇતરો તસ્સા પટિલોમોતિ એવમ્પેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. આદિતો પન પટ્ઠાય યાવ અન્તં, અન્તતો ચ પટ્ઠાય યાવ આદિં પાપેત્વા અવુત્તત્તા ઇતો અઞ્ઞેનત્થેન અનુલોમપટિલોમતા ન યુજ્જતિ.

મનસાકાસીતિ મનસિ અકાસિ. તત્થ યથા અનુલોમં મનસિ અકાસિ, ઇદં તાવ દસ્સેતું "**અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા**"તિઆદિ વુત્તં. તત્થ અવિજ્જા ચ સા પચ્ચયો ચાતિ અવિજ્જાપચ્ચયો. તસ્મા **અવિજ્જાપચ્ચયા સઙ્ખારા સમ્ભવન્તી**તિ ઇમિના નયેન સબ્બપદેસુ અત્થો વેદિતબ્બો. અયમેત્થ સઙ્ખેપો. વિત્થારો પન સબ્બાકારસમ્પન્નં વિનિચ્છયં ઇચ્છન્તેન વિસુદ્ધિમગ્ગતોવ ગહેતબ્બો.

યથા પન પટિલોમં મનસિ અકાસિ, ઇદં દસ્સેતું **અવિજ્જાય ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા સઙ્ખારનિરોધો**તિઆદિ વુત્તં. તત્થ **અવિજ્જાય ત્વેવા**તિ અવિજ્જાય તુ એવ. **અસેસવિરાગનિરોધા**તિ વિરાગસઙ્ખાતેન મગ્ગેન અસેસનિરોધા . **સઙ્ખારનિરોધો**તિ સઙ્ખારાનં અનુપ્પાદનિરોધો હોતિ. એવં નિરુદ્ધાનં પન સઙ્ખારાનં નિરોધા વિઞ્ઞાણં નિરુદ્ધં, વિઞ્ઞાણાદીનઞ્ચ નિરોધા નામરૂપાદીનિ નિરુદ્ધાનિયેવ હોન્તીતિ દસ્સેતું **સઙ્ખારનિરોધા વિઞ્ઞાણનિરોધો**તિઆદીનિ વત્વા **એવમેતસ્સ કેવલસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ નિરોધો હોતી**તિ વુત્તં. તત્થ **કેવલસ્સા**તિ સકલસ્સ; સુદ્ધસ્સ વા સત્તવિરહિતસ્સાતિ અત્થો. **દુક્ખક્ખન્ધસ્સા**તિ દુક્ખરાસિસ્સ. **નિરોધો હોતી**તિ અનુપ્પાદો હોતિ.

એતમત્થં વિદિત્વાતિ ય્વાયં ‘‘અવિજ્જાદિવસેન સઙ્ખારાદિકસ્સ દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયો ચ અવિજ્જાનિરોધાદિવસેન ચ નિરોધો હોતી’’તિ વુત્તો, સબ્બાકારેન એતમત્થં વિદિત્વા. **તાયં વેલાય**ન્તિ તાયં તસ્સ અત્થસ્સ વિદિતવેલાયં. **ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસી**તિ ઇમં તસ્મિં વિદિતે અત્થે હેતુનો ચ હેતુસમુપ્પન્નધમ્મસ્સ ચ પજાનનાય આનુભાવદીપકં **“યદા હવે પાતુભવન્તી**”તિઆદિકં સોમનસ્સયુત્તઞાણસમુટ્ઠાનં ઉદાનં ઉદાનેસિ, અત્તમનવાચં નિચ્છારેસીતિ વુત્તં હોતિ.

તસ્સત્થો – **યદા હવે**તિ યસ્મિં ભવે કાલે. **પાતુભવન્તી**તિ ઉપ્પજ્જન્તિ. **ધમ્મા**તિ અનુલોમપચ્ચયાકારપટિવેધસાધકા બોધિપક્ખિયધમ્મા. અથ વા **પાતુભવન્તી**તિ પકાસન્તિ; અભિસમયવસેન બ્યત્તા પાકટા હોન્તિ. **ધમ્મા**તિ ચતુઅરિયસચ્ચધમ્મા. આતાપો વુચ્ચતિ કિલેસસન્તાપનટ્ઠેન વીરિયં; **આતાપિનો**તિ સમ્મપ્પધાનવીરિયવતો. **ઝાયતો**તિ આરમ્મણૂપનિજ્ઝાનલક્ખણેન ચ લક્ખણૂપનિજ્ઝાનલક્ખણેન ચ ઝાનેન ઝાયન્તસ્સ. **બ્રાહ્મણસ્સા**તિ બાહિતપાપસ્સ ખીણાસવસ્સ. **અથસ્સ કઙ્ખા વપયન્તી**તિ અથસ્સ એવં પાતુભૂતધમ્મસ્સ કઙ્ખા વપયન્તિ. **સબ્બા**તિ યા એતા ‘‘કો નુ ખો ભન્તે ફુસતીતિ; નો કલ્લો પઞ્હોતિ ભગવા અવોચા’’તિઆદિના, તથા ‘‘કતમં નુ ખો ભન્તે જરામરણં; કસ્સ ચ પનિદં જરામરણન્તિ ; નો કલ્લો પઞ્હોતિ ભગવા અવોચા’’તિઆદિના ચ નયેન પચ્ચયાકારે કઙ્ખા વુત્તા, યા ચ પચ્ચયાકારસ્સેવ અપ્પટિવિદ્ધત્તા ‘‘અહોસિં નુ ખો અહં અતીતમદ્ધાન’’ન્તિઆદિકા સોળસ કઙ્ખા આગતા, તા સબ્બા વપયન્તિ અપગચ્છન્તિ નિરુજ્ઝન્તિ. કસ્મા? **યતો પજાનાતિ સહેતુધમ્મ**ન્તિ યસ્મા અવિજ્જાદિકેન હેતુના સહેતુકં ઇમં સઙ્ખારાદિં કેવલં દુક્ખક્ખન્ધધમ્મં પજાનાતિ અઞ્ઞાતિ પટિવિજ્ઝતીતિ.

૨. દુતિયવારે – **ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસી**તિ ઇમં તસ્મિં વિદિતે અત્થે ‘‘અવિજ્જાય ત્વેવ અસેસવિરાગનિરોધા સઙ્ખારનિરોધો’’તિ એવં પકાસિતસ્સ નિબ્બાનસઙ્ખાતસ્સ પચ્ચયક્ખયસ્સ અવબોધાનુભાવદીપકં વુત્તપ્પકારં ઉદાનં ઉદાનેસીતિ અત્થો. તત્રાયં સઙ્ખેપત્થો – યસ્મા પચ્ચયાનં ખયસઙ્ખાતં નિબ્બાનં અવેદિ અઞ્ઞાસિ પટિવિજ્ઝિ, તસ્મા યદાસ્સ આતાપિનો ઝાયતો બ્રાહ્મણસ્સ વુત્તપ્પકારા ધમ્મા પાતુભવન્તિ, અથસ્સ યા નિબ્બાનસ્સ અવિદિતત્તા ઉપ્પજ્જેય્યું, તા સબ્બાપિ કઙ્ખા વપયન્તીતિ.

૩. તતિયવારે – **ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસી**તિ ઇમં યેન મગ્ગેન સો દુક્ખક્ખન્ધસ્સ સમુદયનિરોધસઙ્ખાતો અત્થો કિચ્ચવસેન ચ આરમ્મણકિરિયાય ચ વિદિતો, તસ્સ અરિયમગ્ગસ્સ આનુભાવદીપકં વુત્તપ્પકારં ઉદાનં ઉદાનેસીતિ અત્થો. તત્રાપાયં સઙ્ખેપત્થો – **યદા હવે પાતુભવન્તિ ધમ્મા આતાપિનો ઝાયતો બ્રાહ્મણસ્સ**, તદા સો બ્રાહ્મણો તેહિ વા ઉપ્પન્નેહિ બોધિપક્ખિયધમ્મેહિ, યસ્સ વા અરિયમગ્ગસ્સ ચતુસચ્ચધમ્મા પાતુભૂતા, તેન અરિયમગ્ગેન **વિધૂપયં તિટ્ઠતિ મારસેનં** ‘‘કામા તે પઠમા સેના’’તિઆદિના નયેન વુત્તપ્પકારં મારસેનં વિધૂપયન્તો વિધમેન્તો વિદ્ધંસેન્તો તિટ્ઠતિ. કથં? **સૂરિયોવ ઓભાસયમન્તલિક્ખં**, યથા સૂરિયો અબ્ભુગ્ગતો અત્તનો પભાય અન્તલિક્ખં ઓભાસેન્તોવ અન્ધકારં વિધમેન્તો તિટ્ઠતિ, એવં સોપિ બ્રાહ્મણો તેહિ ધમ્મેહિ તેન વા મગ્ગેન સચ્ચાનિ પટિવિજ્ઝન્તોવ મારસેનં વિધૂપયન્તો તિટ્ઠતીતિ.

એવમેત્થ પઠમં ઉદાનં પચ્ચયાકારપચ્ચવેક્ખણવસેન, દુતિયં નિબ્બાનપચ્ચવેક્ખણવસેન , તતિયં મગ્ગપચ્ચવેક્ખણવસેન ઉપ્પન્નન્તિ વેદિતબ્બં. ઉદાને પન ‘‘રત્તિયા પઠમં યામં પટિચ્ચસમુપ્પાદં અનુલોમં, દુતિયં યામં પટિલોમં, તતિયં યામં અનુલોમપટિલોમ’’ન્તિ વુત્તં; તં સત્તાહસ્સ અચ્ચયેન ‘‘સ્વે આસના વુટ્ઠહિસ્સામી’’તિ રત્તિં ઉપ્પાદિતમનસિકારં સન્ધાય વુત્તં. તદા હિ ભગવા યસ્સ પચ્ચયાકારપજાનનસ્સ ચ

પચ્ચયક્ખયાધિગમસ્સ ચ આનુભાવદીપિકા પુરિમા દ્વે ઉદાનગાથા, તસ્સ વસેન એકેકમેવ કોટ્ઠાસં પઠમયામઞ્ચ મજ્ઝિમયામઞ્ચ મનસાકાસિ, ઇધ પન પાટિપદરત્તિયા એવં મનસાકાસિ. ભગવા હિ વિસાખપુણ્ણમાય રત્તિયા પઠમયામે પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરિ, મજ્ઝિમયામે દિબ્બચક્ખું વિસોધેસિ, પચ્છિમયામે પટિચ્ચસમુપ્પાદં અનુલોમપટિલોમં મનસિ કત્વા ''ઇદાનિ અરુણો ઉગ્ગમિસ્સતી''તિ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણિ. સબ્બઞ્ઞુતપ્પત્તિસમનન્તરમેવ ચ અરુણો ઉગ્ગચ્છિ. તતો તં દિવસં તેનેવ પલ્લઙ્કેન વીતિનામેત્વા સમ્પત્તાય પાટિપદરત્તિયા તીસુ યામેસુ એવં મનસિ કત્વા ઇમાનિ ઉદાનાનિ ઉદાનેસિ. ઇતિ પાટિપદરત્તિયા એવં મનસિ કત્વા તં ''બોધિરુક્ખમૂલે સત્તાહં એકપલ્લઙ્કેન નિસીદી''તિ એવં વુત્તસત્તાહં તત્થેવ વીતિનામેસિ.

બોધિકથા નિટ્ઠિતા.

અજપાલકથા

૪. અથ ખો ભગવા સત્તાહસ્સ અચ્ચયેન તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠહિત્વા બોધિરુક્ખમૂલા યેન અજપાલનિગ્રોધો તેનુપસઙ્કમીતિ એત્થ ન ભગવા તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠહિત્વા અનન્તરમેવ બોધિરુક્ખમૂલા યેન અજપાલનિગ્રોધો તેનુપસઙ્કમિ. યથા પન ''ભુત્વા સયતી''તિ વુત્તે ન ''હત્થે અધોવિત્વા મુખં અવિક્ખાલેત્વા સયનસમીપં અગન્ત્વા અઞ્ઞં કિઞ્ચિ આલાપસલ્લાપં અકત્વા સયતિ''ચ્ચેવ વુત્તં હોતિ, ભોજનતો પન પચ્છા સયતિ, ન નસયતીતિ ઇદમેવત્થ દીપિતં હોતિ. એવમિધાપિ ''ન તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠહિત્વા અનન્તરમેવ પક્કામી''તિ વુત્તં હોતિ, વુટ્ઠાનતો ચ પન પચ્છા પક્કામિ, ન નપક્કામીતિ ઇદમેવેત્થ દીપિતં હોતિ.

અનન્તરં પન અપક્કમિત્વા ભગવા કિં અકાસીતિ? અપરાનિપિ તીણિ સત્તાહાનિ બોધિસમીપેયેવ વીતિનામેસિ. તત્રાયં અનુપુબ્બિકથા – ભગવતિ કિર બુદ્ધત્તં પત્વા સત્તાહં એકપલ્લઙ્કેન નિસિન્ને ''ન ભગવા વુટ્ઠાતિ; કિં નુ ખો અઞ્ઞેપિ બુદ્ધત્તકરા ધમ્મા અત્થી''તિ એકચ્ચાનં દેવતાનં કઙ્ખા ઉદપાદિ. અથ ભગવા અટ્ઠમે દિવસે સમાપત્તિતો વુટ્ઠાય દેવતાનં કઙ્ખં ઞત્વા કઙ્ખાવિધમનત્થં આકાસે ઉપ્પતિત્વા યમકપાટિહારિયં દસ્સેત્વા તાસં કઙ્ખં વિધમિત્વા પલ્લઙ્કતો ઈસકં પાચીનનિસ્સિતે ઉત્તરદિસાભાગે ઠત્વા ચત્તારિ અસઙ્ખ્યેય્યાનિ કપ્પસતસહસ્સઞ્ચ ઉપચિતાનં પારમીનં બલાધિગમનટ્ઠાનં પલ્લઙ્કં બોધિરુક્ખઞ્ચ અનિમિસેહિ અક્ખીહિ ઓલોકયમાનો સત્તાહં વીતિનામેસિ, તં ઠાનં **અનિમિસચેતિયં** નામ જાતં. અથ પલ્લઙ્કસ્સ ચ ઠિતટ્ઠાનસ્સ ચ અન્તરા પુરત્થિમતો ચ પચ્છિમતો ચ આયતે રતનચઙ્કમે ચઙ્કમન્તો સત્તાહં વીતિનામેસિ, તં ઠાનં **રતનચઙ્કમચેતિયં** નામ જાતં. તતો પચ્છિમદિસાભાગે દેવતા રતનઘરં માપયિંસુ. તત્થ પલ્લઙ્કેન નિસીદિત્વા અભિધમ્મપિટકં વિસેસતો ચેત્થ અનન્તનયં સમન્તપટ્ઠાનં વિચિનન્તો સત્તાહં વીતિનામેસિ, તં ઠાનં **રતનઘરચેતિયં** નામ જાતં.

એવં બોધિસમીપેયેવ ચત્તારિ સત્તાહાનિ વીતિનામેત્વા પઞ્ચમે સત્તાહે બોધિરુક્ખમૂલા યેન અજપાલનિગ્રોધો તેનુપસઙ્કમિ. તસ્સ કિર નિગ્રોધસ્સ છાયાય અજપાલકા ગન્ત્વા નિસીદન્તિ; તેનસ્સ અજપાલનિગ્રોધોત્વેવ નામં ઉદપાદિ. **સત્તાહં વિમુત્તિસુખપટિસંવેદી**તિ તત્રાપિ ધમ્મં વિચિનન્તોયેવ વિમુત્તિસુખં પટિસંવેદેન્તો નિસીદિ. બોધિતો પુરત્થિમદિસાભાગે એસ રુક્ખો હોતિ. એવં નિસિન્ને ચ પનેત્થ ભગવતિ એકો બ્રાહ્મણો ગન્ત્વા પઞ્હં પુચ્છિ. તેન વુત્તં ''**અથ ખો અઞ્ઞતરો**''તિઆદિ. તત્થ **હુંહુઙ્કજાતિકો**તિ સો કિર દિટ્ઠમઙ્ગલિકો નામ , માનવસેન કોધવસેન ચ ''હુંહુ''ન્તિ કરોન્તો વિચરતિ, તસ્મા ''હુંહુઙ્કજાતિકો''તિ વુચ્ચતિ. ''હુહુક્કજાતિકો''તિપિ પઠન્તિ.

એતમત્થં વિદિત્વાતિ એતં તેન વુત્તસ્સ વચનસ્સ સિખાપત્તમત્થં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમં ઉદાનં ઉદાનેસિ. તસ્સત્થો – યો બાહિતપાપધમ્મતાય **બ્રાહ્મણો** ન દિટ્ઠમઙ્ગલિકતાય, હુંહુઙ્કારકભાવાદિપાપધમ્મયુત્તો હુત્વા કેવલં જાતિમત્તકેન બ્રહ્મઞ્ઞં પટિજાનાતિ, સો બ્રાહ્મણો બાહિતપાપધમ્મત્તા હુંહુઙ્કારપ્પહાનેન **નિહુંહુઙ્કો**, રાગાદિકસાવાભાવેન **નિક્કસાવો**, ભાવનાનુયોગયુત્તચિત્તતાય **યતત્તો**, સીલસંવરેન વા સઞ્ઞતચિત્તતાય **યતત્તો**, ચતુમગ્ગઞાણસઙ્ખાતેહિ વેદેહિ અન્તં, વેદાનં વા અન્તં ગતત્તા **વેદન્તગૂ**, મગ્ગબ્રહ્મચરિયસ્સ વુસિતત્તા **વુસિતબ્રહ્મચરિયો**. **ધમ્મેન બ્રહ્મવાદં વદેય્ય**, ''બ્રાહ્મણો, અહ''ન્તિ એતં વાદં ધમ્મેન વદેય્ય, યસ્સ સકલે લોકસન્નિવાસે કુહિઞ્ચિ એકારમ્મણેપિ રાગુસ્સદો દોસુસ્સદો મોહુસ્સદો માનુસ્સદો દિટ્ઠુસ્સદોતિ ઇમે ઉસ્સદા નત્થીતિ.

અજપાલકથા નિટ્ઠિતા.

મુચલિન્દકથા

૫. **અકાલમેઘો**તિ અસમ્પત્તે વસ્સકાલે ઉપ્પન્નમેઘો. અયં પન ગિમ્હાનં પચ્છિમે માસે ઉદપાદિ. **સત્તાહવદ્દલિકા**તિ તસ્મિં ઉપ્પન્ને સત્તાહં અવિચ્છિન્નવુટ્ઠિકા અહોસિ. **સીતવાતદુદ્દિની**તિ સા ચ પન સત્તાહવદ્દલિકા ઉદકફુસિતસમ્મિસ્સેન સીતવાતેન સમન્તા પરિબ્ભમન્તેન દૂસિતદિવસત્તા સીતવાતદુદ્દિની નામ અહોસિ. **અથ ખો મુચલિન્દો નાગરાજા**તિ તસ્સેવ મુચલિન્દરુક્ખસ્સ સમીપે પોક્ખરણિયા નિબ્બત્તો મહાનુભાવો નાગરાજા. **સત્તક્ખત્તું ભોગેહિ પરિક્ખિપિત્વા**તિ એવં ભોગેહિ પરિક્ખિપિત્વા ઉપરિમુદ્ધનિ મહન્તં ફણં કરિત્વાવ ઠિતે; તસ્મિં તસ્સ પરિક્ખેપબ્ભન્તરં લોહપાસાદે ભણ્ડાગારગબ્ભપ્પમાણં અહોસિ, તસ્મા ભગવા નિવાતે પિહિતદ્વારવાતપાને કૂટાગારે નિસિન્નો વિય જાતો. **મા ભગવન્તં સીત**ન્તિઆદિ તસ્સ તથા કરિત્વા ઠાનકારણપરિદીપનં. સો હિ ''મા ભગવન્તં સીતં બાધયિત્થ, મા ઉણ્હં, મા ડંસાદિસમ્ફસ્સો બાધયિત્થા''તિ તથા કરિત્વા અટ્ઠાસિ. તત્થ કિઞ્ચાપિ સત્તાહવદ્દલિકાય ઉણ્હમેવ નત્થિ, સચે પન અન્તરન્તરા મેઘો વિગચ્છેય્ય ઉણ્હં ભવેય્ય , તમ્પિ નં મા બાધયિત્થાતિ એવં તસ્સ ચિન્તેતું યુત્તં. **વિદ્ધ**ન્તિ ઉબ્બિદ્ધં; મેઘવિગમેન દૂરીભૂતન્તિ અત્થો. **વિગતવલાહક**ન્તિ અપગતમેઘં. **દેવ**ન્તિ આકાસં. **સકવણ્ણ**ન્તિ અત્તનો રૂપં.

સુખો વિવેકોતિ નિબ્બાનસઙ્ખાતો ઉપધિવિવેકો સુખો. **તુટ્ઠસ્સા**તિ ચતુમગ્ગઞાણસન્તોસેન સન્તુટ્ઠસ્સ. **સુતધમ્મસ્સા**તિ પકાસિતધમ્મસ્સ. **પસ્સતો**તિ તં વિવેકં યં વા કિઞ્ચિ પસ્સિતબ્બં નામ, તં સબ્બં અત્તનો વીરિયબલાધિગતેન ઞાણચક્ખુના પસ્સન્તસ્સ. **અબ્યાપજ્જ**ન્તિ અકુપ્પનભાવો; એતેન મેત્તાપુબ્બભાગો દસ્સિતો. **પાણભૂતેસુ સંયમો**તિ સત્તેસુ ચ સંયમો; અવિહિંસનભાવો સુખોતિ અત્થો. એતેન કરુણાપુબ્બભાગો દસ્સિતો. **સુખા વિરાગતા લોકે**તિ વીતરાગતાપિ સુખાતિ દીપેતિ. **કામાનં સમતિક્કમો**તિ યા ''કામાનં સમતિક્કમો''તિ વુચ્ચતિ; સા વિરાગતાપિ સુખાતિ અત્થો. એતેન અનાગામિમગ્ગો કથિતો. **અસ્મિમાનસ્સ યો વિનયો**તિ ઇમિના પન અરહત્તં કથિતં; અરહત્તઞ્હિ અસ્મિમાનસ્સ ''પસ્સદ્ધિવિનયો''તિ વુચ્ચતિ. ઇતો પરઞ્ચ સુખં નામ નત્થિ, તેનાહ ''એતં વે પરમં સુખ''ન્તિ.

મુચલિન્દકથા નિટ્ઠિતા.

રાજાયતનકથા

૬. **મુચલિન્દમૂલા**તિ મહાબોધિતો પાચીનકોણે ઠિતમુચલિન્દરુક્ખમૂલા. **રાજાયતન**ન્તિ દક્ખિણદિસાભાગે ઠિતં રાજાયતનરુક્ખં ઉપસઙ્કમિ . **તેન ખો પન સમયેના**તિ કતરેન સમયેન. ભગવતો કિર રાજાયતનમૂલે સત્તાહં એકપલ્લઙ્કેન નિસિન્નસ્સ સમાધિતો વુટ્ઠાનદિવસે અરુણુગ્ગમનવેલાયમેવ ''ભોજનકિચ્ચેન ભવિતબ્બ''ન્તિ ઞત્વા સક્કો દેવરાજા ઓસધહરીતકં ઉપનેસિ. ભગવા તં પરિભુઞ્જિ, પરિભુત્તમત્તસ્સેવ સરીરકિચ્ચં અહોસિ. સક્કો મુખોદકં અદાસિ. ભગવા મુખં ધોવિત્વા તસ્મિંયેવ રુક્ખમૂલે નિસીદિ. એવં ઉગ્ગતે અરુણમ્હિ નિસિન્ને ભગવતિ.

તેન ખો પન સમયેન તપુસ્સભલ્લિકા વાણિજાતિ તપુસ્સો ચ ભલ્લિકો ચાતિ દ્વે ભાતરો વાણિજા. **ઉક્કલા**તિ ઉક્કલજનપદતો. **તં દેસ**ન્તિ યસ્મિં દેસે ભગવા વિહરતિ. કતરસ્મિઞ્ચ દેસે ભગવા વિહરતિ? મજ્ઝિમદેસે. તસ્મા મજ્ઝિમદેસં ગન્તું અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્ના હોન્તીતિ અયમેત્થ અત્થો. **ઞાતિસાલોહિતા દેવતા**તિ તેસં ઞાતિભૂતપુબ્બા દેવતા. **એતદવોચા**તિ સા કિર નેસં સબ્બસકટાનિ અપ્પવત્તીનિ અકાસિ. તતો તે કિં ઇદન્તિ મગ્ગદેવતાનં બલિં અકંસુ. તેસં બલિકમ્મકાલે સા દેવતા દિસ્સમાનેનેવ કાયેન એતં અવોચ. **મન્થેન ચ મધુપિણ્ડિકાય ચા**તિ અબદ્ધસત્તુના ચ સપ્પિમધુફાણિતાદીહિ યોજેત્વા બદ્ધસત્તુના ચ. **પતિમાનેથા**તિ ઉપટ્ઠહથ. **તં વો**તિ તં પતિમાનનં તુમ્હાકં ભવિસ્સતિ દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. **યં અમ્હાક**ન્તિ યં પટિગ્ગહણં અમ્હાકં અસ્સ દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. **ભગવતો એતદહોસી**તિ યો કિરસ્સ પધાનાનુયોગકાલે **પત્તો** અહોસિ, સો સુજાતાય પાયાસં દાતું આગચ્છન્તિયા એવ અન્તરધાયિ. તેનસ્સ એતદહોસિ – ''પત્તો મે નત્થિ, પુરિમકાપિ ચ ન ખો તથાગતા હત્થેસુ પટિગ્ગણ્હન્તિ, કિમ્હિ નુ ખો અહં પટિગ્ગણ્હેય્યં મન્થઞ્ચ મધુપિણ્ડકઞ્ચા''તિ.

પરિવિતક્કમઞ્ઞાયાતિ ઇતો પુબ્બેવ ભગવતો સુજાતાય દિન્નભોજનંયેવ ઓજાનુપ્પબન્ધનવસેન અટ્ઠાસિ, એત્તકં કાલં નેવ જિઘચ્છા ન પિપાસા ન કાયદુબ્બલ્યં અહોસિ. ઇદાનિ પનસ્સ આહારં પટિગ્ગહેતુકામતાય ''**ન ખો તથાગતા**''તિઆદિના નયેન પરિવિતક્કો ઉદપાદિ . તં એવં ઉપ્પન્નં અત્તનો ચેતસા ભગવતો ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય. **ચતુદ્દિસા**તિ ચતૂહિ દિસાહિ. **સેલમયે પત્તે**તિ મુગ્ગવણ્ણસેલમયે પત્તે. ઇદંયેવ ભગવા પટિગ્ગહેસિ, તેયેવ સન્ધાય વુત્તં. ચત્તારો પન મહારાજાનો પઠમં ઇન્દનીલમણિમયે પત્તે ઉપનામેસું, ન તે ભગવા અગ્ગહેસિ. તતો ઇમે ચત્તારોપિ મુગ્ગવણ્ણસિલામયે પત્તે ઉપનામેસું, ભગવા ચત્તારોપિ પત્તે અગ્ગહેસિ તેસં પસાદાનુરક્ખણત્થાય, નો મહિચ્છતાય. ગહેત્વા ચ પન ચત્તારોપિ યથા એકોવ પત્તો હોતિ તથા અધિટ્ઠહિ, ચતુન્નમ્પિ એકસદિસો પુઞ્ઞવિપાકો અહોસિ. એવં એકં કત્વા અધિટ્ઠિતે **પટિગ્ગહેસિ ભગવા પચ્ચગ્ઘે સેલમયે પત્તે મન્થઞ્ચ મધુપિણ્ડિકઞ્ચ. પચ્ચગ્ઘે**તિ પચ્ચગ્ઘસ્મિં; પાટેક્કં મહગ્ઘસ્મિન્તિ અત્થો. અથ વા **પચ્ચગ્ઘે**તિ અભિનવે અબ્ભુણ્હે; તઙ્ખણે નિબ્બત્તસ્મિન્તિ અત્થો. દ્વે વાચા એતેસં અહેસુન્તિ **દ્વેવાચિકા**. અથ વા દ્વીહિ વાચાહિ ઉપાસકભાવં પત્તાતિ અત્થો . તે એવં ઉપાસકભાવં પટિવેદેત્વા ભગવન્તં આહંસુ – ''કસ્સ દાનિ ભન્તે અમ્હેહિ અજ્જ પટ્ઠાય અભિવાદનપચ્ચુટ્ઠાનં કાતબ્બ''ન્તિ? અથ ભગવા સીસં પરામસિ, કેસા હત્થે લગ્ગિંસુ. તે તેસં અદાસિ ''ઇમે તુમ્હે પરિહરથા''તિ. તે કેસધાતુયો લભિત્વા અમતેનેવ અભિસિત્તા હટ્ઠતુટ્ઠા ભગવન્તં વન્દિત્વા પક્કમિંસુ.

રાજાયતનકથા નિટ્ઠિતા.

બ્રહ્મયાચનકથા

૭. અથ ખો ભગવા સત્તાહસ્સ અચ્ચયેન તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠહિત્વા વુત્તપ્પકારમેતં સબ્બં કિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા રાજાયતનમૂલા પુનપિ યેન અજપાલનિગ્રોધો તેનુપસઙ્કમિ. **પરિવિતક્કો ઉદપાદી**તિ તસ્મિં નિસિન્નમત્તસ્સેવ

સબ્બબુદ્ધાનં આચિણ્ણસમાચિણ્ણો અયં ચેતસો પરિવિતક્કો ઉદપાદિ. કસ્મા પનાયં સબ્બબુદ્ધાનં ઉપ્પજ્જતીતિ? ધમ્મસ્સ મહન્તભાવં ગરુભાવં ભારિયભાવં પચ્ચવેક્ખણાય બ્રહ્મુના યાચિતે દેસેતુકામતાય ચ. જાનન્તિ હિ બુદ્ધા ''એવં પરિવિતક્કિતે બ્રહ્મા આગન્ત્વા ધમ્મદેસનં યાચિસ્સતિ, તતો સત્તા ધમ્મે ગારવં ઉપ્પાદેસ્સન્તિ, બ્રહ્મગરુકો હિ લોકસન્નિવાસો''તિ. ઇતિ ઇમેહિ દ્વીહિ કારણેહિ અયં વિતક્કો ઉપ્પજ્જતીતિ.

તત્થ **અધિગતો ખો મ્યાયન્તિ** અધિગતો ખો મે અયં. **આલયરામા**તિ સત્તા પઞ્ચ કામગુણે અલ્લીયન્તિ, તસ્મા તે ''આલયા''તિ વુચ્ચન્તિ. તેહિ આલયેહિ રમન્તીતિ **આલયરામા**. આલયેસુ રતાતિ **આલયરતા**. આલયેસુ સુટ્ઠુમુદિતાતિ **આલયસમ્મુદિતા. યદિદન્તિ** નિપાતો. તસ્સ ઠાનં સન્ધાય ''યં ઇદ''ન્તિ પટિચ્ચસમુપ્પાદં સન્ધાય ''યો અય''ન્તિ એવમત્થો દટ્ઠબ્બો. **ઇદપ્પચ્ચયતાપટિચ્ચસમુપ્પાદો**તિ ઇમેસં પચ્ચયા ઇદપ્પચ્ચયા, ઇદપ્પચ્ચયાવ **ઇદપ્પચ્ચયતા**, ઇદપ્પચ્ચયતા ચ સા પટિચ્ચસમુપ્પાદો ચાતિ **ઇદપ્પચ્ચયતાપટિચ્ચસમુપ્પાદો. સો મમસ્સ કિલમથો**તિ યા અજાનન્તાનં દેસના નામ, સો મમ કિલમથો અસ્સ; સા મમ વિહેસા અસ્સાતિ અત્થો. **ભગવન્તન્તિ** ભગવતો. **અનચ્છરિયા**તિ અનુ અચ્છરિયા. **પટિભંસૂ**તિ પટિભાનસઙ્ખાતસ્સ ઞાણસ્સ ગોચરા અહેસું, પરિવિતક્કયિતબ્બભાવં પાપુણિંસુ.

હલન્તિ એત્થ હકારો નિપાતમત્તો; અલન્તિ અત્થો. **પકાસિતુન્તિ** દેસિતું. અલં દાનિ મે ઇમં કિચ્છેન અધિગતં ધમ્મં દેસેતુન્તિ વુત્તં હોતિ. **પટિસોતગામિન્તિ** પટિસોતં વુચ્ચતિ નિબ્બાનં; નિબ્બાનગામિન્તિ અત્થો. **રાગરત્તા**તિ કામરાગભવરાગદિટ્ઠિરાગેન રત્તા. **ન દક્ખન્તી**તિ ન પસ્સિસ્સન્તિ. **તમોખન્ધેન આવુટા**તિ અવિજ્જારાસિના અજ્ઝોત્થટા. **અપ્પોસ્સુક્કતાયા**તિ નિરુસ્સુક્કભાવેન; અદેસેતુકામતાયાતિ અત્થો.

૮. **યત્ર હિ નામા**તિ યસ્મિં નામ લોકે. **ભગવતો પુરતો પાતુરહોસી**તિ ધમ્મદેસનાયાચનત્થં દસસુ ચક્કવાળસહસ્સેસુ મહાબ્રહ્માનો ગહેત્વા આગમ્મ ભગવતો પુરતો પાતુરહોસિ . **અપ્પરજક્ખજાતિકા**તિ પઞ્ઞામયે અક્ખિમ્હિ અપ્પં રાગદોસમોહરજં એતેસં એવંસભાવાતિ **અપ્પરજક્ખજાતિકા. ભવિસ્સન્તિ ધમ્મસ્સ અઞ્ઞાતારો**તિ પટિવિજ્ઝિતારો.

પાતુરહોસીતિ પાતુભવિ. **સમલેહિ ચિન્તિતો**તિ રાગાદીહિ મલેહિ સમલેહિ છહિ સત્થારેહિ ચિન્તિતો. **અપાપુરેતન્તિ** વિવર એતં. **અમતસ્સ દ્વારન્તિ** અમતસ્સ નિબ્બાનસ્સ દ્વારભૂતં અરિયમગ્ગં. **સુણન્તુ ધમ્મં વિમલેનાનુબુદ્ધન્તિ** ઇમે સત્તા રાગાદિમલાનં અભાવતો વિમલેન સમ્માસમ્બુદ્ધેન અનુબુદ્ધં ચતુસચ્ચધમ્મં સુણન્તુ.

સેલે યથા પબ્બતમુદ્ધનિટ્ઠિતોતિ સેલમયે એકગ્ઘને પબ્બતમુદ્ધનિ યથાઠિતોવ યથા ચક્ખુમા પુરિસો સમન્તતો જનતં પસ્સેય્ય, ત્વમ્પિ સુમેધ સુન્દરપઞ્ઞ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણેન સમન્તચક્ખુ ભગવા ધમ્મમયં પઞ્ઞામયં પાસાદમારુય્હ સયં અપેતસોકો સોકાવતિણ્ણં જાતિજરાભિભૂતઞ્ચ જનતં અવેક્ખસ્સુ ઉપધારય.

ઉટ્ઠેહીતિ ભગવતો ધમ્મદેસનત્થં ચારિકચરણં યાચન્તો ભણતિ. **વીરા**તિઆદીસુ ભગવા વીરિયવન્તતાય **વીરો**. દેવપુત્તમચ્ચુકિલેસાભિસઙ્ખારમારાનં વિજિતત્તા **વિજિતસઙ્ગામો**. જાતિકન્તારાદિનિત્થરણસમત્થતાય **સત્થવાહો**. કામચ્છન્દઇણસ્સ અભાવતો **અણણો**.

૯. **અજ્ઝેસનન્તિ** યાચનં. **બુદ્ધચક્ખુના**તિ ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તઞાણેન ચ આસયાનુસયઞાણેન ચ. ઇમેસઞ્હિ દ્વિન્નં ઞાણાનં બુદ્ધચક્ખૂતિ નામં. **અપ્પરજક્ખા**તિ પઞ્ઞાચક્ખુમ્હિ રાગાદિરજં અપ્પં યેસં, તે **અપ્પરજક્ખા**. યેસં તં

મહન્તં તે **મહારજક્ખા**. યેસં સદ્ધાદીનિ ઇન્દ્રિયાનિ તિક્ખાનિ તે **તિક્ખિન્દ્રિયા**. યેસં તાનિ મુદૂનિ તે **મુદિન્દ્રિયા**. યેસં તેયેવ સદ્ધાદયો આકારા સુન્દરા તે **સ્વાકારા**. યેસં તેયેવ સદ્ધાદયો આકારા અસુન્દરા તે **દ્વાકારા**. યે કથિતકારણં સલ્લક્ખેન્તિ, સુખેન સક્કા હોન્તિ વિઞ્ઞાપેતું તે **સુવિઞ્ઞાપયા**. યે પરલોકઞ્ચ વજ્જઞ્ચ ભયતો પસ્સન્તિ તે **પરલોકવજ્જભયદસ્સાવિનો**. **ઉપ્પલિનિય**ન્તિ ઉપ્પલવને. ઇતરેસુપિ એસેવ નયો. **અન્તોનિમુગ્ગપોસીની**તિ યાનિ ઉદકસ્સ અન્તો નિમુગ્ગાનેવ પોસયન્તિ. **સમોદકં ઠિતાની**તિ ઉદકેન સમં ઠિતાનિ. **ઉદકં અચ્ચુગ્ગમ્મ ઠિતાની**તિ ઉદકં અતિક્કમિત્વા ઠિતાનિ.

અપારુતાતિ વિવટા. **અમતસ્સ દ્વારા**તિ અરિયમગ્ગો. સો હિ અમતસઙ્ખાતસ્સ નિબ્બાનસ્સ દ્વારં. **પમુઞ્ચન્તુ સદ્ધ**ન્તિ સબ્બે અત્તનો સદ્ધં પમુઞ્ચન્તુ. પચ્છિમપદદ્વયે અયમત્થો , અહઞ્હિ અત્તનો પગુણં સુપ્પવત્તિમ્પિ ઇમં પણીતં ઉત્તમં ધમ્મં કાયવાચાકિલમથસઞ્ઞી હુત્વા મનુજેસુ દેવમનુસ્સેસુ ન ભાસિન્તિ.

બ્રહ્મયાચનકથા નિટ્ઠિતા.

પઞ્ચવગ્ગિયકથા

૧૦. પણ્ડિતોતિ પણ્ડિચ્ચેન સમન્નાગતો. **બ્યત્તો**તિ વેય્યત્તિયેન સમન્નાગતો. **મેધાવી**તિ ઠાનુપ્પત્તિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો. **અપ્પરજક્ખજાતિકો**તિ સમાપત્તિયા વિક્ખમ્ભિતત્તા નિક્કિલેસજાતિકો વિસુદ્ધસત્તો. **આજાનિસ્સતી**તિ સલ્લક્ખેસ્સતિ પટિવિજ્ઝિસ્સતિ. **ભગવતોપિ ખો ઞાણં ઉદપાદી**તિ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણં ઉપ્પજ્જિ ''ઇતો સત્તમદિવસમત્થકે કાલંકત્વા આકિઞ્ચઞ્ઞાયતને નિબ્બત્તો''તિ. **મહાજાનિયો**તિ સત્તદિવસબ્ભન્તરે પત્તબ્બમગ્ગફલતો પરિહીનત્તા મહતી જાનિ અસ્સાતિ **મહાજાનિયો** અક્ખણે નિબ્બત્તત્તા. **અભિદોસકાલંકતો**તિ હિય્યો કાલંકતો, સોપિ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતને નિબ્બત્તોતિ અદ્દસ. **બહૂકારા**તિ બહૂપકારા. **પધાનપહિતત્તં ઉપટ્ઠહિંસૂ**તિ પધાનત્થાય પેસિતત્તભાવં મુખોદકદાનાદિના ઉપટ્ઠહિંસુ.

૧૧. અન્તરા ચ ગયં અન્તરા ચ બોધિન્તિ ઉપકો બોધિમણ્ડસ્સ ચ ગયાય ચ અન્તરે ભગવન્તં અદ્દસ. **અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્ન**ન્તિ અદ્ધાનમગ્ગં પટિપન્નં.

સબ્બાભિભૂતિ સબ્બં તેભૂમકધમ્મં અભિભવિત્વા ઠિતો. **સબ્બવિદૂ**તિ સબ્બં ચતુભૂમકધમ્મં અવેદિં અઞ્ઞાસિં. **સબ્બેસુ ધમ્મેસુ અનૂપલિત્તો**તિ સબ્બેસુ તેભૂમકધમ્મેસુ કિલેસલેપેન અલિત્તો. **સબ્બઞ્જહો**તિ સબ્બં તેભૂમકધમ્મં જહિત્વા ઠિતો. **તણ્હક્ખયે વિમુત્તો**તિ તણ્હક્ખયે નિબ્બાને આરમ્મણતો વિમુત્તો. **સયં અભિઞ્ઞાયા**તિ સબ્બં ચતુભૂમકધમ્મં અત્તનાવ જાનિત્વા. **કમુદ્દિસેય્ય**ન્તિ કં અઞ્ઞં ''અયં મે આચરિયો''તિ ઉદ્દિસેય્યં.

ન મે આચરિયો અત્થીતિ લોકુત્તરધમ્મે મય્હં આચરિયો નામ નત્થિ. **નત્થિ મે પટિપુગ્ગલો**તિ મય્હં પટિભાગપુગ્ગલો નામ નત્થિ. **સીતિભૂતો**તિ સબ્બકિલેસગ્ગિનિબ્બાપનેન સીતિભૂતો. કિલેસાનંયેવ નિબ્બુતત્તા **નિબ્બુતો**.

કાસીનં પુરન્તિ કાસિરટ્ઠે નગરં. **આહઞ્છં અમતદુન્દુભિ**ન્તિ ધમ્મચક્કપ્પટિલાભાય અમતભેરિં પહરિસ્સામીતિ ગચ્છામિ.

અરહસિ અનન્તજિનોતિ અનન્તજિનો ભવિતું યુત્તો. **હુપેય્યપાવુસો**તિ આવુસો એવમ્પિ નામ ભવેય્ય. **સીસં ઓકમ્પેત્વા**તિ સીસં ચાલેત્વા.

૧૨. સણ્ઠપેસુન્તિ કતિકં અકંસુ. **બાહુલ્લિકો**તિ ચીવરબાહુલ્લાદીનં અત્થાય પટિપન્નો. **પધાનવિબ્ભન્તો**તિ પધાનતો વિબ્ભન્તો ભટ્ઠો પરિહીનો. **આવત્તો બાહુલ્લાયા**તિ ચીવરાદિબહુલભાવત્થાય આવત્તો. **ઓદહથ ભિક્ખવે સોત**ન્તિ ઉપનેથ ભિક્ખવે સોતં; સોતિન્દ્રિયં ધમ્મસવનત્થં અભિમુખં કરોથાતિ અત્થો. **અમતમધિગત**ન્તિ અમતં નિબ્બાનં મયા અધિગતન્તિ દસ્સેતિ. **ઇરિયાયા**તિ દુક્કરઇરિયાય. **પટિપદાયા**તિ દુક્કરપટિપદાય. **અભિજાનાથ મે નો**તિ અભિજાનાથ નુ મે સમનુપસ્સથ. **એવરૂપં ભાસિતમેત**ન્તિ એતં એવરૂપં વાક્યં ભાસિતન્તિ અત્થો. **અસક્ખિ ખો ભગવા પઞ્ચવગ્ગિયે ભિક્ખૂ સઞ્ઞાપેતુ**ન્તિ ‘‘અહં બુદ્ધો’’તિ જાનાપેતું અસક્ખિ.

૧૩. ચક્ખુકરણીતિ પઞ્ઞાચક્ખું સન્ધાયાહ. ઇતો પરં સબ્બં પદત્થતો ઉત્તાનમેવ. અધિપ્પાયાનુસન્ધિયોજનાદિભેદતો પન પપઞ્ચસૂદનિયા મજ્ઝિમટ્ઠકથાયં વુત્તનયેન વેદિતબ્બં. ઇતો પટ્ઠાય હિ અતિવિત્થારભીરુકસ્સ મહાજનસ્સ ચિત્તં અનુરક્ખન્તા સુત્તન્તકથં અવણ્ણયિત્વા વિનયકથંયેવ વણ્ણયિસ્સામ.

૧૮. સાવ તસ્સ આયસ્મતો ઉપસમ્પદા અહોસીતિ આસાળ્હીપુણ્ણમાય અટ્ઠારસહિ દેવતાકોટીહિ સદ્ધિં સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠિતસ્સ ‘‘એહિ ભિક્ખૂ’’તિ ભગવતો વચનેન અભિનિપ્ફન્ના સાવ તસ્સ આયસ્મતો **એહિભિક્ખૂપસમ્પદા** અહોસિ.

૧૯. અથ ખો આયસ્મતો ચ વપ્પસ્સાતિ આદિમ્હિ વપ્પત્થેરસ્સ પાટિપદદિવસે ધમ્મચક્ખું ઉદપાદિ, ભદ્દિયત્થેરસ્સ દુતિયદિવસે, મહાનામત્થેરસ્સ તતિયદિવસે, અસ્સજિત્થેરસ્સ ચતુત્થિયન્તિ. ઇમેસઞ્ચ પન ભિક્ખૂનં કમ્મટ્ઠાનેસુ ઉપ્પન્નમલવિસોધનત્થં ભગવા અન્તોવિહારેયેવ અહોસિ. ઉપ્પન્ને ઉપ્પન્ને કમ્મટ્ઠાનમલે આકાસેન ગન્ત્વા મલં વિનોદેસિ. પક્ખસ્સ પન પઞ્ચમિયં સબ્બે તે એકતો સન્નિપાતેત્વા અનત્તસુત્તેન ઓવદિ. તેન વુત્તં ‘‘**અથ ખો ભગવા પઞ્ચવગ્ગિયે**’’તિઆદિ.

૨૪. તેન ખો પન સમયેન છ લોકે અરહન્તો હોન્તીતિ પઞ્ચમિયા પક્ખસ્સ લોકસ્મિં છ મનુસ્સા અરહન્તો હોન્તીતિ અત્થો.

પઞ્ચવગ્ગિયકથા નિટ્ઠિતા.

પબ્બજ્જાકથા

૩૧. પુબ્બાનુપુબ્બકાનન્તિ પવેણિવસેન પોરાણાનુપોરાણાનન્તિ અત્થો. **તેન ખો પન સમયેન એકસટ્ઠિ લોકે અરહન્તો હોન્તી**તિ પુરિમા છ ઇમે ચ પઞ્ચપઞ્ઞાસાતિ અન્તોવસ્સમ્હિયેવ એકસટ્ઠિ મનુસ્સા અરહન્તો હોન્તીતિ અત્થો.

તત્ર યસઆદીનં કુલપુત્તાનં અયં પુબ્બયોગો – અતીતે કિર પઞ્ચપઞ્ઞાસજના સહાયકા વગ્ગબન્ધેન પુઞ્ઞાનિ કરોન્તા અનાથસરીરાનિ પટિજગ્ગન્તા વિચરન્તિ, તે એકદિવસં ગબ્ભિનિં ઇત્થિં કાલંકતં દિસ્વા ‘‘ઝાપેસ્સામા’’તિ સુસાનં નીહરિંસુ. તેસુ પઞ્ચ જને ‘‘તુમ્હે ઝાપેથા’’તિ સુસાને ઠપેત્વા સેસા ગામં પવિટ્ઠા. યસો દારકો તં સરીરં વિજ્ઝિત્વા પરિવત્તેત્વા ચ ઝાપયમાનો અસુભસઞ્ઞં પટિલભિ. સો ઇતરેસમ્પિ ચતુન્નં જનાનં

‘‘પસ્સથ ભો ઇમં અસુચિં પટિકૂલ’’ન્તિ દસ્સેસિ. તેપિ તત્થ અસુભસઞ્ઞં પટિલભિંસુ. તે પચ્ચાપિ જના ગામં ગન્ત્વા સેસસહાયકાનં કથયિંસુ. યસો પન દારકો ગેહમ્પિ ગન્ત્વા માતાપિતૂન્નઞ્ચ ભરિયાય ચ કથેસિ. તે સબ્બેપિ અસુભં ભાવયિંસુ. અયમેતેસં પુબ્બયોગો. તેનાયસ્મતો યસસ્સ નાટકજનેસુ સુસાનસઞ્ઞાયેવ ઉપ્પજ્જિ, તાયેવ ચ ઉપનિસ્સયસમ્પત્તિયા સબ્બેસં વિસેસાધિગમો નિબ્બત્તીતિ.

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસીતિ ભગવા યાવ પચ્છિમકત્તિકપુણ્ણમા, તાવ બારાણસિયં વિહરન્તો એકદિવસં તે ખીણાસવે સટ્ઠિ ભિક્ખૂ આમન્તેસિ.

૩૨. **દિબ્બા** નામ દિબ્બેસુ વિસયેસુ લોભપાસા. **માનુસા** નામ માનુસકેસુ વિસયેસુ લોભપાસા. **મા એકેન દ્વે**તિ એકેન મગ્ગેન દ્વે મા અગમિત્થ. **અસ્સવનતા**તિ અસ્સવનતાય. **પરિહાયન્તી**તિ અનધિગતં નાધિગચ્છન્તા વિસેસાધિગમતો પરિહાયન્તિ.

૩૩. **અન્તકા**તિ લામક હીનસત્ત. **અન્તલિક્ખચરો**તિ રાગપાસં સન્ધાયાહ. તઞ્હિ સો ‘‘અન્તલિક્ખચરો’’તિ મન્ત્વા આહ.

૩૪. **નાનાદિસા નાનાજનપદા**તિ નાનાદિસતો ચ નાનાજનપદતો ચ. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે તુમ્હેવ દાનિ તાસુ તાસુ દિસાસુ તેસુ તેસુ જનપદેસુ પબ્બાજેથા**તિઆદિમ્હિ પબ્બજ્જાપેક્ખં કુલપુત્તં પબ્બાજેન્તેન યે પરતો ‘‘ન ભિક્ખવે પઞ્ચહિ આબાધેહિ ફુટ્ઠો પબ્બાજેતબ્બો’’તિઆદિં કત્વા યાવ ‘‘ન અન્ધમૂગબધિરો પબ્બાજેતબ્બો’’તિ એવં પટિક્ખિત્તા પુગ્ગલા, તે વજ્જેત્વા પબ્બજ્જાદોસવિરહિતો પુગ્ગલો પબ્બાજેતબ્બો. સોપિ ચ માતાપિતૂહિ અનુઞ્ઞાતોયેવ. તસ્સ અનુજાનનલક્ખણં ‘‘ન ભિક્ખવે અનનુઞ્ઞાતો માતાપિતૂહિ પુત્તો પબ્બાજેતબ્બો, યો પબ્બાજેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ એતસ્મિં સુત્તે વણ્ણયિસ્સામ.

એવં પબ્બજ્જાદોસવિરહિતં માતાપિતૂહિ અનુઞ્ઞાતં પબ્બાજેન્તેનાપિ ચ સચે અચ્છિન્નકેસો હોતિ, એકસીમાય ચ અઞ્ઞેપિ ભિક્ખૂ અત્થિ, કેસચ્છેદનત્થાય ભણ્ડુકમ્મં આપુચ્છિતબ્બં. તસ્સ આપુચ્છનાકારં ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સઙ્ઘં અપલોકેતું ભણ્ડુકમ્માયા’’તિ એત્થ વણ્ણયિસ્સામ. સચે ઓકાસો હોતિ, સયં પબ્બાજેતબ્બો. સચે ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીહિ બ્યાવટો હોતિ, ઓકાસં ન લભતિ, એકો દહરભિક્ખુ વત્તબ્બો ‘‘એતં પબ્બાજેહી’’તિ. અવુત્તોપિ ચે દહરભિક્ખુ ઉપજ્ઝાયં ઉદ્દિસ્સ પબ્બાજેતિ, વટ્ટતિ. સચે દહરભિક્ખુ નત્થિ, સામણેરોપિ વત્તબ્બો ‘‘એતં ખણ્ડસીમં નેત્વા પબ્બાજેત્વા કાસાયાનિ અચ્છાદેત્વા એહી’’તિ. સરણાનિ પન સયં દાતબ્બાનિ. એવં ભિક્ખુનાવ પબ્બજિતો હોતિ. પુરિસઞ્હિ ભિક્ખુતો અઞ્ઞો પબ્બાજેતું ન લભતિ, માતુગામં ભિક્ખુનિતો અઞ્ઞો. સામણેરો પન સામણેરી વા આણત્તિયા કાસાયાનિ દાતું લભતિ. કેસોરોપનં યેન કેનચિ કતં સુકતં.

સચે પન ભબ્બરૂપો હોતિ સહેતુકો ઞાતો યસસ્સી કુલપુત્તો, ઓકાસં કત્વાપિ સયમેવ પબ્બાજેતબ્બો. ‘‘મત્તિકામુટ્ઠિં ગહેત્વા ન્હાયિત્વા કેસે તેમેત્વા આગચ્છાહી’’તિ ચ પન ન વિસ્સજ્જેતબ્બો. પબ્બજિતુકામાનઞ્હિ પઠમં બલવઉસ્સાહો હોતિ, પચ્છા પન કાસાયાનિ ચ કેસહરણસત્થકઞ્ચ દિસ્વા ઉત્રસન્તિ, એત્તોયેવ પલાયન્તિ, તસ્મા સયમેવ નહાનતિત્થં નેત્વા સચે નાતિદહરો હોતિ, ‘‘નહાહી’’તિ વત્તબ્બો. કેસા પનસ્સ સયમેવ મત્તિકં ગહેત્વા ધોવિતબ્બા. દહરકુમારકો પન સયં ઉદકં ઓતરિત્વા ગોમયમત્તિકાહિ ઘંસિત્વા નહાપેતબ્બો. સચેપિસ્સ કચ્છુ વા પિળકા વા હોન્તિ, યથા માતા પુત્તં ન જિગુચ્છતિ , એવમેવ અજિગુચ્છન્તેન સાધુકં હત્થપાદસીસાનિ ઘંસિત્વા નહાપેતબ્બો. કસ્મા? એત્તકેન હિ ઉપકારેન કુલપુત્તા આચરિયુપજ્ઝાયેસુ ચ સાસને ચ બલવસિનેહા

તિબ્બગારવા અનિવત્તિધમ્મા હોન્તિ, ઉપ્પન્નં અનભિરતિં વિનોદેત્વા થેરભાવં પાપુણન્તિ, કતઞ્ઞૂ કતવેદિનો હોન્તિ.

એવં નહાપનકાલે પન કેસમસ્સું ઓરોપનકાલે વા ''ત્વં ઞાતો યસસ્સી, ઇદાનિ મયં તં નિસ્સાય પચ્ચયેહિ ન કિલમિસ્સામા''તિ ન વત્તબ્બો, અઞ્ઞાપિ અનિય્યાનિકકથા ન કથેતબ્બા. અથ ખ્વસ્સ ''આવુસો, સુટ્ઠુ ઉપધારેહિ સતિં ઉપટ્ઠાપેહી''તિ વત્વા તચપઞ્ચકકમ્મટ્ઠાનં આચિક્ખિતબ્બં, આચિક્ખન્તેન ચ વણ્ણસણ્ઠાનગન્ધાસયોકાસવસેન અસુચિજેગુચ્છપટિક્કૂલભાવં નિજ્જીવનિસ્સત્તભાવં વા પાકટં કરોન્તેન આચિક્ખિતબ્બં. સચે હિ સો પુબ્બે મદ્દિતસઙ્ખારો હોતિ ભાવિતભાવનો, કણ્ટકવેધાપેક્ખો વિય પરિપક્કગણ્ડો, સૂરિયુગ્ગમનાપેક્ખં વિય ચ પરિણતપદુમં, અથસ્સ આરદ્ધમત્તે કમ્મટ્ઠાનમનસિકારે ઇન્દાસનિ વિય પબ્બતે કિલેસપબ્બતે ચુણ્ણયમાનંયેવ ઞાણં પવત્તતિ, ખુરગ્ગેયેવ અરહત્તં પાપુણાતિ. યે હિ કેચિ ખુરગ્ગે અરહત્તં પત્તા, સબ્બે તે એવરૂપં સવનં લભિત્વા કલ્યાણમિત્તેન આચરિયેન દિન્નનયં નિસ્સાય નો અનિસ્સાય. તસ્માસ્સ આદિતોવ એવરૂપી કથા કથેતબ્બાતિ.

કેસેસુ પન ઓરોપિતેસુ હલિદ્દિચુણ્ણેન વા ગન્ધચુણ્ણેન વા સીસઞ્ચ સરીરઞ્ચ ઉબ્બટ્ટેત્વા ગિહિગન્ધં અપનેત્વા કાસાયાનિ તિક્ખત્તું વા દ્વિક્ખત્તું વા સકિં વા પટિગ્ગાહેતબ્બો. અથાપિસ્સ હત્થે અદત્વા આચરિયો વા ઉપજ્ઝાયો વા સયમેવ અચ્છાદેતિ, વટ્ટતિ. સચેપિ અઞ્ઞં દહરં વા સામણેરં વા ઉપાસકં વા આણાપેતિ ''આવુસો, એતાનિ કાસાયાનિ ગહેત્વા એતં અચ્છાદેહી''તિ તંયેવ વા આણાપેતિ ''એતાનિ ગહેત્વા અચ્છાદેહી''તિ સબ્બં વટ્ટતિ. સબ્બં તેન ભિક્ખુનાવ દિન્નં હોતિ.

યં પન નિવાસનં વા પારુપનં વા અનાણત્તિયા નિવાસેતિ વા પારુપતિ વા, તં અપનેત્વા પુન દાતબ્બં. ભિક્ખુના હિ સહત્થેન વા આણત્તિયા વા દિન્નમેવ કાસાવં વટ્ટતિ, અદિન્નં ન વટ્ટતિ, સચેપિ તસ્સેવ સન્તકં હોતિ, કો પન વાદો ઉપજ્ઝાયમૂલકે! અયં ''**પઠમં કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદાપેત્વા એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કારાપેત્વા**''તિ એત્થ વિનિચ્છયો.

ભિક્ખૂનં પાદે વન્દાપેત્વાતિ યે તત્થ સન્નિપતિતા ભિક્ખૂ, તેસં પાદે વન્દાપેત્વા; અથ સરણગ્ગહણત્થં ઉક્કુટિકં નિસીદાપેત્વા અઞ્જલિં પગ્ગણ્હાપેત્વા એવં વદેહીતિ વત્તબ્બો. ''યમહં વદામિ, તં વદેહી''તિ વત્તબ્બો. અથસ્સ ઉપજ્ઝાયેન વા આચરિયેન વા ''બુદ્ધં સરણં ગચ્છામી''તિઆદિના નયેન સરણાનિ દાતબ્બાનિ યથાવુત્તપટિપાટિયાવ ન ઉપ્પટિપાટિયા. સચે હિ એકપદમ્પિ એકક્ખરમ્પિ ઉપ્પટિપાટિયા દેતિ, બુદ્ધં સરણંયેવ વા તિક્ખત્તું દત્વા પુન ઇતરેસુ એકેકં તિક્ખત્તું દેતિ, અદિન્નાનિ હોન્તિ સરણાનિ.

ઇમઞ્ચ પન સરણગમનૂપસમ્પદં પટિક્ખિપિત્વા અનુઞ્ઞાતઉપસમ્પદા એકતો સુદ્ધિયા વટ્ટતિ. સામણેરપબ્બજ્જા પન ઉભતોસુદ્ધિયાવ વટ્ટતિ, નો એકતો સુદ્ધિયા. તસ્મા ઉપસમ્પદાય સચે આચરિયો ઞત્તિદોસઞ્ચેવ કમ્મવાચાદોસઞ્ચ વજ્જેત્વા કમ્મં કરોતિ, સુકતં હોતિ. પબ્બજ્જાય પન ઇમાનિ તીણિ સરણાનિ બુકારધકારાદીનં બ્યઞ્જનાનં ઠાનકરણસમ્પદં અહાપેન્તેનેવ આચરિયેનપિ અન્તેવાસિકેનપિ વત્તબ્બાનિ. સચે આચરિયો વત્તું સક્કોતિ, અન્તેવાસિકો ન સક્કોતિ; અન્તેવાસિકો વા સક્કોતિ, આચરિયો ન સક્કોતિ; ઉભોપિ વા ન સક્કોન્તિ, ન વટ્ટતિ. સચે પન ઉભોપિ સક્કોન્તિ, વટ્ટતિ.

ઇમાનિ ચ પન દદમાનેન ''બુદ્ધં સરણં ગચ્છામી''તિ એવં એકસમ્બન્ધાનિ અનુનાસિકન્તાનિ વા કત્વા દાતબ્બાનિ, ''બુદ્ધં સરણં ગચ્છામી''તિ એવં વિચ્છિન્દિત્વા મકારન્તાનિ વા કત્વા દાતબ્બાનિ. **અન્ધકટ્ઠકથાયં** નામં સાવેત્વા ''અહં ભન્તે બુદ્ધરક્ખિતો યાવજીવં બુદ્ધં સરણં ગચ્છામી''તિ વુત્તં, તં એકઅટ્ઠકથાયમ્પિ નત્થિ, પાળિયમ્પિ ન વુત્તં, તેસં રુચિમત્તમેવ, તસ્મા ન ગહેતબ્બં. ન હિ તથા અવદન્તસ્સ સરણં કુપ્પતીતિ.

અનુજાનામિ ભિક્ખવે ઇમેહિ તીહિ સરણગમનેહિ પબ્બજ્જં ઉપસમ્પદન્તિ ઇમેહિ બુદ્ધં સરણં ગચ્છામીતિઆદીહિ એવં તિક્ખત્તું ઉભતોસુદ્ધિયા વુત્તેહિ તીહિ સરણગમનેહિ પબ્બજ્જઞ્ચેવ ઉપસમ્પદઞ્ચ અનુજાનામીતિ અત્થો. તત્થ યસ્મા ઉપસમ્પદા પરતો પટિક્ખિત્તા, તસ્મા સા એતરહિ સરણમત્તેનેવ ન રુહતિ. પબ્બજ્જા પન યસ્મા પરતો ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ઇમેહિ તીહિ સરણગમનેહિ સામણેરપબ્બજ્જ''ન્તિ અનુઞ્ઞાતા એવ, તસ્મા સા એતરહિપિ સરણમત્તેનેવ રુહતિ. એત્તાવતા હિ સામણેરભૂમિયં પતિટ્ઠિતો હોતિ.

સચે પનેસ મતિમા હોતિ પણ્ડિતજાતિકો, અથસ્સ તસ્મિંયેવ ઠાને સિક્ખાપદાનિ ઉદ્દિસિતબ્બાનિ. કથં? યથા ભગવતા ઉદ્દિટ્ઠાનિ. વુત્તઞ્હેતં –

> ''અનુજાનામિ , ભિક્ખવે, સામણેરાનં દસ સિક્ખાપદાનિ, તેસુ ચ સામણેરેહિ સિક્ખિતું. પાણાતિપાતા વેરમણી, અદિન્નાદાના વેરમણી, અબ્રહ્મચરિયા વેરમણી, મુસાવાદા વેરમણી, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણી, વિકાલભોજના વેરમણી, નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સના વેરમણી, માલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાના વેરમણી, ઉચ્ચાસયનમહાસયના વેરમણી, જાતરૂપરજતપટિગ્ગહણા વેરમણી''તિ (મહાવ॰ ૧૦૬).

અન્ધકટ્ઠકથાયં પન ''અહં, ભન્તે, ઇત્થન્નામો યાવજીવં પાણાતિપાતા વેરમણિસિક્ખાપદં

સમાદિયામી''તિ એવં સરણદાનં વિય સિક્ખાપદદાનમ્પિ વુત્તં, તં નેવ પાળિયં ન અટ્ઠકથાસુ અત્થિ, તસ્મા યથાપાળિયાવ ઉદ્દિસિતબ્બાનિ. પબ્બજ્જા હિ સરણગમનેહેવ સિદ્ધા, સિક્ખાપદાનિ પન કેવલં સિક્ખાપરિપૂરણત્થં જાનિતબ્બાનિ. તસ્મા તાનિ પાળિયં આગતનયેન ઉગ્ગહેતું અસક્કોન્તસ્સ યાય કાયચિ ભાસાય અત્થવસેનપિ આચિક્ખિતું વટ્ટતિ. યાવ પન અત્તના સિક્ખિતબ્બસિક્ખાપદાનિ ન જાનાતિ, સટ્ઠાટિપત્તચીવરધારણટ્ઠાનનિસજ્જાદીસુ પાનભોજનાદિવિધિમ્હિ ચ ન કુસલો હોતિ, તાવ ભોજનસાલં વા સલાકભાજનટ્ઠાનં વા અઞ્ઞં વા તથારૂપટ્ઠાનં ન પેસેતબ્બો, સન્તિકાવચરોયેવ કાતબ્બો, બાલદારકો વિય પટિજગ્ગિતબ્બો, સબ્બમસ્સ કપ્પિયાકપ્પિયં આચિક્ખિતબ્બં, નિવાસનપારુપનાદીસુ આભિસમાચારિકેસુ વિનેતબ્બો. તેનાપિ ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, દસહઙ્ગેહિ સમન્નાગતં સામણેરં નાસેતુ''ન્તિ (મહાવ॰ ૧૦૮) એવં પરતો વુત્તાનિ દસ નાસનઙ્ગાનિ આરકા પરિવજ્જેત્વા આભિસમાચારિકં પરિપૂરેન્તેન દસવિધે સીલે સાધુકં સિક્ખિતબ્બન્તિ.

પબ્બજ્જાકથા નિટ્ઠિતા.

દુતિયમારકથા

૩૫. **મય્હં ખો ભિક્ખવેતિ** મયા ખોતિ અત્થો. અથ વા યો મય્હં યોનિસો મનસિકારો, તેન હેતુનાતિ અત્થો. પુન **અનુપ્પત્તા**તિ એત્થ વિભત્તિં પરિણામેત્વા મયાતિ વત્તબ્બં.

દુતિયમારકથા નિટ્ઠિતા.

ભદ્દવગ્ગિયકથા

૩૬. **ભદ્દવગ્ગિયા**તિ તે કિર રાજકુમારા રૂપેન ચ ચિત્તેન ચ ભદ્દકા વગ્ગબન્ધેન ચ વિચરન્તિ, તસ્મા ‘‘ભદ્દવગ્ગિયા’’તિ વુચ્ચન્તિ. **તેન હિ વો**તિ એત્થ વોકારો નિપાતમત્તો. **ધમ્મચક્ખું ઉદપાદી**તિ કેસઞ્ચિ સોતાપત્તિમગ્ગો, કેસઞ્ચિ સકદાગામિમગ્ગો, કેસઞ્ચિ અનાગામિમગ્ગો ઉદપાદિ. તયોપિ હિ એતે મગ્ગા ‘‘ધમ્મચક્ખૂ’’તિ વુચ્ચન્તિ. તે કિર તુણ્ડિલજાતકે તિંસધુત્તા અહેસું, અથ તુણ્ડિલોવાદં સુત્વા પઞ્ચસીલાનિ રક્ખિંસુ; ઇદં નેસં પુબ્બકમ્મં.

ભદ્દવગ્ગિયકથા નિટ્ઠિતા.

ઉરુવેલપાટિહારિયકથા

૩૭. **પમુખો**તિ પુબ્બઙ્ગમો. **પામોક્ખો**તિ ઉત્તમો વિસુદ્ધપઞ્ઞો.

૩૮. **અનુપહચ્ચા**તિ અવિનાસેત્વા. **તેજસા તેજ**ન્તિ અત્તનો તેજેન નાગસ્સ તેજં. **પરિયાદિયેય્ય**ન્તિ અભિભવેય્યં, વિનાસેય્યં વાતિ. **મક્ખ**ન્તિ કોધં. **નત્વેવ ચ ખો અરહા યથા અહ**ન્તિ અત્તાનં ‘‘અરહા અહ’’ન્તિ મઞ્ઞમાનો વદતિ.

૩૯. **નેરઞ્જરાયં ભગવા**તિઆદિકા ગાથાયો પચ્છા પક્ખિત્તા.

૪૪-૯. **વિસ્સજ્જેય્ય**ન્તિ સુક્ખાપનત્થાય પસારેત્વા ઠપેય્યન્તિ અત્થો. ‘‘ભન્તે આહર હત્થ’’ન્તિ એવં વદન્તો વિય ઓણતોતિ **આહરહત્થો. ઉય્યોજેત્વા**તિ વિસ્સજ્જેત્વા. **મન્દામુખિયો**તિ અગ્ગિભાજનાનિ વુચ્ચન્તિ.

૫૧. **ચિરપટિકા**તિ ચિરકાલતો પટ્ઠાય.

૫૨. **કેસમિસ્સ**ન્તિઆદીસુ કેસા એવ કેસમિસ્સં. એસ નયો સબ્બત્થ. **ખારિકાજ**ન્તિ ખારિભારો.

ઉરુવેલપાટિહારિયકથા નિટ્ઠિતા.

બિમ્બિસારસમાગમકથા

૫૫. **લટ્ઠિવને**તિ તાલુય્યાને. **સુપ્પતિટ્ઠે ચેતિયે**તિ અઞ્ઞતરસ્મિં વટરુક્ખે; તસ્સ કિરેતં નામં. **દ્વાદસનહુતેહી**તિ એત્થ એકં નહુતં દસસહસ્સાનિ. **અજ્ઝભાસી**તિ તેસં કઙ્ખાચ્છેદનત્થં અભાસિ.

કિસકોવદાનોતિ તાપસચરિયાય કિસસરીરત્તા ‘‘કિસકો’’તિ લદ્ધનામાનં તાપસાનં ઓવાદકો અનુસાસકો સમાનોતિ અત્થો. અથ વા સયં કિસકો તાપસો સમાનો વદાનો ચ અઞ્ઞે ઓવદન્તો અનુસાસન્તોતિપિ અત્થો.

કથં પહીનન્તિ કેન કારણેન પહીનં. ઇદં વુત્તં હોતિ – ‘‘ત્વં ઉરુવેલવાસિઅગ્ગિપરિચારકાનં તાપસાનં સયં ઓવાદાચરિયો સમાનો કિં દિસ્વા પહાસિ, પુચ્છામિ તં એતમત્થં કેન કારણેન તવ અગ્ગિહુત્તં પહીન’’ન્તિ.

દુતિયગાથાય અયમત્થો – એતે રૂપાદિકે કામે ઇત્થિયો ચ યઞ્ઞા અભિવદન્તિ, સ્વાહં એતં સબ્બમ્પિ રૂપાદિકં કામપ્પભેદં ખન્ધુપધીસુ મલન્તિ ઞત્વા યસ્મા ઇમે યિટ્ઠહુતપ્પભેદા યઞ્ઞા મલમેવ વદન્તિ, તસ્મા ન યિટ્ઠે ન હુતે અરઞ્જિં; યિટ્ઠે વા હુતે વા નાભિરમિન્તિ અત્થો.

તતિયગાથાય – **અથ કોચરહી**તિ અથ ક્વચરહિ. સેસં ઉત્તાનમેવ.

ચતુત્થગાથાય – **પદન્તિ** નિબ્બાનપદં. સન્તસભાવતાય **સન્તં**. ઉપધીનં અભાવેન **અનુપધિકં**. રાગકિઞ્ચનાદીનં અભાવેન **અકિઞ્ચનં**. તીસુ ભવેસુ અલગ્ગતાય યં કામભવં યઞ્ઞા વદન્તિ, તસ્મિમ્પિ કામભવે અસત્તં. જાતિજરામરણાનં અભાવેન **અનઞ્ઞથાભાવિં**. અત્તના ભાવિતેન મગ્ગેનેવ અધિગન્તબ્બં, ન અઞ્ઞેન કેનચિ અધિગમેતબ્બન્તિ **અનઞ્ઞનેય્યં**. યસ્મા ઈદિસં પદમદ્દસં, તસ્મા ન યિટ્ઠે ન હુતે અરઞ્જિં. તેન કિં દસ્સેતિ? યો અહં દેવમનુસ્સલોકસમ્પત્તિસાધકે ન યિટ્ઠે ન હુતે અરઞ્જિં, સો કિં વક્ખામિ ‘‘એત્થ નામ મે દેવમનુસ્સલોકે રતો મનો’’તિ.

૫૬. એવં સબ્બલોકે અનભિરતિભાવં પકાસેત્વા અથ ખો આયસ્મા ઉરુવેલકસ્સપો ‘‘સાવકોહમસ્મી’’તિ એવં ભગવતો સાવકભાવં પકાસેસિ. તઞ્ચ ખો આકાસે વિવિધાનિ પાટિહારિયાનિ દસ્સેત્વા. **ધમ્મચક્ખુન્તિ** સોતાપત્તિમગ્ગઞાણં.

૫૭. **અસ્સાસક**ાતિ આસીસના; પત્થનાતિ અત્થો. **એસાહં ભન્તે**તિ એત્થ પન કિઞ્ચાપિ મગ્ગપ્પટિવેધેનેવસ્સ સિદ્ધં સરણગમનં, તત્થ પન નિચ્છયગમનમેવ ગતો, ઇદાનિ વાચાય અત્તસન્નિય્યાતનં કરોતિ. મગ્ગવસેનેવાયં નિયતસરણતં પત્તો, તં પરેસં વાચાય પાકટં કરોન્તો પણિપાતગમનઞ્ચ ગચ્છન્તો એવં વદતિ.

૫૮. **સિઙ્ગીનિક્ખસવણ્ણો**તિ સિઙ્ગીસુવણ્ણનિક્ખેન સમાનવણ્ણો. **દસવાસો**તિ દસસુ અરિયવાસેસુ વુત્થવાસો. **દસધમ્મવિદૂ**તિ દસકમ્મપથવિદૂ. **દસભિ ચુપેતો**તિ દસહિ અસેક્ખેહિ અઙ્ગેહિ ઉપેતો. **સબ્બધિદન્તો**તિ સબ્બેસુ દન્તો; ભગવતો હિ ચક્ખુઆદીસુ કિઞ્ચિ અદન્તં નામ નત્થિ.

૫૯. **ભગવન્તં ભુત્તાવિં ઓનીતપત્તપાણિં એકમન્તં નિસીદી**તિ ભગવન્તં ભુત્તવન્તં પત્તતો ચ અપનીતપાણિં સલ્લક્ખેત્વા એકસ્મિં પદેસે નિસીદીતિ અત્થો. **અત્થિકાનન્તિ** બુદ્ધાભિવાદનગમનેન ચ ધમ્મસવનેન ચ અત્થિકાનં. **અભિક્કમનીયન્તિ** અભિગન્તું સક્કુણેય્યં. **અપ્પાકિણ્ણન્તિ** અનાકિણ્ણં. **અપ્પસદ્દન્તિ** વચનસદ્દેન અપ્પસદ્દં. **અપ્પનિગ્ઘોસન્તિ** નગરનિગ્ઘોસસદ્દેન અપ્પનિગ્ઘોસં. **વિજનવાતન્તિ** અનુસઞ્ચરણજનસ્સ સરીરવાતેન વિરહિતં. ‘‘વિજનવાદ’’ન્તિપિ પાઠો; અન્તો જનવાદેન રહિતન્તિ અત્થો. ‘‘વિજનપાત’’ન્તિપિ પાઠો; જનસઞ્ચારવિરહિતન્તિ અત્થો. **મનુસ્સરાહસેય્યકન્તિ** મનુસ્સાનં રહસ્સકિરિયટ્ઠાનિયં. **પટિસલ્લાનસારુપ્પન્તિ** વિવેકાનુરૂપં.

વિમ્બિસારસમાગમકથા નિટ્ઠિતા.

સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનપબ્બજ્જાકથા

૬૦. **સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના**તિ સારિપુત્તો ચ મોગ્ગલ્લાનો ચ. **તેહિ કતિકા કતા હોતિ "યો પઠમં અમતં અધિગચ્છતિ, સો આરોચેતૂ**"તિ તે કિર ઉભોપિ ગિહિકાલે ઉપતિસ્સો કોલિતોતિ એવં પઞ્ઞાયમાનનામા અડ્ઢતેય્યસતમાણવકપરિવારા ગિરગ્ગસમજ્જં અગમંસુ. તત્ર નેસં મહાજનં દિસ્વા એતદહોસિ – ''અયં નામ એવં મહાસત્તનિકાયો અપ્પત્તે વસ્સસતે મરણમુખે પતિસ્સતી''તિ. અથ ઉભોપિ ઉટ્ઠિતાય પરિસાય અઞ્ઞમઞ્ઞં પુચ્છિત્વા એકજ્ઝાસયા પચ્ચુપટ્ઠિતમરણસઞ્ઞા સમ્મન્તયિંસુ ''સમ્મ મરણે સતિ અમતેનાપિ ભવિતબ્બં, હન્દ મયં અમતં પરિયેસામા''તિ અમતપરિયેસનત્થં સઞ્ચયસ્સ છન્નપરિબ્બાજકસ્સ સન્તિકે સપરિસા પબ્બજિત્વા કતિપાહેનેવ તસ્સ ઞાણવિસયે પારં ગન્ત્વા અમતં અપસ્સન્તા પુચ્છિંસુ ''કિં નુ ખો, આચરિય, અઞ્ઞોપેત્થ સારો અત્થી''તિ? ''નત્થાવુસો, એત્તકમેવ ઇદ''ન્તિ ચ સુત્વા ''તુચ્છં ઇદં આવુસો નિસ્સારં, યો દાનિ અમ્હેસુ પઠમં અમતં અધિગચ્છતિ, સો ઇતરસ્સ આરોચેતૂ''તિ કતિકં અકંસુ. તેન વુત્તં – ''તેહિ કતિકા કતા હોતી''તિઆદિ.

પાસાદિકેન અભિક્કન્તેનાતિઆદીસુ ઇત્થમ્ભૂતલક્ખણે કરણવચનં વેદિતબ્બં. **અત્થિકેહિ ઉપઞ્ઞાતં મગ્ગન્તિ** એતં અનુબન્ધનસ્સ કારણવચનં; ઇદઞ્હિ વુત્તં હોતિ – ''યંનૂનાહં ઇમં ભિક્ખું પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો અનુબન્ધેય્યં, કસ્મા ? યસ્મા ઇદં પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો અનુબન્ધનં નામ અત્થિકેહિ ઉપઞ્ઞાતં મગ્ગં ઞાતો ચેવ ઉપગતો ચ મગ્ગો''તિ અત્થો. અથ વા અત્થિકેહિ અમ્હેહિ ''મરણે સતિ અમતેનાપિ ભવિતબ્બ''ન્તિ એવં કેવલં અત્થીતિ ઉપઞ્ઞાતં નિબ્બાનં નામ, તં મગ્ગન્તો પરિયેસન્તોતિ એવમ્પેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો.

પિણ્ડપાતં આદાય પટિક્કમીતિ સુદિન્નકણ્ડે વુત્તપ્પકારં અઞ્ઞતરં કુટ્ટમૂલં ઉપસઙ્કમિત્વા નિસીદિ. સારિપુત્તોપિ ખો ''અકાલો ખો તાવ પઞ્હં પુચ્છિતુ''ન્તિ કાલં આગમયમાનો એકમન્તં ઠત્વા વત્તપટિપત્તિપૂરણત્થં કતભત્તકિચ્ચસ્સ થેરસ્સ અત્તનો કમણ્ડલુતો ઉદકં દત્વા ધોતહત્થપાદેન થેરેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કત્વા પઞ્હં પુચ્છિ. તેન વુત્તં – ''અથ ખો સારિપુત્તો પરિબ્બાજકો''તિઆદિ. **ન તાહં સક્કોમી**તિ ન તે અહં સક્કોમિ. એત્થ ચ પટિસમ્ભિદાપ્પત્તો થેરો ન એત્તકં ન સક્કોતિ. અથ ખો ઇમસ્સ ધમ્મગારવં ઉપ્પાદેસ્સામીતિ સબ્બાકારેન બુદ્ધવિસયે અવિસયભાવં ગહેત્વા એવમાહ.

યે ધમ્મા હેતુપ્પભવાતિ હેતુપ્પભવા નામ પઞ્ચક્ખન્ધા; તેનસ્સ દુક્ખસચ્ચં દસ્સેતિ. **તેસં હેતું તથાગતો આહા**તિ તેસં હેતુ નામ સમુદયસચ્ચં; તઞ્ચ તથાગતો આહાતિ દસ્સેતિ. **તેસઞ્ચ યો નિરોધો**તિ તેસં ઉભિન્નમ્પિ સચ્ચાનં યો અપ્પવત્તિનિરોધો; તઞ્ચ તથાગતો આહાતિ અત્થો. તેનસ્સ નિરોધસચ્ચં દસ્સેતિ. મગ્ગસચ્ચં પનેત્થ સરૂપતો અદસ્સિતમ્પિ નયતો દસ્સિતં હોતિ, નિરોધે હિ વુત્તે તસ્સ સમ્પાપકો મગ્ગો વુત્તોવ હોતિ. અથ વા **તેસઞ્ચ યો નિરોધો**તિ એત્થ તેસં યો નિરોધો ચ નિરોધુપાયો ચાતિ એવં દ્વેપિ સચ્ચાનિ દસ્સિતાનિ હોન્તીતિ. ઇદાનિ તમેવત્થં પટિપાદેન્તો આહ – "**એવંવાદી મહાસમણો**"તિ.

એસેવ ધમ્મો યદિ તાવદેવાતિ સચેપિ ઇતો ઉત્તરિ નત્થિ, એત્તકમેવ ઇદં સોતાપત્તિફલમત્તમેવ પત્તબ્બં, તથાપિ એસો એવ ધમ્મોતિ અત્થો. **પચ્ચબ્યત્થ પદમસોક**ન્તિ યં મયં પરિયેસમાના વિચરામ, તં પદમસોકં પટિવિદ્ધાત્થ તુમ્હે; પત્તં તં તુમ્હેહીતિ અત્થો. **અદિટ્ઠં અબ્ભતીતં બહુકેહિ કપ્પનહુતેહી**તિ અમ્હેહિ નામ ઇદં પદં બહુકેહિ કપ્પનહુતેહિ અદિટ્ઠમેવ અબ્ભતીતં; ઇતિ તસ્સ પદસ્સ અદિટ્ઠભાવેન દીઘરત્તં અત્તનો મહાજાનિભાવં દીપેતિ.

૬૨. **ગમ્ભીરે ઞાણવિસયે**તિ ગમ્ભીરે ચેવ ગમ્ભીરસ્સ ચ ઞાણસ્સ વિસયભૂતે. **અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે**તિ નિબ્બાને. **વિમુત્તે**તિ તદારમ્મણાય વિમુત્તિયા વિમુત્તે. **બ્યાકાસી**તિ ''એતં મે સાવકયુગં ભવિસ્સતિ અગ્ગં ભદ્દયુગ''ન્તિ વદન્તો સાવકપારમિઞ્ઞાણે બ્યાકાસિ. **સાવ તેસં આયસ્મન્તાનં ઉપસમ્પદા અહોસી**તિ સા એહિભિક્ખૂપસમ્પદાયેવ તેસં ઉપસમ્પદા અહોસિ. એવં ઉપસમ્પન્નેસુ ચ તેસુ મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો સત્તહિ દિવસેહિ અરહત્તે પતિટ્ઠિતો, સારિપુત્તત્થેરો અડ્ઢમાસેન.

અતીતે કિર અનોમદસ્સી નામ બુદ્ધો લોકે ઉદપાદિ. તસ્સ સરદો નામ તાપસો સકે અસ્સમે નાનાપુપ્ફેહિ મણ્ડપં કત્વા પુપ્ફાસનેયેવ ભગવન્તં નિસીદાપેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સાપિ તથેવ મણ્ડપં કત્વા પુપ્ફાસનાનિ પઞ્ઞપેત્વા અગ્ગસાવકભાવં પત્થેસિ. પત્થયિત્વા ચ સિરીવડ્ઢસ્સ નામ સેટ્ઠિનો પેસેસિ ''મયા અગ્ગસાવકટ્ઠાનં પત્થિતં, ત્વમ્પિ આગન્ત્વા એકં ઠાનં પત્થેહી''તિ. સેટ્ઠિ નીલુપ્પલમણ્ડપં કત્વા બુદ્ધપ્પમુખં ભિક્ખુસઙ્ઘં, તત્થ ભોજેત્વા દુતિયસાવકભાવં પત્થેસિ. તેસુ સરદતાપસો સારિપુત્તત્થેરો જાતો, સિરીવડ્ઢો મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરોતિ ઇદં નેસં પુબ્બકમ્મં.

૬૩. **અપુત્તકતાયા**તિઆદીસુ યેસં પુત્તા પબ્બજન્તિ, તેસં અપુત્તકતાય. યાસં પતી પબ્બજન્તિ, તાસં **વેધબ્યાય** વિધવાભાવાય. ઉભયેનાપિ **કુલુપચ્છેદાય. સઞ્ચયાની**તિ સઞ્ચયસ્સ અન્તેવાસિકાનિ. **મગધાનં ગિરિબ્બજ**ન્તિ મગધાનં જનપદસ્સ ગિરિબ્બજં નગરં. **મહાવીરા**તિ મહાવીરિયવન્તો. **નયમાનાન**ન્તિ નયમાનેસુ. ભુમ્મત્થે સામિવચનં, ઉપયોગત્થે વા. **કા ઉસૂયા વિજાનત**ન્તિ ધમ્મેન નયન્તીતિ એવં વિજાનન્તાનં કા ઇસ્સા.

સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાનપબ્બજ્જાકથા નિટ્ઠિતા.

ઉપજ્ઝાયવત્તકથા

૬૪-૫. **અનુપજ્ઝાયકા**તિ વજ્જાવજ્જં ઉપનિજ્ઝાયકેન ગરુના વિરહિતા. **અનાકપ્પસમ્પન્ના**તિ ન આકપ્પેન સમ્પન્ના; સમણસારુપ્પાચારવિરહિતાતિ અત્થો . **ઉપરિભોજને**તિ ભોજનસ્સ ઉપરિ. **ઉત્તિટ્ઠપત્ત**ન્તિ પિણ્ડાય ચરણકપત્તં. તસ્મિઞ્હિ મનુસ્સા ઉચ્છિટ્ઠસઞ્ઞિનો, તસ્મા ઉત્તિટ્ઠપત્તન્તિ વુત્તં. અથ વા ઉટ્ઠહિત્વા પત્તં ઉપનામેન્તીતિ એવમ્પેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે ઉપજ્ઝાય**ન્તિ ઉપજ્ઝાયં ગહેતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **પુત્તચિત્તં ઉપટ્ઠપેસ્સતી**તિ પુત્તો મે અયન્તિ એવં ગેહસ્સિતપેમવસેન ચિત્તં ઉપટ્ઠપેસ્સતિ. એસ નયો દુતિયપદેપિ. **સગારવા સપ્પતિસ્સા**તિ ગરુભાવઞ્ચેવ જેટ્ઠકભાવઞ્ચ ઉપટ્ઠપેત્વા. **સભાગવુત્તિનો**તિ સભાગજીવિકા. **સાહૂતિ વા**તિઆદીનિ પઞ્ચ પદાનિ ઉપજ્ઝાયભાવસમ્પટિચ્છનવેવચનાનિ. **કાયેન વિઞ્ઞાપેતી**તિ એવં સદ્ધિવિહારિકેન ''ઉપજ્ઝાયો મે ભન્તે હોહી''તિ તિક્ખત્તું વુત્તે સચે ઉપજ્ઝાયો ''સાહૂ''તિઆદીસુ પઞ્ચસુ પદેસુ યસ્સ કસ્સચિ પદસ્સ વસેન કાયેન વા વાચાય વા કાયવાચાહિ વા ''ગહિતો તયા ઉપજ્ઝાયો''તિ ઉપજ્ઝાયગ્ગહણં વિઞ્ઞાપેતિ, ગહિતો હોતિ ઉપજ્ઝાયો. ઇદમેવ હિ એત્થ ઉપજ્ઝાયગ્ગહણં, યદિદં ઉપજ્ઝાયસ્સ ઇમેસુ પઞ્ચસુ પદેસુ યસ્સ કસ્સચિ પદસ્સ વાચાય વા સાવનં કાયેન વા અત્થવિઞ્ઞાપનન્તિ. કેચિ પન સાધૂતિ સમ્પટિચ્છનં સન્ધાય વદન્તિ. ન તં પમાણં, આયાચનદાનમત્તેન હિ ગહિતો હોતિ ઉપજ્ઝાયો, ન એત્થ સમ્પટિચ્છનં અઙ્ગં. સદ્ધિવિહારિકેનાપિ ન કેવલં ઇમિના મે પદેન ઉપજ્ઝાયો ગહિતોતિ ઞાતું વટ્ટતિ. ''અજ્જતગ્ગે દાનિ થેરો મય્હં ભારો, અહમ્પિ થેરસ્સ ભારો''તિ ઇદમ્પિ ઞાતું વટ્ટતિ.

૬૬. **તત્રાયં સમ્માવત્તનાતિ** યં વુત્તં સમ્મા વત્તિતબ્બન્તિ, તત્ર અયં સમ્માવત્તના. **કાલસ્સેવ ઉટ્ઠાય ઉપાહના ઓમુઞ્ચિત્વાતિ** સચસ્સ પચ્ચૂસકાલે ચઙ્કમનત્થાય વા ધોતપાદપરિહરણત્થાય વા પટિમુક્કા ઉપાહના પાદગતા હોન્તિ, તા કાલસ્સેવ ઉટ્ઠાય અપનેત્વા. **દન્તકટ્ઠં દાતબ્બન્તિ** મહન્તં મજ્ઝિમં ખુદ્દકન્તિ તીણિ દન્તકટ્ઠાનિ ઉપનેત્વા તતો યં તીણિ દિવસાનિ ગણ્હાતિ, ચતુત્થદિવસતો પટ્ઠાય તાદિસમેવ દાતબ્બં. સચે અનિયમં કત્વા યં વા તં વા ગણ્હાતિ, અથ યાદિસં લભતિ તાદિસં દાતબ્બં.

મુખોદકં દાતબ્બન્તિ સીતઞ્ચ ઉણ્હઞ્ચ ઉદકં ઉપનેત્વા તતો યં તીણિ દિવસાનિ વળઞ્જેતિ, ચતુત્થદિવસતો પટ્ઠાય તાદિસમેવ મુખધોવનોદકં દાતબ્બં. સચે અનિયમં કત્વા યં વા તં વા ગણ્હાતિ, અથ યાદિસં લભતિ તાદિસં દાતબ્બં. સચે દુવિધમ્પિ વળઞ્જેતિ, દુવિધમ્પિ ઉપનેતબ્બં. ઉદકં મુખધોવનટ્ઠાને ઠપેત્વા વચ્ચકુટિતો પટ્ઠાય સમ્મજ્જિતબ્બં. થેરે વચ્ચકુટિં ગતે પરિવેણં સમ્મજ્જિતબ્બં; એવં પરિવેણં અસુઞ્ઞં હોતિ. થેરે વચ્ચકુટિતો અનિક્ખન્તેયેવ આસનં પઞ્ઞપેતબ્બં. સરીરકિચ્ચં કત્વા આગન્ત્વા તસ્મિં નિસિન્નસ્સ "**સચે યાગુ હોતી**"તિઆદિના નયેન વુત્તવત્તં કાતબ્બં. **ઉક્લાપોતિ** કેનચિ કચવરેન સઙ્કિણ્ણો, સચે પન અઞ્ઞો કચવરો નત્થિ, ઉદકફુસિતાનેવ હોન્તિ, હત્થેનપિ પમજ્જિતબ્બો.

સગુણં કત્વાતિ દ્વે ચીવરાનિ એકતો કત્વા, તા એકતો કતા દ્વેપિ સઙ્ઘાટિયો દાતબ્બા. સબ્બઞ્હિ ચીવરં સઙ્ઘટિતત્તા "સઙ્ઘાટી"તિ વુચ્ચતિ. તેન વુત્તં – "સઙ્ઘાટિયો દાતબ્બા"તિ. **નાતિદૂરે ગન્તબ્બં નાચ્ચાસન્નેતિ** એત્થ સચે ઉપજ્ઝાયં નિવત્તિત્વા ઓલોકેન્તં એકેન વા દ્વીહિ વા પદવીતિહારેહિ સમ્પાપુણાતિ, એત્તાવતા નાતિદૂરે નાચ્ચાસન્ને ગતો હોતીતિ વેદિતબ્બં. **પત્તપરિયાપન્નં પટિગ્ગહેતબ્બન્તિ** સચે ઉપજ્ઝાયેન ભિક્ખાચારે યાગુયા વા ભત્તે વા લદ્ધે પત્તો ઉણ્હો વા ભારિકો વા હોતિ, અત્તનો પત્તં તસ્સ દત્વા સો પત્તો ગહેતબ્બોતિ અત્થો. **ન ઉપજ્ઝાયસ્સ ભણમાનસ્સ અન્તરન્તરા કથા ઓપાતેતબ્બાતિ** અન્તરઘરે વા અઞ્ઞત્ર વા ભણમાનસ્સ અનિટ્ઠિતે તસ્સ વચને અઞ્ઞા કથા ન સમુટ્ઠાપેતબ્બા. ઇતો પટ્ઠાય ચ પન યત્થ યત્થ નકારેન પટિસેધો કરિયતિ, સબ્બત્થ દુક્કટાપત્તિ વેદિતબ્બા. અયઞ્હિ ખન્ધકધમ્મતા. **આપત્તિસામન્તા ભણમાનોતિ** પદસોધમ્મદુટ્ઠુલ્લાદિવસેન આપત્તિયા આસન્નવાચં ભણમાનો. **નિવારેતબ્બોતિ** "કિં ભન્તે ઈદિસં નામ વત્તું વટ્ટતિ, આપત્તિ ન હોતી"તિ એવં પુચ્છન્તેન વિય વારેતબ્બો. વારેસ્સામીતિ પન કત્વા "મહલ્લક, મા એવં ભણા"તિ ન વત્તબ્બો.

પઠમતરં આગન્ત્વાતિ સચે આસન્ને ગામો હોતિ, વિહારે વા ગિલાનો ભિક્ખુ હોતિ, ગામતો પઠમતરં આગન્તબ્બં. સચે દૂરે ગામો હોતિ, ઉપજ્ઝાયેન સદ્ધિં આગચ્છન્તો નત્થિ, તેનેવ સદ્ધિં ગામતો નિક્ખમિત્વા ચીવરેન પત્તં વેઠેત્વા અન્તરામગ્ગતો પઠમતરં આગન્તબ્બં . એવં નિવત્તન્તેન પઠમતરં આગન્ત્વા આસનપઞ્ઞાપનાદિ સબ્બં કિચ્ચં કાતબ્બં. **સિન્નં હોતીતિ** તિન્તં સેદગ્ગહિતં. **ચતુરઙ્ગુલં કણ્ણં ઉસ્સારેત્વાતિ** કણ્ણં ચતુરઙ્ગુલપ્પમાણં અતિરેકં કત્વા એવં ચીવરં સંહરિતબ્બં. કિં કારણા? **મા મજ્ઝે ભઙ્ગો અહોસીતિ**. સમં કત્વા સંહરિતસ્સ હિ મજ્ઝે ભઙ્ગો હોતિ, તતો નિચ્ચં ભિજ્જમાનં દુબ્બલં હોતિ તં નિવારણત્થમેતં વુત્તં. તસ્મા યથા અજ્જ ભઙ્ગટ્ઠાનેયેવ સ્વે ન ભિજ્જતિ, તથા દિવસે દિવસે ચતુરઙ્ગુલં ઉસ્સારેત્વા સંહરિતબ્બં. **ઓભોગે કાયબન્ધનં કાતબ્બન્તિ** કાયબન્ધનં સંહરિત્વા ચીવરભોગે પક્ખિપિત્વા ઠપેતબ્બં.

સચે પિણ્ડપાતો હોતીતિ એત્થ યો ગામેયેવ વા અન્તરઘરે વા પટિક્કમને વા ભુઞ્જિત્વા આગચ્છતિ, પિણ્ડં વા ન લભતિ, તસ્સ પિણ્ડપાતો ન હોતિ, ગામે અભુત્તસ્સ પન લદ્ધભિક્ખસ્સ વા હોતિ; તસ્મા "સચે પિણ્ડપાતો હોતી"તિઆદિ વુત્તં. સચેપિ તસ્સ ન હોતિ, ભુઞ્જિતુકામો ચ હોતિ, ઉદકં દત્વા અત્તના લદ્ધતોપિ પિણ્ડપાતો

ઉપનેતબ્બો. **પાનીયેન પુચ્છિતબ્બો**તિ ભુઞ્જમાનો તિક્ખત્તું ''પાનીયં ભન્તે આહરિયતૂ''તિ પાનીયેન પુચ્છિતબ્બો. સચે કાલો અત્થિ, ઉપજ્ઝાયે ભુત્તે સયં ભુઞ્જિતબ્બં. સચે ઉપકટ્ઠો કાલો, પાનીયં ઉપજ્ઝાયસ્સ સન્તિકે ઠપેત્વા સયમ્પિ ભુઞ્જિતબ્બં.

અનન્તરહિતાયાતિ તટ્ટિકધમ્મખણ્ડાદીસુ યેન કેનચિ અનત્થતાય પંસુસક્ખરમિસ્સાય ભૂમિયા પત્થો ન ઠપેતબ્બોતિ અત્થો. સચે પન કાળવણ્ણકતા વા સુધાબદ્ધા વા હોતિ નિરજમત્તિકા, તથારૂપાય ભૂમિયા ઠપેતું વટ્ટતિ. ધોતવાલિકાયપિ ઠપેતું વટ્ટતિ. પંસુરજસક્ખરાદીસુ ન વટ્ટતિ. તત્ર પન પણ્ણં વા આધારકં વા ઠપેત્વા તત્ર નિક્ખિપિતબ્બો. **પારતો અન્તં ઓરતો ભોગ**ન્તિ ઇદં ચીવરવંસાદીનં હેટ્ઠા હત્થં પવેસેત્વા અભિમુખેન હત્થેન સણિકં નિક્ખિપનત્થં વુત્તં. અન્તે પન ગહેત્વા ભોગેન ચીવરવંસાદીનં ઉપરિ નિક્ખિપન્તસ્સ ભિત્તિયં ભોગો પટિહઞ્ઞતિ, તસ્મા તથા ન કાતબ્બં.

ચુણ્ણં સન્નેતબ્બન્તિ ન્હાનચુણ્ણં ઉદકેન તેમેત્વા પિણ્ડિ કાતબ્બા. **એકમન્તં નિક્ખિપિતબ્બ**ન્તિ એકસ્મિં નિદ્ધૂમે ઠાને ઠપેતબ્બં. જન્તાઘરે પરિકમ્મં નામ અઙ્ગારમત્તિકઉણ્હોદકદાનાદિકં સબ્બં કિચ્ચં. **ઉદકેપિ પરિકમ્મ**ન્તિ અઙ્ગપચ્ચઙ્ગઘંસનાદિકં સબ્બં કિચ્ચં. **પાનીયેન પુચ્છિતબ્બો**તિ જન્તાઘરે ઉણ્હસન્તાપેન પિપાસા હોતિ, તસ્મા પુચ્છિતબ્બો.

સચે ઉસ્સહતીતિ સચે પહોતિ; ન કેનચિ ગેલઞ્ઞેન અભિભૂતો હોતિ; અગિલાનેન હિ સદ્ધિવિહારિકેન સટ્ઠિવસ્સેનાપિ સબ્બં ઉપજ્ઝાયવત્તં કાતબ્બં, અનાદરેન અકરોન્તસ્સ વત્તભેદે દુક્કટં. નકારપટિસંયુત્તેસુ પન પદેસુ ગિલાનસ્સાપિ પટિક્ખિત્તકિરિયં કરોન્તસ્સ દુક્કટમેવ. **અપ્પટિઘંસન્તેના**તિ ભૂમિયં અપ્પટિઘંસન્તેન. **કવાટપિટ્ઠ**ન્તિ કવાટઞ્ચ પિટ્ઠસઙ્ઘાતઞ્ચ અચ્છુપન્તેન. **સન્તાનક**ન્તિ યંકિઞ્ચિ કીટકુલાવકમક્કટકસુત્તાદિ. **ઉલ્લોકા પઠમં ઓહારેતબ્બ**ન્તિ ઉલ્લોકતો પઠમં ઉલ્લોકં આદિં કત્વા અવહરિતબ્બન્તિ અત્થો. **આલોકસન્ધિકણ્ણભાગા**તિ આલોકસન્ધિભાગા ચ કણ્ણભાગા ચ અન્તરબાહિરવાતપાનકવાટકાનિ ચ ગબ્ભસ્સ ચ ચત્તારો કોણા પમજ્જિતબ્બાતિ અત્થો.

યથાપઞ્ઞત્તં પઞ્ઞપેતબ્બન્તિ યથા પઠમં પઞ્ઞત્તં અહોસિ, તથેવ પઞ્ઞપેતબ્બં. એતદત્થમેવ હિ યથાપઞ્ઞત્તં સલ્લક્ખેત્વા નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપિતબ્બન્તિ પુરિમવત્તં પઞ્ઞત્તં. સચે પન પઠમં અજાનન્તેન કેનચિ પઞ્ઞત્તં અહોસિ, સમન્તતો ભિત્તિં દ્વઙ્ગુલમત્તેન વા તિવઙ્ગુલમત્તેન વા મોચેત્વા પઞ્ઞપેતબ્બં. ઇદઞ્હિ પઞ્ઞાપનવત્તં. સચે કટસારકો હોતિ અતિમહન્તો ચ, છિન્દિત્વા કોટિં નિવત્તેત્વા બન્ધિત્વા પઞ્ઞપેતબ્બો. સચે કોટિં નિવત્તેત્વા બન્ધિતું ન જાનાતિ, ન છિન્દિતબ્બો. **પુરત્થિમા વાતપાના થકેતબ્બા**તિ પુરત્થિમાય વાતપાના થકેતબ્બા. એવં સેસાપિ વાતપાના થકેતબ્બા.

વૂપકાસેતબ્બોતિ અઞ્ઞત્થ નેતબ્બો. **વૂપકાસાપેતબ્બો**તિ અઞ્ઞો ભિક્ખુ વત્તબ્બો ''થેરં ગહેત્વા અઞ્ઞત્થ ગચ્છા''તિ **વિવેચેતબ્બ**ન્તિ વિસ્સજ્જાપેતબ્બં. **વિવેચાપેતબ્બ**ન્તિ અઞ્ઞો વત્તબ્બો ''થેરં દિટ્ઠિગતં વિસ્સજ્જાપેહી''તિ. **ઉસ્સુક્કં કાતબ્બ**ન્તિ પરિવાસદાનત્થં સો સો ભિક્ખુ ઉપસઙ્કમિત્વા યાચિતબ્બો. સચે અત્તના પટિબલો હોતિ, અત્તનાવ દાતબ્બો. નો ચે પટિબલો હોતિ, અઞ્ઞેન દાપેતબ્બો. **કિન્તિ નુ ખો**તિ કેન નુ ખો ઉપાયેન. એસ નયો સબ્બત્થ. **લહુકાય વા પરિણામેય્યા**તિ ઉક્ખેપનીયં અકત્વા તજ્જનીયં વા નિયસ્સં વા કરેય્યાતિ અત્થો. તેન હિ ''ઉપજ્ઝાયસ્સ ઉક્ખેપનીયકમ્મં કત્તુકામો સઙ્ઘો''તિ ઞત્વા એકમેકં ભિક્ખું ઉપસઙ્કમિત્વા

“મા ભન્તે અમ્હાકં ઉપજ્ઝાયસ્સ કમ્મં કરિત્થા”તિ યાચિતબ્બા. સચે કરોન્તિયેવ, “તજ્જનીયં વા નિયસ્સં વા કરોથા”તિ યાચિતબ્બા. સચે કરોન્તિયેવ, અથ ઉપજ્ઝાયો “સમ્મા વત્તથ ભન્તે”તિ યાચિતબ્બો. ઇતિ તં સમ્મા વત્તાપેત્વા “પટિપ્પસ્સમ્ભેથ ભન્તે કમ્મ”ન્તિ ભિક્ખૂ યાચિતબ્બા.

સમ્પરિવત્તકં સમ્પરિવત્તકન્તિ સમ્પરિવત્તેત્વા સમ્પરિવત્તેત્વા. **ન ચ અચ્છિન્ને થેવે પક્કમિતબ્બન્તિ** યદિ અપ્પમત્તકમ્પિ રજનં ગળતિ, ન તાવ પક્કમિતબ્બં. **ન ઉપજ્ઝાયં અનાપુચ્છા એકચ્ચસ્સ પત્તો દાતબ્બો**તિઆદિ સબ્બં ઉપજ્ઝાયસ્સ વિસભાગપુગ્ગલવસેન કથિતં. **ન ઉપજ્ઝાયં અનાપુચ્છા ગામો પવિસિતબ્બો**તિ પિણ્ડાય વા અઞ્ઞેન વા કરણીયેન પવિસિતુકામેન આપુચ્છિત્વાવ પવિસિતબ્બો. સચે ઉપજ્ઝાયો કાલસ્સેવ વુડ્ઢાય દૂરં ભિક્ખાચારં ગન્તુકામો હોતિ, “દહરા પિણ્ડાય પવિસન્તૂ”તિ વત્વા ગન્તબ્બં. અવત્વા ગતે પરિવેણં ગન્ત્વા ઉપજ્ઝાયં અપસ્સન્તેન ગામં પવિસિતું વટ્ટતિ. સચે ગામં પવિસન્તોપિ પસ્સતિ, દિટ્ઠટ્ઠાનતો પટ્ઠાય આપુચ્છિતુંયેવ વટ્ટતિ.

ન સુસાનં ગન્તબ્બન્તિ વાસત્થાય વા દસ્સનત્થાય વા ન ગન્તબ્બં. **ન દિસા પક્કમિતબ્બા**તિ એત્થ પક્કમિતુકામેન કમ્મં આચિક્ખિત્વા યાવતતિયં યાચિતબ્બો. સચે અનુજાનાતિ, સાધુ; નો ચે અનુજાનાતિ, તં નિસ્સાય વસતો ચસ્સ ઉદ્દેસો વા પરિપુચ્છા વા કમ્મટ્ઠાનં વા ન સમ્પજ્જતિ, ઉપજ્ઝાયો બાલો હોતિ અબ્યત્તો, કેવલં અત્તનો સન્તિકે વસાપેતુકામતાય એવ ગન્તું ન દેતિ, એવરૂપે નિવારેન્તેપિ ગન્તું વટ્ટતિ. **વુટ્ઠાનમસ્સ આગમેતબ્બન્તિ** ગેલઞ્ઞતો વુટ્ઠાનં અસ્સ આગમેતબ્બં; ન કત્થચિ ગન્તબ્બં. સચે અઞ્ઞો ભિક્ખુ ઉપટ્ઠાકો અત્થિ, ભેસજ્જં પરિયેસિત્વા તસ્સ હત્થે દત્વા “ભન્તે અયં ઉપટ્ઠહિસ્સતી”તિ વત્વા ગન્તબ્બં.

ઉપજ્ઝાયવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

સદ્ધિવિહારિકવત્તકથા

૬૭. ઉપજ્ઝાયેન સદ્ધિવિહારિકમ્હિ સમ્માવત્તનાયં – **સઙ્ગહેતબ્બો અનુગ્ગહેતબ્બો**તિ ઉદ્દેસાદીહિસ્સ સઙ્ગહો ચ અનુગ્ગહો ચ કત્તબ્બો. તત્થ **ઉદ્દેસો**તિ પાળિવાચનં. **પરિપુચ્છા**તિ પાળિયા અત્થવણ્ણના. **ઓવાદો**તિ અનોતિણ્ણે વત્થુસ્મિં “ઇદં કરોહિ, ઇદં મા કરિત્થા”તિ વચનં. **અનુસાસની**તિ ઓતિણ્ણે વત્થુસ્મિં. અપિ ચ ઓતિણ્ણે વા અનોતિણ્ણે વા પઠમં વચનં ઓવાદો; પુનપ્પુનં વચનં અનુસાસનીતિ. **સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ પત્તો હોતી**તિ સચે અતિરેકપત્તો હોતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. **પરિક્ખારો**તિ અઞ્ઞોપિ સમણપરિક્ખારો. ઇધ ઉસ્સુક્કં નામ ધમ્મિકેન નયેન ઉપ્પજ્જમાનઉપાયપરિયેસનં. ઇતો પરં દન્તકટ્ઠદાનં આદિં કત્વા આચમનકુમ્ભિયા ઉદકાસિઞ્ચનપરિયોસાનં વત્તં ગિલાનસ્સેવ સદ્ધિવિહારિકસ્સ કાતબ્બં. અનભિરતિવૂપકાસનાદિ પન અગિલાનસ્સાપિ કત્તબ્બમેવ. **ચીવરં રજન્તેના**તિ “એવં રજેય્યાસી”તિ ઉપજ્ઝાયતો ઉપાયં સુત્વા રજન્તેન. સેસં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં.

સદ્ધિવિહારિકવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

નસમ્માવત્તનાદિકથા

૬૮. **ન સમ્મા વત્તન્તી**તિ યથાપઞ્ઞત્તં ઉપજ્ઝાયવત્તં ન પૂરેન્તિ. **યો ન સમ્મા વત્તેય્યા**તિ યો યથાપઞ્ઞત્તં વત્તં ન પૂરેય્ય; સો દુક્કટં આપજ્જતીતિ અત્થો. **પણામેતબ્બો**તિ અપસાદેતબ્બો. **ન અધિમત્તં પેમં હોતી**તિ

ઉપજ્ઝાયમ્હિ અધિમત્તં ગેહસ્સિતપેમં ન હોતિ. **નાધિમત્તા ભાવના હોતીતિ** અધિમત્તા મેત્તાભાવના ન હોતિ; વુત્તપટિપક્ખનયેન સુક્કપક્ખો વેદિતબ્બો. **અલં પણામેતુન્તિ** યુત્તો પણામેતું.

અપ્પણામેન્તો ઉપજ્ઝાયો સાતિસારો હોતીતિ સદોસો હોતિ, આપત્તિં આપજ્જતિ; તસ્મા ન સમ્મા વત્તન્તો પણામેતબ્બોવ. ન સમ્માવત્તનાય ચ યાવ ચીવરરજનં તાવ વત્તે અકરિયમાને ઉપજ્ઝાયસ્સ પરિહાનિ હોતિ. તસ્મા તં અકરોન્તસ્સ નિસ્સયમુત્તકસ્સાપિ અમુત્તકસ્સાપિ આપત્તિયેવ. એકચ્ચસ્સ પત્તદાનતો પટ્ઠાય અમુત્તકનિસ્સયસ્સેવ આપત્તિ.

સદ્ધિવિહારિકા સમ્મા વત્તન્તિ, ઉપજ્ઝાયો સમ્મા ન વત્તતિ, ઉપજ્ઝાયસ્સ આપત્તિ. ઉપજ્ઝાયો સમ્મા વત્તતિ, સદ્ધિવિહારિકા સમ્મા ન વત્તન્તિ, તેસં આપત્તિ. ઉપજ્ઝાયે વત્તં સાદિયન્તે સદ્ધિવિહારિકા બહુકાપિ હોન્તિ, સબ્બેસં આપત્તિ. સચે ઉપજ્ઝાયો ''મય્હં ઉપટ્ઠાકો અત્થિ, તુમ્હે અત્તનો સજ્ઝાયમનસિકારાદીસુ યોગં કરોથા''તિ વદતિ, સદ્ધિવિહારિકાનં અનાપત્તિ. સચે ઉપજ્ઝાયો સાદિયનં વા અસાદિયનં વા ન જાનાતિ, બાલો હોતિ, સદ્ધિવિહારિકા બહુકા. તેસુ એકો વત્તસમ્પન્નો ભિક્ખુ ''ઉપજ્ઝાયસ્સ કિચ્ચં અહં કરિસ્સામિ, તુમ્હે અપ્પોસ્સુક્કા વિહરથા''તિ એવઞ્ચે અત્તનો ભારં કત્વા ઇતરે વિસ્સજ્જેતિ, તસ્સ ભારકરણતો પટ્ઠાય તેસં અનાપત્તિ.

નસમ્માવત્તનાદિકથા નિટ્ઠિતા.

રાધબ્રાહ્મણવત્થુકથા

૬૯. રાધબ્રાહ્મણવત્થુસ્મિં – કિઞ્ચાપિ આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવતા બારાણસિયં તીહિ સરણગમનેહિ અનુઞ્ઞાતં પબ્બજ્જઞ્ચેવ ઉપસમ્પદઞ્ચ જાનાતિ, ભગવા પન તં લહુકં ઉપસમ્પદં પટિક્ખિપિત્વા ઞત્તિચતુત્થકમ્મેન ગરુકં કત્વા ઉપસમ્પદં અનુઞ્ઞાતુકામો. અથસ્સ થેરો અજ્ઝાસયં વિદિત્વા ''કથાહં ભન્તે તં બ્રાહ્મણં પબ્બાજેમિ ઉપસમ્પાદેમી''તિ આહ. બુદ્ધાનઞ્હિ પરિસા અજ્ઝાસયકુસલા હોન્તિ, અયઞ્ચ બુદ્ધપરિસાય અગ્ગો.

બ્યત્તેન ભિક્ખુના પટિબલેનાતિ એત્થ બ્યત્તો નામ યસ્સ સાટ્ઠકથં વિનયપિટકં વાચુગ્ગતં પવત્તતિ, તસ્મિં અસતિ યસ્સ અન્તમસો ઇદં ઞત્તિચતુત્થકમ્મવાચામત્તમ્પિ સુગ્ગહિતં હોતિ, વાચુગ્ગતં પવત્તતિ, અયમ્પિ ઇમસ્મિં અત્થે **બ્યત્તો**. યો પન કાસસોસસેમ્હાદિના વા ગેલઞ્ઞેન ઓટ્ઠદન્તજિવ્હાદીનં વા અસમ્પત્તિયા પરિયત્તિયં વા અકતપરિચયત્તા ન સક્કોતિ પરિમણ્ડલેહિ પદબ્યઞ્જનેહિ કમ્મવાચં સાવેતું, બ્યઞ્જનં વા પદં વા હાપેતિ, અઞ્ઞથા વા વત્તબ્બં અઞ્ઞથા વદતિ, અયં **અપ્પટિબલો**. તબ્બિપરીતો ઇમસ્મિં અત્થે ''પટિબલો''તિ વેદિતબ્બો. **સઙ્ઘો ઞાપેતબ્બોતિ** સઙ્ઘો જાનાપેતબ્બો. તતો પરં યં સઙ્ઘો જાનાપેતબ્બો, તં દસ્સેતું ''સુણાતુ મે ભન્તે''તિઆદિમાહ.

૭૧. ઉપસમ્પન્નસમનન્તરાતિ ઉપસમ્પન્નો હુત્વા સમનન્તરા. **અનાચારં આચરતીતિ** પણ્ણત્તિવીતિક્કમં કરોતિ. **ઉલ્લુમ્પતુ મન્તિ** ઉદ્ધરતુ મં, અકુસલા વુટ્ઠાપેત્વા કુસલે પતિટ્ઠાપેતુ; સામણેરભાવા વા ઉદ્ધરિત્વા ભિક્ખુભાવે પતિટ્ઠાપેતૂતિ. **અનુકમ્પં ઉપાદાયાતિ** અનુદ્દયં પટિચ્ચ; મયિ અનુકપ્પં કત્વાતિ અત્થો.

૭૩. અટ્ઠિતા હોતીતિ નિચ્ચપ્પવત્તિની હોતિ. **ચત્તારો નિસ્સયેતિ** ચત્તારો પચ્ચયે. યસ્મા ચત્તારો પચ્ચયે નિસ્સાય અત્તભાવો પવત્તતિ, તસ્મા તે નિસ્સયાતિ વુચ્ચન્તિ.

રાધબ્રાહ્મણવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

આચરિયવત્તકથા

૭૫. કિન્તાયં ભિક્ખુ હોતીતિ કિં તે અયં ભિક્ખુ હોતિ. **અઞ્ઞેહિ ઓવદિયો અનુસાસિયો**તિ અઞ્ઞેહિ ઓવદિતબ્બો ચેવ અનુસાસિતબ્બો ચ. **બાહુલ્લાય આવત્તો યદિદં ગણબન્ધિક**ન્તિ ગણબન્ધો એતસ્સ બાહુલ્લસ્સ અત્થીતિ ગણબન્ધિકં, બાહુલ્લં. યં ઇદં ગણબન્ધિકં નામ બાહુલ્લં, તદત્થાય અતિલહું ત્વં આપન્નોતિ વુત્તં હોતિ.

૭૬. અબ્યત્તાતિ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયેન વિરહિતા. **અઞ્ઞતરોપિ અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બો**તિ પસૂરો પરિબ્બાજકો. સો કિર ''ધમ્મં થેનેસ્સામી''તિ ઉદાયિત્થેરસ્સ સન્તિકે પબ્બજિત્વા તેન સહધમ્મિકં વુચ્ચમાનો તસ્સ વાદં આરોપેસિ. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે બ્યત્તેન ભિક્ખુના**તિઆદિમ્હિ બ્યત્તો પુબ્બે ભિક્ખુનોવાદકવણ્ણનાયં વુત્તલક્ખણોયેવ. યો પન અન્તેવાસિનો વા સદ્ધિવિહારિકસ્સ વા ગિલાનસ્સ સક્કોતિ ઉપટ્ઠાનાદીનિ કાતું, અયં ઇધ પટિબલોતિ અધિપ્પેતો. વુત્તમ્પિ ચેતં –

> ''પઞ્ચહુપાલિ , અઙ્ગેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદેતબ્બં, નિસ્સયો દાતબ્બો, સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પટિબલો હોતિ અન્તેવાસિં વા સદ્ધિવિહારિં વા ગિલાનં ઉપટ્ઠાતું વા ઉપટ્ઠાપેતું વા, અનભિરતં વૂપકાસેતું વા વૂપકાસાપેતું વા, ઉપ્પન્નં કુક્કુચ્ચં ધમ્મતો વિનોદેતું, અભિધમ્મે વિનેતું, અભિવિનયે વિનેતૂ''ન્તિ (પરિ॰ ૪૧૮).

૭૭. પક્ખસઙ્કન્તેસૂતિ તિત્થિયપક્ખસઙ્કન્તેસુ. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે આચરિય**ન્તિ આચારસમાચારસિક્ખાપનકં આચરિયં અનુજાનામિ. **આચરિયો ભિક્ખવે અન્તેવાસિકમ્હી**તિઆદિ સબ્બં ''ઉપજ્ઝાયો ભિક્ખવે સદ્ધિવિહારિકમ્હી''તિઆદિના નયેન વુત્તવસેનેવ વેદિતબ્બં. નામમત્તમેવ હિ એત્થ નાનં.

આચરિયવત્તકથા નિટ્ઠિતા.

પણામનાખમનાકથા

૮૦. અન્તેવાસિકા આચરિયેસુ ન સમ્મા વત્તન્તીતિ એત્થ પન યં પુબ્બે ''નસમ્માવત્તનાય ચ યાવ ચીવરરજનં, તાવ વત્તે અકરિયમાને ઉપજ્ઝાયસ્સ પરિહાનિ હોતિ, તસ્મા તં અકરોન્તસ્સ નિસ્સયમુત્તકસ્સાપિ અમુત્તકસ્સાપિ આપત્તિયેવા''તિ ચ, ''એકચ્ચસ્સ પત્તદાનતો પટ્ઠાય અમુત્તકનિસ્સયસ્સેવ આપત્તી''તિ ચ લક્ખણં વુત્તં, ન તેનેવ લક્ખણેન નિસ્સયન્તેવાસિકસ્સ આપત્તિ વેદિતબ્બા. નિસ્સયન્તેવાસિકેન હિ યાવ આચરિયં નિસ્સાય વસતિ, તાવ સબ્બં આચરિયવત્તં કાતબ્બં. પબ્બજ્જાઉપસમ્પદાધમ્મન્તેવાસિકેહિ પન નિસ્સયમુત્તકેહિપિ આદિતો પટ્ઠાય યાવ ચીવરરજનં, તાવ વત્તં કાતબ્બં; અનાપુચ્છિત્વા પત્તદાનાદિમ્હિ પન એતેસં અનાપત્તિ. એતેસુ ચ પબ્બજ્જન્તેવાસિકો ચ ઉપસમ્પદન્તેવાસિકો ચ આચરિયસ્સ યાવજીવં ભારો. નિસ્સયન્તેવાસિકો ચ ધમ્મન્તેવાસિકો ચ યાવ સમીપે વસન્તિ, તાવદેવ. તસ્મા આચરિયેનાપિ તેસુ સમ્મા વત્તિતબ્બં. આચરિયન્તેવાસિકેસુ હિ યો યો ન સમ્મા વત્તતિ, તસ્સ તસ્સ આપત્તિ.

પણામનાખમનાકથા નિટ્ઠિતા.

નિસ્સયપટિપ્પસ્સદ્ધિકથા

૮૩. ઉપજ્ઝાયમ્હા નિસ્સયપટિપ્પસ્સદ્ધીસુ – **ઉપજ્ઝાયો પક્કન્તો વા**તિઆદીસુ અયં વિનિચ્છયો – **પક્કન્તો**તિ તમ્હા આવાસા વિપ્પવસિતુકામો પક્કન્તો દિસં ગતો. એવં ગતે ચ પન તસ્મિં સચે વિહારે નિસ્સયદાયકો અત્થિ, યસ્સ સન્તિકે અઞ્ઞદાપિ નિસ્સયો વા ગહિતપુબ્બો હોતિ, યો વા એકસમ્ભોગપરિભોગો, તસ્સ સન્તિકે નિસ્સયો ગહેતબ્બો, એકદિવસમ્પિ પરિહારો નત્થિ. સચે તાદિસો નત્થિ, અઞ્ઞો લજ્જી પેસલો અત્થિ, તસ્સ લજ્જીપેસલભાવં જાનન્તેન તદહેવ નિસ્સયો યાચિતબ્બો. સચે દેતિ, ઇચ્ચેતં કુસલં. અથ પન ''તુમ્હાકં ઉપજ્ઝાયો લહું આગમિસ્સતી''તિ પુચ્છતિ, ઉપજ્ઝાયેન ચ તથા વુત્તં, ''આમ, ભન્તે''તિ વત્તબ્બં. સચે વદતિ ''તેન હિ ઉપજ્ઝાયસ્સ આગમનં આગમેથા''તિ વટ્ટતિ. અથ પનસ્સ પકતિયા પેસલભાવં ન જાનાતિ, ચત્તારિ પઞ્ચ દિવસાનિ તસ્સ ભિક્ખુનો સભાગતં ઓલોકેત્વા ઓકાસં કારેત્વા નિસ્સયો ગહેતબ્બો.

સચે પન વિહારે નિસ્સયદાયકો નત્થિ, ઉપજ્ઝાયો ચ ''અહં કતિપાહેન આગમિસ્સામિ, મા ઉક્કણ્ઠિત્થા''તિ વત્વા ગતો, યાવ આગમના પરિહારો લબ્ભતિ. અથાપિ નં તત્થ મનુસ્સા પરિચ્છિન્નકાલતો ઉત્તરિપિ પઞ્ચ વા દસ વા દિવસાનિ વાસેન્તિયેવ, તેન વિહારં પવત્તિ પેસેતબ્બા ''દહરા મા ઉક્કણ્ઠન્તુ, અહં અસુકદિવસં નામ આગમિસ્સામી''તિ. એવમ્પિ પરિહારો લબ્ભતિ. અથ આગચ્છતો અન્તરામગ્ગે નદીપૂરેન વા ચોરાદીહિ વા ઉપદ્દવો હોતિ, થેરો ઉદકોસક્કનં વા આગમેતિ, સહાયે વા પરિયેસતિ, તઞ્ચે પવત્તિં દહરા સુણન્તિ, યાવ આગમના પરિહારો લબ્ભતિ. સચે પન સો ''ઇધેવાહં વસિસ્સામી''તિ પહિણતિ, પરિહારો નત્થિ. યત્થ નિસ્સયો લબ્ભતિ, તત્થ ગન્તબ્બં.

વિબ્ભન્તે પન કાલઙ્કતે પક્ખસઙ્કન્તે વા એકદિવસમ્પિ પરિહારો નત્થિ. યત્થ નિસ્સયો લબ્ભતિ, તત્થ ગન્તબ્બં. **આણત્તી**તિ પન નિસ્સયપણામના વુચ્ચતિ. તસ્મા ''પણામેમિ ત''ન્તિ વા ''મા ઇધ પટિક્કમી''તિ વા ''નીહર તે પત્તચીવર''ન્તિ વા ''નાહં તયા ઉપટ્ઠાતબ્બો''તિ વાતિ ઇમિના પાળિનયેન ''મા મં ગામપ્પવેસનં આપુચ્છી''તિઆદિના પાળિમુત્તકનયેન વા યો નિસ્સયપણામનાય પણામિતો હોતિ, તેન ઉપજ્ઝાયો ખમાપેતબ્બો.

સચે આદિતોવ ન ખમતિ, દણ્ડકમ્મં આહરિત્વા તિક્ખત્તું તાવ સયમેવ ખમાપેતબ્બો. નો ચે ખમતિ, તસ્મિં વિહારે મહાથેરે ગહેત્વા ખમાપેતબ્બો. નો ચે ખમતિ, સામન્તવિહારે ભિક્ખૂ ગહેત્વા ખમાપેતબ્બો. સચે એવમ્પિ ન ખમતિ, અઞ્ઞત્થ ગન્ત્વા ઉપજ્ઝાયસ્સ સભાગાનં સન્તિકે વસિતબ્બં ''અપ્પેવ નામ સભાગાનં મે સન્તિકે વસતીતિ ઞત્વાપિ ખમેય્યા''તિ. સચે એવમ્પિ ન ખમતિ, તત્રેવ વસિતબ્બં. તત્ર ચે દુબ્ભિક્ખાદિદોસેન ન સક્કા હોતિ વસિતું, તંયેવ વિહારં આગન્ત્વા અઞ્ઞસ્સ સન્તિકે નિસ્સયં ગહેત્વા વસિતું વટ્ટતિ. અયમાણત્તિયં વિનિચ્છયો.

આચરિયમ્હા નિસ્સયપટિપ્પસ્સદ્ધીસુ **આચરિયો પક્કન્તો વા હોતી**તિ એત્થ કોચિ આચરિયો આપુચ્છિત્વા પક્કમતિ, કોચિ અનાપુચ્છિત્વા. અન્તેવાસિકોપિ એવમેવ. તત્ર સચે અન્તેવાસિકો આચરિયં આપુચ્છતિ ''અસુકં નામ ભન્તે ઠાનં ગન્તું ઇચ્છામિ કેનચિદેવ કરણીયેના''તિ, આચરિયેન ચ ''કદા ગમિસ્સસી''તિ વુત્તો ''સાયન્હે વા રત્તિં વા ઉટ્ઠહિત્વા ગમિસ્સામી''તિ વદતિ, આચરિયોપિ ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છતિ, તઙ્ખણઞ્ઞેવ નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ.

સચે પન ''ભન્તે અસુકં નામ ઠાનં ગન્તુકામોમ્હી''તિ વુત્તે આચરિયો ''અસુકસ્મિં નામ ગામે પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છા જાનિસ્સસી''તિ વદતિ, સો ચ ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છતિ, તતો ચે ગતો, સુગતો. સચે પન ન ગચ્છતિ,

નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. અથાપિ ''ગચ્છામી''તિ વુત્તે આચરિયેન ''મા તાવ ગચ્છ, રત્તિં મન્તેત્વા જાનિસ્સામા''તિ વુત્તો મન્તેત્વા ગચ્છતિ, સુગતો. નો ચે ગચ્છતિ, નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. આચરિયં અનાપુચ્છા પક્કમન્તસ્સ પન ઉપચારસીમાતિક્કમે નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. અન્તોઉપચારસીમતો પટિનિવત્તન્તસ્સ ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ.

સચે પન આચરિયો અન્તેવાસિકં આપુચ્છતિ ''આવુસો અસુકં નામ ઠાનં ગમિસ્સામી''તિ, અન્તેવાસિકેન ચ ''કદા''તિ વુત્તે ''સાયન્હે વા રત્તિભાગે વા''તિ વદતિ, અન્તેવાસિકોપિ ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છતિ, તઙ્ખણઞ્ઞેવ નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ.

સચે પન આચરિયો ''સ્વે પિણ્ડાય ચરિત્વા ગમિસ્સામી''તિ વદતિ, ઇતરો ચ ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છતિ, એકદિવસં તાવ નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ, પુનદિવસે પટિપ્પસ્સદ્ધો હોતિ. ''અસુકસ્મિં નામ ગામે પિણ્ડાય ચરિત્વા જાનિસ્સામિ મમ ગમનં વા અગમનં વા''તિ વત્વા સચે ન ગચ્છતિ, નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. અથાપિ ''ગચ્છામી''તિ વુત્તે અન્તેવાસિકેન ''મા તાવ ગચ્છથ, રત્તિં મન્તેત્વા જાનિસ્સથા''તિ વુત્તો મન્તેત્વાપિ ન ગચ્છતિ, નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ.

સચે ઉભોપિ આચરિયન્તેવાસિકા કેનચિ કરણીયેન બહિસીમં ગચ્છન્તિ, તતો ચે આચરિયો ગમિયચિત્તે ઉપ્પન્ને અનાપુચ્છાવ ગન્ત્વા દ્વિન્નં લેડ્ડુપાતાનં અન્તોયેવ નિવત્તતિ, નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. સચે દ્વે લેડ્ડુપાતે અતિક્કમિત્વા નિવત્તતિ, પટિપ્પસ્સદ્ધો હોતિ. આચરિયુપજ્ઝાયા દ્વે લેડ્ડુપાતે અતિક્કમ્મ અઞ્ઞસ્મિં વિહારે વસન્તિ, નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ.

આચરિયે વિબ્ભન્તે કાલઙ્કતે પક્ખસઙ્કન્તે ચ તઙ્ખણઞ્ઞેવ પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. આણત્તિયં પન સચેપિ આચરિયો મુઞ્ચિતુકામોવ હુત્વા નિસ્સયપણામનાય પણામેતિ, અન્તેવાસિકો ચ ''કિઞ્ચાપિ મં આચરિયો પણામેતિ, અથ ખો હદયેન મુદુકો''તિ સાલયોવ હોતિ, નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિયેવ. સચેપિ આચરિયો સાલયો, અન્તેવાસિકો નિરાલયો, ''ન દાનિ ઇમં નિસ્સાય વસિસ્સામી''તિ ધુરં નિક્ખિપતિ, એવમ્પિ ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. ઉભિન્નં સાલયભાવે પન ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિયેવ. ઉભિન્નં ધુરનિક્ખેપેન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. પણામિતેન દણ્ડકમ્મં આહરિત્વા તિક્ખત્તું ખમાપેતબ્બો. નો ચે ખમતિ, ઉપજ્ઝાયે વુત્તનયેન પટિપજ્જિતબ્બં.

ઉપજ્ઝાયેન વા સમોધાનગતોતિ એત્થ દસ્સનસવનવસેન સમોધાનં વેદિતબ્બં. સચે હિ આચરિયં નિસ્સાય વસન્તો સદ્ધિવિહારિકો એકવિહારે ચેતિયં વા વન્દન્તં એકગામે પિણ્ડાય વા ચરન્તં ઉપજ્ઝાયં પસ્સતિ, નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. ઉપજ્ઝાયો પસ્સતિ, સદ્ધિવિહારિકો પન ન પસ્સતિ, ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. મગ્ગપ્પટિપન્નં વા આકાસેન વા ગચ્છન્તં ઉપજ્ઝાયં દિસ્વા દૂરત્તા ભિક્ખૂતિ જાનાતિ, ઉપજ્ઝાયોતિ ન જાનાતિ, ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. સચે જાનાતિ, પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. ઉપરિપાસાદે ઉપજ્ઝાયો વસતિ, હેટ્ઠા સદ્ધિવિહારિકો, તં અદિસ્વાવ યાગું પિવિત્વા પક્કમતિ, આસનસાલાય વા નિસિન્નં અદિસ્વાવ એકમન્તે ભુઞ્જિત્વા પક્કમતિ, ધમ્મસ્સવનમણ્ડપે વા નિસિન્નમ્પિ તં અદિસ્વાવ ધમ્મં સુત્વા પક્કમતિ, નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. એવં તાવ દસ્સનવસેન સમોધાનં વેદિતબ્બં.

સવનવસેન પન સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ વિહારે વા અન્તરઘરે વા ધમ્મં કથેન્તસ્સ અનુમોદનં વા કરોન્તસ્સ સદ્દં સુત્વા ''ઉપજ્ઝાયસ્સ મે સદ્દો''તિ સઞ્જાનાતિ, નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. અસઞ્જાનન્તસ્સ ન પટિપ્પસ્સમ્ભતીતિ અયં સમોધાને વિનિચ્છયો.

નિસ્સયપટિપ્પસ્સદ્ધિકથા નિટ્ઠિતા.

ઉપસમ્પાદેતબ્બપઞ્ચકકથા

૮૪. ઇદાનિ યં પુબ્બે ''અનુજાનામિ ભિક્ખવે બ્યત્તેન ભિક્ખુના પટિબલેન દસવસ્સેન વા અતિરેકદસવસ્સેન વા ઉપસમ્પાદેતું, નિસ્સયં દાતુ''ન્તિ સઙ્ખેપતો ઉપજ્ઝાયાચરિયાનં લક્ખણં વુત્તં, તં વિત્થારતો દસ્સેતું ''**પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતેના**''તિઆદિમાહ. તત્થ **પઞ્ચહિ અઙ્ગેહી**તિ પઞ્ચહિ અગુણઙ્ગેહિ. સો હિ સીલક્ખન્ધાદીહિ અસમન્નાગતત્તાવ અગુણઙ્ગેહિ સમન્નાગતો હોતિ. **ન ઉપસમ્પાદેતબ્બ**ન્તિ ઉપજ્ઝાયેન હુત્વા ન ઉપસમ્પાદેતબ્બં. **ન નિસ્સયો દાતબ્બો**તિ આચરિયેન હુત્વા નિસ્સયો ન દાતબ્બો. એત્થ ચ ન અસેક્ખેન સીલક્ખન્ધેનાતિ ચ અત્તના ન અસેક્ખેનાતિ ચ અસ્સદ્ધોતિ ચ આદીસુ તીસુ પઞ્ચકેસુ અયુત્તવસેન પટિક્ખેપો કતો, ન આપત્તિઅઙ્ગવસેન. યો હિ અસેક્ખેહિ સીલક્ખન્ધાદીહિ અસમન્નાગતો પરે ચ તત્થ સમાદપેતું અસક્કોન્તો અસ્સદ્ધિયાદિદોસયુત્તોવ હુત્વા પરિસં પરિહરતિ, તસ્સ પરિસા સીલાદીહિ પરિહાયતિયેવ, ન વડ્ઢતિ. તસ્મા તેન ન ઉપસમ્પાદેતબ્બન્તિઆદિ અયુત્તવસેન વુત્તં, ન આપત્તિઅઙ્ગવસેન. ન હિ ખીણાસવસ્સેવ ઉપજ્ઝાયાચરિયભાવો ભગવતા અનુઞ્ઞાતો. યદિ તસ્સેવ અનુઞ્ઞાતો અભવિસ્સ, ''સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ અનભિરતિ ઉપ્પન્ના હોતી''તિઆદિં ન વદેય્ય. યસ્મા પન ખીણાસવસ્સ પરિસા સીલાદીહિ ન પરિહાયતિ, તસ્મા ''પઞ્ચહિ ભિક્ખવે અઙ્ગેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદેતબ્બ''ન્તિઆદિ વુત્તં.

અધિસીલે સીલવિપન્નોતિઆદીસુ પારાજિકઞ્ચ સઙ્ઘાદિસેસઞ્ચ આપન્નો અધિસીલે સીલવિપન્નો નામ. ઇતરે પઞ્ચાપત્તિક્ખન્ધે આપન્નો **અજ્ઝાચારે આચારવિપન્નો** નામ. સમ્માદિટ્ઠિં પહાય અન્તગ્ગાહિકાય દિટ્ઠિયા સમન્નાગતો **અતિદિટ્ઠિયા દિટ્ઠિવિપન્નો નામ**. યત્તકં સુતં પરિસં પરિહરન્તસ્સ ઇચ્છિતબ્બં, તેન વિરહિતત્તા **અપ્પસ્સુતો**. યં તેન જાનિતબ્બં આપત્તાદિ, તસ્સ અજાનનતો **દુપ્પઞ્ઞો**. ઇમસ્મિં પઞ્ચકે પુરિમાનિ તીણિ પદાનિ અયુત્તવસેન વુત્તાનિ, પચ્છિમાનિ દ્વે આપત્તિઅઙ્ગવસેન.

આપત્તિં ન જાનાતીતિ ''ઇદં નામ મયા કત''ન્તિ વુત્તે ''ઇમં નામ આપત્તિં અયં આપન્નો''તિ ન જાનાતિ. **વુટ્ઠાનં ન જાનાતી**તિ વુટ્ઠાનગામિનિતો વા દેસનાગામિનિતો વા આપત્તિતો એવં નામ વુટ્ઠાનં હોતીતિ ન જાનાતિ. ઇમસ્મિં પઞ્ચકે પુરિમાનિ દ્વે પદાનિ અયુત્તવસેન વુત્તાનિ, પચ્છિમાનિ તીણિ આપત્તિઅઙ્ગવસેન.

આભિસમાચારિકાય સિક્ખાયાતિ ખન્ધકવત્તે વિનેતું ન પટિબલો હોતીતિ અત્થો. **આદિબ્રહ્મચરિયકાયા**તિ સેક્ખપણ્ણત્તિયં વિનેતું ન પટિબલોતિ અત્થો. **અભિધમ્મે**તિ નામરૂપપરિચ્છેદે વિનેતું ન પટિબલોતિ અત્થો. **અભિવિનયે**તિ સકલે વિનયપિટકે વિનેતું ન પટિબલોતિ અત્થો. **વિનેતું ન પટિબલો**તિ ચ સબ્બત્થ સિક્ખાપેતું ન સક્કોતીતિ અત્થો. **ધમ્મતો વિવેચેતુ**ન્તિ ધમ્મેન કારણેન વિસ્સજ્જાપેતું. ઇમસ્મિં પઞ્ચકે સબ્બપદેસુ આપત્તિ. **આપત્તિં ન જાનાતી**તિઆદિપઞ્ચકસ્મિમ્પિ સબ્બપદેસુ આપત્તિ. ઊનદસવસ્સપરિયોસાનપઞ્ચકેપિ એસેવ નયો. ઇતિ આદિતો તયો પઞ્ચકા, ચતુત્થે તીણિ પદાનિ, પઞ્ચમે દ્વે પદાનીતિ સબ્બેપિ ચત્તારો પઞ્ચકા અયુત્તવસેન વુત્તા. ચતુત્થપઞ્ચકે દ્વે પદાનિ, પઞ્ચમે તીણિ, છટ્ઠસત્તમઅટ્ઠમા તયો પઞ્ચકાતિ સબ્બેપિ ચત્તારો પઞ્ચકા આપત્તિઅઙ્ગવસેન વુત્તા; સુક્કપક્ખે અટ્ઠસુ અનાપત્તિયેવાતિ.

ઉપસમ્પાદેતબ્બપઞ્ચકકથા નિટ્ઠિતા.

ઉપસમ્પાદેતબ્બછક્કકથા

૮૫. છક્કેસુ ઊનદસવસ્સપદં વિસેસો, તં સબ્બત્થ આપત્તિકરં. સેસં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. તત્થ **ઉભયાનિ ખો પનસ્સ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારેન ન સ્વાગતાનિ હોન્તી**તિ ઉભતોવિભઙ્ગવસેન ન સ્વાગતાનિ. **ન સુવિભત્તાની**તિ માતિકાવિભઙ્ગવસેન. **ન સુપ્પવત્તીની**તિ વાચુગ્ગતવસેન. **ન સુવિનિચ્છિતાનિ સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો**તિ માતિકાતો ચ વિભઙ્ગતો ચ ન સુટ્ઠુ વિનિચ્છિતાનિ.

ઉપસમ્પાદેતબ્બછક્કકથા નિટ્ઠિતા.

અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બવત્થુકથા

૮૬. અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બવત્થુસ્મિં – યો તાવ અયં પસૂરો, સો તિત્થિયપક્કન્તકત્તા ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો. યો પન અઞ્ઞોપિ નયિધ પબ્બજિતપુબ્બો આગચ્છતિ, તસ્મિં યં કત્તબ્બં તં દસ્સેતું ''**યો સો ભિક્ખવે અઞ્ઞોપી**''તિઆદિમાહ. તત્થ **તસ્સ ચત્તારો માસે પરિવાસો દાતબ્બો**તિ અયં તિત્થિયપરિવાસો નામ; અપ્પટિચ્છન્નપરિવાસોતિપિ વુચ્ચતિ. અયં પન નગ્ગપરિબ્બાજકસ્સેવ આજીવકસ્સ વા અચેલકસ્સ વા દાતબ્બો . સચે સોપિ સાટકં વા વાળકમ્બલાદીનં અઞ્ઞતરં તિત્થિયદ્ધજં વા નિવાસેત્વા આગચ્છતિ, નાસ્સ પરિવાસો દાતબ્બો. અઞ્ઞસ્સ પન તાપસપણ્ડરઙ્ગાદિકસ્સ ન દાતબ્બોવ.

પઠમં કેસમસ્સુન્તિઆદિના તસ્સ આદિતોવ સામણેરપબ્બજ્જં દસ્સેતિ. એવં પબ્બાજેન્તેહિ પન તસ્મિં સઙ્ઘમજ્ઝે નિસિન્નેયેવ ''ત્વં પબ્બાજેહિ, ત્વં આચરિયો હોહિ, ત્વં ઉપજ્ઝાયો હોહી''તિ થેરા ભિક્ખૂ ન વત્તબ્બા. એવં વુત્તા હિ સચે તસ્સ આચરિયુપજ્ઝાયભાવેન જિગુચ્છન્તા ન સમ્પટિચ્છન્તિ, અથ સો ''નયિમે મય્હં સદ્દહન્તી''તિ કુજ્ઝિત્વાપિ ગચ્છેય્ય. તસ્મા તં એકમન્તં નેત્વા તસ્સ આચરિયુપજ્ઝાયા પરિયેસિતબ્બા.

૮૭. **એવં ખો ભિક્ખવે અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બો આરાધકો હોતિ, એવં અનારાધકો**તિ અયમસ્સ પરિવાસવત્તદસ્સનત્થં માતિકા. **કથઞ્ચ ભિક્ખવે**તિઆદિ તસ્સેવ વિભઙ્ગો. તત્થ **અતિકાલેન ગામં પવિસતી**તિ ભિક્ખૂનં વત્તકરણવેલાયમેવ ગામં પિણ્ડાય પવિસતિ. **અતિદિવા પટિક્કમતી**તિ કુલઘરેસુ ઇત્થિપુરિસદારકદારિકાદીહિ સદ્ધિં ગેહસ્સિતકથં કથેન્તો તત્થેવ ભુઞ્જિત્વા ભિક્ખૂસુ પત્તચીવરં પટિસામેત્વા ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીનિ વા કરોન્તેસુ પટિસલ્લીનેસુ વા આગચ્છતિ; ન ઉપજ્ઝાયવત્તં નાચરિયવત્તં કરોતિ, અઞ્ઞદત્થુ વસનટ્ઠાનં પવિસિત્વા નિદ્દાયતિ. **એવમ્પિ ભિક્ખવે અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બો અનારાધકો હોતી**તિ એવમ્પિ કરોન્તો પરિવાસવત્તસ્સ સમ્પાદકો પૂરકો ન હોતિ.

વેસિયાગોચરો વાતિઆદીસુ **વેસિયા**તિ આમિસકિઞ્ચિક્ખસમ્પદાનાદિના સુલભજ્ઝાચારા રૂપૂપજીવિકા ઇત્થિયો. **વિધવા**તિ મતપતિકા વા પવુત્થપતિકા વા ઇત્થિયો; તા યેન કેનચિ સદ્ધિં મિત્તભાવં પત્થેન્તિ. **થુલ્લકુમારિકા**તિ યોબ્બન્નપ્પત્તા યોબ્બન્નાતીતા વા કુમારિયો; તા પુરિસાધિપ્પાયાવ વિચરન્તિ, યેન કેનચિ સદ્ધિં મિત્તભાવં પત્થેન્તિ. **પણ્ડકા**તિ ઉસ્સન્નકિલેસા અવૂપસન્તપરિળાહા નપુંસકા; તે પરિળાહવેગાભિભૂતા યેન કેનચિ સદ્ધિં મિત્તભાવં પત્થેન્તિ . **ભિક્ખુનિયો**તિ સમાનપબ્બજ્જા ઇત્થિયો; તાહિ સદ્ધિં ખિપ્પમેવ વિસ્સાસો હોતિ, તતો સીલં ભિજ્જતિ.

તત્થ વેસિયાનં કુલેસુ કુલુપકો હુત્વા પિણ્ડપાતચરિયાદીહિ વા અપદિસિત્વા સિનેહસન્થવજાતેન હદયેન અભિણ્હદસ્સનસલ્લાપકામતાય તાસં સન્તિકં ઉપસઙ્કમન્તો ‘‘વેસિયાગોચરો’’તિ વુચ્ચતિ, સો નચિરસ્સેવ ‘‘અસુકવેસિયા સદ્ધિં ગતો’’તિ વત્તબ્બતં પાપુણાતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. સચે પન વેસિયાદયો સલાકભત્તાદીનિ દેન્તિ, ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં ગન્ત્વા સદ્ધિંયેવ ભુઞ્જિત્વા વા ગહેત્વા વા આગન્તું વટ્ટતિ. ગિલાના ભિક્ખુનિયો ઓવદિતું વા ધમ્મં વા દેસેતું ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીનિ વા દાતું ગચ્છન્તેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં ગન્તું વટ્ટતિ. યો પન તથા આગન્ત્વા મિત્તસન્થવવસેન ગચ્છતિ, અયં અનારાધકો હોતિ.

ઉચ્ચાવચાનિ કરણીયાનીતિ મહન્તખુદ્દકાનિ કમ્માનિ. તત્થ ઘણ્ટિં પહરિત્વા સમગ્ગેન સઙ્ઘેન સન્નિપતિત્વા કત્તબ્બાનિ ચેતિયમહાપાસાદપટિસઙ્ખરણાદીનિ કમ્માનિ **ઉચ્ચાનિ** નામ. ચીવરધોવનરજનાદીનિ ખન્ધકપરિયાપન્નાનિ ચ અગ્ગિસાલવત્તાદીનિ આભિસમાચારિકાનિ **અવચાનિ** નામ. **તત્થ ન દક્ખો હોતી**તિ તેસુ કમ્મેસુ છેકો સુસિક્ખિતો ન હોતિ. **ન અનલસો**તિ ઉટ્ઠાનવીરિયસમ્પન્નો ન હોતિ; ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ કમ્મં અત્થી’’તિ સુત્વા પગેવ ભત્તકિચ્ચં કત્વા ગબ્ભન્તરં પવિસિત્વા યાવદત્થં સુપિત્વા સાયં નિક્ખમતિ. **તત્રુપાયાયા**તિ તેસુ કમ્મેસુ ઉપાયભૂતાય. **વીમંસાયા**તિ ઠાનુપ્પત્તિકવીમંસાય. ‘‘ઇદમેવં કત્તબ્બં, ઇદમેવં ન કત્તબ્બ’’ન્તિ તસ્મિંયેવ ખણે ઉપ્પન્નપઞ્ઞાય સમન્નાગતો ન હોતિ. **ન અલં કાતું ન અલં સંવિધાતુ**ન્તિ સહત્થાપિ કાતું સમત્થો ન હોતિ; ‘‘ગણ્હથ ભન્તે, ગણ્હ દહર, ગણ્હ સામણેર, સચે તુમ્હે વા ન કરિસ્સથ, અમ્હે વા ન કરિસ્સામ, કો દાનિ ઇમં કરિસ્સતી’’તિ એવં ઉસ્સાહં જનેત્વા સંવિધાતું અઞ્ઞમઞ્ઞં કારેતુમ્પિ સમત્થો ન હોતિ. ભિક્ખૂહિ ‘‘કમ્મં કરિસ્સામા’’તિ વુત્તે કિઞ્ચિ રોગં અપદિસતિ, ભિક્ખૂનં કમ્મં કરોન્તાનં સમીપેનેવ વિચરતિ, સીસમેવ દસ્સેતિ, અયમ્પિ અનારાધકો હોતિ.

ન તિબ્બચ્છન્દો હોતીતિ બલવચ્છન્દો ન હોતિ. **ઉદ્દેસે**તિ પાળિપરિયાપુણને. **પરિપુચ્છાયા**તિ અત્થસવને. **અધિસીલે**તિ પાતિમોક્ખસીલે. **અધિચિત્તે**તિ લોકિયસમાધિભાવનાય. **અધિપઞ્ઞાયા**તિ લોકુત્તરમગ્ગભાવનાય.

સઙ્કન્તો હોતીતિ ઇધાગતો હોતિ. **તસ્સ સત્થુનો**તિ તસ્સ તિત્થાયતનસામિકસ્સ. **તસ્સ દિટ્ઠિયા**તિ તસ્સ સન્તકાય લદ્ધિયા. ઇદાનિ સાયેવ લદ્ધિ યસ્મા તસ્સ તિત્થકરસ્સ ખમતિ ચેવ રુચ્ચતિ ચ ‘‘ઇદમેવ સચ્ચ’’ન્તિ ચ દળ્હગ્ગાહેન ગહિતા; તસ્મા તસ્સ ખન્તિ રુચિ આદાયોતિ વુચ્ચતિ. તેન વુત્તં – ‘‘તસ્સ ખન્તિયા તસ્સ રુચિયા તસ્સ આદાયસ્સા’’તિ. **અવણ્ણે ભઞ્ઞમાને**તિ ગરહાય ભઞ્ઞમાનાય. **અનભિરદ્ધો**તિ અપરિપુણ્ણસઙ્કપ્પો; નો પગ્ગહિતચિત્તો. **ઉદગ્ગો**તિ અબ્ભુન્નતકાયચિત્તો. **ઇદં ભિક્ખવે સઙ્ઘાતનિકં અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બસ્સ અનારાધનીયસ્મિ**ન્તિ ભિક્ખવે યમિદં તસ્સ સત્થુનો તસ્સેવ ચ લદ્ધિયા અવણ્ણે ભઞ્ઞમાને ‘‘કિં ઇમે પરં ગરહન્તી’’તિ કાયવચીવિકારનિબ્બત્તકં અનત્તમનત્તં, બુદ્ધાદીનઞ્ચ અવણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તમનત્તં, યઞ્ચ તસ્સેવ સત્થુનો તસ્સેવ ચ લદ્ધિયા વણ્ણે ભઞ્ઞમાને અત્તમનત્તં, બુદ્ધાદીનઞ્ચ વણ્ણભણને અનત્તમનત્તં, ઇદં અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બસ્સ અનારાધનીયસ્મિં સઙ્ઘાતનિકં, અનારાધકે પરિવાસવત્તં અપૂરકે કમ્મે ઇદં લિઙ્ગં, ઇદં લક્ખણં, ઇદમચલપ્પમાણન્તિ વુત્તં હોતિ. **એવં અનારાધકો ખો ભિક્ખવે અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બો આગતો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો**તિ ઇતો એકેનપિ અઙ્ગેન સમન્નાગતો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો. સુક્કપક્ખે સબ્બં વુત્તવિપલ્લાસેન વેદિતબ્બં.

એવં આરાધકો ખો ભિક્ખવેતિ એવં નાતિકાલેન ગામપ્પવેસના નાતિદિવા પટિક્કમનં, ન વેસિયાદિગોચરતા, સબ્રહ્મચારીનં કિચ્ચેસુ દક્ખતાદિ, ઉદ્દેસાદીસુ તિબ્બચ્છન્દતા, તિત્થિયાનં અવણ્ણભણને

અત્તમનતા, બુદ્ધાદીનં અવણ્ણભણને અનત્તમનતા, તિત્થિયાનં વણ્ણભણને અનત્તમનતા, બુદ્ધાદીનં વણ્ણભણને અત્તમનતાતિ ઇમેસં અટ્ઠન્નં તિત્થિયવત્તાનં પરિપૂરણેન આરાધકો પરિતોસકો ભિક્ખૂનં અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બો આગતો ઉપસમ્પાદેતબ્બો.

સચે પન ઉપસમ્પદમાળકેપિ એકં વત્તં ભિન્દતિ, પુન ચત્તારો માસે પરિવસિતબ્બં. યથા પન ભિન્નસિક્ખાય સિક્ખમાનાય પુન સિક્ખાપદાનિ ચ સિક્ખાસમ્મુતિ ચ દિય્યતિ, એવં નયિમસ્સ કિઞ્ચિ પુન દાતબ્બમત્થિ. પુબ્બે દિન્નપરિવાસોયેવ હિ તસ્સ પરિવાસો. તસ્મા પુન ચત્તારો માસે પરિવસિતબ્બં. સચે પરિવસન્તો અન્તરા અટ્ઠ સમાપત્તિયો નિબ્બત્તેતિ, લોકિયધમ્મો નામ કુપ્પનસભાવો, ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો. ચત્તારો માસે પૂરિતવત્તોવ ઉપસમ્પાદેતબ્બો. સચે પન પરિવસન્તો ચત્તારિ મહાભૂતાનિ પરિગ્ગણ્હતિ, ઉપાદારૂપાનિ પરિચ્છિન્દતિ, નામરૂપં વવત્થપેતિ, તિલક્ખણં આરોપેત્વા વિપસ્સનં આરભતિ, લોકિયધમ્મો નામ કુપ્પનસભાવો, નેવ ઉપસમ્પાદેતબ્બો. સચે પન વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા સોતાપત્તિમગ્ગં પટિલભતિ, પરિપુણ્ણંયેવ હોતિ વત્તં. સમૂહતાનિ સબ્બદિટ્ઠિગતાનિ અબ્બુળ્હં વિચિકિચ્છાસલ્લં તંદિવસમેવ ઉપસમ્પાદેતબ્બો. સચેપિ તિત્થિયલિઙ્ગે ઠિતો સોતાપન્નો હોતિ, પરિવાસકિચ્ચં નત્થિ, તદહેવ પબ્બાજેત્વા ઉપસમ્પાદેતબ્બો.

ઉપજ્ઝાયમૂલકં ચીવરં પરિયેસિતબ્બન્તિ ઉપજ્ઝાયં ઇસ્સરં કત્વા તસ્સ ચીવરં પરિયેસિતબ્બં. પત્તમ્પિ તથેવ. તસ્મા યદિ ઉપજ્ઝાયસ્સ પત્તચીવરં અત્થિ, ''ઇમસ્સ દેહી''તિ વત્તબ્બો. અથ નત્થિ, અઞ્ઞે દાતુકામા હોન્તિ, તેહિપિ ઉપજ્ઝાયસ્સેવ દાતબ્બં ''ઇદં તુમ્હાકં કત્વા ઇમસ્સ દેથા''તિ. કસ્મા? તિત્થિયા નામ વિલોમા હોન્તિ ''સઙ્ઘેન મે પત્તચીવરં દિન્નં, કિં મય્હં તુમ્હેસુ આયત્ત''ન્તિ વત્વા ઓવાદાનુસાસનિં ન કરેય્યું, ઉપજ્ઝાયેન પન આયત્તજીવિકત્તા તસ્સ વચનકરો ભવિસ્સતિ. તેનસ્સ ''ઉપજ્ઝાયમૂલકં ચીવરં પરિયેસિતબ્બ''ન્તિ વુત્તં. **ભણ્ડુકમ્માયાતિ** કેસોરોપનત્થં. ભણ્ડુકમ્મકથા પરતો આગમિસ્સતિ.

અગ્ગિકાતિ અગ્ગિપરિચરણકા. **જટિલકાતિ** તાપસા. **એતે ભિક્ખવે કિરિયવાદિનોતિ** એતે કિરિયં ન પટિબાહન્તિ, ''અત્થિ કમ્મં, અત્થિ કમ્મવિપાકો''તિ એવંદિટ્ઠિકા. સબ્બબુદ્ધા હિ નેક્ખમ્મપારમિં પૂરયમાના એતદેવ પબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા પૂરેસું, મયાપિ તથેવ પૂરિતા, ન એતેસં સાસને પબ્બજ્જા વિલોમા, તસ્મા ઉપસમ્પાદેતબ્બા, ન તેસં પરિવાસો દાતબ્બોતિ. **ઇમાહં ભિક્ખવે ઞાતીનં આવેણિકં પરિહારં દમ્મીતિ** ઇમં અહં તેસં પાટેક્કં ઓદિસ્સકં પરિહારં દદામિ. કસ્મા એવમાહ? તે હિ તિત્થાયતને પબ્બજિતાપિ સાસનસ્સ અવણ્ણકામા ન હોન્તિ, અમ્હાકં ઞાતિસેટ્ઠસ્સ સાસનન્તિ વણ્ણવાદિનોવ હોન્તિ, તસ્મા એવમાહાતિ.

અઞ્ઞતિત્થિયપુબ્બવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

પઞ્ચાબાધવત્થુકથા

૮૮. મગધેસુ પઞ્ચ આબાધા ઉસ્સન્ના હોન્તીતિ મગધનામકે જનપદે મનુસ્સાનઞ્ચ અમનુસ્સાનઞ્ચ પઞ્ચ રોગા ઉસ્સન્ના વુડ્ઢિપ્પત્તા ફાતિપ્પત્તા હોન્તિ. જીવકકોમારભચ્ચકથા ચીવરક્ખન્ધકે આવિભવિસ્સતિ. **ન ભિક્ખવે પઞ્ચહિ આબાધેહિ ફુટ્ઠો પબ્બાજેતબ્બોતિ** યે તે કુટ્ઠાદયો પઞ્ચ આબાધા ઉસ્સન્ના, તેહિ ફુટ્ઠો અભિભૂતો ન પબ્બાજેતબ્બો.

તત્થ **કુટ્ઠન્તિ** રત્તકુટ્ઠં વા હોતુ કાળકુટ્ઠં વા, યંકિઞ્ચિ કિટિભદદ્દુકચ્છુઆદિપ્પભેદમ્પિ સબ્બં કુટ્ઠમેવાતિ વુત્તં. તઞ્ચે નખપિટ્ઠિપ્પમાણમ્પિ વડ્ઢનકપક્ખે ઠિતં હોતિ, ન પબ્બાજેતબ્બો. સચે પન નિવાસનપારુપનેહિ પકતિપટિચ્છન્ને

ઠાને નખપિટ્ઠિપ્પમાણં અવટ્ઠનકપક્ખે ઠિતં હોતિ, વટ્ટતિ. મુખે પન હત્થપાદપિટ્ઠેસુ વા સચેપિ અવટ્ઠનકપક્ખે ઠિતં નખપિટ્ઠિતો ચ ખુદ્દકતરમ્પિ, ન વટ્ટતિયેવાતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. તિકિચ્છાપેત્વા પબ્બાજેન્તેનાપિ પકતિવણ્ણે જાતેયેવ પબ્બાજેતબ્બો. ગોધાપિટ્ઠિસદિસચુણ્ણઓકિરણકસરીરમ્પિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ.

ગણ્ડોતિ મેદગણ્ડો વા હોતુ અઞ્ઞો વા યો કોચિ કોલટ્ઠિમત્તકોપિ ચે વટ્ઠનકપક્ખે ઠિતો ગણ્ડો હોતિ, ન પબ્બાજેતબ્બો. પટિચ્છન્નટ્ઠાને પન કોલટ્ઠિમત્તે અવટ્ઠનકપક્ખે ઠિતો વટ્ટતિ. મુખાદિકે અપ્પટિચ્છન્નટ્ઠાને અવટ્ઠનકપક્ખે ઠિતોપિ ન વટ્ટતિ. તિકિચ્છાપેત્વા પબ્બાજેન્તેનાપિ સરીરં સઞ્છવિં કારેત્વાવ પબ્બાજેતબ્બો. ઉણ્ણિગણ્ડા નામ હોન્તિ ગોથના વિય અઙ્ગુલિકા વિય ચ તત્થ તત્થ લમ્બન્તિ, એતેપિ ગણ્ડાયેવ. તેસુ સતિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ. દહરકાલે ખીરપિળકા યોબ્બન્નકાલે ચ મુખે ખરપિળકા નામ હોન્તિ, મહલ્લકકાલે નસ્સન્તિ, ન તા ગણ્ડસઙ્ખ્યં ગચ્છન્તિ, તાસુ સતિ પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. અઞ્ઞે પન સરીરે ખરપિળકા નામ અપરા પદુમકણ્ણિકા નામ હોન્તિ, અઞ્ઞા સાસપબીજકા નામ સાસપમત્તા એવ સકલસરીરં ફરન્તિ, તા સબ્બા કુટ્ઠજાતિકા એવ. તાસુ સતિ ન પબ્બાજેતબ્બો.

કિલાસોતિ ન ભિજ્જનકં ન પગ્ઘરણકં પદુમપુણ્ડરીકપત્તવણ્ણં કુટ્ઠં, યેન ગુન્નં વિય સબલં સરીરં હોતિ, તસ્મિં કુટ્ઠે વુત્તનયેનેવ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો. **સોસો**તિ સોસબ્યાધિ; તસ્મિં સતિ ન પબ્બાજેતબ્બો. **અપમારો**તિ પિત્તુમ્મારો વા યક્ખુમ્મારો વા; તત્થ પુબ્બવેરિકેન અમનુસ્સેન ગહિતો દુત્તિકિચ્છો હોતિ. અપ્પમત્તકેપિ પન અપમારે સતિ ન પબ્બાજેતબ્બો.

પઞ્ચાબાધવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

રાજભટવત્થુકથા

૯૦. રાજભટવત્થુસ્મિં – **પચ્ચન્તં ઉચ્ચિનથા**તિ પચ્ચન્તં વટ્ટેથ. ચોરે પલાપેત્વા ચોરભયેન વુટ્ઠિતે ગામે આવાસાપેત્વા આરક્ખં દત્વા કસિકમ્માદીનિ પવત્તાપેથાતિ વુત્તં હોતિ. રાજા પન સોતાપન્નત્તા ''ચોરે ઘાતેથ, હનથા''તિ ન આણાપેતિ. **ઉપજ્ઝાયસ્સ દેવ સીસં છિન્દિતબ્બ**ન્તિઆદિ સબ્બં ''પબ્બજ્જાય ઉપજ્ઝાયો સેટ્ઠો, તતો આચરિયો, તતો ગણો''તિ ચિન્તેત્વા ઇદં વોહારે અટ્ઠવિનિચ્છયે આગતન્તિ આહંસુ. **ન ભિક્ખવે રાજભટો પબ્બાજેતબ્બો**તિ એત્થ અમચ્ચો વા હોતુ મહામત્તો વા સેવકો વા કિઞ્ચિ ઠાનન્તરં પત્તો વા અપ્પત્તો વા, યો કોચિ રઞ્ઞો ભત્તવેતનભટો, સબ્બો રાજભટોતિ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ, સો ન પબ્બાજેતબ્બો. તસ્સ પન પુત્તનત્તભાતુકા યે રાજતો ભત્તવેતનં ન ગણ્હન્તિ, તે પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. યો પન રાજતો લદ્ધં નિબદ્ધભોગં વા માસસંવચ્છરપરિબ્બયં વા રઞ્ઞોયેવ નિય્યાતેતિ, પુત્તભાતુકે વા તં ઠાનં સમ્પટિચ્છાપેત્વા રાજાનં ''ન દાનાહં દેવસ્સ ભટો''તિ આપુચ્છતિ, યેન વા યં કમ્મકારણા વેતનં ગહિતં, તં કમ્મં કતં હોતિ, યો વા પબ્બજસ્સૂતિ રઞ્ઞા અનુઞ્ઞાતો હોતિ, તમ્પિ પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

રાજભટવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

ચોરવત્થુકથા

૯૧. ચોરવત્થૂસુ – **મનુસ્સા પસ્સિત્વા**તિ યેહિ ગિહિકાલે દિટ્ઠપુબ્બો યે ચ ''અયં સો''તિ અઞ્ઞેસં સુણન્તિ, તે પસ્સિત્વા ઉબ્બિજ્જન્તિપિ…પે॰… દ્વારમ્પિ થકેન્તિ. યે પન ન જાનન્તિ, તેસં ઘરેસુ ભિક્ખં લભતિ. **ન ભિક્ખવે**તિ ભગવા સયં ધમ્મસ્સામી, તસ્મા આયતિં અકરણત્થાય ભિક્ખૂનં સિક્ખાપદં પઞ્ઞપેન્તો એવમાહ. તત્થ ધજં બન્ધિત્વા વિય વિચરતીતિ **ધજબન્ધો**. મૂલદેવાદયો વિય લોકે પાકટોતિ વુત્તં હોતિ. તસ્મા યો ગામઘાતં વા પન્થદૂહનં વા નગરે સન્ધિચ્છેદાદિકમ્મં વા કરોન્તો વિચરતિ, પઞ્ઞાયતિ ચ ''અસુકો નામ ઇદં ઇદં કરોતી''તિ, સો ન પબ્બાજેતબ્બો. યો પન રાજપુત્તો રજ્જં પત્થેન્તો ગામઘાતાદીનિ કરોતિ, સો પબ્બાજેતબ્બો. રાજાનો હિ તસ્મિં પબ્બજિતે તુસ્સન્તિ, સચે પન ન તુસ્સન્તિ, ન પબ્બાજેતબ્બો. પુબ્બે મહાજને પાકટો ચોરો પચ્છા ચોરકમ્મં પહાય પઞ્ચસીલાદીનિ સમાદિયતિ, તઞ્ચે મનુસ્સા એવં જાનન્તિ, પબ્બાજેતબ્બો. યે પન અમ્બલબુજાદિચોરકા સન્ધિચ્છેદાદિચોરા એવ વા અદિસ્સમાના થેય્યં કરોન્તિ, પચ્છાપિ ઇમિના નામ ઇદં કતન્તિ ન પઞ્ઞાયન્તિ, તેપિ પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

૯૨. **કારં ભિન્દિત્વા**તિ અટ્ટબન્ધનાદિં ભિન્દિત્વા. **અભયૂવરા**તિ એત્થ ભયેન ઉપરમન્તીતિ ભયૂવરા, એતે પન લદ્ધાભયત્તા ન ભયૂવરાતિ **અભયૂવરા**; પકારસ્સ ચેત્થ વકારો કતોતિ વેદિતબ્બો. **ન ભિક્ખવે કારભેદકો પબ્બાજેતબ્બો**તિ કારો વુચ્ચતિ બન્ધનાગારં. ઇધ પન અન્દુબન્ધનં વા હોતુ સઙ્ખલિકબન્ધનં વા રજ્જુબન્ધનં વા ગામબન્ધનં વા નિગમબન્ધનં વા નગરબન્ધનં વા પુરિસગુત્તિ વા જનપદબન્ધનં વા દીપબન્ધનં વા, યો એતેસુ યંકિઞ્ચિ બન્ધનં ભિન્દિત્વા વા છિન્દિત્વા વા મુઞ્ચિત્વા વા વિવરિત્વા વા પસ્સમાનાનં વા અપસ્સમાનાનં વા પલાયતિ, સો કારભેદકોતિ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. તસ્મા ઈદિસો કારભેદકો ચોરો દીપબન્ધનં ભિન્દિત્વા દીપન્તરં ગતોપિ ન પબ્બાજેતબ્બો. યો પન ન ચોરો, કેવલં હત્થકમ્મં અકરોન્તો ''એવં નો અપલાયન્તો કરિસ્સતી''તિ રાજયુત્તાદીહિ બદ્ધો, સો કારં ભિન્દિત્વા પલાતોપિ પબ્બાજેતબ્બો. યો પન ગામનિગમપટ્ટનાદીનિ કેણિયા ગહેત્વા તં અસમ્પાદેન્તો બન્ધનાગારં પવેસિતો હોતિ, સો પલાયિત્વા આગતો ન પબ્બાજેતબ્બો. યોપિ કસિકમ્માદીહિ ધનં સમ્પાદેત્વા જીવન્તો ''નિધાનં ઇમિના લદ્ધ''ન્તિ પેસુઞ્ઞં ઉપસંહરિત્વા કેનચિ બન્ધાપિતો હોતિ, તં તત્થેવ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ, પલાયિત્વા ગતં પન ગતટ્ઠાને પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

૯૩. **ન ભિક્ખવે લિખિતકો**તિ એત્થ **લિખિતકો** નામ ન કેવલં ''યત્થ પસ્સતિ તત્થ હન્તબ્બો''તિ, અથ ખો યો કોચિ ચોરિકં વા અઞ્ઞં વા ગરું રાજાપરાધં કત્વા પલાતો, રાજા ચ નં પણ્ણે વા પોત્થકે વા ''ઇત્થન્નામો યત્થ દિસ્સતિ, તત્થ ગહેત્વા મારેતબ્બો''તિ વા ''હત્થપાદાનિસ્સ છિન્દિતબ્બાની''તિ વા ''એત્તકં નામ દણ્ડં આહરાપેતબ્બો''તિ વા લિખાપેતિ, અયં **લિખિતકો** નામ, સો ન પબ્બાજેતબ્બો.

૯૪. **કસાહતો કતદણ્ડકમ્મો**તિ એત્થ યો વચનપેસનાદીનિ અકરોન્તો હઞ્ઞતિ, ન સો કતદણ્ડકમ્મો. યો પન કેણિયા વા અઞ્ઞથા વા કિઞ્ચિ ગહેત્વા ખાદિત્વા પુન દાતું અસક્કોન્તો ''અયમેવ તે દણ્ડો હોતૂ''તિ કસાહિ હઞ્ઞતિ, અયં કસાહતો કતદણ્ડકમ્મો. સો ચ કસાહિ વા હતો હોતુ અદ્ધદણ્ડકાદીનં વા અઞ્ઞતરેન, યાવ અલ્લવણો હોતિ, તાવ ન પબ્બાજેતબ્બો. વણે પન પાકતિકે કત્વા પબ્બાજેતબ્બો. સચે પન જાણૂહિ વા કપ્પરેહિ વા નાળિકેરપાસાણાદીહિ વા ઘાતેત્વા મુત્તો હોતિ, સરીરે ચસ્સ ગણ્ઠિયો પઞ્ઞાયન્તિ, ન પબ્બાજેતબ્બો. ફાસુકં કત્વા એવ ગણ્ઠીસુ સન્નિસિન્નાસુ પબ્બાજેતબ્બો.

૯૫. **લક્ખણાહતો કતદણ્ડકમ્મો**તિ એત્થ કતદણ્ડકમ્મભાવો પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બો. યસ્સ પન નલાટે વા ઊરુઆદીસુ વા તત્તેન લોહેન લક્ખણં આહતં હોતિ, સો સચે ભુજિસ્સો યાવ અલ્લવણો હોતિ, તાવ ન

પબ્બાજેતબ્બો. સચેપિસ્સ વણા રુળ્હા હોન્તિ, છવિયા સમપરિચ્છેદા, લક્ખણં ન પઞ્ઞાયતિ, તિમણ્ડલવત્થસ્સ ઉત્તરાસઙ્ગે કતે પટિચ્છન્નોકાસે ચે હોતિ, પબ્બાજેતું વટ્ટતિ, અપ્પટિચ્છન્નોકાસે ચે ન વટ્ટતિ.

ચોરવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

ઇણાયિકવત્થુકથા

૯૬. **ન ભિક્ખવે ઇણાયિકો**તિ એત્થ **ઇણાયિકો** નામ યસ્સ પિતિપિતામહેહિ વા ઇણં ગહિતં હોતિ, સયં વા ઇણં ગહિતં હોતિ, યં વા આથપેત્વા માતાપિતૂહિ કિઞ્ચિ ગહિતં હોતિ, સો તં ઇણં પરેસં ધારેતીતિ ઇણાયિકો. યં પન અઞ્ઞે ઞાતકા આથપેત્વા કિઞ્ચિ ગણ્હન્તિ, સો ન ઇણાયિકો. ન હિ તે તં આથપેતું ઇસ્સરા, તસ્મા તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ, ઇતરં ન વટ્ટતિ. સચે પનસ્સ ઞાતિસાલોહિતા ''મયં દસ્સામ, પબ્બાજેથ ન''ન્તિ ઇણં અત્તનો ભારં કરોન્તિ, અઞ્ઞો વા કોચિ તસ્સ આચારસમ્પત્તિં દિસ્વા ''પબ્બાજેથ નં, અહં ઇણં દસ્સામી''તિ વદતિ, પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. તેસુ અસતિ ભિક્ખુના તથારૂપસ્સ ઉપટ્ઠાકસ્સાપિ આરોચેતબ્બં ''સહેતુકો સત્તો ઇણપલિબોધેન ન પબ્બજતી''તિ. સચે સો પટિપજ્જતિ, પબ્બાજેતબ્બો. સચેપિ અત્તનો કપ્પિયભણ્ડં અત્થિ, ''એતં દસ્સામી''તિ પબ્બાજેતબ્બો. સચે પન નેવ ઞાતકાદયો પટિપજ્જન્તિ, ન અત્તનો ધનં અત્થિ, ''પબ્બાજેત્વા ભિક્ખાય ચરિત્વા મોચેસ્સામી''તિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ. સચે પબ્બાજેતિ દુક્કટં. પલાતોપિ આનેત્વા દાતબ્બો. નો ચે દેતિ, સબ્બં ઇણં ગીવા હોતિ. અજાનિત્વા પબ્બાજયતો અનાપત્તિ. પસ્સન્તેન પન આનેત્વા ઇણસામિકાનં દસ્સેતબ્બો. અપસ્સન્તસ્સ ગીવા ન હોતિ.

સચે ઇણાયિકો અઞ્ઞં દેસં ગન્ત્વા પુચ્છિયમાનોપિ ''નાહં કસ્સચિ કિઞ્ચિ ધારેમી''તિ વત્વા પબ્બજતિ, ઇણસામિકો ચ તં પરિયેસન્તો તત્થ ગચ્છતિ, દહરો તં દિસ્વા પલાયતિ, સો ચ થેરં ઉપસઙ્કમિત્વા ''અયં ભન્તે કેન પબ્બાજિતો, મમ એત્તકં નામ ધનં ગહેત્વા પલાતો''તિ વદતિ, થેરેન વત્તબ્બં ''મયા ઉપાસક 'અણણો અહ'ન્તિ વદન્તો પબ્બાજિતો, કિં દાનિ કરોમિ, પસ્સ મે પત્તચીવરમત્ત''ન્તિ અયં તત્થ સામીચિ. પલાતે પન ગીવા ન હોતિ.

સચે પન નં થેરસ્સ સમ્મુખાવ દિસ્વા ''અયં મમ ઇણાયિકો''તિ વદતિ, ''તવ ઇણાયિકં ત્વમેવ જાનાહી''તિ વત્તબ્બો. એવમ્પિ ગીવા ન હોતિ. સચેપિ સો ''પબ્બજિતો અયં ઇદાનિ કુહિં ગમિસ્સતી''તિ વદતિ, થેરેન ''ત્વંયેવ જાનાહી''તિ વત્તબ્બો. એવમ્પિસ્સ પલાતે ગીવા ન હોતિ. સચે પન થેરો ''કુહિં દાનિ અયં ગમિસ્સતિ, ઇધેવ અચ્છતૂ''તિ વદતિ, સો ચે પલાયતિ, ગીવા હોતિ. સચે સો સહેતુકસત્તો હોતિ વત્તસમ્પન્નો, થેરેન ''ઈદિસો અય''ન્તિ વત્તબ્બં. ઇણસામિકો ચે ''સાધૂ''તિ વિસ્સજ્જેતિ, ઇચ્ચેતં કુસલં. સચે પન ''ઉપડ્ઢુપડ્ઢં દેથા''તિ વદતિ, દાતબ્બં. અપરેન સમયેન અતિઆરાધકો હોતિ, ''સબ્બં દેથા''તિ વુત્તેપિ દાતબ્બમેવ. સચે પન ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીસુ કુસલો હોતિ બહૂપકારો ભિક્ખૂનં, ભિક્ખાચારવત્તેન પરિયેસિત્વાપિ ઇણં દાતબ્બમેવાતિ.

ઇણાયિકવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

દાસવત્થુકથા

૯૭. ન ભિક્ખવે દાસોતિ એત્થ ચત્તારો દાસા – અન્તોજાતો, ધનક્કીતો, કરમરાનીતો, સામં દાસબ્યં ઉપગતોતિ. તત્થ અન્તોજાતો નામ જાતિદાસો ઘરદાસિયા પુત્તો. ધનક્કીતો નામ માતાપિતૂનં સન્તિકા પુત્તો વા સામિકાનં સન્તિકા દાસો વા ધનં દત્વા દાસચારિત્તં આરોપેત્વા કીતો. એતે દ્વેપિ ન પબ્બાજેતબ્બા. પબ્બાજેન્તેન તત્થ તત્થ ચારિત્તવસેન અદાસં કત્વા પબ્બાજેતબ્બા.

કરમરાનીતો નામ તિરોરટ્ઠં વિલોપં વા કત્વા ઉપલાપેત્વા વા તિરોરટ્ઠતો ભુજિસ્સમાનુસકાનિ આહરન્તિ, અન્તોરટ્ઠેયેવ વા કતાપરાધં કિઞ્ચિ ગામં રાજા ''વિલુમ્પથા''તિ આણાપેતિ, તતો માનુસકાનિપિ આહરન્તિ. તત્થ સબ્બે પુરિસા દાસા, ઇત્થિયો દાસિયો. એવરૂપો કરમરાનીતો દાસો યેહિ આનીતો, તેસં સન્તિકે વસન્તો વા બન્ધનાગારે બદ્ધો વા પુરિસેહિ રક્ખિયમાનો વા ન પબ્બાજેતબ્બો. પલાયિત્વા પન ગતો, ગતટ્ઠાને પબ્બાજેતબ્બો. રઞ્ઞા તુટ્ઠેન ''કરમરાનીતકે મુઞ્ચથા''તિ વત્વા વા સબ્બસાધારણેન વા નયેન બન્ધના મોક્ખે કતે પબ્બાજેતબ્બોવ.

સામં દાસબ્યં ઉપગતો નામ જીવિતહેતુ વા આરક્ખહેતુ વા ''અહં તે દાસો''તિ સયમેવ દાસભાવં ઉપગતો. રાજૂનં હત્થિઅસ્સગોમહિંસગોપકાદયો વિય, તાદિસો દાસો ન પબ્બાજેતબ્બો. રઞ્ઞો વણ્ણદાસીનં પુત્તા હોન્તિ અમચ્ચપુત્તસદિસા, તેપિ ન પબ્બાજેતબ્બા. ભુજિસ્સિત્થિયો અસંયતા વણ્ણદાસીહિ સદ્ધિં વિચરન્તિ, તાસં પુત્તે પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. સચે સયમેવ પણ્ણં આરોપેન્તિ, ન વટ્ટતિ. ભટિપુત્તકગણાદીનં દાસાપિ તેહિ અદિન્ના ન પબ્બાજેતબ્બા. વિહારેસુ રાજૂહિ આરામિકદાસા નામ દિન્ના હોન્તિ, તેપિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ. ભુજિસ્સે પન કત્વા પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. મહાપચ્ચરિયં ''અન્તોજાતધનક્કીતકે આનેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ આરામિકે દેમાતિ દેન્તિ, તક્કં સીસે આસિત્તકસદિસાવ હોન્તિ, તે પબ્બાજેતું વટ્ટતી''તિ વુત્તં. કુરુન્દિયં પન ''આરામિકં દેમાતિ કપ્પિયવોહારેન દેન્તિ, યેન કેનચિ વોહારેન દિન્નો હોતુ, નેવ પબ્બાજેતબ્બો''તિ વુત્તં. દુગ્ગતમનુસ્સા સઙ્ઘં નિસ્સાય જીવિસ્સામાતિ વિહારે કપ્પિયકારકા હોન્તિ, એતેપિ પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. યસ્સ માતાપિતરો દાસા, માતા એવ વા દાસી, પિતા અદાસો, તં પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ. યસ્સ પન માતા અદાસી, પિતા દાસો, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. ભિક્ખુસ્સ ઞાતકા વા ઉપટ્ઠાકા વા દાસં દેન્તિ ''ઇમં પબ્બાજેથ, તુમ્હાકં વેય્યાવચ્ચં કરિસ્સતી''તિ અત્તનોવાસ્સ દાસો અત્થિ, ભુજિસ્સો કતોવ પબ્બાજેતબ્બો. સામિકા દાસં દેન્તિ ''ઇમં પબ્બાજેથ, સચે અભિરમિસ્સતિ, અદાસો વિબ્ભમિસ્સતિ ચે, અમ્હાકં દાસોવ ભવિસ્સતીતિ અયં તાવકાલિકો નામ, તં પબ્બાજેતું ન વટ્ટતી''તિ કુરુન્દિયં વુત્તં. નિસ્સામિકદાસો હોતિ, સોપિ ભુજિસ્સો કતોવ પબ્બાજેતબ્બો. અજાનન્તો પબ્બાજેત્વા વા ઉપસમ્પાદેત્વા વા પચ્છા જાનાતિ, ભુજિસ્સં કાતુમેવ વટ્ટતિ.

ઇમસ્સ ચ અત્થસ્સ પકાસનત્થં ઇદં વત્થું વદન્તિ – એકા કિર કુલદાસી એકેન સદ્ધિં અનુરાધપુરા પલાયિત્વા રોહણે વસમાના પુત્તં પટિલભિ, સો પબ્બજિત્વા ઉપસમ્પન્નકાલે લજ્જી કુક્કુચ્ચકો અહોસિ. અથેકદિવસં માતરં પુચ્છિ – ''કિં ઉપાસિકે તુમ્હાકં ભાતા વા ભગિની વા નત્થિ, ન કઞ્ચિ ઞાતકં પસ્સામી''તિ. ''તાત, અહં અનુરાધપુરે કુલદાસી, તવ પિતરા સદ્ધિં પલાયિત્વા ઇધ વસામી''તિ. સીલવા ભિક્ખુ ''અસુદ્ધા કિર મે પબ્બજ્જા''તિ સંવેગં લભિત્વા માતરં તસ્સ કુલસ્સ નામગોત્તં પુચ્છિત્વા અનુરાધપુરં આગમ્મ તસ્સ કુલસ્સ ઘરદ્વારે અટ્ઠાસિ. ''અતિચ્છથ ભન્તે''તિ વુત્તેપિ નાતિક્કમિ, તે આગન્ત્વા ''કિં ભન્તે''તિ પુચ્છિંસુ. ''તુમ્હાકં ઇત્થન્નામા દાસી પલાતા અત્થી''તિ? અત્થિ ભન્તે. અહં તસ્સા પુત્તો, સચે મં તુમ્હે અનુજાનાથ, પબ્બજ્જં લભામિ, તુમ્હે મય્હં સામિકાતિ . તે હટ્ઠતુટ્ઠા હુત્વા ''સુદ્ધા ભન્તે તુમ્હાકં પબ્બજ્જા''તિ તં ભુજિસ્સં કત્વા મહાવિહારે વસાપેસું ચતૂહિ પચ્ચયેહિ પટિજગ્ગન્તા. થેરો તં કુલં નિસ્સાય વસમાનોયેવ અરહત્તં પાપુણીતિ.

દાસવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

કમ્મારભણ્ડુવત્થાદિકથા

૯૮-૯. **કમ્મારભણ્ડૂ**તિ તુલાધારમુણ્ડકો સુવણ્ણકારપુત્તો, પઞ્ચસિખો તરુણદારકોતિ વુત્તં હોતિ. **સઙ્ઘં અપલોકેતું ભણ્ડુકમ્માયા**તિ સઙ્ઘં ભણ્ડુકમ્મત્થાય આપુચ્છિતું અનુજાનામીતિ અત્થો. તત્રાયં આપુચ્છનવિધિ – સીમાપરિયાપન્ને ભિક્ખૂ સન્નિપાતેત્વા પબ્બજ્જાપેક્ખં તત્થ નેત્વા ''સઙ્ઘં ભન્તે ઇમસ્સ દારકસ્સ ભણ્ડુકમ્મં આપુચ્છામી''તિ તિક્ખત્તું વા દ્વિક્ખત્તું વા સકિં વા વત્તબ્બં. એત્થ ચ ''ઇમસ્સ દારકસ્સ ભણ્ડુકમ્મં આપુચ્છામી''તિપિ ''ઇમસ્સ સમણકરણં આપુચ્છામી''તિપિ ''ઇમસ્સ પબ્બાજનં આપુચ્છામી''તિપિ ''અયં સમણો હોતુકામો''તિપિ ''અયં પબ્બજિતુકામો''તિપિ વત્તું વટ્ટતિયેવ.

સચે સભાગટ્ઠાનં હોતિ, દસ વા વીસં વા તિંસં વા ભિક્ખૂ વસન્તીતિ પરિચ્છેદો પઞ્ઞાયતિ, તેસં ઠિતોકાસં વા નિસિન્નોકાસં વા ગન્ત્વાપિ પુરિમનયેનેવ આપુચ્છિતબ્બં. પબ્બજ્જાપેક્ખં વિનાવ દહરભિક્ખૂ વા સામણેરે વા પેસેત્વાપિ ''એકો ભન્તે પબ્બજ્જાપેક્ખો અત્થિ તસ્સ ભણ્ડુકમ્મં આપુચ્છામા''તિઆદિના નયેન આપુચ્છાપેતું વટ્ટતિ.

સચે કેચિ ભિક્ખૂ સેનાસનં વા ગુમ્બાદીનિ વા પવિસિત્વા નિદ્દાયન્તિ વા સમણધમ્મં વા કરોન્તિ, આપુચ્છકા ચ પરિયેસન્તાપિ અદિસ્વા ''સબ્બે આપુચ્છિતા અમ્હેહી''તિ સઞ્ઞિનો હોન્તિ, પબ્બજ્જા નામ લહુકં કમ્મં, તસ્મા પબ્બજિતો સુપબ્બજિતોવ પબ્બાજેન્તસ્સાપિ અનાપત્તિ.

સચે પન મહાવિહારો હોતિ અનેકભિક્ખુસહસ્સાવાસો, સબ્બે ભિક્ખૂ સન્નિપાતેતુમ્પિ દુક્કરં, પગેવ પટિપાટિયા આપુચ્છિતું, ખણ્ડસીમાયં વા ઠત્વા નદીસમુદ્દાદીનિ વા ગન્ત્વા પબ્બાજેતબ્બો. યો પન નવમુણ્ડો વા હોતિ વિબ્ભન્તકો વા નિગણ્ઠાદીસુ અઞ્ઞતરો વા દ્વઙ્ગુલકેસો વા ઊનદ્વઙ્ગુલકેસો વા, તસ્સ કેસચ્છેદનકિચ્ચં નત્થિ, તસ્મા ભણ્ડુકમ્મં અનાપુચ્છિત્વાપિ તાદિસં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. દ્વઙ્ગુલાતિરિત્તકેસો પન યો હોતિ અન્તમસો એકસિખામત્તધરોપિ, સો ભણ્ડુકમ્મં આપુચ્છિત્વાવ પબ્બાજેતબ્બો. **ઉપાલિવત્થુ** મહાવિભઙ્ગે વુત્તનયમેવ.

૧૦૦. **અહિવાતકરોગેના**તિ મારિબ્યાધિના; યત્ર હિ સો રોગો ઉપ્પજ્જતિ, તં કુલં દ્વિપદચતુપ્પદં સબ્બં નસ્સતિ, યો ભિત્તિં વા છદનં વા ભિન્દિત્વા પલાયતિ, તિરોગામાદિગતો વા હોતિ, સો મુચ્ચતિ. તથા ચેત્થ પિતાપુત્તા મુચ્ચિંસુ. તેન વુત્તં – ''પિતાપુત્તકા સેસા હોન્તી''તિ.

કાકુડ્ડેપકન્તિ યો વામહત્થેન લેડ્ડું ગહેત્વા નિસિન્નો સક્કોતિ આગતાગતે કાકે ઉડ્ડાપેત્વા પુરતો નિક્ખિત્તં ભત્તં ભુઞ્જિતું, અયં કાકુડ્ડેપકો નામ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

૧૦૨. **ઇત્તરો**તિ અપ્પમત્તકો; કતિપાહમેવ વાસો ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

૧૦૩. **ઓગણેના**તિ પરિહીનગણેન; અપ્પમત્તકેન ભિક્ખુસઙ્ઘેનાતિ અત્થો. **અબ્યત્તેન યાવજીવ**ન્તિ એત્થ સચાયં વુડ્ઢતરં આચરિયં ન લભતિ, ઉપસમ્પદાય સટ્ઠિવસ્સો વા સત્તતિવસ્સો વા હોતુ, નવકતરસ્સાપિ બ્યત્તસ્સ સન્તિકે ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા ''આચરિયો મે આવુસો હોહિ, આયસ્મતો નિસ્સાય વચ્છામી''તિ એવં તિક્ખત્તું વત્વા નિસ્સયો ગહેતબ્બોવ. ગામપ્પવેસનં આપુચ્છન્તેનાપિ ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં

પગ્ગહેત્વા ગામપ્પવેસનં આપુચ્છામિ આચરિયા''તિ વત્તબ્બં. એસ નયો સબ્બઆપુચ્છનેસુ. પઞ્ચકછક્કેસુ ચેત્થ યત્તકં સુતં નિસ્સયમુત્તકસ્સ ઇચ્છિતબ્બં, તં ભિક્ખુનોવાદકવણ્ણનાયં વુત્તં. તસ્સ નત્થિતાય ચ **અપ્પસ્સુતો**; અત્થિતાય ચ **બહુસ્સુતો**તિ વેદિતબ્બો. સેસં વુત્તનયેનેવ.

કમ્મારભણ્ડુવત્થાદિકથા નિટ્ઠિતા.

રાહુલવત્થુકથા

૧૦૫. યેન કપિલવત્થુ તેન ચારિકં પક્કામીતિ એત્થ અયં અનુપુબ્બિકથા. સુદ્ધોદનમહારાજા કિર બોધિસત્તસ્સ અભિનિક્ખમનદિવસતો પટ્ઠાય ''મમ પુત્તો બુદ્ધો ભવિસ્સામીતિ નિક્ખન્તો, જાતો નુ ખો બુદ્ધો''તિ પવત્તિસવનત્થં ઓહિતસોતોવ વિહરતિ. સો ભગવતો પધાનચરિયઞ્ચ સમ્બોધિઞ્ચ ધમ્મચક્કપ્પવત્તનાદીનિ ચ સુણન્તો ''ઇદાનિ કિર મે પુત્તો રાજગહં ઉપનિસ્સાય વિહરતી''તિ સુત્વા એકં અમચ્ચં આણાપેસિ – ''અહં તાત વુદ્ધો મહલ્લકો, સાધુ મે જીવન્તસ્સેવ પુત્તં દસ્સેહી''તિ. સો ''સાધૂ''તિ પટિસ્સુણિત્વા પુરિસસહસ્સપરિવારો રાજગહં ગન્ત્વા ભગવતો પાદે વન્દિત્વા નિસીદિ. અથસ્સ ભગવા ધમ્મકથં કથેસિ, સો પસીદિત્વા પબ્બજ્જઞ્ચેવ ઉપસમ્પદઞ્ચ યાચિ. તતો નં ભગવા એહિભિક્ખૂપસમ્પદાય ઉપસમ્પાદેસિ , સો સપરિસો અરહત્તં પત્વા તત્થેવ ફલસમાપત્તિસુખં અનુભવમાનો વિહાસિ. રાજા તેનેવ ઉપાયેન અપરેપિ અટ્ઠ દૂતે પહિણિ, તેપિ સબ્બે સપરિસા તથેવ અરહત્તં પત્વા તત્થેવ વિહરિંસુ. ''ઇમિના નામ કારણેન તે નાગચ્છન્તી''તિ રઞ્ઞો કોચિ પવત્તિમત્તમ્પિ આરોચેન્તો નત્થિ.

અથ રાજા બોધિસત્તેન સદ્ધિં એકદિવસંજાતં કાળુદાયિં નામ અમચ્ચં પહિણિતુકામો પુરિમનયેનેવ યાચિ, સો ''સચે અહં પબ્બજિતું લભામિ, દસ્સેસ્સામી''તિ આહ. તં રાજા ''પબ્બજિત્વાપિ મે પુત્તં દસ્સેહી''તિ પહિણિ; સોપિ પુરિસસહસ્સપરિવારો ગન્ત્વા તથેવ સપરિવારો અરહત્તં પાપુણિ. સો એકદિવસં સમ્ભતેસુ સબ્બસસ્સેસુ વિસ્સટ્ઠકમ્મન્તેસુ જનપદમનુસ્સેસુ પુપ્ફિતેસુ થલજજલજપુપ્ફેસુ પટિપજ્જનક્ખમે મગ્ગે ભગવન્તં વન્દિત્વા સટ્ઠિમત્તાહિ ગાથાહિ ગમનવણ્ણં વણ્ણેસિ. ભગવા ''કિમેત''ન્તિ પુચ્છિ. ''ભન્તે તુમ્હાકં પિતા સુદ્ધોદનમહારાજા મહલ્લકોમ્હિ, જીવન્તસ્સેવ મે પુત્તં દસ્સેહી''તિ મં પેસેસિ, સાધુ ભન્તે ભગવા ઞાતકાનં સઙ્ગહં કરોતુ, કાલો ચારિકં પક્કમિતુન્તિ. તેન હિ સઙ્ઘસ્સ આરોચેહિ, ''ભિક્ખૂ ગમિયવત્તં પૂરેસ્સન્તી''તિ. ''સાધુ ભન્તે''તિ થેરો તથા અકાસિ. ભગવા અઙ્ગમગધવાસીનં કુલપુત્તાનં દસહિ સહસ્સેહિ કપિલવત્થુવાસીનં દસહીતિ સબ્બેહેવ વીસતિસહસ્સેહિ ખીણાસવેહિ પરિવુતો રાજગહા નિક્ખમિત્વા રાજગહતો સટ્ઠિયોજનિકં કપિલવત્થું દિવસે દિવસે યોજનં ગચ્છન્તો દ્વીહિ માસેહિ પાપુણિસ્સામીતિ અતુરિતચારિકં પક્કામિ. તેન વુત્તં – ''યેન કપિલવત્થુ તેન ચારિકં પક્કામી''તિ.

એવં પક્કન્તે ચ ભગવતિ ઉદાયિત્થેરો નિક્ખન્તદિવસતો પટ્ઠાય સુદ્ધોદનમહારાજસ્સ ગેહે ભત્તકિચ્ચં કરોતિ. રાજા થેરં પરિવિસિત્વા પત્તં ગન્ધચુણ્ણેન ઉબ્બટ્ટેત્વા ઉત્તમભોજનસ્સ પૂરેત્વા ''ભગવતો દેહી''તિ થેરસ્સ હત્થે ઠપેતિ. થેરોપિ તથેવ કરોતિ. ઇતિ ભગવા અન્તરામગ્ગે રઞ્ઞોયેવ પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જિ. થેરોપિ ચ ભત્તકિચ્ચાવસાને દિવસે દિવસે રઞ્ઞો આરોચેતિ ''અજ્જ ભગવા એત્તકં આગતો''તિ, બુદ્ધગુણપટિસંયુત્તાય ચ કથાય સાકિયાનં ભગવતિ સદ્ધં ઉપ્પાદેસિ. તેનેવ નં ભગવા ''એતદગ્ગં, ભિક્ખવે, મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં કુલપ્પસાદકાનં યદિદં કાળુદાયી''તિ એતદગ્ગે ઠપેસિ.

સાકિયાપિ ખો અનુપ્પત્તે ભગવતિ ‘‘અમ્હાકં ઞાતિસેટ્ઠં પસ્સિસ્સામા’’તિ સન્નિપતિત્વા ભગવતો વસનટ્ઠાનં વીમંસમાના નિગ્રોધસક્કસ્સ આરામો રમણીયોતિ સલ્લક્ખેત્વા તત્થ સબ્બં પટિજગ્ગનવિધિં કારેત્વા ગન્ધપુપ્ફહત્થા પચ્ચુગ્ગમનં કરોન્તા સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતે દહરદહરે નાગરિકદારકે ચ દારિકાયો ચ પઠમં પહિણિંસુ, તતો રાજકુમારે ચ રાજકુમારિકાયો ચ તેસં અનન્તરા સામં ગન્ત્વા ગન્ધપુપ્ફચુણ્ણાદીહિ પૂજયમાના ભગવન્તં ગહેત્વા નિગ્રોધારામમેવ અગમંસુ. તત્ર ભગવા વીસતિસહસ્સખીણાસવપરિવુતો પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસીદિ. સાકિયા માનજાતિકા માનથદ્ધા, તે ‘‘સિદ્ધત્થકુમારો અમ્હેહિ દહરતરોવ અમ્હાકં કનિટ્ઠો, ભાગિનેય્યો, પુત્તો, નત્તા’’તિ ચિન્તેત્વા દહરદહરે રાજકુમારે આહંસુ – ‘‘તુમ્હે વન્દથ, મયં તુમ્હાકં પિટ્ઠિતો નિસીદિસ્સામા’’તિ.

તેસુ એવં નિસિન્નેસુ ભગવા તેસં અજ્ઝાસયં ઓલોકેત્વા ‘‘ન મં ઞાતી વન્દન્તિ, હન્દ ને વન્દાપયિસ્સામી’’તિ અભિઞ્ઞાપાદકં ચતુત્થજ્ઝાનં સમાપજ્જિત્વા વુટ્ઠાય ઇદ્ધિયા આકાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા તેસં સીસે પાદપંસું ઓકિરમાનો વિય કણ્ડમ્બમૂલે યમકપાટિહારિયસદિસં પાટિહારિયમકાસિ. રાજા તં અચ્છરિયં દિસ્વા આહ – ‘‘ભગવા તુમ્હાકં મઙ્ગલદિવસે બ્રાહ્મણસ્સ વન્દનત્થં ઉપનીતાનં પાદે વો પરિવત્તિત્વા બ્રાહ્મણસ્સ મત્થકે પતિટ્ઠિતે દિસ્વાપિ અહં તુમ્હે વન્દિં, અયં મે પઠમવન્દના. વપ્પમઙ્ગલદિવસે જમ્બુચ્છાયાય સિરિસયને નિપન્નાનં વો જમ્બુચ્છાયાય અપરિવત્તનં દિસ્વાપિ પાદે વન્દિં, અયં મે દુતિયવન્દના. ઇદાનિ ઇમં અદિટ્ઠપુબ્બં પાટિહારિયં દિસ્વાપિ તુમ્હાકં પાદે વન્દામિ, અયં મે તતિયવન્દના’’તિ.

સુદ્ધોદનમહારાજેન પન વન્દિતે ભગવતિ અવન્દિત્વા ઠિતો નામ એકસાકિયોપિ નાહોસિ, સબ્બેયેવ વન્દિંસુ. ઇતિ ભગવા ઞાતયો વન્દાપેત્વા આકાસતો ઓરુય્હ પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસિન્ને ભગવતિ સિખાપ્પત્તો ઞાતિસમાગમો અહોસિ, સબ્બે એકગ્ગા સન્નિપતિંસુ. તતો મહામેઘો પોક્ખરવસ્સં વસ્સિ, તમ્બવણ્ણમુદકં હેટ્ઠા વિરવન્તં ગચ્છતિ. કસ્સચિ સરીરે એકબિન્દુમત્તમ્પિ ન પતતિ, તં દિસ્વા સબ્બે અચ્છરિયબ્ભુતજાતા અહેસું. ભગવા ‘‘ન ઇદાનેવ મય્હં ઞાતિસમાગમે પોક્ખરવસ્સં વસ્સતિ, અતીતેપિ વસ્સી’’તિ ઇમિસ્સા અટ્ઠુપ્પત્તિયા વેસ્સન્તરજાતકં કથેસિ. ધમ્મદેસનં સુત્વા સબ્બે ઉટ્ઠાય વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કમિંસુ. એકોપિ રાજા વા રાજમહામત્તો વા ‘‘સ્વે અમ્હાકં ભિક્ખં ગણ્હથા’’તિ વત્વા ગતો નામ નત્થિ.

ભગવા દુતિયદિવસે વીસતિભિક્ખુસહસ્સપરિવારો કપિલવત્થું પિણ્ડાય પાવિસિ, ન કોચિ પચ્ચુગ્ગન્ત્વા નિમન્તેસિ વા પત્તં વા અગ્ગહેસિ. ભગવા ઇન્દખીલે ઠિતો આવજ્જેસિ – ‘‘કથં નુ ખો પુબ્બે બુદ્ધા કુલનગરે પિણ્ડાય ચરિંસુ, કિં ઉપ્પટિપાટિયા ઇસ્સરજનાનં ઘરાનિ અગમંસુ, ઉદાહુ સપદાનચારિકં ચરિંસૂ’’તિ. તતો એકબુદ્ધસ્સપિ ઉપ્પટિપાટિયા ગમનં અદિસ્વા ‘‘મયાપિ ઇદાનિ અયમેવ વંસો અયં પવેણી પગ્ગહેતબ્બા, આયતિઞ્ચ મે સાવકાપિ મમેવ અનુસિક્ખન્તા પિણ્ડચારિયવત્તં પૂરેસ્સન્તી’’તિ કોટિયં નિવિટ્ઠગેહતો પટ્ઠાય સપદાનં પિણ્ડાય ચરતિ. ‘‘અય્યો કિર સિદ્ધત્થકુમારો પિણ્ડાય ચરતી’’તિ ચતુભૂમકાદીસુ પાસાદેસુ સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા મહાજનો દસ્સનબ્યાવટો અહોસિ. રાહુલમાતાપિ દેવી ‘‘અય્યપુત્તો કિર ઇમસ્મિંયેવ નગરે મહતા રાજાનુભાવેન સુવણ્ણસિવિકાદીહિ વિચરિત્વા ઇદાનિ કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયવત્થવસનો કપાલહત્થો પિણ્ડાય ચરતિ, ‘‘સોભતિ નુ ખો નો વા’’તિ સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા ઓલોકયમાના ભગવન્તં નાનાવિરાગસમુજ્જલાય સરીરપ્પભાય નગરવીથિયો ઓભાસેત્વા બુદ્ધસિરિયા વિરોચમાનં દિસ્વા ઉણ્હીસતો પટ્ઠાય યાવ પાદતલા નરસીહગાથાહિ નામ અટ્ઠહિ ગાથાહિ અભિત્થવિત્વા રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘તુમ્હાકં પુત્તો પિણ્ડાય ચરતી’’તિ રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા સંવિગ્ગહદયો હત્થેન સાટકં સણ્ઠાપયમાનો તુરિતતુરિતં નિક્ખમિત્વા વેગેન ગન્ત્વા ભગવતો પુરતો ઠત્વા આહ – ‘‘કિં ભન્તે અમ્હે લજ્જાપેથ, કિમત્થં પિણ્ડાય ચરથ, કિં એત્તકાનં ભિક્ખૂનં ન સક્કા

ભત્તં લદ્ધુન્તિ એવંસઞ્ઞિનો અહુવત્થા''તિ. વંસચારિત્તમેતં મહારાજ અમ્હાકન્તિ. નનુ ભન્તે અમ્હાકં મહાસમ્મતખત્તિયવંસો નામ વંસો, તત્થ ચ એકખત્તિયોપિ ભિક્ખાચારો નામ નત્થીતિ. અયં મહારાજ વંસો નામ તવ વંસો, અમ્હાકં પન બુદ્ધવંસો વંસો નામ, સબ્બબુદ્ધા ચ પિણ્ડચારિકા અહેસુન્તિ અન્તરવીથિયં ઠિતોવ –

''ઉત્તિટ્ઠે નપ્પમજ્જેય્ય, ધમ્મં સુચરિતં ચરે;
ધમ્મચારી સુખં સેતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચા''તિ.

ઇમં ગાથમાહ. ગાથાપરિયોસાને રાજા સોતાપત્તિફલં સચ્છાકાસિ.

''ધમ્મં ચરે સુચરિતં, ન નં દુચ્ચરિતં ચરે;
ધમ્મચારી સુખં સેતિ, અસ્મિં લોકે પરમ્હિ ચા''તિ.

ઇમં પન ગાથં સુત્વા સકદાગામિફલે પતિટ્ઠાસિ, ધમ્મપાલજાતકં સુત્વા અનાગામિફલે પતિટ્ઠાસિ, મરણસમયે સેતચ્છત્તસ્સ હેટ્ઠા સિરિસયને નિપન્નોયેવ અરહત્તં પાપુણિ. અરઞ્ઞવાસેન પધાનાનુયોગકિચ્ચં રઞ્ઞો નાહોસિ.

સોતાપત્તિફલઞ્ચ સચ્છિકત્વા એવ પન ભગવતો પત્તં ગહેત્વા સપરિસં ભગવન્તં મહાપાસાદં આરોપેત્વા પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન પરિવિસિ. ભત્તકિચ્ચાવસાને સબ્બં ઇત્થાગારં આગન્ત્વા ભગવન્તં વન્દિ ઠપેત્વા રાહુલમાતરં. સા પન ''ગચ્છ અય્યપુત્તં વન્દાહી''તિ પરિજનેન વુચ્ચમાનાપિ ''સચે મય્હં ગુણો અત્થિ, સયમેવ અય્યપુત્તો આગમિસ્સતિ , આગતં નં વન્દિસ્સામી''તિ વત્વા ન અગમાસિ. અથ ભગવા રાજાનં પત્તં ગાહાપેત્વા દ્વીહિ અગ્ગસાવકેહિ સદ્ધિં રાજધીતાય સિરિગબ્ભં ગન્ત્વા ''રાજધીતા યથારુચિયા વન્દમાના ન કિઞ્ચિ વત્તબ્બા''તિ વત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. સા વેગેન આગન્ત્વા ગોપ્ફકેસુ ગહેત્વા પાદપિટ્ઠિયં સીસં પરિવત્તેત્વા પરિવત્તેત્વા યથાજ્ઝાસયં વન્દિ.

રાજા રાજધીતાય ભગવતિ સિનેહબહુમાનાદિગુણસમ્પત્તિં કથેસિ. ભગવા ''અનચ્છરિયં મહારાજ યં ઇદાનિ પરિપક્કે ઞાણે તયા રક્ખિયમાના રાજધીતા અત્તાનં રક્ખિ, સા પુબ્બે અનારક્ખા પબ્બતપાદે વિચરમાના અપરિપક્કે ઞાણે અત્તાનં રક્ખી''તિ વત્વા ચન્દકિન્નરીજાતકં કથેસિ.

તંદિવસમેવ ચ નન્દરાજકુમારસ્સ કેસવિસ્સજ્જનં પટ્ટબન્ધો ઘરમઙ્ગલં આવાહમઙ્ગલં છત્તમઙ્ગલન્તિ પઞ્ચ મહામઙ્ગલાનિ હોન્તિ. ભગવા નન્દં પત્તં ગાહાપેત્વા મઙ્ગલં વત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. જનપદકલ્યાણી કુમારં ગચ્છન્તં દિસ્વા ''તુવટં ખો અય્યપુત્ત આગચ્છેય્યાસી''તિ વત્વા ગીવં પસારેત્વા ઓલોકેસિ. સોપિ ભગવન્તં ''પત્તં ગણ્હથા''તિ વત્તું અવિસહમાનો વિહારંયેવ અગમાસિ. તં અનિચ્છમાનંયેવ ભગવા પબ્બાજેસિ. ઇતિ ભગવા કપિલપુરં આગન્ત્વા દુતિયદિવસે નન્દં પબ્બાજેસિ.

સત્તમે દિવસે રાહુલમાતા કુમારં અલઙ્કરિત્વા ભગવતો સન્તિકં પેસેસિ – ''પસ્સ તાત એતં વીસતિસહસ્સસમણપરિવુતં સુવણ્ણવણ્ણં બ્રહ્મરૂપવણ્ણં સમણં, અયં તે પિતા, એતસ્સ મહન્તા નિધયો અહેસું, ત્યસ્સ નિક્ખમનતો પટ્ઠાય ન પસ્સામ, ગચ્છ નં દાયજ્જં યાચ, અહં તાત કુમારો છત્તં ઉસ્સાપેત્વા ચક્કવત્તી ભવિસ્સામિ, ધનેન મે અત્થો, ધનં મે દેહિ, સામિકો હિ પુત્તો પિતુસન્તકસ્સા''તિ. રાહુલકુમારો ભગવતો સન્તિકં ગન્ત્વાવ પિતુસિનેહં પટિલભિત્વા હટ્ઠચિત્તો ''સુખા તે સમણ છાયા''તિ વત્વા અઞ્ઞમ્પિ બહું અત્તનો અનુરૂપં

વદન્તો અટ્ઠાસિ. ભગવા કતભત્તકિચ્ચો અનુમોદનં કત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. કુમારોપિ ‘‘દાયજ્જં મે સમણ દેહિ, દાયજ્જં મે સમણ દેહી’’તિ ભગવન્તં અનુબન્ધિ. તેન વુત્તં – ‘‘અનુપુબ્બેન ચારિકં ચરમાનો યેન કપિલવત્થુ... પે॰... દાયજ્જં મે સમણ દેહી’’તિ.

અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસીતિ ભગવા કુમારં ન નિવત્તાપેસિ, પરિજનોપિ ભગવતા સદ્ધિં ગચ્છન્તં નિવત્તેતું ન વિસહતિ. અથ આરામં ગન્ત્વા ‘‘યં અયં પિતુસન્તકં ધનં ઇચ્છતિ, તં વટ્ટાનુગતં સવિઘાતકં, હન્દસ્સ બોધિમણ્ડે પટિલદ્ધં સત્તવિધં અરિયધનં દેમિ, લોકુત્તરદાયજ્જસ્સ નં સામિકં કરોમી’’તિ આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ. આમન્તેત્વા ચ પનાહ – ‘‘તેન હિ ત્વં સારિપુત્ત રાહુલકુમારં પબ્બાજેહી’’તિ. યસ્મા અયં દાયજ્જં યાચતિ, તસ્મા નં લોકુત્તરદાયજ્જપટિલાભાય પબ્બાજેહીતિ અત્થો.

ઇદાનિ યા સા ભગવતા બારાણસિયં તીહિ સરણગમનેહિ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ અનુઞ્ઞાતા, તતો યસ્મા ઉપસમ્પદં પટિક્ખિપિત્વા ગરુભાવે ઠપેત્વા ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેન ઉપસમ્પદા અનુઞ્ઞાતા, પબ્બજ્જા પન નેવ પટિક્ખિત્તા, ન પુન અનુઞ્ઞાતા, તસ્મા અનાગતે ભિક્ખૂનં વિમતિ ઉપ્પજ્જિસ્સતિ – ‘‘અયં પબ્બજ્જા નામ પુબ્બે ઉપસમ્પદાસદિસા, કિં નુ ખો ઇદાનિપિ ઉપસમ્પદા વિય કમ્મવાચાય એવ કત્તબ્બા, ઉદાહુ સરણગમનેહી’’તિ. ઇમઞ્ચ પનત્થં વિદિત્વા ભગવા પુન તીહિ સરણગમનેહિ સામણેરપબ્બજ્જં અનુજાનિતુકામો, તસ્મા ધમ્મસેનાપતિ તં ભગવતો અજ્ઝાસયં વિદિત્વા ભગવન્તં પુન પબ્બજ્જં અનુજાનાપેતુકામો આહ – ‘‘**કથાહં ભન્તે રાહુલકુમારં પબ્બાજેમી**’’તિ.

અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો રાહુલકુમારં પબ્બાજેસીતિ કુમારસ્સ મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો કેસે છિન્દિત્વા કાસાયાનિ દત્વા સરણાનિ અદાસિ. મહાકસ્સપત્થેરો ઓવાદાચરિયો અહોસિ. યસ્મા પન ઉપજ્ઝાયમૂલકા પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ, ઉપજ્ઝાયોવ તત્થ ઇસ્સરો, ન આચરિયો, તસ્મા વુત્તં – ‘‘અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો રાહુલકુમારં પબ્બાજેસી’’તિ.

એવં ‘‘કુમારો પબ્બજિતો’’તિ સુત્વા ઉપ્પન્નસંવેગેન હદયેન **અથ ખો સુદ્ધોદનો સક્કો**તિ સબ્બં વત્તબ્બં. તત્થ યસ્મા ઉઞ્છાચરિયાય જીવતો પબ્બજિતસ્સ અવિસેસેન ‘‘વરં યાચામી’’તિ વુત્તે ‘‘યાચસ્સૂ’’તિ વચનં અપ્પતિરૂપં, ન ચ બુદ્ધાનં આચિણ્ણં, તસ્મા ‘‘અતિક્કન્તવરા ખો ગોતમ તથાગતા’’તિ વુત્તં. **યઞ્ચ ભન્તે કપ્પતિ યઞ્ચ અનવજ્જ**ન્તિ યં તુમ્હાકઞ્ચેવ દાતું કપ્પતિ, અનવજ્જઞ્ચ હોતિ, મમ ચ સમ્પટિચ્છનપચ્ચયા વિઞ્ઞૂહિ ન ગરહિતબ્બં , તં યાચામીતિ અત્થો. **તથા નન્દે અધિમત્તં રાહુલે**તિ યથેવ કિર બોધિસત્તં એવં નન્દમ્પિ રાહુલમ્પિ મઙ્ગલદિવસે નેમિત્તકા ‘‘ચક્કવત્તી ભવિસ્સતી’’તિ બ્યાકરિંસુ. અથ રાજા ‘‘પુત્તસ્સ ચક્કવત્તિસિરિં પસ્સિસ્સામી’’તિ ઉસ્સાહજાતો ભગવતો પબ્બજ્જાય મહન્તં ઇચ્છાવિઘાતં પાપુણિ. તતો ‘‘નન્દસ્સ ચક્કવત્તિસિરિં પસ્સિસ્સામી’’તિ ઉસ્સાહં જનેસિ, તમ્પિ ભગવા પબ્બાજેસિ. ઇતિ તમ્પિ દુક્ખં અધિવાસેત્વા ‘‘ઇદાનિ રાહુલસ્સ ચક્કવત્તિસિરિં પસ્સિસ્સામી’’તિ ઉસ્સાહં જનેસિ, તમ્પિ ભગવા પબ્બાજેસિ. તેનસ્સ ‘‘ઇદાનિ કુલવંસોપિ પચ્છિન્નો, કુતો ચક્કવત્તિસિરી’’તિ અધિકતરં દુક્ખં ઉપ્પજ્જિ. તેન વુત્તં – ‘‘તથા નન્દે અધિમત્તં રાહુલે’’તિ. રઞ્ઞો પન ઇતો પચ્છા અનાગામિફલપ્પત્તિ વેદિતબ્બા.

સાધુ ભન્તે અય્યાતિ ઇદં કસ્મા આહ? સો કિર ચિન્તેસિ – ‘‘યત્ર હિ નામ અહમ્પિ બુદ્ધમામકો ધમ્મમામકો સઙ્ઘમામકો સમાનો અત્તનો પિયતરપુત્તે પબ્બાજિયમાને ઞાતિવિયોગદુક્ખં અધિવાસેતું ન સક્કોમિ, અઞ્ઞે જના

પુત્તનત્તકેસુ પબ્બાજિતેસુ કથં અધિવાસેસ્સન્તિ, તસ્મા અઞ્ઞેસમ્પિ તાવ એવરૂપં દુક્ખં મા અહોસી''તિ આહ. ભગવા ''સાસને નિય્યાનિકકારણં રાજા વદતી''તિ ધમ્મકથં કત્વા ''**ન ભિક્ખવે અનનુઞ્ઞાતો માતાપિતૂહિ પુત્તો પબ્બાજેતબ્બો**''તિ સિક્ખાપદં પઞ્ઞપેસિ.

તત્થ **માતાપિતૂહી**તિ જનનિજનકે સન્ધાય વુત્તં. સચે દ્વે અત્થિ, દ્વેપિ આપુચ્છિતબ્બા. સચે પિતા મતો માતા વા, યો જીવતિ સો આપુચ્છિતબ્બો. પબ્બજિતાપિ આપુચ્છિતબ્બાવ. આપુચ્છન્તેન સયં વા ગન્ત્વા આપુચ્છિતબ્બં, અઞ્ઞો વા પેસેતબ્બો, સો એવ વા પેસેતબ્બો ''ગચ્છ માતાપિતરો આપુચ્છિત્વા એહી''તિ. સચે ''અનુઞ્ઞાતોમ્હી''તિ વદતિ, સદ્દહન્તેન પબ્બાજેતબ્બો. પિતા સયં પબ્બજિતો પુત્તમ્પિ પબ્બાજેતુકામો હોતિ, માતરં આપુચ્છિત્વાવ પબ્બાજેતુ. માતા વા ધીતરં પબ્બાજેતુકામા, પિતરં આપુચ્છિત્વાવ પબ્બાજેતુ. પિતા પુત્તદારેન અનત્થિકો પલાયિ, માતા ''ઇમં પબ્બાજેથા''તિ પુત્તં ભિક્ખૂનં દેતિ, ''પિતાસ્સ કુહિ''ન્તિ વુત્તે ''ચિત્તકેળિયં કીળિતું પલાતો''તિ વદતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. માતા કેનચિ પુરિસેન સદ્ધિં પલાતા હોતિ, પિતા પન ''પબ્બાજેથા''તિ દેતિ, એત્થાપિ એસેવ નયો. પિતા વિપ્પવુત્થો હોતિ, માતા પુત્તં ''પબ્બાજેથા''તિ અનુજાનાતિ, ''પિતા તસ્સ કુહિ''ન્તિ વુત્તે ''કિં તુમ્હાકં પિતરા, અહં જાનિસ્સામી''તિ વદતિ, પબ્બાજેતું વટ્ટતીતિ કુરુન્દિયં વુત્તં.

માતાપિતરો મતા, દારકો ચૂળમાતાદીનં સન્તિકે સંવડ્ઢો, તસ્મિં પબ્બાજિયમાને ઞાતકા કલહં વા કરોન્તિ, ખિય્યન્તિ વા, તસ્મા વિવાદુપચ્છેદનત્થં આપુચ્છિત્વાવ પબ્બાજેતબ્બો. અનાપુચ્છા પબ્બાજેન્તસ્સ પન આપત્તિ નત્થિ. દહરકાલે ગહેત્વા પોસનકા માતાપિતરો નામ હોન્તિ, તેસુપિ એસેવ નયો. પુત્તો અત્તાનં નિસ્સાય જીવતિ, ન માતાપિતરો. સચેપિ રાજા હોતિ, આપુચ્છિત્વાવ પબ્બાજેતબ્બો. માતાપિતૂહિ અનુઞ્ઞાતો પબ્બજિત્વા પુન વિબ્ભમતિ, સચેપિ સતક્ખત્તું પબ્બજિત્વા વિબ્ભમતિ, આગતાગતકાલે પુનપ્પુનં આપુચ્છિત્વાવ પબ્બાજેતબ્બો. સચે એવં વદન્તિ – ''અયં વિબ્ભમિત્વા ગેહં આગતો અમ્હાકં કમ્મં ન કરોતિ, પબ્બજિત્વા તુમ્હાકં વત્તં ન પૂરેતિ, નત્થિ ઇમસ્સાપુચ્છનકિચ્ચં, આગતાગતં પબ્બાજેય્યાથા''તિ એવં નિસ્સટ્ઠં પુન અનાપુચ્છાપિ પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

યોપિ દહરકાલેયેવ ''અયં તુમ્હાકં દિન્નો, યદા ઇચ્છથ, તદા પબ્બાજેય્યાથા''તિ એવં દિન્નો હોતિ, સોપિ આગતાગતો પુન અનાપુચ્છાવ પબ્બાજેતબ્બો. યં પન દહરકાલેયેવ ''ઇમં ભન્તે પબ્બાજેય્યાથા''તિ અનુજાનિત્વા પચ્છા વુડ્ઢિપ્પત્તકાલે નાનુજાનન્તિ, અયં ન અનાપુચ્છા પબ્બાજેતબ્બો. એકો માતાપિતૂહિ સદ્ધિં ભણ્ડિત્વા ''પબ્બાજેથ મ''ન્તિ આગચ્છતિ, ''આપુચ્છિત્વા એહી''તિ ચ વુત્તો ''નાહં ગચ્છામિ, સચે મં ન પબ્બાજેથ, વિહારં વા ઝાપેમિ, સત્થેન વા તુમ્હે પહરામિ, તુમ્હાકં ઞાતકઉપટ્ઠાકાનં વા આરામચ્છેદનાદીહિ અનત્થં ઉપ્પાદેમિ, રુક્ખા વા પતિત્વા મરામિ, ચોરમજ્ઝં વા પવિસામિ, દેસન્તરં વા ગચ્છામી''તિ વદતિ, તં જીવસ્સેવ રક્ખણત્થાય પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. સચે પનસ્સ માતાપિતરો આગન્ત્વા ''કસ્મા અમ્હાકં પુત્તં પબ્બાજયિત્થા''તિ વદન્તિ, તેસં તમત્થં આરોચેત્વા ''રક્ખણત્થાય નં પબ્બાજયિમ્હ, પઞ્ઞાયથ તુમ્હે પુત્તેના''તિ વત્તબ્બા. ''રુક્ખા પતિસ્સામી''તિ આરુહિત્વા પન હત્થપાદે મુઞ્ચન્તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિયેવ.

એકોપિ વિદેસં ગન્ત્વા પબ્બજ્જં યાચતિ, આપુચ્છિત્વા ચે ગતો, પબ્બાજેતબ્બો. નો ચે દહરભિક્ખું પેસેત્વા આપુચ્છાપેત્વા પબ્બાજેતબ્બો, અતિદૂરઞ્ચે હોતિ; પબ્બાજેત્વાપિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પેસેત્વા દસ્સેતું વટ્ટતિ. કુરુન્દિયં પન વુત્તં – ''સચે દૂરં હોતિ મગ્ગો ચ મહાકન્તારો, 'ગન્ત્વા આપુચ્છિસ્સામા'તિ પબ્બાજેતું વટ્ટતી''તિ. સચે પન માતાપિતૂનં બહૂ પુત્તા હોન્તિ, એવઞ્ચ વદન્તિ – ''ભન્તે એતેસં દારકાનં યં ઇચ્છથ, તં પબ્બાજેય્યાથા''તિ. દારકે

વીમંસિત્વા યં ઇચ્છતિ, સો પબ્બાજેતબ્બો. સચેપિ સકલેન કુલેન વા ગામેન વા અનુઞ્ઞાતં હોતિ ''ભન્તે ઇમસ્મિં કુલે વા ગામે વા યં ઇચ્છથ, તં પબ્બાજેય્યાથા''તિ. યં ઇચ્છતિ, સો પબ્બાજેતબ્બોતિ.

યાવતકે વા પન ઉસ્સહતીતિ યત્તકે સક્કોતિ.

રાહુલવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

સિક્ખાપદદણ્ડકમ્મવત્થુકથા

૧૦૬. દસસુ સિક્ખાપદેસુ પુરિમાનં પઞ્ચન્નં અતિક્કમો નાસનવત્થુ , પચ્છિમાનં અતિક્કમો દણ્ડકમ્મવત્થુ.

૧૦૭. અપ્પતિસ્સાતિ ભિક્ખૂ જેટ્ઠકટ્ઠાને ઇસ્સરિયટ્ઠાને ન ઠપેન્તિ. **અસભાગવુત્તિકા**તિ સમાનજીવિકા ન ભવન્તિ, વિસભાગજીવિકાતિ અત્થો. **અલાભાય પરિસક્કતી**તિ યથા લાભં ન લભન્તિ; એવં પરક્કમતિ. **અનત્થાયા**તિ ઉપદ્દવાય. **અવાસાયા**તિ ''કિન્તિ ઇમસ્મિં આવાસે ન વસેય્યુ''ન્તિ પરક્કમતિ. **અક્કોસતિ પરિભાસતી**તિ અક્કોસતિ ચેવ ભયદસ્સનેન ચ તજ્જેતિ. **ભેદેતી**તિ પેસુઞ્ઞં ઉપસંહરિત્વા ભેદેતિ. **આવરણં કાતુ**ન્તિ ''મા ઇધ પવિસા''તિ નિવારણં કાતું. **યત્થ વા વસતિ યત્થ વા પટિક્કમતી**તિ યત્થ વસતિ વા પવિસતિ વા; ઉભયેનાપિ અત્તનો પરિવેણઞ્ચ વસ્સગ્ગેન પત્તસેનાસનઞ્ચ વુત્તં.

મુખદ્વારિકં આહારં આવરણં કરોન્તીતિ ''અજ્જ મા ખાદ, મા ભુઞ્જા''તિ એવં નિવારેન્તિ. **ન ભિક્ખવે મુખદ્વારિકો આહારો આવરણં કાતબ્બો**તિ એત્થ ''મા ખાદ, મા ભુઞ્જા''તિ વદતોપિ ''આહારં નિવારેસ્સામી''તિ પત્તચીવરં અન્તો નિક્ખિપતોપિ સબ્બપયોગેસુ દુક્કટં. અનાચારસ્સ પન દુબ્બચસામણેરસ્સ દણ્ડકમ્મં કત્વા યાગું વા ભત્તં વા પત્તચીવરં વા દસ્સેત્વા ''એત્તકે નામ દણ્ડકમ્મે આહટે ઇદં લચ્છસી''તિ વત્તું વટ્ટતિ. ભગવતા હિ આવરણમેવ દણ્ડકમ્મં વુત્તં. ધમ્મસઙ્ગાહકત્થેરેહિ પન અપરાધાનુરૂપં ઉદકદારુવાલિકાદીનં આહરાપનમ્પિ કાતબ્બન્તિ વુત્તં, તસ્મા તમ્પિ કાતબ્બં. તઞ્ચ ખો ''ઓરમિસ્સતિ વિરમિસ્સતી''તિ અનુકમ્પાય, ન ''નસ્સિસ્સતિ વિબ્ભમિસ્સતી''તિઆદિનયપ્પવત્તેન પાપજ્ઝાસયેન ''દણ્ડકમ્મં કરોમી''તિ ચ ઉણ્હપાસાણે વા નિપજ્જાપેતું પાસાણિટ્ઠકાદીનિ વા સીસે નિક્ખિપાપેતું ઉદકં વા પવેસેતું ન વટ્ટતિ.

સિક્ખાપદદણ્ડકમ્મવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

અનાપુચ્છાવરણવત્થુઆદિકથા

૧૦૮. ન ભિક્ખવે ઉપજ્ઝાયં અનાપુચ્છાતિ એત્થ ''તુમ્હાકં સામણેરસ્સ અયં નામ અપરાધો, દણ્ડકમ્મમસ્સ કરોથા''તિ તિક્ખત્તું વુત્તે, સચે ઉપજ્ઝાયો દણ્ડકમ્મં ન કરોતિ, સયં કાતું વટ્ટતિ. સચેપિ આદિતોવ ઉપજ્ઝાયો વદતિ ''મય્હં સામણેરાનં દોસે સતિ તુમ્હે દણ્ડકમ્મં કરોથા''તિ કાતું વટ્ટતિયેવ. યથા ચ સામણેરાનં એવં સદ્ધિવિહારિકન્તેવાસિકાનમ્પિ દણ્ડકમ્મં કાતું વટ્ટતિ.

અપલાળેન્તીતિ ''તુમ્હાકં પત્તં દસ્સામ, ચીવરં દસ્સામા''તિ અત્તનો ઉપટ્ઠાનકરણત્થં સઙ્ગણ્હન્તિ. **ન ભિક્ખવે અઞ્ઞસ્સ પરિસા અપલાળેતબ્બા**તિ એત્થ સામણેરા વા હોન્તુ ઉપસમ્પન્ના વા, અન્તમસો દુસ્સીલભિક્ખુસ્સાપિ પરસ્સ પરિસભૂતે ભિન્દિત્વા ગણ્હિતું ન વટ્ટતિ, આદીનવં પન વત્તું વટ્ટતિ ''તયા ન્હાયિતું આગતેન ગૂથમક્ખનં

વિય કતં દુસ્સીલં નિસ્સાય વિહરન્તેના''તિ. સચે સો સયમેવ જાનિત્વા ઉપજ્ઝં વા નિસ્સયં વા યાચતિ, દાતું વટ્ટતિ.

અનુજાનામિ ભિક્ખવે દસહઙ્ગેહિ સમન્નાગતં સામણેરં નાસેતુન્તિ એત્થ કણ્ટકસિક્ખાપદવણ્ણનાયં વુત્તાસુ તીસુ નાસનાસુ લિઙ્ગનાસનાવ અધિપ્પેતા, તસ્મા યો પાણાતિપાતાદીસુ એકમ્પિ કમ્મં કરોતિ, સો લિઙ્ગનાસનાય નાસેતબ્બો. યથા ચ ભિક્ખૂનં પાણાતિપાતાદીસુ નાનાઆપત્તિયો હોન્તિ, ન તથા સામણેરાનં. સામણેરો હિ કુન્થકિપિલ્લિકમ્પિ મારેત્વા મઙ્ગુરણ્ડકમ્પિ ભિન્દિત્વા નાસેતબ્બતંયેવ પાપુણાતિ, તાવદેવસ્સ સરણગમનાનિ ચ ઉપજ્ઝાયગ્ગહણઞ્ચ સેનાસનગ્ગાહો ચ પટિપ્પસ્સમ્ભતિ, સઙ્ઘલાભં ન લભતિ, લિઙ્ગમત્તમેવ એકં અવસિટ્ઠં હોતિ. સો સચે આકિણ્ણદોસોવ હોતિ, આયતિં સંવરે ન તિટ્ઠતિ, નિક્કડ્ઢિતબ્બો. અથ સહસા વિરજ્ઝિત્વા ''દુટ્ઠુ મયા કત''ન્તિ પુન સંવરે ઠાતુકામો હોતિ, લિઙ્ગનાસનકિચ્ચં નત્થિ. યથાનિવત્થપારુતસ્સેવ સરણાનિ દાતબ્બાનિ, ઉપજ્ઝાયો દાતબ્બો, સિક્ખાપદાનિ પન સરણગમનેનેવ ઇજ્ઝન્તિ. સામણેરાનઞ્હિ સરણગમનં ભિક્ખૂનં ઉપસમ્પદકમ્મવાચાસદિસં, તસ્મા ભિક્ખૂનં વિય ચતુપારિસુદ્ધિસીલં, ઇમિનાપિ દસસીલાનિ સમાદિન્નાનેવ હોન્તિ, એવં સન્તેપિ દળ્હીકરણત્થં આયતિં સંવરે પતિટ્ઠાપનત્થં પુન દાતબ્બાનિ. સચે પુરિમિકાય પુન સરણાનિ ગહિતાનિ, પચ્છિમિકાય વસ્સાવાસિકં લચ્છતિ. સચે પચ્છિમિકાય ગહિતાનિ, સઙ્ઘેન અપલોકેત્વા લાભો દાતબ્બો.

અદિન્નાદાને તિણસલાકમત્તેનાપિ વત્થુના, અબ્રહ્મચરિયે તીસુ મગ્ગેસુ યત્થ કત્થચિ વિપ્પટિપત્તિયા, મુસાવાદે હસ્સાધિપ્પાયતાયપિ મુસા ભણિતે અસ્સમણો હોતિ, નાસેતબ્બતં આપજ્જતિ. મજ્જપાને પન ભિક્ખુનો અજાનિત્વાપિ બીજતો પટ્ઠાય મજ્જં પિવન્તસ્સ પાચિત્તિયં. સામણેરો જાનિત્વા પિવન્તો સીલભેદં આપજ્જતિ, ન અજાનિત્વા. યાનિ પનસ્સ ઇતરાનિ પઞ્ચ સિક્ખાપદાનિ, તેસુ ભિન્નેસુ ન નાસેતબ્બો, દણ્ડકમ્મં કાતબ્બં. સિક્ખાપદે પન પુન દિન્નેપિ અદિન્નેપિ વટ્ટતિ. દણ્ડકમ્મેન પન પીળેત્વા આયતિં સંવરે ઠપનત્થાય દાતબ્બમેવ. સામણેરાનં મજ્જપાનં સચિત્તકં પારાજિકવત્થુ, અયં વિસેસો.

અવણ્ણભાસને પન અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધોતિઆદીનં પટિપક્ખવસેન બુદ્ધસ્સ વા, સ્વાક્ખાતોતિઆદીનં પટિપક્ખવસેન ધમ્મસ્સ વા, સુપ્પટિપન્નોતિઆદીનં પટિપક્ખવસેન સઙ્ઘસ્સ વા અવણ્ણં ભાસન્તો રતનત્તયં નિન્દન્તો ગરહન્તો આચરિયુપજ્ઝાયાદીહિ ''મા એવં અવચા''તિ અવણ્ણભાસને આદીનવં દસ્સેત્વા નિવારેતબ્બો. સચે યાવતતિયં વુચ્ચમાનો ન ઓરમતિ, કણ્ટકનાસનાય નાસેતબ્બોતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. મહાઅટ્ઠકથાયં પન ''સચે એવં વુચ્ચમાનો તં લદ્ધિં નિસ્સજ્જતિ, દણ્ડકમ્મં કારેત્વા અચ્ચયં દેસાપેતબ્બો. સચે ન નિસ્સજ્જતિ, તથેવ આદાય પગ્ગય્હ તિટ્ઠતિ, લિઙ્ગનાસનાય નાસેતબ્બો''તિ વુત્તં, તં યુત્તં. અયમેવ હિ નાસના ઇધ અધિપ્પેતાતિ.

મિચ્છાદિટ્ઠિકેપિ એસેવ નયો. સસ્સતુચ્છેદાનઞ્હિ અઞ્ઞતરદિટ્ઠિકો સચે આચરિયાદીહિ ઓવદિયમાનો નિસ્સજ્જતિ, દણ્ડકમ્મં કારેત્વા અચ્ચયં દેસાપેતબ્બો. અપ્પટિનિસ્સજ્જન્તોવ નાસેતબ્બોતિ. ભિક્ખુનિદૂસકો ચેત્થ કામં અબ્રહ્મચારિગ્ગહણેન ગહિતોવ અબ્રહ્મચારિં પન આયતિં સંવરે ઠાતુકામં સરણાનિ દત્વા ઉપસમ્પાદેતું વટ્ટતિ. ભિક્ખુનિદૂસકો આયતિં સંવરે ઠાતુકામોપિ પબ્બજ્જમ્પિ ન લભતિ, પગેવ ઉપસમ્પદન્તિ એતમત્થં દસ્સેતું ''ભિક્ખુનિદૂસકો''તિ ઇદં વિસું દસમં અઙ્ગં વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં.

અનાપુચ્છાવરણવત્થુઆદિકથા નિટ્ઠિતા.

પણ્ડકવત્થુકથા

૧૦૯. દહરે દહરેતિ તરુણે તરુણે. **મોળિગલ્લે**તિ થૂલસરીરે. **હત્થિભણ્ડે અસ્સભણ્ડે**તિ હત્થિગોપકે ચ અસ્સગોપકે ચ.

પણ્ડકો ભિક્ખવેતિ એત્થ આસિત્તપણ્ડકો ઉસૂયપણ્ડકો ઓપક્કમિકપણ્ડકો પક્ખપણ્ડકો નપુંસકપણ્ડકોતિ પઞ્ચ પણ્ડકા. તત્થ યસ્સ પરેસં અઙ્ગજાતં મુખેન ગહેત્વા અસુચિના આસિત્તસ્સ પરિળાહો વૂપસમ્મતિ, અયં આસિત્તપણ્ડકો. યસ્સ પરેસં અજ્ઝાચારં પસ્સતો ઉસૂયાય ઉપ્પન્નાય પરિળાહો વૂપસમ્મતિ, અયં ઉસૂયપણ્ડકો. યસ્સ ઉપક્કમેન બીજાનિ અપનીતાનિ, અયં ઓપક્કમિકપણ્ડકો. એકચ્ચો પન અકુસલવિપાકાનુભાવેન કાળપક્ખે પણ્ડકો હોતિ, જુણ્હપક્ખે પનસ્સ પરિળાહો વૂપસમ્મતિ, અયં પક્ખપણ્ડકો. યો પન પટિસન્ધિયંયેવ અભાવકો ઉપ્પન્નો, અયં નપુંસકપણ્ડકોતિ. તેસુ આસિત્તપણ્ડકસ્સ ચ ઉસૂયપણ્ડકસ્સ ચ પબ્બજ્જા ન વારિતા, ઇતરેસં તિણ્ણં વારિતા. તેસુપિ પક્ખપણ્ડકસ્સ યસ્મિં પક્ખે પણ્ડકો હોતિ, તસ્મિંયેવસ્સ પક્ખે પબ્બજ્જા વારિતાતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. યસ્સ ચેત્થ પબ્બજ્જા વારિતા, તં સન્ધાય ઇદં વુત્તં – ''અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો''તિ. સોપિ લિઙ્ગનાસનેનેવ નાસેતબ્બો. ઇતો પરં ''નાસેતબ્બો''તિ વુત્તેસુપિ એસેવ નયો.

પણ્ડવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

થેય્યસંવાસકવત્થુકથા

૧૧૦. પુરાણકુલપુત્તોતિ પુરાણસ્સ અનુક્કમેન પારિજુઞ્ઞં પત્તસ્સ કુલસ્સ પુત્તો. માતિપક્ખપિતિપક્ખતો કોલઞ્ઞા ખીણા વિનટ્ઠા મતા અસ્સાતિ **ખીણકોલઞ્ઞો. અનધિગત**ન્તિ અપ્પત્તં. **ફાતિંકાતુ**ન્તિ વડ્ઢેતું. **ઇઙ્ઘા**તિ ઉય્યોજનત્થે નિપાતો. **અનુયુઞ્જિયમાનો**તિ એકમન્તં નેત્વા કેસમસ્સુઓરોપનકાસાયપટિગ્ગહણસરણગમનઉપજ્ઝાયગ્ગહણકમ્મવાચાનિસ્સયધમ્મે પુચ્છિયમાનો. **એતમત્થં આરોચેસી**તિ એતં સયં પબ્બજિતભાવં આદિતો પટ્ઠાય આચિક્ખિ.

થેય્યસંવાસકો ભિક્ખવેતિ એત્થ તયો થેય્યસંવાસકા – લિઙ્ગત્થેનકો, સંવાસત્થેનકો, ઉભયત્થેનકોતિ. તત્થ યો સયં પબ્બજિત્વા વિહારં ગન્ત્વા ન ભિક્ખુવસ્સાનિ ગણેતિ, ન યથાવુડ્ઢં વન્દનં સાદિયતિ, ન આસનેન પટિબાહતિ, ન ઉપોસથપવારણાદીસુ સન્દિસ્સતિ, અયં લિઙ્ગમત્તસ્સેવ થેનિતત્તા લિઙ્ગત્થેનકો નામ.

યો પન ભિક્ખૂહિ પબ્બાજિતો સામણેરો સમાનોપિ વિદેસં ગન્ત્વા ''અહં દસવસ્સો વા વીસતિવસ્સો વા''તિ મુસા વત્વા ભિક્ખુવસ્સાનિ ગણેતિ, યથાવુડ્ઢં વન્દનં સાદિયતિ, આસનેન પટિબાહતિ, ઉપોસથપવારણાદીસુ સન્દિસ્સતિ, અયં સંવાસમત્તસ્સેવ થેનિતત્તા સંવાસત્થેનકો નામ. ભિક્ખુવસ્સગણનાદિકો હિ સબ્બોપિ કિરિયભેદો ઇમસ્મિં અત્થે ''સંવાસો''તિ વેદિતબ્બો. સિક્ખં પચ્ચક્ખાય ''ન મં કોચિ જાનાતી''તિ એવં પટિપજ્જન્તેપિ એસેવ નયો.

યો પન સયં પબ્બજિત્વા વિહારં ગન્ત્વા ભિક્ખુવસ્સાનિ ગણેતિ, યથાવુડ્ઢં વન્દનં સાદિયતિ, આસનેન પટિબાહતિ, ઉપોસથપવારણાદીસુ સન્દિસ્સતિ, અયં લિઙ્ગસ્સ ચેવ સંવાસસ્સ ચ થેનિતત્તા ઉભયત્થેનકો નામ.

અયં તિવિધોપિ થેય્યસંવાસકો અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો, પુન પબ્બજ્જં યાચન્તોપિ ન પબ્બાજેતબ્બો.

એત્થ ચ અસમ્મોહત્થં ઇદં પકિણ્ણકં વેદિતબ્બં –

''રાજદુબ્ભિક્ખકન્તાર-રોગવેરિભયેહિ વા;
ચીવરાહરણત્થં વા, લિઙ્ગં આદિયતીધ યો.

સંવાસં નાધિવાસેતિ, યાવ સો સુદ્ધમાનસો;
થેય્યસંવાસકો નામ, તાવ એસ ન વુચ્ચતી''તિ.

તત્રાયં વિત્થારનયો – ઇધેકચ્ચસ્સ રાજા કુદ્ધો હોતિ, સો ''એવં મે સોત્થિ ભવિસ્સતી''તિ સયમેવ લિઙ્ગં ગહેત્વા પલાયતિ. તં દિસ્વા રઞ્ઞો આરોચેન્તિ. રાજા ''સચે પબ્બજિતો, ન તં લબ્ભા કિઞ્ચિ કાતુ''ન્તિ તસ્મિં કોધં પટિવિનેતિ, સો ''વૂપસન્તં મે રાજભય''ન્તિ સઙ્ઘમજ્ઝં અનોસરિત્વાવ ગિહિલિઙ્ગં ગહેત્વા આગતો પબ્બાજેતબ્બો. અથાપિ ''સાસનં નિસ્સાય મયા જીવિતં લદ્ધં, હન્દ દાનિ અહં પબ્બજામી''તિ ઉપ્પન્નસંવેગો તેનેવ લિઙ્ગેન આગન્ત્વા આગન્તુકવત્તં ન સાદિયતિ, ભિક્ખૂહિ પુટ્ઠો વા અપુટ્ઠો વા યથાભૂતમત્તાનં આવિકત્વા પબ્બજ્જં યાચતિ, લિઙ્ગં અપનેત્વા પબ્બાજેતબ્બો. સચે પન વત્તં સાદિયતિ, પબ્બજિતાલયં દસ્સેતિ, સબ્બં પુબ્બે વુત્તં વસ્સગણનાદિભેદં વિધિં પટિપજ્જતિ, અયં ન પબ્બાજેતબ્બો.

ઇધ પનેકચ્ચો દુબ્ભિક્ખે જીવિતું અસક્કોન્તો સયમેવ લિઙ્ગં ગહેત્વા સબ્બપાસણ્ડિયભત્તાનિ ભુઞ્જન્તો દુબ્ભિક્ખે વીતિવત્તે સઙ્ઘમજ્ઝં અનોસરિત્વાવ ગિહિલિઙ્ગં ગહેત્વા આગતોતિ સબ્બં પુરિમસદિસમેવ .

અપરો મહાકન્તારં નિત્થરિતુકામો હોતિ, સત્થવાહો ચ પબ્બજિતે ગહેત્વા ગચ્છતિ. સો ''એવં મં સત્થવાહો ગહેત્વા ગમિસ્સતી''તિ સયમેવ લિઙ્ગં ગહેત્વા સત્થવાહેન સદ્ધિં કન્તારં નિત્થરિત્વા ખેમન્તં પત્વા સઙ્ઘમજ્ઝં અનોસરિત્વાવ ગિહિલિઙ્ગં ગહેત્વા આગતોતિ સબ્બં પુરિમસદિસમેવ.

અપરો રોગભયે ઉપ્પન્ને જીવિતું અસક્કોન્તો સયમેવ લિઙ્ગં ગહેત્વા સબ્બપાસણ્ડિયભત્તાનિ ભુઞ્જન્તો રોગભયે વૂપસન્તે સઙ્ઘમજ્ઝં અનોસરિત્વાવ ગિહિલિઙ્ગં ગહેત્વા આગતોતિ સબ્બં પુરિમસદિસમેવ.

અપરસ્સ એકો વેરિકો કુદ્ધો હોતિ, ઘાતેતુકામો નં વિચરતિ, સો ''એવં મે સોત્થિ ભવિસ્સતી''તિ સયમેવ લિઙ્ગં ગહેત્વા પલાયતિ. વેરિકો ''કુહિં સો''તિ પરિયેસન્તો ''પબ્બજિત્વા પલાતો''તિ સુત્વા ''સચે પબ્બજિતો, ન તં લબ્ભા કિઞ્ચિ કાતુ''ન્તિ તસ્મિં કોધં પટિવિનેતિ. સો ''વૂપસન્તં મે વેરિભય''ન્તિ સઙ્ઘમજ્ઝં અનોસરિત્વાવ ગિહિલિઙ્ગં ગહેત્વા આગતોતિ સબ્બં પુરિમસદિસમેવ.

અપરો ઞાતિકુલં ગન્ત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય ગિહિ હુત્વા ''ઇમાનિ ચીવરાનિ ઇધ વિનસ્સિસ્સન્તિ, સચેપિ ઇમાનિ ગહેત્વા વિહારં ગમિસ્સામિ, અન્તરામગ્ગે મં 'ચોરો'તિ ગહેસ્સન્તિ, યંનૂનાહં કાયપરિહારિયાનિ કત્વા ગચ્છેય્ય''ન્તિ ચીવરાહરણત્થં નિવાસેત્વા ચ પારુપિત્વા ચ વિહારં ગચ્છતિ. તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં દિસ્વા સામણેરા ચ દહરા ચ અબ્ભુગ્ગચ્છન્તિ, વત્તં દસ્સેન્તિ. સો ન સાદિયતિ, યથાભૂતમત્તાનં આવિકરોતિ. સચે ભિક્ખૂ ''ન દાનિ મયં તં મુઞ્ચિસ્સામા''તિ બલક્કારેન પબ્બાજેતુકામા હોન્તિ, કાસાયાનિ અપનેત્વા પુન પબ્બાજેતબ્બો.

સચે પન ‘‘નયિમે મમ હીનાયાવત્તભાવં જાનન્તી’’તિ તંયેવ ભિક્ખુભાવં પટિજાનિત્વા સબ્બં પુબ્બે વુત્તં વસ્સગણનાદિભેદં વિધિં પટિપજ્જતિ, અયં ન પબ્બાજેતબ્બો.

અપરો મહાસામણેરો ઞાતિકુલં ગન્ત્વા ઉપ્પબ્બજિત્વા કમ્મન્તાનુટ્ઠાનેન ઉબ્બાળ્હો હુત્વા પુન ‘‘દાનિ અહં સમણોવ ભવિસ્સામિ, થેરોપિ મે ઉપ્પબ્બજિતભાવં ન જાનાતી’’તિ તદેવ પત્તચીવરં આદાય વિહારં આગચ્છતિ, નાપિ તમત્થં ભિક્ખૂનં આરોચેતિ, સામણેરભાવં પટિજાનાતિ, અયં થેય્યસંવાસકોયેવ પબ્બજ્જં ન લભતિ. સચેપિસ્સ લિઙ્ગગ્ગહણકાલે એવં હોતિ, ‘‘નાહં કસ્સચિ આરોચેસ્સામી’’તિ વિહારઞ્ચ ગતો આરોચેતિ, ગહણેનેવ થેય્યસંવાસકો. અથાપિસ્સ ‘‘ગહણકાલે આચિક્ખિસ્સામી’’તિ ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ, વિહારઞ્ચ ગન્ત્વા ‘‘કુહિં ત્વં આવુસો ગતો’’તિ વુત્તો ‘‘ન દાનિ મં ઇમે જાનન્તી’’તિ વઞ્ચેત્વા નાચિક્ખતિ, ‘‘નાચિક્ખિસ્સામી’’તિ સહ ધુરનિક્ખેપેન અયમ્પિ થેય્યસંવાસકોવ. સચે પનસ્સ ગહણકાલેપિ ‘‘આચિક્ખિસ્સામી’’તિ ચિત્તં ઉપ્પન્નં હોતિ, વિહારં ગન્ત્વાપિ આચિક્ખતિ, અયં પુન પબ્બજ્જં લભતિ.

અપરો દહરસામણેરો મહન્તો વા પન અબ્યત્તો, સો પુરિમનયેનેવ ઉપ્પબ્બજિત્વા ઘરે વચ્છકરક્ખણાદીનિ કમ્માનિ કાતું ન ઇચ્છતિ, તમેનં ઞાતકા તાનિયેવ કાસાયાનિ અચ્છાદેત્વા થાલકં વા પત્તં વા હત્થે દત્વા ‘‘ગચ્છ સમણોવ હોહી’’તિ ઘરા નીહરન્તિ. સો વિહારં ગચ્છતિ, નેવ નં ભિક્ખૂ જાનન્તિ ‘‘અયં ઉપ્પબ્બજિત્વા પુન સયમેવ પબ્બજિતો’’તિ, નાપિ સયં જાનાતિ, ‘‘યો એવં પબ્બજતિ, સો થેય્યસંવાસકો નામ હોતી’’તિ. સચે તં પરિપુણ્ણવસ્સં ઉપસમ્પાદેન્તિ, સૂપસમ્પન્નો. સચે પન અનુપસમ્પન્નકાલેયેવ વિનયવિનિચ્છયે વત્તમાને સુણાતિ, ‘‘યો એવં પબ્બજતિ, સો થેય્યસંવાસકો નામ હોતી’’તિ. તેન ‘‘મયા એવં કત’’ન્તિ ભિક્ખૂનં આચિક્ખિતબ્બં, એવં પુન પબ્બજ્જં લભતિ. સચે ‘‘ન દાનિ મં કોચિ જાનાતી’’તિ નારોચેતિ, ધુરં નિક્ખિત્તમત્તે થેય્યસંવાસકો.

ભિક્ખુ સિક્ખં પચ્ચક્ખાય લિઙ્ગં અનપનેત્વા દુસ્સીલકમ્મં કત્વા વા અકત્વા વા પુન સબ્બં પુબ્બે વુત્તં વસ્સગણનાદિભેદં વિધિં પટિપજ્જતિ, થેય્યસંવાસકો હોતિ. સિક્ખં અપ્પચ્ચક્ખાય સલિઙ્ગે ઠિતો મેથુનં પટિસેવિત્વા વસ્સગણનાદિભેદં વિધિં આપજ્જન્તો થેય્યસંવાસકો ન હોતિ, પબ્બજ્જામત્તં લભતિ. અન્ધકટ્ઠકથાયં પન એસો થેય્યસંવાસકોતિ વુત્તં, તં ન ગહેતબ્બં.

એકો ભિક્ખુ કાસાયે સઉસ્સાહોવ ઓદાતં નિવાસેત્વા મેથુનં પટિસેવિત્વા પુન કાસાયાનિ નિવાસેત્વા વસ્સગણનાદિભેદં સબ્બં વિધિં આપજ્જતિ, અયમ્પિ થેય્યસંવાસકો ન હોતિ, પબ્બજ્જામત્તં લભતિ. સચે પન કાસાયે ધુરં નિક્ખિપિત્વા ઓદાતં નિવાસેત્વા મેથુનં પટિસેવિત્વા પુન કાસાયાનિ નિવાસેત્વા વસ્સગણનાદિભેદં સબ્બં વિધિં આપજ્જતિ, થેય્યસંવાસકો હોતિ.

સામણેરો સલિઙ્ગે ઠિતો મેથુનાદિઅસ્સમણકરણધમ્મં આપજ્જિત્વાપિ થેય્યસંવાસકો ન હોતિ. સચેપિ કાસાયે સઉસ્સાહોવ કાસાયાનિ અપનેત્વા મેથુનં પટિસેવિત્વા પુન કાસાયાનિ નિવાસેતિ, નેવ થેય્યસંવાસકો હોતિ. સચે પન કાસાયે ધુરં નિક્ખિપિત્વા નગ્ગો વા ઓદાતનિવત્થો વા મેથુનસેવનાદીહિ અસ્સમણો હુત્વા કાસાયં નિવાસેતિ, થેય્યસંવાસકો હોતિ. સચેપિ ગિહિભાવં પત્થયમાનો કાસાવં ઓવટ્ટિકં વા કત્વા અઞ્ઞેન વા આકારેન ગિહિનિવાસનેન નિવાસેતિ ‘‘સોભતિ નુ ખો મે ગિહિલિઙ્ગં, ન સોભતી’’તિ વીમંસનત્થં, રક્ખતિ તાવ. ‘‘સોભતી’’તિ સમ્પટિચ્છિત્વા પન પુન લિઙ્ગં સાદિયન્તો થેય્યસંવાસકો હોતિ. ઓદાતં નિવાસેત્વા વીમંસનસમ્પટિચ્છનેસુપિ એસેવ નયો.

સચે પન નિવત્થકાસાયસ્સ ઉપરિ ઓદાતં નિવાસેત્વા વીમંસતિ વા સમ્પટિચ્છતિ વા, રક્ખતિયેવ. ભિક્ખુનિયાપિ એસેવ નયો. સાપિ હિ ગિહિભાવં પત્થયમાના સચે કાસાયં ગિહિનિવાસનં નિવાસેતિ, ''સોભતિ નુ ખો મે ગિહિલિઙ્ગં, ન સોભતી''તિ વીમંસનત્થં, રક્ખતિ તાવ. સચે ''સોભતી''તિ સમ્પટિચ્છતિ, ન રક્ખતિ. ઓદાતં નિવાસેત્વા વીમંસનસમ્પટિચ્છનેસુપિ એસેવ નયો. નિવત્થકાસાયસ્સ પન ઉપરિ ઓદાતં નિવાસેત્વા વીમંસતુ વા સમ્પટિચ્છતુ વા, રક્ખતિયેવ.

સચે કોચિ વુડ્ઢપબ્બજિતો વસ્સાનિ અગણેત્વા પાળિયમ્પિ અઠત્વા એકપસ્સેનાગન્ત્વા મહાપેળાદીસુ કટચ્છુના ઉક્ખિત્તે ભત્તપિણ્ડે પત્તં ઉપનામેત્વા સેનો વિય મંસપેસિં ગહેત્વા ગચ્છતિ, થેય્યસંવાસકો ન હોતિ. ભિક્ખુવસ્સાનિ પન ગણેત્વા ગણ્હન્તો થેય્યસંવાસકો હોતિ.

સયં સામણેરોવ સામણેરપટિપાટિયા કૂટવસ્સાનિ ગણેત્વા ગણ્હન્તો થેય્યસંવાસકો ન હોતિ. ભિક્ખુ ભિક્ખુપટિપાટિયા કૂટવસ્સાનિ ગણેત્વા ગણ્હન્તો ભણ્ડગ્ઘેન કારેતબ્બોતિ.

થેય્યસંવાસકવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

તિત્થિયપક્કન્તકકથા

તિત્થિયપક્કન્તકો ભિક્ખવેતિ એત્થ પન તિત્થિયેસુ પક્કન્તો પવિટ્ઠોતિ તિત્થિયપક્કન્તકો. સો ન કેવલં ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, અથ ખો ન પબ્બાજેતબ્બોપિ. તત્રાયં વિનિચ્છયો – ઉપસમ્પન્નો ભિક્ખુ તિત્થિયો ભવિસ્સામીતિ સલિઙ્ગેનેવ તેસં ઉપસ્સયં ગચ્છતિ, પદવારે પદવારે દુક્કટં. તેસં લિઙ્ગે આદિન્નમત્તે તિત્થિયપક્કન્તકો હોતિ. યોપિ સયમેવ ''તિત્થિયો ભવિસ્સામી''તિ કુસચીરાદીનિ નિવાસેતિ, તિત્થિયપક્કન્તકો હોતિયેવ. યો પન નગ્ગો ન્હાયન્તો અત્તાનં ઓલોકેત્વા ''સોભતિ મે આજીવકભાવો, આજીવકો ભવિસ્સામી''તિ કાસાયાનિ અનાદાય નગ્ગોવ આજીવકાનં ઉપસ્સયં ગચ્છતિ, પદવારે પદવારે દુક્કટં. સચે પનસ્સ અન્તરામગ્ગે હિરોત્તપ્પં ઉપ્પજ્જતિ, દુક્કટાનિ દેસેત્વા મુચ્ચતિ. તેસં ઉપસ્સયં ગન્ત્વાપિ તેહિ વા ઓવદિતો અત્તના વા ''ઇમેસં પબ્બજ્જા અતિદુક્ખા''તિ નિવત્તન્તોપિ મુચ્ચતિયેવ.

સચે પન ''કિં તુમ્હાકં પબ્બજ્જાય ઉક્કટ્ઠ''ન્તિ પુચ્છિત્વા ''કેસમસ્સુલુઞ્ચનાદીની''તિ વુત્તો એકકેસમ્પિ લુઞ્ચાપેતિ, ઉક્કુટિકપ્પધાનાદીનિ વા વત્તાનિ આદિયતિ, મોરપિઞ્છાદીનિ વા નિવાસેતિ, તેસં લિઙ્ગં ગણ્હાતિ, ''અયં પબ્બજ્જા સેટ્ઠા''તિ સેટ્ઠભાવં વા ઉપગચ્છતિ, ન મુચ્ચતિ, તિત્થિયપક્કન્તકો હોતિ. સચે પન ''સોભતિ નુ ખો મે તિત્થિયપબ્બજ્જા, નનુ ખો સોભતી''તિ વીમંસનત્થં કુસચીરાદીનિ વા નિવાસેતિ, જટં વા બન્ધતિ, ખારિકાજં વા આદિયતિ, યાવ ન સમ્પટિચ્છતિ, તાવ નં લદ્ધિ રક્ખતિ, સમ્પટિચ્છિતમત્તે તિત્થિયપક્કન્તકો હોતિ. અચ્છિન્નચીવરો પન કુસચીરાદીનિ નિવાસેન્તો રાજભયાદીહિ વા તિત્થિયલિઙ્ગં ગણ્હન્તો લદ્ધિયા અભાવેન નેવ તિત્થિયપક્કન્તકો હોતિ.

અયઞ્ચ તિત્થિયપક્કન્તકો નામ ઉપસમ્પન્નભિક્ખુના કથિતો, તસ્મા સામણેરો સલિઙ્ગેન તિત્થાયતનં ગતોપિ પુન પબ્બજ્જઞ્ચ ઉપસમ્પદઞ્ચ લભતીતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. પુરિમો પન થેય્યસંવાસકો અનુપસમ્પન્નેન કથિતો; તસ્મા ઉપસમ્પન્નો કૂટવસ્સં ગણેન્તોપિ અસ્સમણો ન હોતિ. લિઙ્ગે સઉસ્સાહો પારાજિકં આપજ્જિત્વા ભિક્ખુવસ્સાદીનિ ગણેન્તોપિ થેય્યસંવાસકો ન હોતીતિ.

તિત્થિયપક્કન્તકકથા નિટ્ઠિતા.

તિરચ્છાનગતવત્થુકથા

૧૧૧. નાગયોનિયા અટ્ટીયતીતિ એત્થ કિઞ્ચાપિ સો પવત્તિયં કુસલવિપાકેન દેવસમ્પત્તિસદિસં ઇસ્સરિયસમ્પત્તિં અનુભોતિ, અકુસલવિપાકપટિસન્ધિકસ્સ પન તસ્સ સજાતિયા મેથુનપટિસેવને ચ વિસ્સટ્ઠનિદ્દોક્કમને ચ નાગસરીરં પાતુભવતિ ઉદકસઞ્ચારિકં મણ્ડૂકભક્ખં, તસ્મા સો તાય નાગયોનિયા અટ્ટીયતિ. **હરાયતી**તિ લજ્જતિ. **જિગુચ્છતી**તિ અત્તભાવં જિગુચ્છતિ. **તસ્સ ભિક્ખુનો નિક્ખન્તે**તિ તસ્મિં ભિક્ખુસ્મિં નિક્ખન્તે. અથ વા તસ્સ ભિક્ખુનો નિક્ખમનેતિ અત્થો. **વિસ્સટ્ઠો નિદ્દં ઓક્કમી**તિ તસ્મિં અનિક્ખન્તે વિસ્સરભયેન સતિં અવિસ્સજ્જિત્વા કપિમિદ્ધવસેનેવ નિદ્દાયન્તો નિક્ખન્તે સતિં વિસ્સજ્જિત્વા વિસ્સટ્ઠો નિરાસઙ્કો મહાનિદ્દં પટિપજ્જિ. **વિસ્સરમકાસી**તિ ભયવસેન સમણસઞ્ઞં પહાય વિરૂપં મહાસદ્દમકાસિ.

તુમ્હે ખોત્થાતિ તુમ્હે ખો અત્થ; અકારસ્સ લોપં કત્વા વુત્તં. તુમ્હે ખો નાગા ઝાનવિપસ્સનામગ્ગફલાનં અભબ્બત્તા ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે અવિરુળ્હિધમ્મા અત્થ, વિરુળ્હિધમ્મા ન ભવથાતિ અયમેત્થ સઙ્ખેપત્થો. **સજાતિયા**તિ નાગિયા એવ. યદા પન મનુસ્સિત્થિઆદિભેદાય અઞ્ઞજાતિયા પટિસેવતિ, તદા દેવપુત્તો વિય હોતિ. એત્થ ચ પવત્તિયં અભિણ્હં સભાવપાતુકમ્મદસ્સનવસેન ''દ્વે પચ્ચયા''તિ વુત્તં. નાગસ્સ પન પઞ્ચસુ કાલેસુ સભાવપાતુકમ્મં હોતિ – પટિસન્ધિકાલે, તચજહનકાલે, સજાતિયા મેથુનકાલે, વિસ્સટ્ઠનિદ્દોક્કમનકાલે, ચુતિકાલેતિ.

તિરચ્છાનગતો ભિક્ખવેતિ એત્થ નાગો વા હોતુ સુપણ્ણમાણવકાદીનં વા અઞ્ઞતરો, અન્તમસો સક્કં દેવરાજાનં ઉપાદાય યો કોચિ અમનુસ્સજાતિયો, સબ્બોવ ઇમસ્મિં અત્થે તિરચ્છાનગતોતિ વેદિતબ્બો. સો નેવ ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ન પબ્બાજેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નોપિ નાસેતબ્બોતિ.

તિરચ્છાનગતવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

માતુઘાતકાદિવત્થુકથા

૧૧૨. માતુઘાતકાદિવત્થૂસુ – **નિક્ખન્તિં કરેય્યન્તિ** નિક્ખમનં નિગ્ગમનં અપવાહનં કરેય્યન્તિ અત્થો. **માતુઘાતકો ભિક્ખવે**તિ એત્થ યેન મનુસ્સિત્થિભૂતા જનિકા માતા સયમ્પિ મનુસ્સજાતિકેનેવ સતા સઞ્ચિચ્ચ જીવિતા વોરોપિતા, અયં આનન્તરિયેન માતુઘાતકકમ્મેન માતુઘાતકો, એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ પટિક્ખિત્તા. યેન પન મનુસ્સિત્થિભૂતાપિ અજનિકા પોસાવનિકા માતા વા મહામાતા વા ચૂળમાતા વા જનિકાપિ વા ન મનુસ્સિત્થિભૂતા માતા ઘાતિતા, તસ્સ પબ્બજ્જા ન વારિતા, ન ચ આનન્તરિકો હોતિ. યેન સયં તિરચ્છાનભૂતેન મનુસ્સિત્થિભૂતા માતા ઘાતિતા, સોપિ આનન્તરિકો ન હોતિ, તિરચ્છાનગતત્તા પનસ્સ પબ્બજ્જા પટિક્ખિત્તા. સેસં ઉત્તાનમેવ. પિતુઘાતકેપિ એસેવ નયો. સચેપિ હિ વેસિયા પુત્તો હોતિ, ''અયં મે પિતા''તિ ન જાનાતિ, યસ્સ સમ્ભવેન નિબ્બત્તો, સો ચે અનેન ઘાતિતો, પિતુઘાતકોત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ, આનન્તરિયઞ્ચ ફુસતિ.

૧૧૪. અરહન્તઘાતકોપિ મનુસ્સઅરહન્તવસેનેવ વેદિતબ્બો. મનુસ્સજાતિયઞ્હિ અન્તમસો અપબ્બજિતમ્પિ ખીણાસવં દારકં દારિકં વા સઞ્ચિચ્ચ જીવિતા વોરોપેન્તો અરહન્તઘાતકોવ હોતિ, આનન્તરિયઞ્ચ ફુસતિ, પબ્બજ્જા ચસ્સ વારિતા. અમનુસ્સજાતિકં પન અરહન્તં મનુસ્સજાતિકં વા અવસેસં અરિયપુગ્ગલં ઘાતેત્વા આનન્તરિયો ન હોતિ, પબ્બજ્જાપિસ્સ ન વારિતા, કમ્મં પન બલવં હોતિ. તિરચ્છાનો મનુસ્સઅરહન્તમ્પિ ઘાતેત્વા આનન્તરિયો ન હોતિ, કમ્મં પન ભારિયન્તિ અયમેત્થ વિનિચ્છયો. **તે વધાય ઓનીયન્તી**તિ વધત્થાય ઓનીયન્તિ, મારેતું નીયન્તીતિ અત્થો. યં પન પાળિયં ''સચા ચ મય''ન્તિ વુત્તં, તસ્સ સચે મયન્તિ અયમેવત્થો. ''સચે''તિ હિ વત્તબ્બે એત્થ ''સચા ચ'' ઇતિ અયં નિપાતો વુત્તો. ''સચે ચ'' ઇચ્ચેવ વા પાઠો. તત્થ સચેતિ સમ્ભાવનત્થે નિપાતો; ચ ઇતિ પદપૂરણમત્તે. ''સચજ્જ મય''ન્તિપિ પાઠો. તસ્સ સચે અજ્જ મયન્તિ અત્થો.

૧૧૫. ભિક્ખુનિદૂસકો ભિક્ખવેતિ એત્થ યો પકતત્તં ભિક્ખુનિં તિણ્ણં મગ્ગાનં અઞ્ઞતરસ્મિં દૂસેતિ, અયં ભિક્ખુનિદૂસકો નામ. એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ વારિતા. યો પન કાયસંસગ્ગેન સીલવિનાસં પાપેતિ, તસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ ન વારિતા. બલક્કારેન ઓદાતવત્થવસનં કત્વા અનિચ્છમાનંયેવ દૂસેન્તોપિ ભિક્ખુનિદૂસકોયેવ. બલક્કારેન પન ઓદાતવત્થવસનં કત્વા ઇચ્છમાનં દૂસેન્તો ભિક્ખુનિદૂસકો ન હોતિ. કસ્મા? યસ્મા ગિહિભાવે સમ્પટિચ્છિતમત્તેયેવ સા અભિક્ખુની હોતિ. સકિં સીલવિપન્નં પન પચ્છા દૂસેન્તો સિક્ખમાનાસામણેરીસુ ચ વિપ્પટિપજ્જન્તો નેવ ભિક્ખુનિદૂસકો હોતિ, પબ્બજ્જમ્પિ ઉપસમ્પદમ્પિ લભતિ.

સઙ્ઘભેદકો ભિક્ખવેતિ એત્થ યો દેવદત્તો વિય સાસનં ઉદ્ધમ્મં ઉબ્બિનયં કત્વા ચતુન્નં કમ્માનં અઞ્ઞતરવસેન સઙ્ઘં ભિન્દતિ, અયં સઙ્ઘભેદકો નામ. એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ વારિતા.

લોહિતુપ્પાદકો ભિક્ખવેતિ એત્થાપિ યો દેવદત્તો વિય દુટ્ઠચિત્તેન વધકચિત્તેન તથાગતસ્સ જીવમાનકસરીરે ખુદ્દકમક્ખિકાય પિવનકમત્તમ્પિ લોહિતં ઉપ્પાદેતિ, અયં લોહિતુપ્પાદકો નામ. એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ વારિતા. યો પન રોગવૂપસમનત્થં જીવકો વિય સત્થેન ફાલેત્વા પૂતિમંસઞ્ચ લોહિતઞ્ચ નીહરિત્વા ફાસું કરોતિ, બહું સો પુઞ્ઞં પસવતીતિ.

માતુઘાતકાદિવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

ઉભતોબ્યઞ્જનકવત્થુકથા

૧૧૬. ઉભતોબ્યઞ્જનકો ભિક્ખવેતિ ઇત્થિનિમિત્તુપ્પાદનકમ્મતો ચ પુરિસનિમિત્તુપ્પાદનકમ્મતો ચ ઉભતો બ્યઞ્જનમસ્સ અત્થીતિ **ઉભતોબ્યઞ્જનકો. કરોતી**તિ પુરિસનિમિત્તેન ઇત્થીસુ મેથુનવીતિક્કમં કરોતિ. **કારાપેતી**તિ પરં સમાદપેત્વા અત્તનો ઇત્થિનિમિત્તે કારાપેતિ, સો દુવિધો હોતિ – ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકો, પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકોતિ.

તત્થ ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ ઇત્થિનિમિત્તં પાકટં હોતિ, પુરિસનિમિત્તં પટિચ્છન્નં. પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ પુરિસનિમિત્તં પાકટં, ઇત્થિનિમિત્તં પટિચ્છન્નં. ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ ઇત્થીસુ પુરિસત્તં કરોન્તસ્સ ઇત્થિનિમિત્તં પટિચ્છન્નં હોતિ, પુરિસનિમિત્તં પાકટં હોતિ. પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ પુરિસાનં ઇત્થિભાવં ઉપગચ્છન્તસ્સ પુરિસનિમિત્તં પટિચ્છન્નં હોતિ, ઇત્થિનિમિત્તં પાકટં હોતિ. ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકો સયઞ્ચ ગબ્ભં ગણ્હાતિ, પરઞ્ચ ગણ્હાપેતિ. પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકો પન સયં ન ગણ્હાતિ, પરં ગણ્હાપેતીતિ, ઇદમેતેસં નાનાકરણં. કુરુન્દિયં પન

વુત્તં – ‘‘યદિ પટિસન્ધિયં પુરિસલિઙ્ગં પવત્તે ઇત્થિલિઙ્ગં નિબ્બત્તતિ, યદિ પટિસન્ધિયં ઇત્થિલિઙ્ગં પવત્તે પુરિસલિઙ્ગં નિબ્બત્તતી’’તિ . તત્થ વિચારણક્કમો વિત્થારતો અટ્ઠસાલિનિયા ધમ્મસઙ્ગહટ્ઠકથાય વેદિતબ્બો. ઇમસ્સ પન દુવિધસ્સાપિ ઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ નેવ પબ્બજ્જા અત્થિ, ન ઉપસમ્પદાતિ ઇદમિધ વેદિતબ્બં.

ઉભતોબ્યઞ્જનકવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

અનુપજ્ઝાયકાદિવત્થુકથા

૧૧૭. તેન ખો પન સમયેનાતિ યેન સમયેન ભગવતા સિક્ખાપદં અપઞ્ઞત્તં હોતિ, તેન સમયેન. **અનુપજ્ઝાયક**ન્તિ ઉપજ્ઝં અગાહાપેત્વા સબ્બેન સબ્બં ઉપજ્ઝાયવિરહિતં. એવં ઉપસમ્પન્ના નેવ ધમ્મતો ન આમિસતો સઙ્ગહં લભન્તિ, તે પરિહાયન્તિયેવ, ન વડ્ઢન્તિ. **ન ભિક્ખવે અનુપજ્ઝાયકો**તિ ઉપજ્ઝં અગાહાપેત્વા નિરુપજ્ઝાયકો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો. **યો ઉપસમ્પાદેય્ય આપત્તિ દુક્કટસ્સા**તિ સિક્ખાપદપઞ્ઞત્તિતો પટ્ઠાય એવં ઉપસમ્પાદેન્તસ્સ આપત્તિ હોતિ; કમ્મં પન ન કુપ્પતિ. કેચિ કુપ્પતીતિ વદન્તિ, તં ન ગહેતબ્બં. **સઙ્ઘેન ઉપજ્ઝાયેના**તિઆદીસુપિ ઉભતોબ્યઞ્જનકુપજ્ઝાયપરિયોસાનેસુ એસેવ નયો.

અનુપજ્ઝાયકાદિવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

અપત્તકાદિવત્થુકથા

૧૧૮. હત્થેસુ પિણ્ડાય ચરન્તીતિ યો હત્થેસુ પિણ્ડો લબ્ભતિ, તદત્થાય ચરન્તિ. **સેય્યથાપિ તિત્થિયા**તિ યથા આજીવકનામકા તિત્થિયા; સૂપબ્યઞ્જનેહિ મિસ્સેત્વા હત્થેસુ ઠપિતપિણ્ડમેવ હિ તે ભુઞ્જન્તિ. **આપત્તિ દુક્કટસ્સા**તિ એવં ઉપસમ્પાદેન્તસ્સેવ આપત્તિ હોતિ, કમ્મં પન ન કુપ્પતિ. **અચીવરકાદિ**વત્થૂસુપિ એસેવ નયો.

યાચિતકેનાતિ ‘‘યાવ ઉપસમ્પદં કરોમ, તાવ દેથા’’તિ યાચિત્વા ગહિતેન; તાવકાલિકેનાતિ અત્થો. ઈદિસેન હિ પત્તેન વા ચીવરેન વા પત્તચીવરેન વા ઉપસમ્પાદેન્તસ્સેવ આપત્તિ હોતિ, કમ્મં પન ન કુપ્પતિ, તસ્મા પરિપુણ્ણપત્તચીવરોવ ઉપસમ્પાદેતબ્બો. સચે તસ્સ નત્થિ, આચરિયુપજ્ઝાયા ચસ્સ દાતુકામા હોન્તિ, અઞ્ઞે વા ભિક્ખૂ નિરપેક્ખેહિ નિસ્સજ્જિત્વા અધિટ્ઠાનુપગં પત્તચીવરં દાતબ્બં. પબ્બજ્જાપેક્ખં પન પણ્ડુપલાસં યાચિતકેનાપિ પત્તચીવરેન પબ્બાજેતું વટ્ટતિ, સભાગટ્ઠાને વિસ્સાસેન ગહેત્વાપિ પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

સચે પન અપક્કં પત્તં ચીવરૂપગાનિ ચ વત્થાનિ ગહેત્વા આગતો હોતિ, યાવ પત્તો પચ્ચતિ, ચીવરાનિ ચ કરિયન્તિ, તાવ વિહારે વસન્તસ્સ અનામટ્ઠપિણ્ડપાતં દાતું વટ્ટતિ, થાલકે ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ, પુરેભત્તં સામણેરભાગસમકો આમિસભાગો દાતું વટ્ટતિ. સેનાસનગ્ગાહો પન સલાકભત્તઉદ્દેસભત્તનિમન્તનાદીનિ ચ ન વટ્ટન્તિ. પચ્છાભત્તમ્પિ સામણેરભાગસમો તેલમધુફાણિતાદિભેસજ્જભાગો વટ્ટતિ. સચે ગિલાનો હોતિ, ભેસજ્જમસ્સ કાતું વટ્ટતિ, સામણેરસ્સ વિય ચ સબ્બં પટિજગ્ગનકમ્મન્તિ.

અપત્તકાદિવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

હત્થચ્છિન્નાદિવત્થુકથા

૧૧૯. હત્થચ્છિન્નાદિવત્થૂસુ – **હત્થચ્છિન્નો**તિ યસ્સ હત્થતલે વા મણિબન્ધે વા કપ્પરે વા યત્થ કત્થચિ એકો વા દ્વે વા હત્થા છિન્ના હોન્તિ. **પાદચ્છિન્નો**તિ યસ્સ અગ્ગપાદે વા ગોપ્ફકેસુ વા જઙ્ઘાય વા યત્થ કત્થચિ એકો વા દ્વે વા પાદા છિન્ના હોન્તિ. **હત્થપાદચ્છિન્નો**તિ યસ્સ વુત્તપ્પકારેનેવ ચતૂસુ હત્થપાદેસુ દ્વે વા તયો વા સબ્બે વા હત્થપાદા છિન્ના હોન્તિ. **કણ્ણચ્છિન્નો**તિ યસ્સ કણ્ણમૂલે વા કણ્ણસક્ખલિકાય વા એકો વા દ્વે વા કણ્ણા છિન્ના હોન્તિ. યસ્સ પન કણ્ણાવિદ્ધે છિજ્જન્તિ, સક્કા ચ હોતિ સઙ્ઘાટેતું, સો કણ્ણં સઙ્ઘાટેત્વા પબ્બાજેતબ્બો. **નાસચ્છિન્નો**તિ યસ્સ અજપદકે વા અગ્ગે વા એકપુટે વા યત્થ કત્થચિ નાસા છિન્ના હોતિ. યસ્સ પન નાસિકા સક્કા હોતિ સન્ધેતું, સો તં ફાસુકં કત્વા પબ્બાજેતબ્બો. **કણ્ણનાસચ્છિન્નો** ઉભયવસેન વેદિતબ્બો. **અઙ્ગુલિચ્છિન્નો**તિ યસ્સ નખસેસં અદસ્સેત્વા એકા વા બહૂ વા અઙ્ગુલિયો છિન્ના હોન્તિ. યસ્સ પન સુત્તતન્તુમત્તમ્પિ નખસેસં પઞ્ઞાયતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. **અળચ્છિન્નો**તિ યસ્સ ચતૂસુ અઙ્ગુટ્ઠકેસુ અઙ્ગુલિયં વુત્તનયેનેવ એકો વા બહૂ વા અઙ્ગુટ્ઠકા છિન્ના હોન્તિ. **કણ્ડરચ્છિન્નો**તિ યસ્સ કણ્ડરનામકા મહાન્હારૂ પુરતો વા પચ્છતો વા છિન્ના હોન્તિ; યેસુ એકસ્સપિ છિન્નત્તા અગ્ગપાદેન વા ચઙ્કમતિ, મૂલેન વા ચઙ્કમતિ, ન વા પાદં પતિટ્ઠાપેતું સક્કોતિ.

ફણહત્થકોતિ યસ્સ વગ્ગુલિપક્ખકા વિય અઙ્ગુલિયો સમ્બદ્ધા હોન્તિ; એતં પબ્બાજેતુકામેન અઙ્ગુલન્તરિકાયો ફાલેત્વા સબ્બં અન્તરચમ્મં અપનેત્વા ફાસુકં કત્વા પબ્બાજેતબ્બો. યસ્સપિ છ અઙ્ગુલિયો હોન્તિ, તં પબ્બાજેતુકામેન અધિકઅઙ્ગુલિં છિન્દિત્વા ફાસુકં કત્વા પબ્બાજેતબ્બો.

ખુજ્જોતિ યો ઉરસ્સ વા પિટ્ઠિયા વા પસ્સસ્સ વા નિક્ખન્તત્તા ખુજ્જસરીરો. યસ્સ પન કિઞ્ચિ કિઞ્ચિ અઙ્ગપચ્ચઙ્ગં ઈસકં વઙ્કં, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. મહાપુરિસો એવ હિ બ્રહ્મુજ્જુગત્તો, અવસેસો સત્તો અખુજ્જો નામ નત્થિ.

વામનોતિ જઙ્ઘવામનો વા કટિવામનો વા ઉભયવામનો વા. જઙ્ઘવામનસ્સ કટિતો પટ્ઠાય હેટ્ઠિમકાયો રસ્સો હોતિ, ઉપરિમકાયો પરિપુણ્ણો. કટિવામનસ્સ કટિતો પટ્ઠાય ઉપરિમકાયો રસ્સો હોતિ, હેટ્ઠિમકાયો પરિપુણ્ણો. ઉભયવામનસ્સ ઉભોપિ કાયા રસ્સા હોન્તિ, યેસં રસ્સત્તા ભૂતાનં વિય પરિવટુમો મહાકુચ્છિઘટસદિસો અત્તભાવો હોતિ, તં તિવિધમ્પિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ.

ગલગણ્ડીતિ યસ્સ કુમ્ભણ્ડં વિય ગલે ગણ્ડો હોતિ. દેસનામત્તમેવ ચેતં, યસ્મિં કિસ્મિઞ્ચિ પન પદેસે ગણ્ડે સતિ ન પબ્બાજેતબ્બો. તત્થ વિનિચ્છયો – ''ન ભિક્ખવે પઞ્ચહિ આબાધેહિ ફુટ્ઠો પબ્બાજેતબ્બો''તિ એત્થ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો. **લક્ખણાહતકસાહતલિખિતકેસુ** યં વત્તબ્બં, તં ''ન ભિક્ખવે લક્ખણાહતો''તિઆદીસુ વુત્તમેવ.

સીપદીતિ ભારપાદો વુચ્ચતિ. યસ્સ પાદો થૂલો હોતિ સઞ્જાતપિળકો ખરો, સો ન પબ્બાજેતબ્બો. યસ્સ પન ન તાવ ખરભાવં ગણ્હાતિ, સક્કા હોતિ ઉપનાહં બન્ધિત્વા ઉદકઆવાટે પવેસેત્વા ઉદકવાલિકાય પૂરેત્વા યથા સિરા પઞ્ઞાયન્તિ, જઙ્ઘા ચ તેલનાળિકા વિય હોતિ, એવં મિલાપેતું સક્કા, તસ્સ પાદં ઈદિસં કત્વા તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. સચે પુન વડ્ઢતિ, ઉપસમ્પાદેન્તેનાપિ તથા કત્વાવ ઉપસમ્પાદેતબ્બો.

પાપરોગીતિ અરિસભગન્દરપિત્તસેમ્હકાસસોસાદીસુ યેન કેનચિ રોગેન નિચ્ચાતુરો અતેકિચ્છરોગો જેગુચ્છો અમનાપો; અયં ન પબ્બાજેતબ્બો.

પરિસદ્દૂસકોતિ યો અત્તનો વિરૂપતાય પરિસં દૂસેતિ; અતિદીઘો વા હોતિ અઞ્ઞેસં સીસપ્પમાણનાભિપ્પદેસો, અતિરસ્સો વા ઉભયવામનભૂતરૂપં વિય, અતિકાળો વા ઝાપિતખેત્તે ખાણુકો વિય, અચ્ચોદાતો વા દધિતક્કાદીહિ પમજ્જિતમટ્ઠતમ્બલોહવણ્ણો, અતિકિસો વા મન્દમંસલોહિતો અટ્ઠિસિરાચમ્મસરીરો વિય, અતિથૂલો વા ભારિયમંસો, મહોદરો વા મહાભૂતસદિસો, અતિમહન્તસીસો વા પચ્છિં સીસે કત્વા ઠિતો વિય, અતિખુદ્દકસીસો વા સરીરસ્સ અનનુરૂપેન અતિખુદ્દકેન સીસેન સમન્નાગતો, કૂટકૂટસીસો વા તાલફલપિણ્ડિસદિસેન સીસેન સમન્નાગતો, સિખરસીસો વા ઉદ્ધં અનુપુબ્બતનુકેન સીસેન સમન્નાગતો, નાળિસીસો વા મહાવેળુપબ્બસદિસેન સીસેન સમન્નાગતો, કપ્પસીસો વા પબ્ભારસીસો વા ચતૂસુ પસ્સેસુ યેન કેનચિ પસ્સેન ઓણતેન સીસેન સમન્નાગતો, વણસીસો વા પૂતિસીસો વા કણ્ણિકકેસો વા પાણકેહિ ખાયિતકેદારે સસ્સસદિસેહિ તહિં તહિં ઉટ્ઠિતેહિ કેસેહિ સમન્નાગતો, નિલ્લોમસીસો વા થૂલથદ્ધકેસો વા તાલહીરસદિસેહિ કેસેહિ સમન્નાગતો, જાતિપલિતેહિ પણ્ડરસીસો વા પકતિતમ્બકેસો વા આદિત્તેહિ વિય કેસેહિ સમન્નાગતો, આવટ્ટસીસો વા ગુન્નં સરીરે આવટ્ટસદિસેહિ ઉદ્ધગ્ગેહિ કેસાવટ્ટેહિ સમન્નાગતો, સીસલોમેહિ સદ્ધિં એકાબદ્ધભમુકલોમો વા જાલબદ્ધેન વિય નલાટેન સમન્નાગતો.

સમ્બદ્ધભમુકો વા નિલ્લોમભમુકો વા મક્કટભમુકો વા અતિમહન્તક્ખિ વા અતિખુદ્દકક્ખિ વા મહિંસચમ્મે વાસિકોણેન પહરિત્વા કતછિદ્દસદિસેહિ અક્ખીહિ સમન્નાગતો, વિસમક્ખિ વા એકેન મહન્તેન એકેન ખુદ્દકેન અક્ખિના સમન્નાગતો, વિસમચક્કલો વા એકેન ઉદ્ધં એકેન અધોતિ એવં વિસમજાતેહિ અક્ખિચક્કલેહિ સમન્નાગતો, કેકરો વા ગમ્ભીરક્ખિ વા યસ્સ ગમ્ભીરે ઉદપાને ઉદકતારકા વિય અક્ખિતારકા પઞ્ઞાયન્તિ; નિક્ખન્તક્ખિ વા યસ્સ કક્કટકસ્સેવ અક્ખિતારકા નિક્ખન્તા હોન્તિ; હત્થિકણ્ણો વા મહતીહિ કણ્ણસક્ખલિકાહિ સમન્નાગતો, મૂસિકકણ્ણો વા જટુકકણ્ણો વા ખુદ્દિકાહિ કણ્ણસક્ખલિકાહિ સમન્નાગતો, છિદ્દમત્તકણ્ણો વા યસ્સ વિના કણ્ણસક્ખલિકાહિ કણ્ણછિદ્દમત્તમેવ હોતિ; અવિદ્ધકણ્ણો વા યોનકજાતિકો પન પરિસદૂસકો ન હોતિ; સભાવોયેવ હિ સો તસ્સ કણ્ણભગન્દરિકો વા નિચ્ચપૂતિના કણ્ણેન સમન્નાગતો, ગણ્ડકણ્ણો વા સદાપગ્ઘરિતપુબ્બેન કણ્ણેન સમન્નાગતો, ટઙ્કિતકણ્ણો વા ગોભત્તનાળિકાય અગ્ગસદિસેહિ કણ્ણેહિ સમન્નાગતો, અતિપિઙ્ગલક્ખિ વા મધુપિઙ્ગલં પન પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. નિપ્પખુમક્ખિ વા અસ્સુપગ્ઘરણક્ખિ વા પુપ્ફિતક્ખિ વા અક્ખિપાકેન સમન્નાગતક્ખિ વા.

અતિમહન્તનાસિકો વા અતિખુદ્દકનાસિકો વા ચિપિટનાસિકો વા મજ્ઝે અપ્પતિટ્ઠહિત્વા એકપસ્સે ઠિતવઙ્કનાસિકો વા, દીઘનાસિકો વા સુકતુણ્ડસદિસાય જિવ્હાય લેહિતું સક્કુણેય્યાય નાસિકાય સમન્નાગતો, નિચ્ચપગ્ઘરિતસિઙ્ઘાણિકનાસો વા.

મહામુખો વા યસ્સ પટઙ્ગમણ્ડૂકસ્સેવ મુખનિમિત્તંયેવ મહન્તં હોતિ, મુખં પન લાબુસદિસં અતિખુદ્દકં, ભિન્નમુખો વા વઙ્કમુખો વા મહાઓટ્ઠો વા ઉક્ખલિમુખવટ્ટિસદિસેહિ ઓટ્ઠેહિ સમન્નાગતો, તનુકઓટ્ઠો વા ભેરિચમ્મસદિસેહિ દન્તે પિદહિતું અસમત્થેહિ ઓટ્ઠેહિ સમન્નાગતો, મહાધરોટ્ઠો વા તનુકઉત્તરોટ્ઠો વા તનુકઅધરોટ્ઠો વા મહાઉત્તરોટ્ઠો વા ઓટ્ઠછિન્નકો વા એળમુખો વા ઉપ્પક્કમુખો વા સઙ્ખતુણ્ડકો વા બહિસેતેહિ અન્તો અતિરત્તેહિ ઓટ્ઠેહિ સમન્નાગતો, દુગ્ગન્ધકુણપમુખો વા.

મહાદન્તો વા અટ્ઠકદન્તસદિસેહિ દન્તેહિ સમન્નાગતો અસુરદન્તો વા હેટ્ઠા વા ઉપરિ વા બહિનિક્ખન્તદન્તો, યસ્સ પન સક્કા હોતિ ઓટ્ઠેહિ પિદહિતું કથેન્તસ્સેવ પઞ્ઞાયતિ નો અકથેન્તસ્સ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. પૂતિદન્તો વા નિદ્દન્તો વા યસ્સ પન દન્તન્તરે કલન્દકદન્તો વિય સુખુમદન્તો હોતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

મહાહનુકો વા ગોહનુસદિસેન હનુના સમન્નાગતો, દીઘહનુકો વા ચિપિટહનુકો વા અન્તોપવિટ્ઠેન વિય અતિરસ્સેન હનુકેન સમન્નાગતો, ભિન્નહનુકો વા વઙ્કહનુકો વા નિમ્મસ્સુદાઠિકો વા ભિક્ખુનિસદિસમુખો દીઘગલો વા બકગલસદિસેન ગલેન સમન્નાગતો, રસ્સગલો વા અન્તોપવિટ્ઠેન વિય ગલેન સમન્નાગતો, ભિન્નગલો વા ભટ્ઠઅંસકૂટો વા અહત્થો વા એકહત્થો વા અતિરસ્સહત્થો વા અતિદીઘહત્થો વા ભિન્નઉરો વા ભિન્નપિટ્ઠિ વા કચ્છુગત્તો વા કણ્ડુગત્તો વા દદ્દુગત્તો વા ગોધાગત્તો વા, યસ્સ ગોધાય વિય ગત્તતો ચુણ્ણાનિ પતન્તિ, સબ્બઞ્ચેતં વિરૂપકરણં સન્ધાય વિત્થારિકવસેન વુત્તં. વિનિચ્છયો પનેત્થ ''ન ભિક્ખવે પઞ્ચહિ આબાધેહી''તિ એત્થ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો.

ભટ્ઠકટિકો વા મહાઆનિસદો વા ઉદ્ધનકૂટસદિસેહિ આનિસદમંસેહિ અચ્ચુગ્ગતેહિ સમન્નાગતો, મહાઊરુકો વા વાતણ્ડિકો વા મહાજાણુકો વા સઙ્ઘટ્ટનજાણુકો વા દીઘજઙ્ઘો વા યટ્ઠિસદિસજઙ્ઘો વિકટો વા પણ્હો વા ઉબ્બદ્ધપિણ્ડિકો વા, સો દુવિધો હેટ્ઠા ઓરુળ્હાહિ વા ઉપરિ આરુળ્હાહિ વા મહતીહિ જઙ્ઘપિણ્ડિકાહિ સમન્નાગતો, મહાજઙ્ઘો વા થૂલજઙ્ઘપિણ્ડિકો વા મહાપાદો વા મહાપણ્હિ વા પિટ્ઠિકપાદો વા પાદવેમજ્ઝતો ઉટ્ઠિતજઙ્ઘો વઙ્કપાદો વા સો દુવિધો – અન્તો વા બહિ વા પરિવત્તપાદો ગણ્ઠિકઙ્ગુલિ વા સિઙ્ગિવેરફણસદિસાહિ અઙ્ગુલીહિ સમન્નાગતો, અન્ધનખો વા કાળવણ્ણેહિ પૂતિનખેહિ સમન્નાગતો, સબ્બોપિ એસ પરિસદૂસકો. એવરૂપો પરિસદૂસકો ન પબ્બાજેતબ્બો.

કાણોતિ પસન્નન્ધો વા હોતુ પુપ્ફાદીહિ વા ઉપહતપસાદો. યો દ્વીહિ વા એકેન વા અક્ખિના ન પસ્સતિ, સો ન પબ્બાજેતબ્બો. મહાપચ્ચરિયં પન એકક્ખિકાણો કાણોતિ વુત્તો, દ્વિઅક્ખિકાણો અન્ધેન સઙ્ગહિતો. મહાઅટ્ઠકથાયં જચ્ચન્ધો અન્ધોતિ વુત્તો, તસ્મા ઉભયમ્પિ પરિયાયેન યુજ્જતિ. **કુણી**તિ હત્થકુણી વા પાદકુણી વા અઙ્ગુલિકુણી વા; યસ્સ એતેસુ હત્થાદીસુ યંકિઞ્ચિ વઙ્કં પઞ્ઞાયતિ, સો કુણી નામ. **ખઞ્જો**તિ નતજાણુકો વા ભિન્નજઙ્ઘો વા મજ્ઝે સઙ્કુટિતપાદત્તા કુણ્ડપાદકો વા પિટ્ઠિપાદમજ્ઝેન ચઙ્કમન્તો અગ્ગે સઙ્કુટિતપાદત્તા કુણ્ડપાદકો વા પિટ્ઠિપાદગ્ગેન ચઙ્કમન્તો અગ્ગપાદેનેવ ચઙ્કમનખઞ્જો વા પણ્હિકાય ચઙ્કમનખઞ્જો વા પાદસ્સ બાહિરન્તેન ચઙ્કમનખઞ્જો વા પાદસ્સ અબ્ભન્તરન્તેન ચઙ્કમનખઞ્જો વા ગોપ્ફકાનં ઉપરિ ભગ્ગત્તા સકલેન પિટ્ઠિપાદેન ચઙ્કમનખઞ્જો વા; સબ્બોપેસ ખઞ્જોયેવ, સો ન પબ્બાજેતબ્બો.

પક્ખહતોતિ યસ્સ એકો હત્થો વા પાદો વા અડ્ઢસરીરં વા સુખં ન વહતિ. **છિન્નિરિયાપથો**તિ પીઠસપ્પિ વુચ્ચતિ. **જરાદુબ્બલો**તિ જિણ્ણભાવેન દુબ્બલો અત્તનો ચીવરરજનાદિકમ્મં કાતુમ્પિ અસમત્થો. યો પન મહલ્લકોપિ બલવા હોતિ, અત્તાનં પટિજગ્ગિતું સક્કોતિ, સો પબ્બાજેતબ્બો. **અન્ધો**તિ જચ્ચન્ધો વુચ્ચતિ. **મૂગો**તિ યસ્સ વચીભેદો નપ્પવત્તતિ; યસ્સાપિ પવત્તતિ, સરણગમનં પન પરિપુણ્ણં ભાસિતું ન સક્કોતિ, તાદિસં મમ્મનમ્પિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ. યો પન સરણગમનમત્તં પરિપુણ્ણં ભાસિતું સક્કોતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ.

બધિરોતિ યો સબ્બેન સબ્બં ન સુણાતિ. યો પન મહાસદ્દં સુણાતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. **અન્ધમૂગા**દયો ઉભયદોસવસેન વુત્તા. યેસઞ્ચ પબ્બજ્જા પટિક્ખિત્તા, ઉપસમ્પદાપિ તેસં પટિક્ખિત્તાવ. સચે પન તે સઙ્ઘો ઉપસમ્પાદેતિ, સબ્બેપિ હત્થચ્છિન્નાદયો સૂપસમ્પન્ના, કારકસઙ્ઘો પન આચરિયુપજ્ઝાયા ચ આપત્તિતો ન મુચ્ચન્તિ. વક્ખતિ ચ – ''અત્થિ ભિક્ખવે પુગ્ગલો અપ્પત્તો ઓસારણં, તઞ્ચે સઙ્ઘો ઓસારેતિ, એકચ્ચો સુઓસારિતો, એકચ્ચો દુઓસારિતો''તિ તસ્સત્થો આગતટ્ઠાનેયેવ આવિ ભવિસ્સતીતિ.

હત્થચ્છિન્નાદિવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

અલજ્જીનિસ્સયવત્થુકથા

૧૨૦. અલજ્જીનં નિસ્સાય વસન્તીતિ ઉપયોગત્થે સામિવચનં; અલજ્જિપુગ્ગલે નિસ્સાય વસન્તીતિ અત્થો. **યાવ ભિક્ખુસભાગતં જાનામી**તિ નિસ્સયદાયકસ્સ ભિક્ખુનો ભિક્ખૂહિ સભાગતં લજ્જિભાવં યાવ જાનામીતિ અત્થો. તસ્મા નવં ઠાનં ગતેન ''એહિ ભિક્ખુ, નિસ્સયં ગણ્હાહી''તિ વુચ્ચમાનેનાપિ ચતૂહપઞ્ચાહં નિસ્સયદાયકસ્સ લજ્જિભાવં ઉપપરિક્ખિત્વા નિસ્સયો ગહેતબ્બો.

સચે ''થેરો લજ્જી''તિ ભિક્ખૂનં સન્તિકે સુત્વા આગતદિવસેયેવ ગહેતુકામો હોતિ, થેરો પન ''આગમેહિ તાવ, વસન્તો જાનિસ્સસી''તિ કતિપાહં આચારં ઉપપરિક્ખિત્વા નિસ્સયં દેતિ, વટ્ટતિ. પકતિયા નિસ્સયગ્ગહણટ્ઠાનં ગતેન તદહેવ ગહેતબ્બો, એકદિવસમ્પિ પરિહારો નત્થિ. સચે પઠમયામે આચરિયસ્સ ઓકાસો નત્થિ, ઓકાસં અલભન્તો ''પચ્ચૂસસમયે ગહેસ્સામી''તિ સયતિ, અરુણં ઉગ્ગતમ્પિ ન જાનાતિ, અનાપત્તિ. સચે પન ''ગણ્હિસ્સામી''તિ આભોગં અકત્વા સયતિ, અરુણુગ્ગમને દુક્કટં. અગતપુબ્બં ઠાનં ગતેન દ્વે તીણિ દિવસાનિ વસિત્વા ગન્તુકામેન અનિસ્સિતેન વસિતબ્બં. ''સત્તાહં વસિસ્સામી''તિ આલયં કરોન્તેન પન નિસ્સયો ગહેતબ્બો. સચે થેરો ''કિં સત્તાહં વસન્તસ્સ નિસ્સયેના''તિ વદતિ, પટિક્ખિત્તકાલતો પટ્ઠાય લદ્ધપરિહારો હોતિ.

અલજ્જીનિસ્સયવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

ગમિકાદિનિસ્સયવત્થુકથા

૧૨૧. નિસ્સયકરણીયોતિ કરણીયનિસ્સયો, કરણીયો મયા નિસ્સયો; ગહેતબ્બોતિ અત્થો. **નિસ્સયં અલભમાનેના**તિ અત્તના સદ્ધિં અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્નેસુ નિસ્સયદાયકે અસતિ નિસ્સયં ન લભતિ નામ. એવં અલભન્તેન અનિસ્સિતેન બહૂનિપિ દિવસાનિ ગન્તબ્બં. સચે પુબ્બેપિ નિસ્સયં ગહેત્વા વુત્થપુબ્બં કઞ્ચિ આવાસં પવિસતિ, એકરત્તં વસન્તેનાપિ નિસ્સયો ગહેતબ્બો. અન્તરામગ્ગે વિસ્સમન્તો વા સત્થં પરિયેસન્તો વા કતિપાહં વસતિ, અનાપત્તિ. અન્તોવસ્સે પન નિબદ્ધવાસં વસિતબ્બં, નિસ્સયો ચ ગહેતબ્બો. નાવાય ગચ્છન્તસ્સ પન વસ્સાને આગતેપિ નિસ્સયં અલભન્તસ્સ અનાપત્તિ.

યાચિયમાનેનાતિ તેન ગિલાનેન યાચિયમાનેન અનિસ્સિતેન વસિતબ્બં. સચે ''યાચાહિ મ''ન્તિ વુચ્ચમાનોપિ ગિલાનો માનેન ન યાચતિ, ગન્તબ્બં.

ફાસુ હોતીતિ સમથવિપસ્સનાનં પટિલાભવસેન ફાસુ હોતિ. ઇમઞ્હિ પરિહારં નેવ સોતાપન્નો ન સકદાગામી અનાગામી અરહન્તો લભન્તિ; ન થામગતસ્સ સમાધિનો વા વિપસ્સનાય વા લાભી, વિસ્સટ્ઠકમ્મટ્ઠાને પન બાલપુથુજ્જને કથાવ નત્થિ. યસ્સ ખો પન સમથો વા વિપસ્સના વા તરુણો હોતિ, અયં ઇમં પરિહારં લભતિ, પવારણસઙ્ગહોપિ એતસ્સેવ અનુઞ્ઞાતો. તસ્મા ઇમિના પુગ્ગલેન આચરિયે પવારેત્વા ગતેપિ ''યદા પતિરૂપો નિસ્સયદાયકો આગચ્છિસ્સતિ, તસ્સ નિસ્સાય વસિસ્સામી''તિ આભોગં કત્વા પુન યાવ આસાળ્હીપુણ્ણમા, તાવ અનિસ્સિતેન વત્થું વટ્ટતિ. સચે પન આસાળ્હીમાસે આચરિયો નાગચ્છતિ, યત્થ નિસ્સયો લબ્ભતિ, તત્થ ગન્તબ્બં.

૧૨૨. ગોત્તેનપિ અનુસ્સાવેતુન્તિ મહાકસ્સપસ્સ ઉપસમ્પદાપેક્ખોતિ એવં ગોત્તં વત્વા અનુસ્સાવેતું અનુજાનામીતિ અત્થો.

૧૨૩. દ્વે એકાનુસ્સાવનેતિ દ્વે એકતો અનુસ્સાવને; એકેન એકસ્સ અઞ્ઞેન ઇતરસ્સાતિ એવં દ્વીહિ વા આચરિયેહિ એકેન વા એકક્ખણે કમ્મવાચં અનુસ્સાવેન્તેહિ ઉપસમ્પાદેતું અનુજાનામીતિ અત્થો.

દ્વે તયો એકાનુસ્સાવને કાતું તઞ્ચ ખો એકેન ઉપજ્ઝાયેનાતિ દ્વે વા તયો વા જને પુરિમનયેનેવ એકતો અનુસ્સાવને કાતું અનુજાનામિ; તઞ્ચ ખો અનુસ્સાવનકિરિયં એકેન ઉપજ્ઝાયેન અનુજાનામીતિ અત્થો. તસ્મા એકેન આચરિયેન દ્વે વા તયો વા અનુસ્સાવેતબ્બા. દ્વીહિ વા તીહિ વા આચરિયેહિ વિસું વિસું એકેન એકસ્સાતિ એવં એકપ્પહારેનેવ દ્વે તિસ્સો વા કમ્મવાચા કાતબ્બા. સચે પન નાનાચરિયા નાનુપજ્ઝાયા હોન્તિ, તિસ્સત્થેરો સુમનત્થેરસ્સ સદ્ધિવિહારિકં, સુમનત્થેરો તિસ્સત્થેરસ્સ સદ્ધિવિહારિકં અનુસ્સાવેતિ, અઞ્ઞમઞ્ઞઞ્ચ ગણપૂરકા હોન્તિ, વટ્ટતિ. સચે પન નાનાઉપજ્ઝાયા હોન્તિ, એકો આચરિયો હોતિ, ''નત્વેવ નાનુપજ્ઝાયેના''તિ પટિક્ખિત્તત્તા ન વટ્ટતિ. ઇદં સન્ધાય હિ એસ પટિક્ખેપો.

ગમિકાદિનિસ્સયવત્થુકથા નિટ્ઠિતા.

ઉપસમ્પદાવિધિકથા

૧૨૬. પઠમં ઉપજ્ઝં ગાહાપેતબ્બોતિ એત્થ વજ્જાવજ્જં ઉપનિજ્ઝાયતીતિ ઉપજ્ઝા, તં ઉપજ્ઝં; ''ઉપજ્ઝાયો મે ભન્તે હોહી''તિ એવં વદાપેત્વા ગાહાપેતબ્બો. **વિત્થાયન્તી**તિ વિત્થદ્ધગત્તા હોન્તિ. **યં જાત**ન્તિ યં તવ સરીરે જાતં નિબ્બત્તં વિજ્જમાનં, તં સઙ્ઘમજ્ઝે પુચ્છન્તે સન્તં અત્થીતિ વત્તબ્બન્તિઆદિ. **ઉલ્લુમ્પતુ મ**ન્તિ ઉદ્ધરતુ મં.

ઉપસમ્પદાવિધિકથા નિટ્ઠિતા.

ચત્તારોનિસ્સયાદિકથા

૧૨૮. તાવદેવાતિ ઉપસમ્પન્નસમનન્તરમેવ. **છાયા મેતબ્બાતિ** એકપોરિસા વા દ્વિપોરિસા વાતિ છાયા મેતબ્બા. **ઉતુપ્પમાણં આચિક્ખિતબ્બ**ન્તિ ''વસ્સાનો હેમન્તો ગિમ્હો''તિ એવં ઉતુપ્પમાણં આચિક્ખિતબ્બં. એત્થ ચ ઉતુયેવ ઉતુપ્પમાણં. સચે વસ્સાનાદયો અપરિપુણ્ણા હોન્તિ, યત્તકેહિ દિવસેહિ યસ્સ યો ઉતુ અપરિપુણ્ણો, તે દિવસે સલ્લક્ખેત્વા સો **દિવસભાગો** આચિક્ખિતબ્બો. અથ વા ''અયં નામ ઉતુ, સો ચ ખો પરિપુણ્ણો વા અપરિપુણ્ણો વા''તિ એવં ઉતુપ્પમાણં આચિક્ખિતબ્બં. ''પુબ્બણ્હો વા સાયન્હો વા''તિ એવં દિવસભાગો આચિક્ખિતબ્બો. **સઙ્ગીતી**તિ ઇદમેવ સબ્બં એકતો કત્વા ''ત્વં કિં લભસિ, કા તે છાયા, કિં ઉતુપ્પમાણં, કો દિવસભાગો''તિ પુટ્ઠો ''ઇદં નામ લભામિ – વસ્સં વા હેમન્તં વા ગિમ્હં વા, અયં મે છાયા, ઇદં ઉતુપ્પમાણં, અયં દિવસભાગોતિ વદેય્યાસી''તિ એવં આચિક્ખિતબ્બં.

૧૨૯. ઓહાયાતિ છડ્ડેત્વા. **દુતિયં દાતુ**ન્તિ ઉપસમ્પદમાળકતો પરિવેણં ગચ્છન્તસ્સ દુતિયકં દાતું અનુજાનામિ, ચત્તારિ ચ અકરણીયાનિ આચિક્ખિતુન્તિ અત્થો. **પણ્ડુપલાસો**તિ પણ્ડુવણ્ણો પત્તો. **બન્ધના પવુત્તો**તિ વણ્ટતો પતિતો. **અભબ્બો હરિતત્થાયા**તિ પુન હરિતો ભવિતું અભબ્બો. **પુથુસિલા**તિ મહાસિલા.

૧૩૦. અલબ્ભમાનાય સામગ્ગિયા અનાપત્તિ સમ્ભોગે સંવાસેતિ યાવ તસ્સ ઉક્ખેપનીયકમ્મકરણત્થાય સામગ્ગી ન લબ્ભતિ, તાવ તેન સદ્ધિં સમ્ભોગે ચ ઉપોસથપવારણાદિકરણભેદે સંવાસે ચ અનાપત્તીતિ. સેસં સબ્બત્થ મહાવિભઙ્ગે વુત્તાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યત્તા પાકટમેવાતિ.

ચત્તારોનિસ્સયાદિકથા નિટ્ઠિતા.

સમન્તપાસાદિકાય વિનયસંવણ્ણનાય

દ્વાસત્તતિઅધિકવત્થુસતપટિમણ્ડિતસ્સ મહાખન્ધકસ્સ

અત્થવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

મહાખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૨. ઉપોસથક્ખન્ધકં

સન્નિપાતાનુજાનનાદિકથા

૧૩૨. ઉપોસથક્ખન્ધકે – **અઞ્ઞતિત્થિયા**તિ એત્થ તિત્થં વુચ્ચતિ લદ્ધિ; અઞ્ઞં તિત્થં અઞ્ઞતિત્થં; અઞ્ઞતિત્થં એતેસં અત્થીતિ **અઞ્ઞતિત્થિયા**; ઇતો અઞ્ઞલદ્ધિકાતિ વુત્તં હોતિ. **ધમ્મં ભાસન્તી**તિ યં તેસં કત્તબ્બાકત્તબ્બં, તં કથેન્તિ. **તે લભન્તી**તિ તે મનુસ્સા લભન્તિ. **મૂગસૂકરા**તિ થૂલસરીરસૂકરા.

૧૩૫. અનજ્ઝાપન્નો વા હોતિ આપજ્જિત્વા વા વુટ્ઠિતોતિ એત્થ યં આપત્તિં ભિક્ખુ અનજ્ઝાપન્નો વા હોતિ, આપજ્જિત્વા વા વુટ્ઠિતો, અયં અસન્તી નામ આપત્તીતિ એવમત્થો વેદિતબ્બો. **સમ્પજાનમુસાવાદે કિં હોતી**તિ ય્વાયં સમ્પજાનમુસાવાદો અસ્સ હોતીતિ વુત્તો, સો આપત્તિતો કિં હોતિ, કતરા આપત્તિ હોતીતિ અત્થો. **દુક્કટં હોતી**તિ દુક્કટાપત્તિ હોતિ; સા ચ ખો ન મુસાવાદલક્ખણેન; ભગવતો પન વચનેન વચીદ્વારે અકિરિયસમુટ્ઠાના આપત્તિ હોતીતિ વેદિતબ્બા. વક્ખતિ હિ –

> ‘‘અનાલપન્તો મનુજેન કેનચિ,
> વાચાગિરં નો ચ પરે ભણેય્ય;
> આપજ્જેય્ય વાચસિકં ન કાયિકં,
> પઞ્હા મેસા કુસલેહિ ચિન્તિતા’’તિ. (પરિ॰ ૪૭૯);

અન્તરાયિકોતિ અન્તરાયકરો. **કિસ્સ ફાસુ હોતી**તિ કિમત્થાય ફાસુ હોતિ. **પઠમસ્સ ઝાનસ્સ અધિગમાયા**તિ પઠમસ્સ ઝાનસ્સ અધિગમનત્થાય તસ્સ ભિક્ખુનો ફાસુ હોતિ સુખં હોતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. ઇતિ ભગવા ઉદ્દેસતો ચ નિદ્દેસતો ચ પઠમં પાતિમોક્ખુદ્દેસં દસ્સેસિ.

૧૩૬. દેવસિકન્તિ દિવસે દિવસે. **ચાતુદ્દસે વા પન્નરસે વા**તિ એકસ્સ ઉતુનો તતિયે ચ સત્તમે ચ પક્ખે દ્વિક્ખત્તું ચાતુદ્દસે અવસેસે છક્ખત્તું પન્નરસે; અયં તાવ એકો અત્થો. અયં પન પકતિચારિત્તવસેન વુત્તો ‘‘સકિં પક્ખસ્સ ચાતુદ્દસે વા પન્નરસે વા’’તિ વચનતો પન તથારૂપે પચ્ચયે સતિ યસ્મિં તસ્મિં ચાતુદ્દસે વા પન્નરસે વા ઉદ્દિસિતું વટ્ટતિ, આવાસિકાનં ભિક્ખૂનં ચાતુદ્દસો હોતિ, આગન્તુકાનં પન્નરસો. સચે આવાસિકા બહુતરા હોન્તિ, આગન્તુકેહિ આવાસિકાનં અનુવત્તિતબ્બ’’ન્તિ વચનતોપિ ચેતં વેદિતબ્બં.

સીમાનુજાનનકથા

૧૩૮. પઠમં નિમિત્તા કિત્તેતબ્બાતિ વિનયધરેન પુચ્છિતબ્બં ‘‘પુરત્થિમાય દિસાય કિં નિમિત્ત’’ન્તિ? પબ્બતો ભન્તેતિ. પુન વિનયધરેન ‘‘એસો પબ્બતો નિમિત્ત’’ન્તિ એવં નિમિત્તં કિત્તેતબ્બં. ‘‘એતં પબ્બતં નિમિત્તં કરોમ, કરિસ્સામ, નિમિત્તં કતો, નિમિત્તં હોતુ, હોતિ ભવિસ્સતી’’તિ એવં પન કિત્તેતું ન વટ્ટતિ. પાસાણાદીસુપિ એસેવ નયો. પુરત્થિમાય અનુદિસાય, દક્ખિણાય દિસાય, દક્ખિણાય અનુદિસાય, પચ્છિમાય દિસાય, પચ્છિમાય અનુદિસાય, ઉત્તરાય દિસાય, ઉત્તરાય અનુદિસાય, કિં નિમિત્તં? ઉદકં ભન્તે. એતં ઉદકં નિમિત્તન્તિ એત્થ પન અટ્ઠત્વા પુન પુરત્થિમાય દિસાય કિં નિમિત્તં. પબ્બતો ભન્તે. એસો પબ્બતો નિમિત્તન્તિ એવં પઠમં કિત્તિતનિમિત્તં કિત્તેત્વાવ ઠપેતબ્બં. એવઞ્હિ નિમિત્તેન નિમિત્તં ઘટિતં હોતિ. એવં નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા અથાનન્તરં વુત્તાય

કમ્મવાચાય સીમા સમ્મન્નિતબ્બા. કમ્મવાચાપરિયોસાને નિમિત્તાનં અન્તો સીમા હોતિ, નિમિત્તાનિ સીમતો બહિ હોન્તિ. તત્થ નિમિત્તાનિ સકિં કિત્તિતાનિપિ કિત્તિતાનેવ હોન્તિ. અન્ધકટ્ઠકથાયં પન તિક્ખત્તું સીમમણ્ડલં સમ્બન્ધન્તેન નિમિત્તં કિત્તેતબ્બન્તિ વુત્તં. ''પબ્બતો ભન્તેતિ...પે॰... ઉદકં ભન્તે''તિ એવં પન ઉપસમ્પન્નો વા આચિક્ખતુ અનુપસમ્પન્નો વા વટ્ટતિયેવ.

ઇદાનિ પબ્બતનિમિત્તાદીસુ એવં વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો – તિવિધો પબ્બતો, સુદ્ધપંસુપબ્બતો, સુદ્ધપાસાણપબ્બતો, ઉભયમિસ્સકોતિ. સો તિવિધોપિ વટ્ટતિ. વાલિકરાસિ પન ન વટ્ટતિ. ઇતરોપિ હત્થિપ્પમાણતો ઓમકતરો ન વટ્ટતિ. હત્થિપ્પમાણતો પન પટ્ઠાય સિનેરુપ્પમાણોપિ વટ્ટતિ. સચે ચતૂસુ દિસાસુ ચત્તારો તીસુ વા તયો પબ્બતા હોન્તિ, ચતૂહિ વા તીહિ વા પબ્બતનિમિત્તેહિ એવ સમ્મન્નિતું વટ્ટતિ. દ્વીહિ પન નિમિત્તેહિ એકેન વા સમ્મન્નિતું ન વટ્ટતિ. ઇતો પરેસુ પાસાણનિમિત્તાદીસુપિ એસેવ નયો. તસ્મા પબ્બતનિમિત્તં કરોન્તેન પુચ્છિતબ્બં ''એકાબદ્ધો ન એકાબદ્ધો''તિ. સચે એકાબદ્ધો હોતિ, ન કાતબ્બો. તઞ્હિ ચતૂસુ વા અટ્ઠસુ વા દિસાસુ કિત્તેન્તેનાપિ એકમેવ નિમિત્તં કિત્તિતં હોતિ, તસ્મા યો એવં ચક્કસણ્ઠાનેન વિહારં પરિક્ખિપિત્વા ઠિતો પબ્બતો, તં એકદિસાય કિત્તેત્વા અઞ્ઞાસુ દિસાસુ તં બહિદ્ધા કત્વા અન્તો અઞ્ઞાનિ નિમિત્તાનિ કિત્તેતબ્બાનિ.

સચે પબ્બતસ્સ તતિયભાગં વા ઉપડ્ઢં વા અન્તોસીમાય કત્તુકામા હોન્તિ, પબ્બતં અકિત્તેત્વા યત્તકં પદેસં અન્તો કત્તુકામા, તસ્સ પરતો તસ્મિંયેવ પબ્બતે જાતરુક્ખવમ્મિકાદીસુ અઞ્ઞતરં નિમિત્તં કિત્તેતબ્બં. સચે એકયોજનદ્વિયોજનપ્પમાણં સબ્બં પબ્બતં અન્તો કત્તુકામા હોન્તિ, પબ્બતસ્સ પરતો ભૂમિયં જાતરુક્ખવમ્મિકાદીનિ નિમિત્તાનિ કિત્તેતબ્બાનિ.

પાસાણનિમિત્તે – અયગુળોપિ પાસાણસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ, તસ્મા યો કોચિ પાસાણો વટ્ટતિ. પમાણતો પન હત્થિપ્પમાણો પબ્બતસઙ્ખ્યં ગતો, તસ્મા સો ન વટ્ટતિ. મહાગોણમહામહિંસપ્પમાણો પન વટ્ટતિ. હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન દ્વત્તિંસપલગુળપિણ્ડપરિમાણો વટ્ટતિ. તતો ખુદ્દકતરો ઇટ્ઠકા વા મહન્તીપિ ન વટ્ટતિ. અનિમિત્તુપગપાસાણરાસિપિ ન વટ્ટતિ, પગેવ પંસુવાલિકરાસિ. ભૂમિસમો ખલમણ્ડલસદિસો પિટ્ઠિપાસાણો વા ભૂમિતો ખાણુકો વિય ઉટ્ઠિતપાસાણો વા હોતિ, સોપિ પમાણુપગો ચે વટ્ટતિ. પિટ્ઠિપાસાણો અતિમહન્તોપિ પાસાણસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ, તસ્મા સચે મહતો પિટ્ઠિપાસાણસ્સ એકપ્પદેસં અન્તોસીમાય કત્તુકામા હોન્તિ, તં અકિત્તેત્વા તસ્સુપરિ અઞ્ઞો પાસાણો કિત્તેતબ્બો. સચે પિટ્ઠિપાસાણુપરિ વિહારં કરોન્તિ, વિહારમજ્ઝેન વા પિટ્ઠિપાસાણો વિનિવિજ્ઝિત્વા ગચ્છતિ, એવરૂપો પિટ્ઠિપાસાણો ન વટ્ટતિ. સચે હિ તં કિત્તેન્તિ, નિમિત્તસ્સ ઉપરિ વિહારો હોતિ, નિમિત્તઞ્ચ નામ બહિસીમાય હોતિ, વિહારોપિ બહિસીમાયં આપજ્જતિ. વિહારં પરિક્ખિપિત્વા ઠિતપિટ્ઠિપાસાણો એકત્થ કિત્તેત્વા અઞ્ઞત્થ ન કિત્તેતબ્બો.

વનનિમિત્તે – તિણવનં વા તચસારતાલનાળિકેરાદિરુક્ખવનં વા ન વટ્ટતિ. અન્તોસારાનં પન સાકસાલાદીનં અન્તોસારમિસ્સકાનં વા રુક્ખાનં વનં વટ્ટતિ, તઞ્ચ ખો હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન ચતુપઞ્ચરુક્ખમત્તમ્પિ તતો ઓરં ન વટ્ટતિ, પરં યોજનસતિકમ્પિ વટ્ટતિ. સચે પન વનમજ્ઝે વિહારં કરોન્તિ, વનં ન કિત્તેતબ્બં. એકદેસં અન્તોસીમાય કત્તુકામેહિપિ વનં અકિત્તેત્વા તત્થ રુક્ખપાસાણાદયો કિત્તેતબ્બા. વિહારં પરિક્ખિપિત્વા ઠિતવનં એકત્થ કિત્તેત્વા અઞ્ઞત્થ ન કિત્તેતબ્બં.

રુક્ખનિમિત્તે – તચસારો તાલનાળિકેરાદિરુક્ખો ન વટ્ટતિ, અન્તોસારો જીવમાનકો અન્તમસો ઉબ્બેધતો અટ્ઠઙ્ગુલો પરિણાહતો સૂચિદણ્ડકપ્પમાણોપિ વટ્ટતિ, તતો ઓરં ન વટ્ટતિ, પરં દ્વાદસયોજનો સુપ્પતિટ્ઠિતનિગ્રોધોપિ વટ્ટતિ. વંસનળકસરાવાદીસુ બીજં રોપેત્વા વડ્ઢાપિતો પમાણુપગોપિ ન વટ્ટતિ. તતો અપનેત્વા પન તઙ્ખણમ્પિ ભૂમિયં રોપેત્વા કોટ્ઠકં કત્વા ઉદકં આસિઞ્ચિત્વા કિત્તેતું વટ્ટતિ. નવમૂલસાખાનિગ્ગમનં અકારણં. ખન્ધં છિન્દિત્વા રોપિતે પન એતં યુજ્જતિ. કિત્તેન્તેન ચ ''રુક્ખો''તિપિ વત્તું વટ્ટતિ, ''સાકરુક્ખોતિપિ સાલરુક્ખો''તિપિ. એકાબદ્ધં પન સુપ્પતિટ્ઠિતનિગ્રોધસદિસં એકત્થ કિત્તેત્વા અઞ્ઞત્થ કિત્તેતું ન વટ્ટતિ.

મગ્ગનિમિત્તે – અરઞ્ઞખેત્તનદીતળાકમગ્ગાદયો ન વટ્ટન્તિ, જઙ્ઘમગ્ગો વા સકટમગ્ગો વા વટ્ટતિ, યો નિબ્બિજ્ઝિત્વા દ્વે તીણિ ગામન્તરાનિ ગચ્છતિ. યો પન જઙ્ઘમગ્ગો સકટમગ્ગતો ઓક્કમિત્વા પુન સકટમગ્ગમેવ ઓતરતિ, યે વા જઙ્ઘમગ્ગસકટમગ્ગા અવળઞ્જા, તે ન વટ્ટન્તિ. જઙ્ઘસત્થસકટસત્થેહિ વળઞ્જિયમાનાયેવ વટ્ટન્તિ. સચે દ્વે મગ્ગા નિક્ખમિત્વા પચ્છા સકટધુરમિવ એકીભવન્તિ, દ્વિધા ભિન્નટ્ઠાને વા સમ્બન્ધટ્ઠાને વા સકિં કિત્તેત્વા પુન ન કિત્તેતબ્બા, એકાબદ્ધનિમિત્તઞ્હેતં હોતિ.

સચે વિહારં પરિક્ખિપિત્વા ચત્તારો મગ્ગા ચતૂસુ દિસાસુ ગચ્છન્તિ, મજ્ઝે એકં કિત્તેત્વા અપરં કિત્તેતું ન વટ્ટતિ. એકાબદ્ધનિમિત્તઞ્હેતં હોતિ. કોણં નિબ્બિજ્ઝિત્વા ગતમગ્ગં પન પરભાગે કિત્તેતું વટ્ટતિ. વિહારમજ્ઝેન નિબ્બિજ્ઝિત્વા ગતમગ્ગો પન ન કિત્તેતબ્બો. કિત્તિતે નિમિત્તસ્સ ઉપરિ વિહારો હોતિ. સચે સકટમગ્ગસ્સ અન્તિમચક્કમગ્ગં નિમિત્તં કરોન્તિ, મગ્ગો બહિસીમાય હોતિ. સચે બાહિરચક્કમગ્ગં નિમિત્તં કરોન્તિ, બાહિરચક્કમગ્ગોવ બહિસીમાય હોતિ, સેસં અન્તોસીમં ભજતિ. મગ્ગં કિત્તેન્તેન ''મગ્ગો પન્થો પથો પજ્જો''તિ દસસુ યેન કેનચિ નામેન કિત્તેતું વટ્ટતિ. પરિખાસણ્ઠાનેન વિહારં પરિક્ખિપિત્વા ગતમગ્ગો એકત્થ કિત્તેત્વા અઞ્ઞત્થ કિત્તેતું ન વટ્ટતિ.

વમ્મિકનિમિત્તે – હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન તં દિવસં જાતો અટ્ઠઙ્ગુલુબ્બેધો ગોવિસાણપ્પમાણોપિ વમ્મિકો વટ્ટતિ, તતો ઓરં ન વટ્ટતિ, પરં હિમવન્તપબ્બતસદિસોપિ વટ્ટતિ. વિહારં પરિક્ખિપિત્વા ઠિતં પન એકાબદ્ધં એકત્થ કિત્તેત્વા અઞ્ઞત્થ કિત્તેતું ન વટ્ટતિ.

નદીનિમિત્તે – યસ્સા ધમ્મિકાનં રાજૂનં કાલે અન્વદ્ધમાસં અનુદસાહં અનુપઞ્ચાહન્તિ એવં અનતિક્કમિત્વા દેવે વસ્સન્તે વલાહકેસુ વિગતમત્તેસુ સોતં પચ્છિજ્જતિ, અયં નદીસઙ્ખ્યં ન ગચ્છતિ. યસ્સા પન ઈદિસે સુવુટ્ઠિકાલે વસ્સાનસ્સ ચાતુમાસે સોતં ન પચ્છિજ્જતિ, તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેત્વા યત્થ કત્થચિ ઉત્તરન્તિયા ભિક્ખુનિયા અન્તરવાસકો તેમિયતિ, અયં નદીસઙ્ખ્યં ગચ્છતિ, સીમં બન્ધન્તાનં નિમિત્તં હોતિ. ભિક્ખુનિયા નદીપારગમનેપિ ઉપોસથાદિસઙ્ઘકમ્મકરણેપિ નદીપારસીમસમ્મન્નનેપિ અયમેવ નદી.

યા પન મગ્ગો વિય સકટધુરસણ્ઠાનેન વા પરિખાસણ્ઠાનેન વા વિહારં પરિક્ખિપિત્વા ગતા, તં એકત્થ કિત્તેત્વા અઞ્ઞત્થ કિત્તેતું ન વટ્ટતિ. વિહારસ્સ ચતૂસુ દિસાસુ અઞ્ઞમઞ્ઞં વિનિબ્બિજ્ઝિત્વા ગતે નદિચતુક્કેપિ એસેવ નયો. અસમ્મિસ્સનદિયો પન ચતસ્સોપિ કિત્તેતું વટ્ટતિ. સચે વતિં કરોન્તો વિય રુક્ખપાદે નિખણિત્વા વલ્લિપલાલાદીહિ નદિસોતં રુમ્ભન્તિ, ઉદકઞ્ચ અજ્ઝોત્થરિત્વા આવરણં પવત્તતિયેવ, નિમિત્તં કાતું વટ્ટતિ. યથા પન ઉદકં નપ્પવત્તતિ, એવં સેતુમ્હિ કતે અપ્પવત્તમાના નદી નિમિત્તં કાતું ન વટ્ટતિ. પવત્તનટ્ઠાને નદિનિમિત્તં, અપ્પવત્તનટ્ઠાને ઉદકનિમિત્તં કાતું વટ્ટતિ.

યા પન દુબ્બુટ્ઠિકાલે વા ગિમ્હે વા નિરુદકભાવેન નપ્પવત્તતિ, સા વટ્ટતિ. મહાનદિતો ઉદકમાતિકં નીહરન્તિ, સા કુન્નદિસદિસા હુત્વા તીણિ સસ્સાનિ સમ્પાદેન્તી નિચ્ચં પવત્તતિ, કિઞ્ચાપિ પવત્તતિ, નિમિત્તં કાતું ન વટ્ટતિ. યા પન મૂલે મહાનદિતો નિગ્ગતાપિ કાલન્તરેન તેનેવ નિગ્ગતમગ્ગેન નદિં ભિન્દિત્વા સયઞ્ચ ગચ્છતિ, ગચ્છન્તી પરતો સુસુમારાદિસમાકિણ્ણા નાવાદીહિ સઞ્ચરિતબ્બા નદી હોતિ, તં નિમિત્તં કાતું વટ્ટતિ.

ઉદકનિમિત્તે – નિરુદકે ઠાને નાવાય વા ચાટિઆદીસુ વા ઉદકં પૂરેત્વા ઉદકનિમિત્તં કિત્તેતું ન વટ્ટતિ, ભૂમિગતમેવ વટ્ટતિ . તઞ્ચ ખો અપ્પવત્તનઉદકં આવાટપોક્ખરણિતળાકજાતસ્સરલોણિસમુદ્દાદીસુ ઠિતં, અટ્ઠિતં પન ઓઘનદિઉદકવાહકમાતિકાદીસુ ઉદકં ન વટ્ટતિ. અન્ધકટ્ઠકથાયં પન ''ગમ્ભીરેસુ આવાટાદીસુ ઉક્ખેપિમં ઉદકં નિમિત્તં ન કાતબ્બ''ન્તિ વુત્તં, તં દુવુત્તં અત્તનોમતિમત્તમેવ. ઠિતં પન અન્તમસો સૂકરખતાયપિ ગામદારકાનં કીળનવાપિયમ્પિ તઙ્ખણઞ્ઞેવ પથવિયં આવાટકં કત્વા કુટેહિ આહરિત્વા પૂરિતઉદકમ્પિ સચે યાવ કમ્મવાચાપરિયોસાના તિટ્ઠતિ, અપ્પં વા હોતુ બહુ વા, વટ્ટતિ. તસ્મિં પન ઠાને નિમિત્તસઞ્ઞાકરણત્થં પાસાણવાલિકાપંસુઆદિરાસિ વા પાસાણત્થમ્ભો વા દારુત્થમ્ભો વા કાતબ્બો. તં કાતુઞ્ચ કારેતુઞ્ચ ભિક્ખુસ્સ વટ્ટતિ. લાભસીમાયં પન ન વટ્ટતિ . સમાનસંવાસકસીમા કસ્સચિ પીળનં ન કરોતિ, કેવલં ભિક્ખૂનં વિનયકમ્મમેવ સાધેતિ, તસ્મા એત્થ વટ્ટતિ.

ઇમેહિ ચ અટ્ઠહિ નિમિત્તેહિ અસમ્મિસ્સેહિપિ અઞ્ઞમઞ્ઞં સમ્મિસ્સેહિપિ સીમં સમ્મન્નિતું વટ્ટતિયેવ. સા એવં સમ્મન્નિત્વા બજ્ઝમાના એકેન દ્વીહિ વા નિમિત્તેહિ અબદ્ધા હોતિ, તીણિ પન આદિં કત્વા વુત્તપ્પકારાનં નિમિત્તાનં સતેનાપિ બદ્ધા હોતિ. સા તીહિ સિઙ્ઘાટકસણ્ઠાના હોતિ, ચતૂહિ ચતુરસ્સા વા સિઙ્ઘાટકઅડ્ઢચન્દમુદિઙ્ગાદિસણ્ઠાના વા, તતો અધિકેહિ નાનાસણ્ઠાના. તં બન્ધિતુકામેહિ સામન્તવિહારેસુ ભિક્ખૂ તસ્સ તસ્સ વિહારસ્સ સીમાપરિચ્છેદં પુચ્છિત્વા, બદ્ધસીમવિહારાનં સીમાય સીમન્તરિકં, અબદ્ધસીમવિહારાનં સીમાય ઉપચારં ઠપેત્વા દિસાચારિકભિક્ખૂનં નિસ્સઞ્ચારસમયે સચે એકસ્મિં ગામખેત્તે સીમં બન્ધિતુકામા, યે તત્થ બદ્ધસીમવિહારા, તેસુ ભિક્ખૂનં ''મયં અજ્જ સીમં બન્ધિસ્સામ, તુમ્હે સકસીમાપરિચ્છેદતો મા નિક્ખમિત્થા''તિ પેસેતબ્બં. યે અબદ્ધસીમવિહારા, તેસુ ભિક્ખૂ એકજ્ઝં સન્નિપાતેતબ્બા, છન્દારહાનં છન્દો આહરાપેતબ્બો . સચે અઞ્ઞાનિપિ ગામક્ખેત્તાનિ અન્તોકાતુકામા , તેસુ ગામેસુ યે ભિક્ખૂ વસન્તિ, તેહિપિ આગન્તબ્બં. અનાગચ્છન્તાનં છન્દો આહરિતબ્બોતિ મહાસુમત્થેરો આહ. મહાપદુમત્થેરો પન ''નાનાગામખેત્તાનિ નામ પાટેક્કં બદ્ધસીમાસદિસાનિ, ન તતો છન્દપારિસુદ્ધિ આગચ્છતિ. અન્તોનિમિત્તગતેહિ પન ભિક્ખૂહિ આગન્તબ્બ''ન્તિ વત્વા પુન આહ – ''સમાનસંવાસકસીમાસમ્મન્નનકાલે આગમનમ્પિ અનાગમનમ્પિ વટ્ટતિ. અવિપ્પવાસસીમાસમ્મન્નનકાલે પન અન્તોનિમિત્તગતેહિ આગન્તબ્બં, અનાગચ્છન્તાનં છન્દો આહરિતબ્બો''તિ.

એવં સન્નિપતિતેસુ પન ભિક્ખૂસુ છન્દારહાનં છન્દે આહટે તેસુ તેસુ મગ્ગેસુ નદીતિત્થગામદ્વારાદીસુ ચ આગન્તુકભિક્ખૂનં સીઘં સીઘં હત્થપાસાનયનત્થઞ્ચ બહિસીમાકરણત્થઞ્ચ આરામિકે ચેવ સમણુદ્દેસે ચ ઠપેત્વા ભેરિસઞ્ઞં વા સઙ્ખસઞ્ઞં વા કત્વા નિમિત્તકિત્તનાનન્તરં વુત્તાય ''સુણાતુ મે ભન્તે સઙ્ઘો''તિઆદિકાય કમ્મવાચાય સીમા બન્ધિતબ્બા. કમ્મવાચાપરિયોસાનેયેવ નિમિત્તાનિ બહિ કત્વા હેટ્ઠા પથવિસન્ધારકં ઉદકં પરિયન્તં કત્વા સીમા ગતા હોતિ.

ઇમં પન સમાનસંવાસકસીમં સમ્મન્નન્તેહિ પબ્બજ્જુપસમ્પદાદીનં સઙ્ઘકમ્માનં સુખકરણત્થં પઠમં ખણ્ડસીમા બન્ધિતબ્બા. તં પન બન્ધન્તેહિ વત્તં જાનિતબ્બં. સચે હિ બોધિચેતિયભત્તસાલાદીનિ સબ્બવત્થૂનિ પતિટ્ઠાપેત્વા

કતવિહારે બન્ધન્તિ, વિહારમજ્ઝે બહૂનં સમોસરણટ્ઠાને અબન્ધિત્વા વિહારપચ્ચન્તે વિવિત્તોકાસે બન્ધિતબ્બા. અકતવિહારે બન્ધન્તેહિ બોધિચેતિયાદીનં સબ્બવત્થૂનં ઠાનં સલ્લક્ખેત્વા યથા પતિટ્ઠિતેસુ વત્થૂસુ વિહારપચ્ચન્તે વિવિત્તોકાસે હોતિ, એવં બન્ધિતબ્બા. સા હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન સચે એકવીસતિ ભિક્ખૂ ગણ્હાતિ, વટ્ટતિ. તતો ઓરં ન વટ્ટતિ, પરં ભિક્ખુસહસ્સં ગણ્હન્તીપિ વટ્ટતિ. તં બન્ધન્તેહિ સીમામાળકસ્સ સમન્તા નિમિત્તુપગા પાસાણા ઠપેતબ્બા, ન ખણ્ડસીમાય ઠિતેહિ મહાસીમા બન્ધિતબ્બા, ન મહાસીમાય ઠિતેહિ ખણ્ડસીમા, ખણ્ડસીમાયમેવ પન ઠત્વા ખણ્ડસીમા બન્ધિતબ્બા, મહાસીમાયમેવ ઠત્વા મહાસીમા.

તત્રાયં બન્ધનવિધિ – સમન્તા ''એસો પાસાણો નિમિત્ત''ન્તિ એવં નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા કમ્મવાચાય સીમા સમ્મન્નિતબ્બા. અથ તસ્સા એવ દળ્હીકમ્મત્થં અવિપ્પવાસકમ્મવાચા કાતબ્બા. એવઞ્હિ સીમં સમૂહનિસ્સામાતિ આગતા સમૂહનિતું ન સક્ખિસ્સન્તિ. સીમં સમ્મન્નિત્વા બહિસીમન્તરિકપાસાણા ઠપેતબ્બા. સીમન્તરિકા પચ્છિમકોટિયા એકરતનપ્પમાણા વટ્ટતિ. વિદત્થિપ્પમાણાપિ વટ્ટતીતિ કુરુન્દિયં, ચતુરઙ્ગુલપ્પમાણાપિ વટ્ટતીતિ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં. સચે પન વિહારો મહા હોતિ, દ્વેપિ તિસ્સોપિ તતુત્તરિપિ ખણ્ડસીમાયો બન્ધિતબ્બા.

એવં ખણ્ડસીમં સમ્મન્નિત્વા મહાસીમાસમ્મુતિકાલે ખણ્ડસીમતો નિક્ખમિત્વા મહાસીમાય ઠત્વા સમન્તા અનુપરિયાયન્તેહિ સીમન્તરિકપાસાણા કિત્તેતબ્બા. તતો અવસેસનિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા હત્થપાસં અવિજહન્તેહિ કમ્મવાચાય સમાનસંવાસકસીમં સમ્મન્નિત્વા તસ્સા દળ્હીકમ્મત્થં અવિપ્પવાસકમ્મવાચાપિ કાતબ્બા. એવઞ્હિ ''સીમં સમૂહનિસ્સામા''તિ આગતા સમૂહનિતું ન સક્ખિસ્સન્તિ. સચે પન ખણ્ડસીમાય નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા તતો સીમન્તરિકાય નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા મહાસીમાય નિમિત્તાનિ કિત્તેન્તિ, એવં તીસુ ઠાનેસુ નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા યં સીમં ઇચ્છન્તિ, તં પઠમં બન્ધિતું વટ્ટતિ. એવં સન્તેપિ યથાવુત્તેનયેન ખણ્ડસીમતોવ પટ્ઠાય બન્ધિતબ્બા. એવં બદ્ધાસુ પન સીમાસુ ખણ્ડસીમાય ઠિતા ભિક્ખૂ મહાસીમાય કમ્મં કરોન્તાનં ન કોપેન્તિ, મહાસીમાય વા ઠિતા ખણ્ડસીમાય કમ્મં કરોન્તાનં સીમન્તરિકાય પન ઠિતા ઉભિન્નમ્પિ ન કોપેન્તિ. ગામખેત્તે ઠત્વા કમ્મં કરોન્તાનં પન સીમન્તરિકાય ઠિતા કોપેન્તિ. સીમન્તરિકા હિ ગામખેત્તં ભજતિ.

સીમા ચ નામેસા ન કેવલં પથવિતલેયેવ બદ્ધા બદ્ધા નામ હોતિ. અથ ખો પિટ્ઠિપાસાણેપિ કુટિગેહેપિ લેણેપિ પાસાદેપિ પબ્બતમત્થકેપિ બદ્ધા બદ્ધાયેવ હોતિ. તત્થ **પિટ્ઠિપાસાણે** બન્ધન્તેહિ પાસાણપિટ્ઠિયં રાજિં વા કોટ્ટેત્વા ઉદુક્ખલં વા ખણિત્વા નિમિત્તં ન કાતબ્બં , નિમિત્તુપગપાસાણે ઠપેત્વા નિમિત્તાનિ કિત્તેતબ્બાનિ. કમ્મવાચાપરિયોસાને સીમા પથવિસન્ધારકં ઉદકં પરિયન્તં કત્વા ઓતરતિ. નિમિત્તપાસાણા યથાઠાને ન તિટ્ઠન્તિ, તસ્મા સમન્તતો રાજિ વા ઉટ્ઠાપેતબ્બા, ચતૂસુ વા કોણેસુ પાસાણા વિજ્ઝિતબ્બા, ''અયં સીમાપરિચ્છેદો''તિ વત્વા અક્ખરાનિ વા છિન્દિતબ્બાનિ. કેચિ ઉસૂયકા સીમં ઝાપેસ્સામાતિ અગ્ગિં દેન્તિ, પાસાણાવ ઝાયન્તિ, ન સીમા.

કુટિગેહેપિ બન્ધન્તેહિ ભિત્તિં અકિત્તેત્વા એકવીસતિયા ભિક્ખૂનં ઓકાસટ્ઠાનં અન્તો કરિત્વા પાસાણનિમિત્તાનિ ઠપેત્વા સીમા સમ્મન્નિતબ્બા, અન્તોકુટ્ટમેવ સીમા હોતિ. સચે અન્તોકુટ્ટે એકવીસતિયા ભિક્ખૂનં ઓકાસો નત્થિ, પમુખે નિમિત્તપાસાણે ઠપેત્વા સમ્મન્નિતબ્બા. સચે એવમ્પિ નપ્પહોતિ, બહિનિબ્બોદકપતનટ્ઠાનેપિ નિમિત્તાનિ ઠપેત્વા સમ્મન્નિતબ્બા. એવં સમ્મતાય પન સબ્બં કુટિગેહં સીમટ્ઠમેવ હોતિ.

ચતુભિત્તિયલેણેપિ બન્ધન્તેહિ કુટ્ટં અકિત્તેત્વા પાસાણાવ કિત્તેતબ્બા. સચે અન્તો ઓકાસો નત્થિ, પમુખેપિ નિમિત્તાનિ ઠપેતબ્બાનિ. સચે નપ્પહોતિ, બહિ નિબ્બોદકપતનટ્ઠાનેપિ નિમિત્તપાસાણે ઠપેત્વા નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા સીમા સમ્મન્નિતબ્બા. એવં લેણસ્સ અન્તો ચ બહિ ચ સીમા હોતિ.

ઉપરિપાસાદેપિ ભિત્તિં અકિત્તેત્વા અન્તો પાસાણે ઠપેત્વા સીમા સમ્મન્નિતબ્બા. સચે નપ્પહોતિ, પમુખેપિ પાસાણે ઠપેત્વા સમ્મન્નિતબ્બા. એવં સમ્મતા ઉપરિપાસાદેયેવ હોતિ, હેટ્ઠા ન ઓતરતિ. સચે પન બહૂસુ થમ્ભેસુ તુલાનં ઉપરિ કતપાસાદસ્સ હેટ્ઠિમતલે કુટ્ટો યથા નિમિત્તાનં અન્તો હોતિ, એવં ઉટ્ઠહિત્વા તુલારુક્ખેહિ એકસમ્બદ્ધો ઠિતો, હેટ્ઠાપિ ઓતરતિ. એકથમ્ભપાસાદસ્સ પન ઉપરિમતલે બદ્ધા સીમા સચે થમ્ભમત્થકે એકવીસતિયા ભિક્ખૂનં ઓકાસો હોતિ, હેટ્ઠા ઓતરતિ. સચે પાસાદભિત્તિતો નિગ્ગતેસુ નિય્યૂહકાદીસુ પાસાણે ઠપેત્વા સીમં બન્ધન્તિ, પાસાદભિત્તિ અન્તોસીમાયં હોતિ. હેટ્ઠા પનસ્સા ઓતરણાનોતરણં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. હેટ્ઠાપાસાદે કિત્તેન્તેહિપિ ભિત્તિ ચ રુક્ખત્થમ્ભા ચ ન કિત્તેતબ્બા. ભિત્તિલગ્ગે પન પાસાણત્થમ્ભે કિત્તેતું વટ્ટતિ. એવં કિત્તિતા સીમા હેટ્ઠા પાસાદસ્સ પરિયન્તથમ્ભાનં અન્તોયેવ હોતિ. સચે પન હેટ્ઠાપાસાદસ્સ કુટ્ટો ઉપરિમતલેન સમ્બદ્ધો હોતિ, ઉપરિપાસાદમ્પિ અભિરુહતિ. સચે પાસાદસ્સ બહિ નિબ્બોદકપતનટ્ઠાને નિમિત્તાનિ કરોન્તિ, સબ્બો પાસાદો સીમટ્ઠો હોતિ.

પબ્બતમત્થકે તલં હોતિ એકવીસતિયા ભિક્ખૂનં ઓકાસારહં, તત્થ પિટ્ઠિપાસાણે વિય સીમં બન્ધન્તિ. હેટ્ઠાપબ્બતેપિ તેનેવ પરિચ્છેદેન સીમા ઓતરતિ. તાલમૂલકપબ્બતેપિ ઉપરિ સીમા બદ્ધા હેટ્ઠા ઓતરતેવ. યો પન વિતાનસણ્ઠાનો હોતિ, ઉપરિ એકવીસતિયા ભિક્ખૂનં ઓકાસો અત્થિ, હેટ્ઠા નત્થિ, તસ્સ ઉપરિ બદ્ધા સીમા હેટ્ઠા ન ઓતરતિ. એવં મુદિઙ્ગસણ્ઠાનો વા હોતુ પણવસણ્ઠાનો વા, યસ્સ હેટ્ઠા વા મજ્ઝે વા સીમપ્પમાણં નત્થિ, તસ્સુપરિ બદ્ધા સીમા હેટ્ઠા નેવ ઓતરતિ. યસ્સ પન દ્વે કૂટાનિ આસન્ને ઠિતાનિ, એકસ્સપિ ઉપરિ સીમપ્પમાણં નપ્પહોતિ, તસ્સ કૂટન્તરં ચિનિત્વા વા પૂરેત્વા વા એકાબદ્ધં કત્વા ઉપરિ સીમા સમ્મન્નિતબ્બા.

એકો સપ્પફણસદિસો પબ્બતો, તસ્સુપરિ સીમપ્પમાણસ્સ અત્થિતાય સીમં બન્ધન્તિ, તસ્સ ચે હેટ્ઠા આકાસપબ્ભારં હોતિ, સીમા ન ઓતરતિ. સચે પનસ્સ વેમજ્ઝે સીમપ્પમાણો સુસિરપાસાણો હોતિ, ઓતરતિ. સો ચ પાસાણો સીમટ્ઠોયેવ હોતિ. અથાપિસ્સ હેટ્ઠા લેણસ્સ કુટ્ટો અગ્ગકોટિં આહચ્ચ તિટ્ઠતિ , ઓતરતિ, હેટ્ઠા ચ ઉપરિ ચ સીમાયેવ હોતિ. સચે પન હેટ્ઠા ઉપરિમસ્સ સીમાપરિચ્છેદસ્સ પારતો અન્તો-લેણં હોતિ, બહિ સીમા ન ઓતરતિ. અથાપિ ઉપરિમસ્સ સીમાપરિચ્છેદસ્સ ઓરતો બહિલેણં હોતિ, અન્તો સીમા ન ઓતરતિ. અથાપિ ઉપરિ સીમાય પરિચ્છેદો ખુદ્દકો, હેટ્ઠા લેણં મહન્તં સીમાપરિચ્છેદમતિક્કમિત્વા ઠિતં, સીમા ઉપરિયેવ હોતિ, હેટ્ઠા ન ઓતરતિ. યદિ પન લેણં ખુદ્દકં સબ્બપચ્છિમસીમાપરિમાણં, ઉપરિ સીમા મહતી તં અજ્ઝોત્થરિત્વા ઠિતા, સીમા ઓતરતિ. અથ લેણં અતિખુદ્દકં સીમપ્પમાણં ન હોતિ, સીમા ઉપરિયેવ હોતિ, હેટ્ઠા ન ઓતરતિ. સચે તતો ઉપડ્ઢં ભિજ્જિત્વા પતતિ, સીમપ્પમાણં ચેપિ હોતિ, બહિ પતિતં અસીમા. અપતિતં પન યદિ સીમપ્પમાણં, સીમા હોતિયેવ.

ખણ્ડસીમા નીચવત્થુકા હોતિ, તં પૂરેત્વા ઉચ્ચવત્થુકં કરોન્તિ, સીમાયેવ. સીમાય ગેહં કરોન્તિ, સીમટ્ઠકમેવ હોતિ. સીમાય પોક્ખરણિં ખણન્તિ, સીમાયેવ. ઓઘો સીમામણ્ડલં ઓત્થરિત્વા ગચ્છતિ, સીમામાળકે અટ્ટં બન્ધિત્વા કમ્મં કાતું વટ્ટતિ. સીમાય હેટ્ઠા ઉમઙ્ગનદી હોતિ, ઇદ્ધિમા ભિક્ખુ તત્થ નિસીદતિ, સચે સા નદી પઠમં

ગતા, સીમા પચ્છા બદ્ધા , કમ્મં ન કોપેતિ. અથ પઠમં સીમા બદ્ધા, પચ્છા નદી ગતા, કમ્મં કોપેતિ. હેટ્ઠાપથવિતલે ઠિતો પન કોપેતિયેવ.

સીમામાળકે વટરુક્ખો હોતિ, તસ્સ સાખા વા તતો નિગ્ગતપારોહો વા મહાસીમાય પથવિતલં વા તત્થજાતરુક્ખાદીનિ વા આહચ્ચ તિટ્ઠતિ, મહાસીમં સોધેત્વા વા કમ્મં કાતબ્બં, તે વા સાખાપારોહા છિન્દિત્વા બહિટ્ઠકા કાતબ્બા. અનાહચ્ચ ઠિતસાખાદીસુ આરુળ્હભિક્ખુ હત્થપાસં આનેતબ્બો. એવં મહાસીમાય જાતરુક્ખસ્સ સાખા વા પારોહો વા વુત્તનયેનેવ સીમામાળકે પતિટ્ઠાતિ, વુત્તનયેનેવ સીમં સોધેત્વા વા કમ્મં કાતબ્બં, તે વા સાખાપારોહા છિન્દિત્વા બહિટ્ઠકા કાતબ્બા.

સચે સીમામાળકે કમ્મે કરિયમાને કોચિ ભિક્ખુ સીમામાળકસ્સ અન્તો પવિસિત્વા વેહાસટ્ઠિતસાખાય નિસીદતિ , પાદા વાસ્સ ભૂમિગતા હોન્તિ, નિવાસનપારુપનં વા ભૂમિં ફુસતિ, કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ. પાદે પન નિવાસનપારુપનઞ્ચ ઉક્ખિપાપેત્વા કાતું વટ્ટતિ. ઇદઞ્ચ લક્ખણં પુરિમનયેપિ વેદિતબ્બં. અયં પન વિસેસો – તત્ર ઉક્ખિપાપેત્વા કાતું ન વટ્ટતિ, હત્થપાસમેવ આનેતબ્બો. સચે અન્તોસીમતો પબ્બતો અબ્ભુગચ્છતિ, તત્રટ્ઠો ભિક્ખુ હત્થપાસં આનેતબ્બો. ઇદ્ધિયા અન્તોપબ્બતં પવિટ્ઠેપિ એસેવ નયો. બજ્ઝમાના એવ હિ સીમા પમાણરહિતં પદેસં ન ઓતરતિ. બદ્ધસીમાય જાતં યંકિઞ્ચિ યત્થ કત્થચિ એકસમ્બદ્ધેન ગતં સીમાસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતીતિ.

૧૪૦. **તિયોજનપરમ**ન્તિ એત્થ તિયોજનં પરમં પમાણમેતિસ્સાતિ તિયોજનપરમા; તં **તિયોજનપરમં**. સમ્મન્નન્તેન પન મજ્ઝે ઠત્વા યથા ચતૂસુપિ દિસાસુ દિયડ્ઢદિયડ્ઢયોજનં હોતિ, એવં સમ્મન્નિતબ્બા. સચે પન મજ્ઝે ઠત્વા એકેકદિસતો તિયોજનં કરોન્તિ, છયોજનં હોતીતિ ન વટ્ટતિ. ચતુરસ્સં વા તિકોણં વા સમ્મન્નન્તેન યથા કોણતો કોણં તિયોજનં હોતિ, એવં સમ્મન્નિતબ્બા. સચે હિ યેન કેનચિ પરિયન્તેન કેસગ્ગમત્તમ્પિ તિયોજનં અતિક્કામેતિ, આપત્તિઞ્ચ આપજ્જતિ સીમા ચ અસીમા હોતિ.

નદીપારન્તિ એત્થ પારયતીતિ પારા. કિં પારયતિ? નદિં. નદિયા પારા નદીપારા, તં **નદીપારં**; નદિં અજ્ઝોત્થરમાનન્તિ અત્થો. એત્થ ચ નદિયા લક્ખણં નદીનિમિત્તે વુત્તનયમેવ. **યત્થસ્સ ધુવનાવા વા**તિ યત્થ નદિયા સીમાબન્ધનટ્ઠાનગતેસુ તિત્થેસુ નિચ્ચસઞ્ચરણનાવા અસ્સ, યા સબ્બન્તિમેન પરિચ્છેદેન પાજનપુરિસેન સદ્ધિં તયો જને વહતિ. સચે પન સા નાવા ઉદ્ધં વા અધો વા કેનચિદેવ કરણીયેન પુન આગમનત્થાય નીતા, ચોરેહિ વા હટા, અવસ્સં લબ્ભનેય્યા, યા પન વાતેન વા છિન્નબન્ધના વીચીહિ નદિમજ્ઝં નીતા અવસ્સં આહરિતબ્બા, પુન ધુવનાવાવ હોતિ. ઉદકે ઓગતે થલં ઉસ્સારિતાપિ સુધાકસટાદીહિ પૂરેત્વા ઠપિતાપિ ધુવનાવાવ. સચે ભિન્ના વા વિસઙ્ખતપદરા વા ન વટ્ટતિ. મહાપદુમત્થેરો પનાહ – ‘‘સચેપિ તાવકાલિકં નાવં આનેત્વા સીમાબન્ધનટ્ઠાને ઠપેત્વા નિમિત્તાનિ કિત્તેન્તિ, ધુવનાવાવ હોતી’’તિ. તત્ર મહાસુમત્થેરો આહ – ‘‘નિમિત્તં વા સીમા વા કમ્મવાચાય ગચ્છતિ ન નાવાય. ભગવતા ચ ધુવનાવા અનુઞ્ઞાતા, તસ્મા નિબદ્ધનાવાયેવ વટ્ટતી’’તિ.

ધુવસેતુ વાતિ યત્થ રુક્ખસઙ્ઘાટમયો વા પદરબદ્ધો વા જઙ્ઘસત્થસેતુ વા હત્થિસ્સાદીનં સઞ્ચરણયોગ્ગો મહાસેતુ વા અત્થિ; અન્તમસો તઙ્ખણઞ્ઞેવ રુક્ખં છિન્દિત્વા મનુસ્સાનં સઞ્ચરણયોગ્ગો એકપદિકસેતુપિ ધુવસેતુત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. સચે પન ઉપરિ બદ્ધાનિ વેત્તલતાદીનિ હત્થેન ગહેત્વાપિ ન સક્કા હોતિ તેન સઞ્ચરિતું, ન વટ્ટતિ.

એવરૂપં નદીપારસીમં સમ્મન્નિતુન્તિ યત્થાયં વુત્તપ્પકારા ધુવનાવા વા ધુવસેતુ વા અભિમુખતિત્થેયેવ અત્થિ, એવરૂપં નદીપારસીમં સમ્મન્નિતું અનુજાનામીતિ અત્થો. સચે ધુવનાવા વા ધુવસેતુ વા અભિમુખતિત્થે નત્થિ, ઈસકં ઉદ્ધં અભિરુહિત્વા અધો વા ઓરોહિત્વા અત્થિ, એવમ્પિ વટ્ટતિ. કરવીકતિસ્સત્થેરો પન ''ગાવુતમત્તબ્ભન્તરેપિ વટ્ટતી''તિ આહ.

ઇમઞ્ચ પન નદીપારસીમં સમ્મન્નન્તેન એકસ્મિં તીરે ઠત્વા ઉપરિસોતે નદીતીરે નિમિત્તં કિત્તેત્વા તતો પટ્ઠાય અત્તાનં પરિક્ખિપન્તેન યત્તકં પરિચ્છેદં ઇચ્છતિ, તસ્સ પરિયોસાને અધોસોતેપિ નદીતીરે નિમિત્તં કિત્તેત્વા પરતીરે સમ્મુખટ્ઠાને નદીતીરે નિમિત્તં કિત્તેતબ્બં. તતો પટ્ઠાય યત્તકં પરિચ્છેદં ઇચ્છતિ, તસ્સ વસેન યાવ ઉપરિસોતે પઠમકિત્તિતનિમિત્તસ્સ સમ્મુખા નદીતીરે નિમિત્તં, તાવ કિત્તેત્વા પચ્ચાહરિત્વા પઠમકિત્તિતનિમિત્તેન સદ્ધિં ઘટેતબ્બં. અથ સબ્બનિમિત્તાનં અન્તો ઠિતે ભિક્ખૂ હત્થપાસગતે કત્વા કમ્મવાચાય સીમા સમ્મન્નિતબ્બા. નદિયં ઠિતા અનાગતાપિ કમ્મં ન કોપેન્તિ. સમ્મુતિપરિયોસાને ઠપેત્વા નદિં નિમિત્તાનં અન્તો પારતીરે ચ ઓરિમતીરે ચ એકસીમા હોતિ. નદી પન બદ્ધસીમાસઙ્ખ્યં ન ગચ્છતિ, વિસું નદિસીમા એવ હિ સા.

સચે અન્તોનદિયં દીપકો હોતિ, તં અન્તોસીમાય કાતુકામેન પુરિમનયેનેવ અત્તના ઠિતતીરે નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા દીપકસ્સ ઓરિમન્તે ચ પારિમન્તે ચ નિમિત્તં કિત્તેતબ્બં. અથ પરતીરે નદિયા ઓરિમતીરે નિમિત્તસ્સ સમ્મુખટ્ઠાને નિમિત્તં કિત્તેત્વા તતો પટ્ઠાય પુરિમનયેનેવ યાવ ઉપરિસોતે પઠમકિત્તિતનિમિત્તસ્સ સમ્મુખા નિમિત્તં, તાવ કિત્તેતબ્બં. અથ દીપકસ્સ પારિમન્તે ચ ઓરિમન્તે ચ નિમિત્તં કિત્તેત્વા પચ્ચાહરિત્વા પઠમકિત્તિતનિમિત્તેન સદ્ધિં ઘટેતબ્બં. અથ દ્વીસુ તીરેસુ દીપકે ચ ભિક્ખૂ સબ્બેવ હત્થપાસગતે કત્વા કમ્મવાચાય સીમા સમ્મન્નિતબ્બા. નદિયં ઠિતા અનાગચ્છન્તાપિ કમ્મં ન કોપેન્તિ. સમ્મુતિપરિયોસાને ઠપેત્વા નદિં નિમિત્તાનં અન્તો તીરદ્વયઞ્ચ દીપકો ચ એકસીમા હોતિ, નદી પન નદિસીમાયેવ.

સચે પન દીપકો વિહારસીમાપરિચ્છેદતો ઉદ્ધં વા અધો વા અધિકતરો હોતિ, અથ વિહારસીમાપરિચ્છેદનિમિત્તસ્સ ઉજુકમેવ સમ્મુખિભૂતે દીપકસ્સ સોરિમન્તે નિમિત્તં કિત્તેત્વા તતો પટ્ઠાય દીપકસિખરં પરિક્ખિપન્તોન પુન દીપકસ્સ સોરિમન્તે નિમિત્તસમ્મુખે પારિમન્તે નિમિત્તં કિત્તેતબ્બં. તતો પરં પુરિમનયેનેવ પારતીરે સમ્મુખનિમીત્તમાદિંકત્વા પારતીરનિમિત્તાનિ ચ દીપકસ્સ પારિમન્તસોરિમન્તનિમિત્તાનિ ચ કિત્તેત્વા પઠમકિત્તિતનિમિત્તેન સદ્ધિં ઘટના કાતબ્બા. એવં કિત્તેત્વા સમ્મતા સીમા પબ્બતસણ્ઠાના હોતિ.

સચે પન દીપકો વિહારસીમાપરિચ્છેદતો ઉદ્ધમ્પિ અધોપિ અધિકતરો હોતિ. પુરિમનયેનેવ દીપકસ્સ ઉભોપિ સીખરાનિ પરિક્ખિપિત્વા નિમિત્તાનિ કિત્તેન્તેન નિમિત્તઘટના કાતબ્બા. એવં કિત્તેત્વા સમ્મતા સીમા મુદિઙ્ગસણ્ઠાના હોતિ.

સચે દીપકો વિહારસીમાપરિચ્છેદસ્સ અન્તો ખુદ્દકો હોતિ, સબ્બપઠમનયેન દીપકે નિમિત્તાનિ કિત્તેતબ્બાનિ. એવં કિત્તેત્વા સમ્મતા સીમા પણવસણ્ઠાના હોતિ.

સીમાનુજાનનકથા નિટ્ઠિતા.

ઉપોસથાગારાદિકથા

૧૪૧. **અનુપરિવેણિયન્તિ** એકસીમમહાવિહારે તસ્મિં તસ્મિં પરિવેણે. **અસઙ્કેતેના**તિ સઙ્કેતં અકત્વા. **એકં સમૂહનિત્વા**તિ કમ્મવાચાય સમૂહનિત્વા.

૧૪૨. **યતો પાતિમોક્ખં સુણાતી**તિ યત્થ કત્થચિ ભિક્ખૂનં હત્થપાસે નિસિન્નો યસ્મા પાતિમોક્ખં સુણાતિ; કતોવસ્સ ઉપોસથોતિ અત્થો. ઇદઞ્ચ વત્થુવસેન વુત્તં, હત્થપાસે નિસિન્નસ્સ પન અસુણન્તસ્સાપિ કતોવ હોતિ ઉપોસથો. **નિમિત્તા કિત્તેતબ્બા**તિ ઉપોસથપમુખસ્સ ખુદ્દકાનિ વા મહન્તાનિ વા પાસાણઇટ્ઠકદારુખણ્ડદણ્ડકાદીનિ યાનિ કાનિચિ નિમિત્તાનિ અબ્ભોકાસે વા માળકાદીસુ વા યત્થ કત્થચિ સઞ્ઞં કત્વા કિત્તેતું વટ્ટતિ. અથ વા **નિમિત્તા કિત્તેતબ્બા**તિ નિમિત્તુપગા વા અનિમિત્તુપગા વા પરિચ્છેદજાનનત્થં કિત્તેતબ્બા.

થેરેહિ ભિક્ખૂહિ પઠમતરં સન્નિપતિતુન્તિ એત્થ સચે મહાથેરો પઠમતરં ન આગચ્છતિ, દુક્કટં. **સબ્બેહેવ એકજ્ઝં સન્નિપતિત્વા ઉપોસથો કાતબ્બો**તિ એત્થ સચે પોરાણકો આવાસો મજ્ઝે વિહારસ્સ હોતિ, પહોતિ ચેત્થ ભિક્ખૂનં નિસજ્જટ્ઠાનં, તત્થ સન્નિપતિત્વા ઉપોસથો કાતબ્બો. સચે પોરાણકો પરિદુબ્બલો ચેવ સમ્બાધો ચ અઞ્ઞો પચ્છા ઉટ્ઠિતાવાસો અસમ્બાધો, તત્થ ઉપોસથો કાતબ્બો.

યત્થ વા પન થેરો ભિક્ખુ વિહરતીતિ એત્થાપિ સચે થેરસ્સ વિહારો સબ્બેસં પહોતિ, ફાસુકો હોતિ, તત્થ ઉપોસથો કાતબ્બો. સચે પન સો પચ્ચન્તે વિસમપ્પદેસે હોતિ, થેરસ્સ વત્તબ્બં – ''ભન્તે, તુમ્હાકં વિહારો અફાસુકદેસો, નત્થિ એત્થ સબ્બેસં ઓકાસો , અસુકસ્મિં નામ આવાસે ઓકાસો અત્થિ, તત્થ ગન્તું વટ્ટતી''તિ. સચે થેરો નાગચ્છતિ, તસ્સ છન્દપારિસુદ્ધિં આનેત્વા સબ્બેસં પહોનકે ફાસુકટ્ઠાને ઉપોસથો કાતબ્બો.

અવિપ્પવાસસીમાનુજાનનકથા

૧૪૩. **અન્ધકવિન્દા**તિ રાજગહતો ગાવુતત્તયે અન્ધકવિન્દં નામ, તં ઉપનિસ્સાય થેરો વસતિ; તતો રાજગહં ઉપોસથં આગચ્છન્તો. રાજગહસ્મિં પરિક્ખિપિત્વા અટ્ઠારસ મહાવિહારા સબ્બે એકસીમા, ધમ્મસેનાપતિના નેસં સીમા બદ્ધા, તસ્મા વેળુવને સઙ્ઘસ્સ સામગ્ગીદાનત્થં આગચ્છન્તોતિ અત્થો. **નદિં તરન્તો**તિ સિપ્પિનિયં નામ નદિં અતિક્કમન્તો. **મનં વુળ્હો અહોસી**તિ ઈસકં અપ્પત્તવુળ્હભાવો અહોસિ. સા કિર નદી ગિજ્ઝકૂટતો ઓતરિત્વા ચણ્ડેન સોતેન વહતિ. તત્થ વેગેન આગચ્છન્તં ઉદકં અમનસિકરોન્તો થેરો મનં વુળ્હો અહોસિ, ન પન વુળ્હો, ઉદકબ્ભાહતાનિસ્સ ચીવરાનિ અલ્લાનિ જાતાનિ.

૧૪૪. **સમ્મતા સા સીમા સઙ્ઘેન તિચીવરેન અવિપ્પવાસા ઠપેત્વા ગામઞ્ચ ગામૂપચારઞ્ચા**તિ ઇમિસ્સા કમ્મવાચાય ઉપ્પન્નકાલતો પટ્ઠાય ભિક્ખૂનં પુરિમકમ્મવાચા ન વટ્ટતિ. અયમેવ હિ થાવરા હોતિ. ભિક્ખુનીનં પન અયં ન વટ્ટતિ, પુરિમાયેવ વટ્ટતિ. કસ્મા? ભિક્ખુનિસઙ્ઘો હિ અન્તોગામે વસતિ. યદિ એવં સિયા, સો એતાય કમ્મવાચાય તિચીવરપરિહારં ન લભેય્ય, અત્થિ ચસ્સ પરિહારો, તસ્મા પુરિમાયેવ વટ્ટતિ. ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સ હિ દ્વેપિ સીમાયો લબ્ભન્તિ. તત્થ ભિક્ખૂનં સીમં અજ્ઝોત્થરિત્વાપિ તસ્સા અન્તોપિ ભિક્ખુનીનં સીમં સમ્મન્નિતું વટ્ટતિ. ભિક્ખૂનમ્પિ ભિક્ખુનિસીમાય એસેવ નયો. ન હિ તે અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ કમ્મે ગણપૂરકા હોન્તિ, ન કમ્મવાચં વગ્ગં કરોન્તિ. એત્થ ચ નિગમનગરાનમ્પિ ગામેનેવ સઙ્ગહો વેદિતબ્બો.

ગામૂપચારોતિ પરિક્ખિત્તસ્સ પરિક્ખેપો, અપરિક્ખિત્તસ્સ પરિક્ખેપોકાસો. તેસુ અધિટ્ઠિતતેચીવરિકો ભિક્ખુ પરિહારં ન લભતિ. ઇતિ ભિક્ખૂનં અવિપ્પવાસસીમા ગામઞ્ચ ગામૂપચારઞ્ચ ન ઓત્થરતિ, સમાનસંવાસકસીમાવ

ઓત્થરતિ. સમાનસંવાસકસીમા ચેત્થ અત્તનો ધમ્મતાય ગચ્છતિ. અવિપ્પવાસસીમા પન યત્થ સમાનસંવાસકસીમા, તત્થેવ ગચ્છતિ. ન હિ તસ્સા વિસું નિમિત્તકિત્તનં અત્થિ, તત્થ સચે અવિપ્પવાસાય સમ્મુતિકાલે ગામો અત્થિ, તં સા ન ઓત્થરતિ. સચે પન સમ્મતાય સીમાય પચ્છા ગામો નિવિસતિ, સોપિ સીમાસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. યથા ચ પચ્છા નિવિટ્ઠો, એવં પઠમં નિવિટ્ઠસ્સ પચ્છા વડ્ઢિતપ્પદેસોપિ સીમાસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. સચેપિ સીમાસમ્મુતિકાલે ગેહાનિ કતાનિ, પવિસિસ્સામાતિ આલયોપિ અત્થિ, મનુસ્સા પન અપ્પવિટ્ઠા, પોરાણકગામં વા સગેહમેવ છડ્ડેત્વા અઞ્ઞત્થ ગતા, અગામોયેવ એસ, સીમા ઓત્થરતિ . સચે પન એકમ્પિ કુલં પવિટ્ઠં વા આગતં વા અત્થિ, ગામોયેવ સીમા ન ઓત્થરતિ.

એવઞ્ચ પન ભિક્ખવે તિચીવરેન અવિપ્પવાસો સમૂહન્તબ્બોતિ એત્થ સમૂહનન્તેન ભિક્ખુના વત્તં જાનિતબ્બં. તત્રિદં વત્તં – ખણ્ડસીમાય ઠત્વા અવિપ્પવાસસીમા ન સમૂહન્તબ્બા, તથા અવિપ્પવાસસીમાય ઠત્વા ખણ્ડસીમાપિ. ખણ્ડસીમાયં પન ઠિતેન ખણ્ડસીમાવ સમૂહનિતબ્બા, તથા ઇતરાય ઠિતેન ઇતરા. સીમં નામ દ્વીહિ કારણેહિ સમૂહનન્તિ પકતિયા ખુદ્દકં પુન આવાસવડ્ઢનત્થાય મહતિં વા કાતું; પકતિયા મહતિં પુન અઞ્ઞેસં વિહારોકાસદાનત્થાય ખુદ્દકં વા કાતું. તત્થ સચે ખણ્ડસીમઞ્ચ અવિપ્પવાસસીમઞ્ચ જાનન્તિ, સમૂહનિતુઞ્ચેવ બન્ધિતુઞ્ચ સક્ખિસ્સન્તિ. ખણ્ડસીમં પન જાનન્તા અવિપ્પવાસં અજાનન્તાપિ સમૂહનિતુઞ્ચેવ બન્ધિતુઞ્ચ સક્ખિસ્સન્તિ. ખણ્ડસીમં અજાનન્તા અવિપ્પવાસંયેવ જાનન્તા ચેતિયઙ્ગણબોધિયઙ્ગણઉપોસથાગારાદીસુ નિરાસઙ્કટ્ઠાનેસુ ઠત્વા અપ્પેવ નામ સમૂહનિતું સક્ખિસ્સન્તિ, પટિબન્ધિતું પન ન સક્ખિસ્સન્તેવ. સચે બન્ધેય્યું, સીમાસમ્ભેદં કત્વા વિહારં અવિહારં કરેય્યું, તસ્મા ન સમૂહનિતબ્બા. યે પન ઉભોપિ ન જાનન્તિ, તેનેવ સમૂહનિતું ન બન્ધિતું સક્ખિસ્સન્તિ. અયઞ્હિ સીમા નામ કમ્મવાચાય વા અસીમા હોતિ સાસનન્તરધાનેન વા, ન ચ સક્કા સીમં અજાનન્તેહિ કમ્મવાચા કાતું, તસ્મા ન સમૂહનિતબ્બા. સાધુકં પન ઞત્વાયેવ સમૂહનિતબ્બા ચ બન્ધિતબ્બા ચાતિ.

ગામસીમાદિકથા

૧૪૭. એવં બદ્ધસીમાવસેન સમાનસંવાસઞ્ચ એકૂપોસથભાવઞ્ચ દસ્સેત્વા ઇદાનિ અબદ્ધસીમેસુપિ ઓકાસેસુ તં દસ્સેન્તો ''**અસમ્મતાય, ભિક્ખવે, સીમાય અટ્ઠપિતાય**''તિઆદિમાહ. તત્થ **અટ્ઠપિતાયા**તિ અપરિચ્છિન્નાય. ગામગ્ગહણેન ચેત્થ નગરમ્પિ ગહિતમેવ હોતિ. તત્થ યત્તકે પદેસે તસ્સ ગામસ્સ ભોજકા બલિં લભન્તિ, સો પદેસો અપ્પો વા હોતુ મહન્તો વા, **ગામસીમા**ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. **નગરનિગમસીમાસુ**પિ એસેવ નયો. યમ્પિ એકસ્મિંયેવ ગામખેત્તે એકં પદેસં ''અયં વિસું ગામો હોતૂ''તિ પરિચ્છિન્દિત્વા રાજા કસ્સચિ દેતિ, સોપિ વિસુંગામસીમા હોતિયેવ. તસ્મા સા ચ ઇતરા ચ પકતિગામનગરનિગમસીમા બદ્ધસીમાસદિસાયેવ હોન્તિ, કેવલં પન તિચીવરવિપ્પવાસપરિહારં ન લભન્તિ.

એવં ગામન્તવાસીનં સીમાપરિચ્છેદં દસ્સેત્વા ઇદાનિ આરઞ્ઞકાનં સીમાપરિચ્છેદં દસ્સેન્તો ''**અગામકે ચે**''તિઆદિમાહ. તત્થ **અગામકે ચે**તિ ગામનિગમનગરસીમાહિ અપરિચ્છિન્ને અટવિપ્પદેસે. અથ વા **અગામકે ચે**તિ વિઞ્ઝાટવિસદિસે અરઞ્ઞે ભિક્ખુ વસતિ, અથસ્સ ઠિતોકાસતો સમન્તા સત્તબ્ભન્તરા સમાનસંવાસકસીમાતિ અત્થો. અયં સીમા તિચીવરવિપ્પવાસપરિહારમ્પિ લભતિ. તત્થ એકં અબ્ભન્તરં અટ્ઠવીસતિ હત્થપ્પમાણં હોતિ. મજ્ઝે ઠિતસ્સ સમન્તા સત્તબ્ભન્તરા વિનિબ્બેધેન ચુદ્દસ હોન્તિ. સચે દ્વે સઙ્ઘા વિસું વિનયકમ્માનિ કરોન્તિ, દ્વિન્નં

સત્તબ્ભન્તરાનં અન્તરે અઞ્ઞં એકં સત્તબ્ભન્તરં ઉપચારત્થાય ઠપેતબ્બં. સેસા સત્તબ્ભન્તરસીમકથા મહાવિભઙ્ગે ઉદોસિતસિક્ખાપદવણ્ણનાયં વુત્તનયેન ગહેતબ્બા.

સબ્બા ભિક્ખવે નદી અસીમાતિ યા કાચિ નદીલક્ખણપ્પત્તા નદી નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા ''એતં બદ્ધસીમં કરોમા''તિ કતાપિ અસીમાવ હોતિ, સા પન અત્તનો સભાવેનેવ બદ્ધસીમાસદિસા, સબ્બમેત્થ સઙ્ઘકમ્મં કાતું વટ્ટતિ. **સમુદ્દજાતસ્સરેસુ**પિ એસેવ નયો. એત્થ ચ જાતસ્સરો નામ યેન કેનચિ ખણિત્વા અકતો સયંજાતસોબ્ભો સમન્તતો આગતેન ઉદકેન પૂરિતો તિટ્ઠતિ.

એવં નદીસમુદ્દજાતસ્સરાનં બદ્ધસીમાભાવં પટિક્ખિપિત્વા પુન તત્થ અબદ્ધસીમાપઅચ્છેદં દસ્સેન્તો "**નદિયા વા ભિક્ખવે**"તિઆદિમાહ. તત્થ **યં મજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ સમન્તા ઉદકુક્ખેપા**તિ યં ઠાનં મજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ સમન્તતો ઉદકુક્ખેપેન પરિચ્છિન્નં. કથં પન ઉદકં ઉક્ખિપિતબ્બં? યથા અક્ખધુત્તા દારુગુળં ખિપન્તિ, એવં ઉદકં વા વાલિકં વા હત્થેન ગહેત્વા થામમજ્ઝિમેન પુરિસેન સબ્બથામેન ખિપિતબ્બં. યત્થ એવં ખિત્તં ઉદકં વા વાલિકા વા પતતિ, અયમેકો **ઉદકુક્ખેપો**. તસ્સ અન્તો હત્થપાસં વિજહિત્વા ઠિતો કમ્મં કોપેતિ. યાવ પરિસા વડ્ઢતિ, તાવ સીમાપિ વડ્ઢતિ. પરિસપરિયન્તતો ઉદકુક્ખેપોયેવ પમાણં. જાતસ્સરસમુદ્દેસુપિ એસેવ નયો.

એત્થ ચ સચે નદી નાતિદીઘા હોતિ, પભવતો પટ્ઠાય યાવ મુખદ્વારા સબ્બત્થ સઙ્ઘો નિસીદતિ, ઉદકુક્ખેપસીમાકમ્મં નત્થિ, સકલાપિ નદી એતેસંયેવ ભિક્ખૂનં પહોતિ. યં પન મહાસુમત્થેરેન વુત્તં ''યોજનં પવત્તમાનાયેવ નદી, તત્રાપિ ઉપરિ અડ્ઢયોજનં પહાય હેટ્ઠા અડ્ઢયોજને કમ્મં કાતું વટ્ટતી''તિ, તં મહાપદુમત્થેરેનેવ પટિક્ખિત્તં. ભગવતા હિ ''તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેત્વા યત્થ કત્થચિ ઉત્તરન્તિયા ભિક્ખુનિયા અન્તરવાસકો તેમિયતી''તિ ઇદં નદિયા પમાણં વુત્તં, ન યોજનં વા અડ્ઢયોજનં વા. તસ્મા યા ઇમસ્સ સુત્તસ્સ વસેન પુબ્બે વુત્તલક્ખણા નદી, તસ્સા પભવતો પટ્ઠાય સઙ્ઘકમ્મં કાતું વટ્ટતીતિ. સચે પનેત્થ બહૂ ભિક્ખૂ વિસું વિસું કમ્મં કરોન્તિ, સબ્બેહિ અત્તનો ચ અઞ્ઞેસઞ્ચ ઉદકુક્ખેપપરિચ્છેદસ્સ અન્તરા અઞ્ઞો ઉદકુક્ખેપો સીમન્તરિકત્થાય ઠપેતબ્બો. તતો અધિકં વટ્ટતિયેવ, ઊનકં પન ન વટ્ટતીતિ વુત્તં. જાતસ્સરસમુદ્દેસુપિ એસેવ નયો.

નદિયા પન કમ્મં કરિસ્સામાતિ ગતેહિ સચે નદી પરિપુણ્ણા હોતિ સમતિત્તિકા, ઉદકસાટિકં નિવાસેત્વાપિ અન્તોનદિયંયેવ કમ્મં કાતબ્બં. સચે ન સક્કોન્તિ, નાવાયપિ ઠત્વા કાતબ્બં. ગચ્છન્તિયા પન નાવાય કાતું ન વટ્ટતિ. કસ્મા? ઉદકુક્ખેપમત્તમેવ હિ સીમા, તં નાવા સીઘમેવ અતિક્કામેતિ. એવં સતિ અઞ્ઞિસ્સા સીમાય ઞત્તિ અઞ્ઞિસ્સા અનુસાવના હોતિ, તસ્મા નાવં અરિત્તેન વા ઠપેત્વા પાસાણે વા લમ્બિત્વા અન્તોનદિયં જાતરુક્ખે વા બન્ધિત્વા કમ્મં કાતબ્બં. અન્તોનદિયં બદ્ધઅટ્ટકેપિ અન્તોનદિયં જાતરુક્ખેપિ ઠિતેહિ કાતું વટ્ટતિ.

સચે પન રુક્ખસ્સ સાખા વા તતો નિક્ખન્તપારોહો વા બહિનદીતીરે વિહારસીમાય વા ગામસીમાય વા પતિટ્ઠિતો, સીમં વા સોધેત્વા સાખં વા છિન્દિત્વા કમ્મં કાતબ્બં. બહિનદીતીરે જાતરુક્ખસ્સ અન્તોનદિયં પવિટ્ઠસાખાય વા પારોહે વા નાવં બન્ધિત્વા કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ. કરોન્તેહિ સીમા વા સોધેતબ્બા, છિન્દિત્વા વાસ્સ બહિપતિટ્ઠિતભાવો નાસેતબ્બો. નદીતીરે પન ખાણુકં કોટ્ટેત્વા તત્થ બદ્ધનાવાય ન વટ્ટતિયેવ.

નદિયં સેતું કરોન્તિ, સચે અન્તોનદિયંયેવ સેતુ વા સેતુપાદા વા, સેતુમ્હિ ઠિતેહિ કમ્મં કાતું વટ્ટતિ. સચે પન સેતુ વા સેતુપાદા વા બહિતીરે પતિટ્ઠિતા, કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ, સીમં સોધેત્વા કાતબ્બં. અથ સેતુપાદા અન્તો, સેતુ પન ઉભિન્નમ્પિ તીરાનં ઉપરિઆકાસે ઠિતો, વટ્ટતિ. અન્તોનદિયં પાસાણો વા દીપકો વા હોતિ, તસ્સ યત્તકં

પદેસં પુબ્બે વુત્તપ્પકારે પકતિવસ્સકાલે વસ્સાનસ્સ ચતૂસુ માસેસુ ઉદકં ઓત્થરતિ, સો નદીસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. અતિવુટ્ઠિકાલે પન ઓઘેન ઓત્થટોકાસો ન ગહેતબ્બો, સો હિ ગામસીમાસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ.

નદિતો માતિકં નીહરન્તા નદિયં આવરણં કરોન્તિ, તઞ્ચે ઓત્થરિત્વા વા વિનિબ્બિજ્ઝિત્વા વા ઉદકં ગચ્છતિ, સબ્બત્થ પવત્તનટ્ઠાને કમ્મં કાતું વટ્ટતિ. સચે પન આવરણેન વા કોટ્ટકબન્ધનેન વા સોતં પચ્છિજ્જતિ, ઉદકં નપ્પવત્તતિ, અપ્પવત્તનટ્ઠાને કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ. આવરણમત્થકેપિ કાતું ન વટ્ટતિ. સચે કોચિ આવરણપ્પદેસો પુબ્બે વુત્તપાસાણદીપકપ્પદેસો વિય ઉદકેન અજ્ઝોત્થરિયતિ, તત્થ વટ્ટતિ. સો હિ નદીસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. નદિં વિનાસેત્વા તળાકં કરોન્તિ, હેટ્ઠા પાળિ બદ્ધા, ઉદકં આગન્ત્વા તળાકં પૂરેત્વા તિટ્ઠતિ, એત્થ કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ. ઉપરિ પવત્તનટ્ઠાને હેટ્ઠા ચ છડ્ડિતમોદકં નદિં ઓત્થરિત્વા સન્દનટ્ઠાનતો પટ્ઠાય વટ્ટતિ. દેવે અવસ્સન્તે હેમન્તગિમ્હેસુ વા સુક્ખનદિયાપિ વટ્ટતિ. નદિતો નીહટમાતિકાય ન વટ્ટતિ. સચે સા કાલન્તરેન ભિજ્જિત્વા નદી હોતિ, વટ્ટતિ. કાચિ નદી કાલન્તરેન ઉપ્પતિત્વા ગામનિગમસીમં ઓત્થરિત્વા પવત્તતિ, નદીયેવ હોતિ, કમ્મં કાતું વટ્ટતિ. સચે પન વિહારસીમં ઓત્થરતિ, વિહારસીમાત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

સમુદ્દેપિ કમ્મં કરોન્તેહિ યં પદેસં ઉદ્ધં વડ્ઢનઉદકં વા પકતિવીચિ વા વેગેન આગન્ત્વા ઓત્થરતિ, તત્થ કાતું ન વટ્ટતિ. યસ્મિં પન પદેસે પકતિવીચિયો ઓત્થરિત્વા સણ્ઠહન્તિ, સો ઉદકન્તતો પટ્ઠાય અન્તોસમુદ્દો નામ, તત્થ ઠિતેહિ કમ્મં કાતબ્બં. સચે ઊમિવેગો બાધતિ, નાવાય વા અટ્ટકે વા ઠત્વા કાતબ્બં. તેસુ વિનિચ્છયો નદિયં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો. સમુદ્દે પિટ્ઠિપાસાણો હોતિ, તં કદાચિ ઊમિયો આગન્ત્વા ઓત્થરન્તિ , કદાચિ ન ઓત્થરન્તિ, તત્થ કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ, સો હિ ગામસીમાસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. સચે પન વીચીસુ આગતાસુપિ અનાગતાસુપિ પકતિઉદકેનેવ ઓત્થરિયતિ, વટ્ટતિ. દીપકો વા પબ્બતો વા હોતિ, સો ચે દૂરે હોતિ મચ્છબન્ધાનં અગમનપથે, અરઞ્ઞસીમાસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. તેસં ગમનપરિયન્તસ્સ ઓરતો પન ગામસીમાસઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. તત્થ ગામસીમં અસોધેત્વા કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ. સમુદ્દો ગામસીમં વા નિગમસીમં વા ઓત્થરિત્વા તિટ્ઠતિ, સમુદ્દોવ હોતિ, તત્થ કમ્મં કાતું વટ્ટતિ. સચે પન વિહારસીમં ઓત્થરતિ, વિહારસીમાત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

જાતસ્સરે કમ્મં કરોન્તેહિપિ યત્થ પુબ્બે વુત્તપ્પકારે વસ્સકાલે વસ્સે પચ્છિન્નમત્તે પિવિતું વા હત્થપાદે વા ધોવિતું ઉદકં ન હોતિ, સુક્ખતિ, અયં ન જાતસ્સરો, ગામખેત્તસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ, તત્થ કમ્મં ન કાતબ્બં. યત્થ પન વુત્તપ્પકારે વસ્સકાલે ઉદકં સન્તિટ્ઠતિ, અયમેવ જાતસ્સરો. તસ્સ યત્તકે પદેસે વસ્સાનં ચાતુમાસે ઉદકં તિટ્ઠતિ, તત્થ કમ્મં કાતું વટ્ટતિ. સચે ગમ્ભીરં ઉદકં, અટ્ટકં બન્ધિત્વા તત્થ ઠિતેહિપિ જાતસ્સરસ્સ અન્તો જાતરુક્ખમ્હિ બદ્ધઅટ્ટકેપિ કાતું વટ્ટતિ. પિટ્ઠિપાસાણદીપકેસુ પનેત્થ નદિયં વુત્તસદિસોવ વિનિચ્છયો. સમવસ્સદેવકાલે પહોનકજાતસ્સરો પન સચેપિ દુબ્બુટ્ઠિકાલે વા ગિમ્હહેમન્તેસુ વા સુક્ખતિ, નિરુદકો હોતિ, તત્થ સઙ્ઘકમ્મં કાતું વટ્ટતિ. યં અન્ધકટ્ઠકથાયં વુત્તં ‘‘સબ્બો જાતસ્સરો સુક્ખો અનોદકો , ગામખેત્તંયેવ ભજતી’’તિ, તં ન ગહેતબ્બં. સચે પનેત્થ ઉદકત્થાય આવાટં વા પોક્ખરણીઆદીનિ વા ખણન્તિ, તં ઠાનં અજાતસ્સરો હોતિ, ગામસીમાસઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. લાબુતિપુસકાદિવપ્પે કતેપિ એસેવ નયો.

સચે પન તં પૂરેત્વા થલં વા કરોન્તિ, એકસ્મિં દિસાભાગે પાળિં બન્ધિત્વા સબ્બમેવ તં મહાતળાકં વા કરોન્તિ, સબ્બોપિ અજાતસ્સરો હોતિ, ગામસીમાસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. લોણીપિ જાતસ્સરસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. વસ્સિકે ચત્તારો માસે ઉદકટ્ઠાનોકાસે કમ્મં કાતું વટ્ટતીતિ.

૧૪૮. **સીમાય સીમં સમ્ભિન્દન્તી**તિ અત્તનો સીમાય પરેસં બદ્ધસીમં સમ્ભિન્દન્તિ. સચે હિ પોરાણકસ્સ વિહારસ્સ પુરત્થિમાય દિસાય અમ્બો ચેવ જમ્બૂ ચાતિ દ્વે રુક્ખા અઞ્ઞમઞ્ઞં સંસટ્ઠવિટપા હોન્તિ, તેસુ અમ્બસ્સ પચ્છિમદિસાભાગે જમ્બૂ. વિહારસીમા ચ જમ્બું અન્તો કત્વા અમ્બં કિત્તેત્વા બદ્ધા હોતિ, અથ પચ્છા તસ્સ વિહારસ્સ પુરત્થિમાય દિસાય વિહારં કત્વા સીમં બન્ધન્તા તં અમ્બં અન્તો કત્વા જમ્બું કિત્તેત્વા બન્ધન્તિ, સીમાય સીમા સમ્ભિન્ના હોતિ. એવં છબ્બગ્ગિયા અકંસુ, તેનાહ – ''સીમાય સીમં સમ્ભિન્દન્તી''તિ.

સીમાય સીમં અજ્ઝોત્થરન્તીતિ અત્તનો સીમાય પરેસં બદ્ધસીમં અજ્ઝોત્થરન્તિ;

પરેસં બદ્ધસીમં સકલં વા તસ્સા પદેસં વા અન્તો કત્વા અત્તનો સીમં બન્ધન્તિ. **સીમન્તરિકં ઠપેત્વા સીમં સમ્મન્નિતુ**ન્તિ એત્થ સચે પઠમતરં કતસ્સ વિહારસ્સ સીમા અસમ્મતા હોતિ, સીમાય ઉપચારો ઠપેતબ્બો. સચે સમ્મતા હોતિ, પચ્છિમકોટિયા હત્થમત્તા સીમન્તરિકા ઠપેતબ્બા. કુરુન્દિયં વિદત્થિમત્તમ્પિ, મહાપચ્ચરિયં ચતુરઙ્ગુલમત્તમ્પિ વટ્ટતીતિ વુત્તં. એકરુક્ખોપિ ચ દ્વિન્નં સીમાનં નિમિત્તં હોતિ, સો પન વડ્ઢન્તો સીમાસઙ્કરં કરોતિ, તસ્મા ન કાતબ્બો.

ઉપોસથભેદાદિકથા

૧૪૯. **ચાતુદ્દસિકો ચ પન્નરસિકો ચા**તિ એત્થ ચાતુદ્દસિકસ્સ પુબ્બકિચ્ચે ''અજ્જુપોસથો ચાતુદ્દસો''તિ વત્તબ્બં.

અધમ્મેન વગ્ગાન્તિઆદીસુ સચે એકસ્મિં વિહારે ચતૂસુ ભિક્ખૂસુ વસન્તેસુ એકસ્સ છન્દપારિસુદ્ધિં આહરિત્વા તયો પારિસુદ્ધિઉપોસથં કરોન્તિ, તીસુ વા વસન્તેસુ એકસ્સ છન્દપારિસુદ્ધિં આહરિત્વા દ્વે પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ, **અધમ્મેન વગ્ગં** ઉપોસથકમ્મં હોતિ. સચે પન ચત્તારોપિ સન્નિપતિત્વા પારિસુદ્ધિઉપોસથં કરોન્તિ, તયો વા દ્વે વા પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ, **અધમ્મેન સમગ્ગં** નામ હોતિ. સચે ચતૂસુ જનેસુ એકસ્સ પારિસુદ્ધિં આહરિત્વા તયો પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ, તીસુ વા જનેસુ એકસ્સ પારિસુદ્ધિં આહરિત્વા દ્વે પારિસુદ્ધિઉપોસથં કરોન્તિ, **ધમ્મેન વગ્ગં** નામ હોતિ. સચે પન ચત્તારો એકત્થ વસન્તા સબ્બેવ સન્નિપતિત્વા પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ, તયો પારિસુદ્ધિઉપોસથં કરોન્તિ, દ્વે અઞ્ઞમઞ્ઞં પારિસુદ્ધિઉપોસથં કરોન્તિ, **ધમ્મેન સમગ્ગં** નામ હોતીતિ.

પાતિમોક્ખુદ્દેસકથા

૧૫૦. **નિદાનં ઉદ્દિસિત્વા અવસેસં સુતેન સાવેતબ્બ**ન્તિ ''સુણાતુ મે ભન્તે સઙ્ઘો…પે॰… આવિકતા હિસ્સ ફાસુ હોતી''તિ ઇમં નિદાનં ઉદ્દિસિત્વા ''ઉદ્દિટ્ઠં ખો આયસ્મન્તો નિદાનં, તત્થાયસ્મન્તે પુચ્છામિ – કચ્ચિત્થ પરિસુદ્ધા, દુતિયમ્પિ પુચ્છામિ…પે॰… એવમેતં ધારયામીતિ. સુતા ખો પનાયસ્મન્તેહિ ચત્તારો પારાજિકા ધમ્મા…પે॰… અવિવદમાનેહિ સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ એવં અવસેસં સુતેન સાવેતબ્બં. એતેન નયેન સેસાપિ ચત્તારો પાતિમોક્ખુદ્દેસા વેદિતબ્બા.

સવરભયન્તિ અટવિમનુસ્સભયં. **રાજન્તરાયો**તિઆદીસુ સચે ભિક્ખૂસુ ''ઉપોસથં કરિસ્સામા''તિ નિસિન્નેસુ રાજા આગચ્છતિ, અયં રાજન્તરાયો. ચોરા આગચ્છન્તિ, અયં ચોરન્તરાયો. દવદાહો વા આગચ્છતિ, આવાસે વા અગ્ગિ ઉટ્ઠહતિ, અયં અગ્ગન્તરાયો. મેઘો વા ઉટ્ઠેતિ, ઓઘો વા આગચ્છતિ, અયં ઉદકન્તરાયો. બહૂ મનુસ્સા આગચ્છન્તિ, અયં મનુસ્સન્તરાયો. ભિક્ખું યક્ખો ગણ્હાતિ, અયં અમનુસ્સન્તરાયો. બ્યગ્ઘાદયો ચણ્ડમિગા

આગચ્છન્તિ, અયં વાળન્તરાયો. ભિક્ખું સપ્પાદયો ડંસન્તિ, અયં સરીસપન્તરાયો. ભિક્ખુ ગિલાનો વા હોતિ, કાલં વા કરોતિ, વેરિનો વા તં મારેતુકામા ગણ્હન્તિ, અયં જીવિતન્તરાયો. મનુસ્સા એકં વા બહૂ વા ભિક્ખૂ બ્રહ્મચરિયા ચાવેતુકામા ગણ્હન્તિ, અયં બ્રહ્મચરિયન્તરાયો. એવરૂપેસુ અન્તરાયેસુ સંખિત્તેન પાતિમોક્ખો ઉદ્દિસિતબ્બો , પઠમો વા ઉદ્દેસો ઉદ્દિસિતબ્બો, આદિમ્હિ દ્વે તયો ચત્તારો વા. એત્થ ચ દુતિયાદીસુ ઉદ્દેસેસુ યસ્મિં અપરિયોસિતે અન્તરાયો હોતિ, સોપિ સુતેનેવ સાવેતબ્બો.

અનજ્ઝિટ્ઠાતિ અનાણત્તા અયાચિતા વા. અજ્ઝેસના ચેત્થ સઙ્ઘેન સમ્મતધમ્મજ્ઝેસકાયત્તા વા સઙ્ઘત્થેરાયત્તા વા, તસ્મિં ધમ્મજ્ઝેસકે અસતિ સઙ્ઘત્થેરં આપુચ્છિત્વા વા તેન યાચિતો વા ભાસિતું લભતિ. સઙ્ઘત્થેરેનાપિ સચે વિહારે બહૂ ધમ્મકથિકા હોન્તિ, વારપટિપાટિયા વત્તબ્બા – ''ત્વં ધમ્મં ભણ, ધમ્મં કથેહિ, ધમ્મદાનં દેહી''તિ વા વુત્તેન તીહિપિ વિધીહિ ધમ્મો ભાસિતબ્બો. ''ઓસારેહી''તિ વુત્તો પન ઓસારેતુમેવ લભતિ, ''કથેહી''તિ વુત્તો કથેતુમેવ, ''સરભઞ્ઞં ભણાહી''તિ વુત્તો સરભઞ્ઞમેવ. સઙ્ઘત્થેરોપિ ચ ઉચ્ચતરે આસને નિસિન્નો યાચિતું ન લભતિ. સચે ઉપજ્ઝાયો ચેવ સદ્ધિવિહારિકો ચ હોન્તિ, ઉપજ્ઝાયો ચ નં ઉચ્ચાસને નિસિન્નો ''ભણાહી''તિ વદતિ, સજ્ઝાયં અધિટ્ઠહિત્વા ભણિતબ્બં. સચે પનેત્થ દહરા ભિક્ખૂ હોન્તિ, તેસં ''ભણામી''તિ ભણિતબ્બં.

સચે વિહારે સઙ્ઘત્થેરો અત્તનોયેવ નિસ્સિતકે ભણાપેતિ, અઞ્ઞે મધુરભાણકેપિ નાજ્ઝેસતિ, સો અઞ્ઞેહિ વત્તબ્બો – ''ભન્તે અસુકં નામ ભણાપેમા''તિ. સચે ''ભણાપેથા''તિ વા વદતિ, તુણ્હી વા હોતિ, ભણાપેતું વટ્ટતિ. સચે પન પટિબાહતિ, ન ભણાપેતબ્બં. યદિ અનાગતેયેવ સઙ્ઘત્થેરે ધમ્મસવનં આરદ્ધં, પુન આગતે ઠપેત્વા આપુચ્છનકિચ્ચં નત્થિ. ઓસારેત્વા પન કથેન્તેન આપુચ્છિત્વા વા અટ્ઠપેત્વાયેવ વા કથેતબ્બં, કથેન્તસ્સ પુન આગતેપિ એસેવ નયો.

ઉપનિસિન્નકથાયપિ સઙ્ઘત્થેરોવ સામી, તસ્મા તેન સયં વા કથેતબ્બં, અઞ્ઞો વા ભિક્ખુ ''કથેહી''તિ વત્તબ્બો, નો ચ ખો ઉચ્ચતરે આસને નિસિન્નેન. મનુસ્સાનં પન ''ભણાહી''તિ વત્તું વટ્ટતિ. મનુસ્સા અત્તનો જાનનકભિક્ખું આપુચ્છન્તિ, તેન થેરં આપુચ્છિત્વા કથેતબ્બં. સચે સઙ્ઘત્થેરો ''ભન્તે ઇમે પઞ્હં પુચ્છન્તી''તિ પુટ્ઠો ''કથેહી''તિ વા ભણતિ, તુણ્હી વા હોતિ, કથેતું વટ્ટતિ. અન્તરઘરે અનુમોદનાદીસુપિ એસેવ નયો. સચે સઙ્ઘત્થેરો વિહારે વા અન્તરઘરે વા ''મં અનાપુચ્છિત્વાપિ કથેય્યાસી''તિ અનુજાનાતિ, લદ્ધકપ્પિયં હોતિ, સબ્બત્થ વત્તું વટ્ટતિ.

સજ્ઝાયં કરોન્તેનાપિ થેરો આપુચ્છિતબ્બોયેવ. એકં આપુચ્છિત્વા સજ્ઝાયન્તસ્સ અપરો આગચ્છતિ, પુન આપુચ્છનકિચ્ચં નત્થિ. સચે વિસ્સમિસ્સામીતિ ઠપિતસ્સ આગચ્છતિ, પુન આરભન્તેનાપિ આપુચ્છિતબ્બં. સઙ્ઘત્થેરે અનાગતેયેવ આરદ્ધં સજ્ઝાયન્તસ્સાપિ એસેવ નયો. એકેન સઙ્ઘત્થેરેન ''મં અનાપુચ્છાપિ યથાસુખં સજ્ઝાયાહી''તિ અનુઞ્ઞાતે યથાસુખં સજ્ઝાયિતું વટ્ટતિ. અઞ્ઞસ્મિં પન આગતે તં આપુચ્છિત્વાવ સજ્ઝાયિતબ્બં.

૧૫૧. અત્તના વા અત્તાનં સમ્મન્નિતબ્બંતિ અત્તના વા અત્તા સમ્મન્નિતબ્બો; પુચ્છન્તેન પન પરિસં ઓલોકેત્વા સચે અત્તનો ઉપદ્દવો નત્થિ, વિનયો પુચ્છિતબ્બો.

૧૫૩. કતેપિ ઓકાસે પુગ્ગલં તુલયિત્વાતિ ''અત્થિ નુ ખો મે ઇતો ઉપદ્દવો, નત્થી''તિ એવં ઉપપરિક્ખિત્વા. **પુરમ્હાક**ન્તિ પઠમં અમ્હાકં. **પટિકચ્ચેવા**તિ પઠમતરમેવ. **પુગ્ગલં તુલયિત્વા ઓકાસં કાતુ**ન્તિ ''ભૂતમેવ નુ ખો આપત્તિં વદતિ, અભૂત''ન્તિ એવં ઉપપરિક્ખિત્વા ઓકાસં કાતું અનુજાનામીતિ અત્થો.

અધમ્મકમ્મપટિક્કોસનાદિકથા

૧૫૪. અધમ્મકમ્મં વુત્તનયમેવ. **પટિક્કોસિતુન્તિ** વારેતું. **દિટ્ઠિમ્પિ આવિકાતુન્તિ** ''અધમ્મકમ્મં ઇદં ન મે ખમતી''તિ એવં અઞ્ઞસ્સ સન્તિકે અત્તનો દિટ્ઠિં પકાસેતું. **ચતૂહિ પઞ્ચહી**તિઆદિ તેસં અનુપદ્દવત્થાય વુત્તં. **સઞ્ચિચ્ચ ન સાવેન્તી**તિ યથા ન સુણન્તિ એવં ભણિસ્સામાતિ સઞ્ચિચ્ચ સણિકં ઉદ્દિસન્તિ.

૧૫૫. થેરાધિકન્તિ થેરાધીનં; થેરાયત્તં ભવિતુન્તિ અત્થો. ''થેરાધેય્ય''ન્તિપિ પાઠો, તસ્મા થેરેન સયં વા ઉદ્દિસિતબ્બં, અઞ્ઞો વા અજ્ઝેસિતબ્બો. અજ્ઝેસનવિધાનઞ્ચેત્થ ધમ્મજ્ઝેસને વુત્તનયમેવ. **સો ન જાનાતિ ઉપોસથં વા**તિઆદીસુ ચાતુદ્દસિકપન્નરસિકભેદેન દુવિધં, સઙ્ઘઉપોસથાદિભેદેન નવવિધઞ્ચ ઉપોસથં ન જાનાતિ, ચતુબ્બિધં ઉપોસથકમ્મં ન જાનાતિ, દુવિધં પાતિમોક્ખં ન જાનાતિ, નવવિધં પાતિમોક્ખુદ્દેસં ન જાનાતિ. **યો તત્થ ભિક્ખુ બ્યત્તો પટિબલો**તિ એત્થ કિઞ્ચાપિ દહરસ્સાપિ બ્યત્તસ્સ પાતિમોક્ખો અનુઞ્ઞાતો. અથ ખો એત્થ અયમધિપ્પાયો. સચે થેરસ્સ પઞ્ચ વા ચત્તારો વા તયો વા પાતિમોક્ખુદ્દેસા નાગચ્છન્તિ; દ્વે પન અખણ્ડા સુવિસદા વાચુગ્ગતા હોન્તિ, થેરાયત્તોવ પાતિમોક્ખા. સચે પન એત્તકમ્પિ વિસદં કાતું ન સક્કોતિ, બ્યત્તસ્સ ભિક્ખુનો આયત્તો હોતિ.

સામન્તા આવાસાતિ સામન્તં આવાસં. **સજ્જુકન્તિ** તદહેવ આગમનત્થાય. **નવં ભિક્ખું આણાપેતુન્તિ** એત્થ યો સક્કોતિ ઉગ્ગહેતું, એવરૂપો આણાપેતબ્બો, ન બાલો.

પક્ખગણનાદિઉગ્ગહણાનુજાનનકથા

૧૫૬. કતિમી ભન્તેતિ એત્થ કતીનં પૂરણીતિ કતિમી. **કાલવતો**તિ કાલસ્સેવ; પગેવાતિ અત્થો.

૧૫૮. યં કાલં સરતીતિ એત્થ સાયમ્પિ ''અજ્જુપોસથો સમન્નાહરથા''તિ આરોચેતું વટ્ટતિ.

૧૫૯. થેરેન ભિક્ખુના નવં ભિક્ખું આણાપેતુન્તિ એત્થાપિ કિઞ્ચિ કમ્મં કરોન્તો વા સદાકાલમેવ એકો વા ભારનિત્થરણકો વા સરભાણકધમ્મકથિકાદીસુ અઞ્ઞતરો વા ન ઉપોસથાગારસમ્મજ્જનત્થં આણાપેતબ્બો, અવસેસા પન વારેન આણાપેતબ્બા. સચે આણત્તો સમ્મુઞ્જનિં તાવકાલિકમ્પિ ન લભતિ, સાખાભઙ્ગં કપ્પિયં કારેત્વા સમ્મજ્જિતબ્બં, તમ્પિ અલભન્તસ્સ લદ્ધકપ્પિયં હોતિ.

૧૬૦. આસનપઞ્ઞાપનાણત્તિયમ્પિ વુત્તનયેનેવ આણાપેતબ્બો. આણત્તેન ચ સચે ઉપોસથાગારે આસનાનિ નત્થિ, સઙ્ઘિકાવાસતોપિ આહરિત્વા પઞ્ઞપેત્વા પુન આહરિતબ્બાનિ. આસનેસુ અસતિ કટસારકેપિ તટ્ટિકાયોપિ પઞ્ઞપેતું વટ્ટતિ, તટ્ટિકાસુપિ અસતિ સાખાભઙ્ગાનિ કપ્પિયં કારેત્વા પઞ્ઞપેતબ્બાનિ, કપ્પિયકારકં અલભન્તસ્સ લદ્ધકપ્પિયં હોતિ.

૧૬૧. પદીપકરણેપિ વુત્તનયેનેવ આણાપેતબ્બો. આણાપેન્તેન ચ ''અમુકસ્મિં નામ ઓકાસે તેલં વા વટ્ટિ વા કપલ્લિકા વા અત્થિ, તં ગહેત્વા કરોહી''તિ વત્તબ્બો. સચે તેલાદીનિ નત્થિ, પરિયેસિતબ્બાનિ, પરિયેસિત્વા અલભન્તસ્સ લદ્ધકપ્પિયં હોતિ. અપિચ કપાલે અગ્ગિપિ જાલેતબ્બો.

દિસંગમિકાદિવત્થુકથા

૧૬૩. સઙ્ગહેતબ્બોતિ ''સાધુ ભન્તે આગતાત્થ, ઇધ ભિક્ખા સુલભા સૂપબ્યઞ્જનં અત્થિ, વસથ અનુક્કણ્ઠમાના''તિ એવં પિયવચનેન સઙ્ગહેતબ્બો. પુનપ્પુનં તથાકરણવસેન **અનુગ્ગહેતબ્બો**. ''આમ વસિસ્સામી''તિ પટિવચનદાપનેન **ઉપલાપેતબ્બો**. અથ વા ચતૂહિ પચ્ચયેહિ સઙ્ગહેતબ્બો ચેવ અનુગ્ગહેતબ્બો ચ. પિયવચનેન ઉપલાપેતબ્બો, કણ્ણસુખં આલપિતબ્બોતિ અત્થો. ચુણ્ણાદીહિ **ઉપટ્ઠાપેતબ્બો. આપત્તિ દુક્કટસ્સા**તિ સચે સકલોપિ સઙ્ઘો ન કરોતિ, સબ્બેસં દુક્કટં. ઇધ નેવ થેરા ન દહરા મુચ્ચન્તિ, સબ્બેહિ વારેન ઉપટ્ઠાપેતબ્બો. અત્તનો વારે અનુપટ્ઠહન્તસ્સ આપત્તિ. તેન પન મહાથેરાનં પરિવેણસમ્મજ્જનદન્તકટ્ઠદાનાદીનિ ન સાદિતબ્બાનિ. એવમ્પિ સતિ મહાથેરેહિ સાયંપાતં ઉપટ્ઠાનં આગન્તબ્બં. તેન પન તેસં આગમનં ઞત્વા પઠમતરં મહાથેરાનં ઉપટ્ઠાનં ગન્તબ્બં. સચસ્સ સદ્ધિંચરા ભિક્ખુઉપટ્ઠાકા અત્થિ, ''મય્હં ઉપટ્ઠાકા અત્થિ, તુમ્હે અપ્પોસ્સુક્કા વિહરથા''તિ વત્તબ્બં. અથાપિસ્સ સદ્ધિંચરા નત્થિ, તસ્મિંયેવ પન વિહારે એકો વા દ્વે વા વત્તસમ્પન્ના વદન્તિ ''મયં થેરસ્સ કત્તબ્બં કરિસ્સામ, અવસેસા ફાસુ વિહરન્તૂ''તિ સબ્બેસં અનાપત્તિ.

સો આવાસો ગન્તબ્બોતિ ઉપોસથકરણત્થાય અન્વદ્ધમાસં ગન્તબ્બો. સો ચ ખો ઉતુવસ્સેયેવ, વસ્સાને પન યં કત્તબ્બં, તં દસ્સેતું ''**વસ્સં વસન્તિ બાલા અબ્યત્તા**''તિઆદિમાહ. તત્થ **ન ભિક્ખવે તેહિ ભિક્ખૂહિ તસ્મિં આવાસે વસ્સં વસિતબ્બ**ન્તિ પુરિમિકાય પાતિમોક્ખુદ્દેસકેન વિના ન વસ્સં ઉપગન્તબ્બં. સચે સો વસ્સૂપગતાનં પક્કમતિ વા, વિબ્ભમતિ વા, કાલં વા કરોતિ, અઞ્ઞસ્મિં સતિયેવ પચ્છિમિકાય વસિતું વટ્ટતિ, અસતિ અઞ્ઞત્થ ગન્તબ્બં, અગચ્છન્તાનં દુક્કટં. સચે પન પચ્છિમિકાય પક્કમતિ વા વિબ્ભમતિ વા કાલં વા કરોતિ, માસદ્વયં વસિતબ્બં.

પારિસુદ્ધિદાનકથા

૧૬૪. કાયેન વિઞ્ઞાપેતીતિ પારિસુદ્ધિદાનં યેન કેનચિ અઙ્ગપચ્ચઙ્ગેન વિઞ્ઞાપેતિ જાનાપેતિ; વાચં પન નિચ્છારેતું સક્કોન્તો વાચાય વિઞ્ઞાપેતિ; ઉભયથા સક્કોન્તો કાયવાચાહિ. **સઙ્ઘેન તત્થ ગન્ત્વા ઉપોસથો કાતબ્બો**તિ સચે બહૂ તાદિસા ગિલાના હોન્તિ, સઙ્ઘેન પટિપાટિયા ઠત્વા સબ્બે હત્થપાસે કાતબ્બા. સચે દૂરે દૂરે હોન્તિ, સઙ્ઘો નપ્પહોતિ, તં દિવસં ઉપોસથો ન કાતબ્બો, નત્વેવ વગ્ગેન સઙ્ઘેન ઉપોસથો કાતબ્બો.

તત્થેવ પક્કમતીતિ સઙ્ઘમજ્ઝં અનાગન્ત્વા તતોવ કત્થચિ ગચ્છતિ. **સામણેરો પટિજાનાતી**તિ ''સામણેરો અહ''ન્તિ એવં પટિજાનાતિ; ભૂતંયેવ વા સામણેરભાવં આરોચેતિ, પચ્છા વા સામણેરભૂમિયં તિટ્ઠતીતિ અત્થો. એસ નયો સબ્બત્થ.

સઙ્ઘપ્પત્તો પક્કમતીતિ સબ્બન્તિમેન પરિચ્છેદેન ઉપોસથત્થાય સન્નિપતિતાનં ચતુન્નં ભિક્ખૂનં હત્થપાસં પત્વા પક્કમતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. એત્થ ચ એકેન બહૂનમ્પિ આહટા પારિસુદ્ધિ આહટાવ હોતિ. સચે પન સો અન્તરામગ્ગે અઞ્ઞં ભિક્ખું દિસ્વા યેસં અનેન પારિસુદ્ધિ ગહિતા, તેસઞ્ચ અત્તનો ચ પારિસુદ્ધિં દેતિ, તસ્સેવ પારિસુદ્ધિ આગચ્છતિ, ઇતરા પન બિલાળસઙ્ખલિકપારિસુદ્ધિ નામ હોતિ. સા ન આગચ્છતિ.

સુત્તો ન આરોચેતીતિ આગન્ત્વા સુપતિ, ''અસુકેન પારિસુદ્ધિ દિન્ના''તિ ન આરોચેતિ. **પારિસુદ્ધિહારકસ્સ અનાપત્તી**તિ એત્થ સચે સઞ્ચિચ્ચ નારોચેતિ, દુક્કટં આપજ્જતિ, પારિસુદ્ધિ પન આહટાવ હોતિ. અસઞ્ચિચ્ચ અનારોચિતત્તા પનસ્સ અનાપત્તિ, ઉભિન્નમ્પિ ચ ઉપોસથો કતોયેવ હોતિ.

છન્દદાનકથા

૧૬૫. છન્દદાનેપિ પારિસુદ્ધિદાને વુત્તસદિસોયેવ વિનિચ્છયો. **પારિસુદ્ધિં દેન્તેન છન્દમ્પિ દાતુન્તિ** એત્થ સચે પારિસુદ્ધિમેવ દેતિ ન છન્દં, ઉપોસથો કતો હોતિ. યં પન સઙ્ઘો અઞ્ઞં કમ્મં કરોતિ, તં અકતં હોતિ. છન્દમેવ દેતિ ન પારિસુદ્ધિં, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ઉપોસથોપિ કમ્મમ્પિ કતમેવ હોતિ, છન્દદાયકસ્સ પન ઉપોસથો અકતો હોતિ. સચેપિ કોચિ ભિક્ખુ નદિયા વા સીમાય વા ઉપોસથં અધિટ્ઠહિત્વા આગચ્છતિ, ''કતો મયા ઉપોસથો''તિ અચ્છિતું ન લભતિ, સામગ્ગી વા છન્દો વા દાતબ્બો.

૧૬૭. સરતિપિ ઉપોસથં નપિ સરતીતિ એકદા સરતિ, એકદા ન સરતિ. **અત્થિ નેવ સરતી**તિ યો એકન્તં નેવ સરતિ, તસ્સ સમ્મુતિદાનકિચ્ચં નત્થિ. અનાગચ્છન્તોપિ કમ્મં ન કોપેતિ.

સઙ્ઘુપોસથાદિકથા

૧૬૮. સો દેસો સમ્મજ્જિત્વાતિ તં દેસં સમ્મજ્જિત્વા, ઉપયોગત્થે પચ્ચત્તં. **પાનીયં પરિભોજનીયન્તિ**આદિ પન ઉત્તાનત્થમેવ . કસ્મા પનેતં વુત્તં? ઉપોસથસ્સ પુબ્બકરણાદિદસ્સનત્થં. તેનાહુ અટ્ઠકથાચરિયા –

''સમ્મજ્જની પદીપો ચ, ઉદકં આસનેન ચ;
ઉપોસથસ્સ એતાનિ, પુબ્બકરણન્તિ વુચ્ચતિ''.

ઇતિ ઇમાનિ ચત્તારિ ''પુબ્બકરણ''ન્તિ અક્ખાતાનિ.

''છન્દપારિસુદ્ધિઉતુક્ખાનં, ભિક્ખુગણના ચ ઓવાદો;
ઉપોસથસ્સ એતાનિ, પુબ્બકિચ્ચન્તિ વુચ્ચતિ.

ઇતિ ઇમાનિ પઞ્ચ પુબ્બકરણતો પચ્છા કત્તબ્બાનિ ''પુબ્બકિચ્ચ''ન્તિ અક્ખાતાનિ.

''ઉપોસથો યાવતિકા ચ ભિક્ખૂ કમ્મપ્પત્તા,
સભાગાપત્તિયો ચ ન વિજ્જન્તિ;
વજ્જનીયા ચ પુગ્ગલા તસ્મિં ન હોન્તિ,
પત્તકલ્લન્તિ વુચ્ચતિ''.

ઇતિ ઇમાનિ ચત્તારિ ''પત્તકલ્લ''ન્તિ અક્ખાતાનીતિ.

તેહિ સદ્ધિન્તિ તેહિ આગતેહિ સદ્ધિં એતાનિ પુબ્બકરણાદીનિ કત્વા ઉપોસથો કાતબ્બો. **અજ્જ મે ઉપોસથો**તિ એત્થ સચે પન્નરસો હોતિ, ''અજ્જ મે ઉપોસથો પન્નરસો''તિપિ અધિટ્ઠાતું વટ્ટતિ. ચાતુદ્દસિકેપિ એસેવ નયો.

આપત્તિપટિકમ્મવિધિકથા

૧૬૯. ભગવતા પઞ્ઞત્તં ''ન સાપત્તિકેન ઉપોસથો કાતબ્બો''તિ ઇદં ''યસ્સ સિયા આપત્તી''તિઆદિવચનેનેવ પારિસુદ્ધિદાનપઞ્ઞાપનેન ચ પારિસુદ્ધિઉપોસથપઞ્ઞાપનેન ચ પઞ્ઞત્તં હોતીતિ વેદિતબ્બં. **ઇત્થન્નામં આપત્તિન્તિ** થુલ્લચ્ચયાદીસુ એકિસ્સા નામં ગહેત્વા ''થુલ્લચ્ચયં આપત્તિં પાચિત્તિયં આપત્તિ''ન્તિ એવં વત્તબ્બં. **તં પટિદેસેમી**તિ ઇદં ''તં તુમ્હમૂલે, તં તુય્હમૂલે પટિદેસેમી''તિ વુત્તેપિ સુવુત્તમેવ હોતિ. **પસ્સસી**તિ ઇદઞ્ચ ''પસ્સસિ

આવુસો તં આપત્તિં, પસ્સથ ભન્તે તં આપત્તિ’’ન્તિ એવં વત્તબ્બં. **આમ પસ્સામી**તિ ઇદં પન ‘‘આમ ભન્તે પસ્સામિ, આમ આવુસો પસ્સામી’’તિ એવં વુત્તમ્પિ સુવુત્તમેવ હોતિ. **આયતિં સંવરેય્યાસી**તિ એત્થ પન સચે વુડ્ઢતરો ‘‘આયતિં સંવરેય્યાથા’’તિ વત્તબ્બો. એવં વુત્તેન પન ‘‘સાધુ સુટ્ઠુ સંવરિસ્સામી’’તિ વત્તબ્બમેવ.

યદા નિબ્બેમતિકોતિ એત્થ સચે પનેસ નિબ્બેમતિકો ન હોતિ, વત્થું કિત્તેત્વાવ દેસેતું વટ્ટતીતિ અન્ધકટ્ઠકથાયં વુત્તં. તત્રાયં દેસનાવિધિ – સચે મેઘચ્છન્ને સૂરિયે ‘‘કાલો નુ ખો નો’’તિ વેમતિકો ભુઞ્જતિ, તેન ભિક્ખુના ‘‘અહં ભન્તે વેમતિકો ભુઞ્જિં’’, સચે કાલો અત્થિ, ‘‘સમ્બહુલા દુક્કટા આપત્તિયો આપન્નોમ્હિ, નો ચે અત્થિ, ‘‘સમ્બહુલા પાચિત્તિયા આપન્નોમ્હી’’તિ એવં વત્થું કિત્તેત્વા ‘‘અહં ભન્તે યા તસ્મિં વત્થુસ્મિં સમ્બહુલા દુક્કટા વા પાચિત્તિયા વા આપત્તિયો આપન્નો, તા તુમ્હમૂલે પટિદેસેમી’’તિ વત્તબ્બં. એસ નયો સબ્બાપત્તીસુ.

ન ભિક્ખવે સભાગા આપત્તીતિ એત્થ યં દ્વેપિ જના વિકાલભોજનાદિના સભાગવત્થુના આપત્તિં આપજ્જન્તિ, એવરૂપા વત્થુસભાગા ‘‘સભાગા’’તિ વુચ્ચતિ. વિકાલભોજનપ્પચ્ચયા આપન્નં પન અનતિરિત્તભોજનપચ્ચયા આપન્નસ્સ સન્તિકે દેસેતું વટ્ટતિ. યાપિ ચાયં વત્થુસભાગા, સાપિ દેસિતા સુદેસિતાવ. અઞ્ઞં પન દેસનપચ્ચયા દેસકો, પટિગ્ગહણપ્પચ્ચયા પટિગ્ગહકો ચાતિ ઉભોપિ દુક્કટં આપજ્જન્તિ, તં નાનાવત્થુકં હોતિ, તસ્મા અઞ્ઞમઞ્ઞં દેસેતું વટ્ટતિ.

૧૭૦. સામન્તો ભિક્ખુ એવમસ્સ વચનીયોતિ એત્થ સભાગોયેવ વત્તબ્બો. વિસભાગસ્સ હિ વુચ્ચમાને ભણ્ડનકલહસઙ્ઘભેદાદીનિપિ હોન્તિ, તસ્મા તસ્સ અવત્વા ‘‘ઇતો વુટ્ઠહિત્વા પટિકરિસ્સામી’’તિ આભોગં કત્વા ઉપોસથો કાતબ્બોતિ અન્ધકટ્ઠકથાયં વુત્તં.

અનાપત્તિપન્નરસકાદિકથા

૧૭૨. અનાપત્તિપન્નરસકે – **તે ન જાનિંસૂ**તિ સીમં ઓક્કન્તાતિ વા ઓક્કમન્તીતિ વાતિ ન જાનિંસુ. **અથઞ્ઞે આવાસિકા ભિક્ખૂ આગચ્છન્તી**તિ ગામં વા અરઞ્ઞં વા કેનચિ કરણીયેન ગન્ત્વા તેસં નિસિન્નટ્ઠાનં આગચ્છન્તિ. **વગ્ગા સમગ્ગસઞ્ઞિનો**તિ તેસં સીમં ઓક્કન્તત્તા વગ્ગા; સીમં ઓક્કન્તભાવસ્સ અજાનનતો સમગ્ગસઞ્ઞિનો.

૧૭૩. વગ્ગાવગ્ગસઞ્ઞિપન્નરસકે – **તે જાનન્તી**તિ પબ્બતે વા થલે વા ઠિતા સીમં ઓક્કન્તે વા ઓક્કમન્તે વા પસ્સન્તિ. વેમતિકપન્નરસકં ઉત્તાનમેવ.

૧૭૫. કુક્કુચ્ચપકતપન્નરસકે – યથા ઇચ્છાય અભિભૂતો ‘‘ઇચ્છાપકતો’’તિ વુચ્ચતિ, એવં પુબ્બભાગે સન્નિટ્ઠાનં કત્વાપિ કરણક્ખણે અકપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞિતાસઙ્ખાતેન કુક્કુચ્ચેન અભિભૂતા ‘‘કુક્કુચ્ચપકતા’’તિ વેદિતબ્બા.

૧૭૬. ભેદપુરેક્ખારપન્નરસકે – અકુસલબલવતાય થુલ્લચ્ચયં વુત્તં.

સીમોક્કન્તિકપેય્યાલકથા

૧૭૭. આવાસિકેનઆગન્તુકપેય્યાલે – યથા પુરિમે આવાસિકેનઆવાસિકપેય્યાલે ‘‘તે ન જાનન્તિ અથઞ્ઞે આવાસિકા’’તિઆદિ વુત્તં, એવં ‘‘તે ન જાનન્તિ અથઞ્ઞે આગન્તુકા’’તિઆદિના નયેન સબ્બં વેદિતબ્બં.

આગન્તુકેનઆવાસિકપેય્યાલે પન – યથા પુરિમપેય્યાલે ''આવાસિકા ભિક્ખૂ સન્નિપતન્તી''તિ આગતં, એવં ''આગન્તુકા ભિક્ખૂ સન્નિપતન્તી''તિ આનેતબ્બં . આગન્તુકેનઆગન્તુકપેય્યાલે પન – ઉભયપદેસુ આગન્તુકવસેન યોજેતબ્બોતિ.

૧૭૮. આવાસિકાનં ભિક્ખૂનં ચાતુદ્દસો હોતિ, આગન્તુકાનં પન્નરસોતિ એત્થ યેસં પન્નરસો, તે તિરોરટ્ઠતો વા આગતા, અતીતં વા ઉપોસથં ચાતુદ્દસિકં અકંસૂતિ વેદિતબ્બા. **આવાસિકાનં અનુવત્તિતબ્બ**ન્તિ આવાસિકેહિ ''અજ્જુપોસથો ચાતુદ્દસો''તિ પુબ્બકિચ્ચે કરિયમાને અનુવત્તિતબ્બં, ન પટિક્કોસિતબ્બં. **ન અકામા દાતબ્બા**તિ ન અનિચ્છાય દાતબ્બા.

લિઙ્ગાદિદસ્સનકથા

૧૭૯. આવાસિકાકારન્તિ આવાસિકાનં આકારં. એસ નયો સબ્બત્થ. **આકારો** નામ યેન તેસં વત્તસમ્પન્ના વા ન વાતિ આચારસણ્ઠાનં ગય્હતિ. **લિઙ્ગં** નામ યં તે તત્થ તત્થ લીને ગમયતિ; અદિસ્સમાનેપિ જાનાપેતીતિ અત્થો. **નિમિત્તં** નામ યં દિસ્વા તે અત્થીતિ ઞાયન્તિ. **ઉદ્દેસો નામ** યેન તે એવરૂપપરિક્ખારાતિ ઉદ્દિસન્તિ; અપદેસં લભન્તીતિ અત્થો. સબ્બમેતં સુપઞ્ઞત્તમઞ્ચપીઠાદીનઞ્ચેવ પદસદ્દાદીનઞ્ચ અધિવચનં, યથાયોગં પન યોજેતબ્બં. **આગન્તુકાકારાદીસુ**પિ એસેવ નયો. તત્થ **અઞ્ઞાતક**ન્તિ અઞ્ઞેસં સન્તકં. **પાદાનં ધોતં ઉદકનિસ્સેક**ન્તિ પાદાનં ધોતાનં ઉદકનિસ્સેકં. બહુવચનસ્સ એકવચનં વેદિતબ્બં. ''પાદાનં ધોતઉદકનિસ્સેક''ન્તિ વા પાઠો; પાદાનં ધોવનઉદકનિસ્સેકન્તિ અત્થો.

૧૮૦. નાનાસંવાસકાદિવત્થૂસુ – **સમાનસંવાસકદિટ્ઠિ**ન્તિ ''સમાનસંવાસકા એતે''તિ દિટ્ઠિં. **ન પુચ્છન્તી**તિ તેસં લદ્ધિં ન પુચ્છન્તિ; અપુચ્છિત્વાવ વત્તપટિવત્તિં કત્વા એકતો ઉપોસથં કરોન્તિ. **નાભિવિતરન્તી**તિ નાનાસંવાસકભાવં મદ્દિતું અભિભવિતું ન સક્કોન્તિ; તં દિટ્ઠિં ન નિસ્સજ્જાપેન્તીતિ અત્થો.

નગન્તબ્બગન્તબ્બવારકથા

૧૮૧. સભિક્ખુકા આવાસાતિ યસ્મિં આવાસે ઉપોસથકારકા ભિક્ખૂ અત્થિ, તમ્હા આવાસા યં ન સક્કોતિ તદહેવ આગન્તું , સો આવાસો ઉપોસથં અકત્વા ન ગન્તબ્બો. **અઞ્ઞત્ર સઙ્ઘેના**તિ સઙ્ઘપ્પહોનકેહિ ભિક્ખૂહિ વિના. **અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા**તિ પુબ્બે વુત્તં દસવિધં અન્તરાયં વિના. સબ્બન્તિમેન પન પરિચ્છેદેન અત્તચતુત્થેન અન્તરાયે વા સતિ ગન્તું વટ્ટતિ. **અનાવાસો**તિ નવકમ્મસાલાદિકો યો કોચિ પદેસો. યથા ચ આવાસાદયો ન ગન્તબ્બા; એવં સચે વિહારે ઉપોસથં કરોન્તિ, ઉપોસથાધિટ્ઠાનત્થં સીમાપિ નદીપિ ન ગન્તબ્બા. સચે પનેત્થ કોચિ ભિક્ખુ હોતિ, તસ્સ સન્તિકં ગન્તું વટ્ટતિ. વિસ્સટ્ઠઉપોસથાપિ આવાસા ગન્તું વટ્ટતિ; એવં ગતો અધિટ્ઠાતુમ્પિ લભતિ. આરઞ્ઞકેનાપિ ભિક્ખુના ઉપોસથદિવસે ગામે પિણ્ડાય ચરિત્વા અત્તનો વિહારમેવ આગન્તબ્બં. સચે અઞ્ઞં વિહારં ઓક્કમતિ, તત્થ ઉપોસથં કત્વાવ આગન્તબ્બં, અકત્વા ન વટ્ટતિ.

૧૮૨. યં જઞ્ઞા સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુન્તિ યં જાનેય્ય અજ્જેવ તત્થ ગન્તું સક્કોમીતિ; એવરૂપો આવાસો ગન્તબ્બો. તત્થ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં ઉપોસથં કરોન્તેનાપિ હિ ઇમિના નેવ ઉપોસથન્તરાયો કતો ભવિસ્સતીતિ.

વજ્જનીયપુગ્ગલસન્દસ્સનકથા

૧૮૩. ભિક્ખુનિયા નિસિન્નપરિસાયાતિઆદીસુ હત્થપાસુપગમનમેવ પમાણં. **અઞ્ઞત્ર અવુટ્ઠિતાય પરિસાયા**તિ ઇદઞ્હિ પારિવાસિયપારિસુદ્ધિદાનં નામ પરિસાય વુટ્ઠિતકાલતો પટ્ઠાય ન વટ્ટતિ, અવુટ્ઠિતાય પન વટ્ટતિ. તેનાહ – ''અઞ્ઞત્ર અવુટ્ઠિતાય પરિસાયા''તિ. તસ્સ લક્ખણં ભિક્ખુનિવિભઙ્ગે પરિવાસિયછન્દદાનવણ્ણનતો ગહેતબ્બં. **અનુપોસથે**તિ ચાતુદ્દસિકો ચ પન્નરસિકો ચાતિ ઇમે દ્વે ઉપોસથે ઠપેત્વા અઞ્ઞસ્મિં દિવસે. **અઞ્ઞત્ર સઙ્ઘસામગ્ગિયા**તિ યા કોસમ્બકભિક્ખૂનં વિય ભિન્ને સઙ્ઘે પુન સઙ્ઘસામગ્ગી કરિયતિ, તથારૂપિં સઙ્ઘસામગ્ગિં ઠપેત્વા . તદા ચ ''સુણાતુ મે ભન્તે સઙ્ઘો અજ્જુપોસથો સામગ્ગી''તિ વત્વા કાતબ્બો. યે પન કિસ્મિઞ્ચિદેવ અપ્પમત્તકે ઉપોસથં ઠપેત્વા પુન સમગ્ગા હોન્તિ, તેહિ ઉપોસથોયેવ કાતબ્બોતિ.

ઉપોસથક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૩. વસ્સૂપનાયિકક્ખન્ધકં

વસ્સૂપનાયિકાનુજાનનકથા

૧૮૪. વસ્સૂપનાયિકક્ખન્ધકે – **અપઞ્ઞત્તો**તિ અનનુઞ્ઞાતો અસંવિહિતો વા. **તે ઇધ ભિક્ખૂ**તિ તે ભિક્ખૂ, ઇધસદ્દો નિપાતમત્તો. **સઙ્ઘાતં આપાદેન્તા**તિ વિનાસં આપાદેન્તા. **સઙ્કસાયિસ્સન્તી**તિ અપ્પોસ્સુક્કા નિબદ્ધવાસં વસિસ્સન્તિ. **સકુન્તકા**તિ સકુણા. **વસ્સાને વસ્સં ઉપગન્તુ**ન્તિ વસ્સાનનામકે તેમાસે વસ્સં ઉપગન્તબ્બન્તિ અત્થો. **કતિ નુ ખો વસ્સૂપનાયિકા**તિ કતિ નુ ખો વસ્સૂપગમનાનિ. **અપરજ્જુગતાયા**તિ એત્થ અપરજ્જુગતાય અસ્સાતિ અપરજ્જુગતા, તસ્સા અપરજ્જુગતાય; અતિક્કન્તાય અપરસ્મિં દિવસેતિ અત્થો. દુતિયનયેપિ માસો ગતાય અસ્સાતિ **માસગતા**, તસ્સા માસગતાય; અતિક્કન્તાય માસે પરિપુણ્ણેતિ અત્થો. તસ્મા આસાળ્હીપુણ્ણમાય અનન્તરે પાટિપદદિવસે, આસાળ્હીપુણ્ણમિતો વા અપરાય પુણ્ણમાય અનન્તરે પાટિપદદિવસેયેવ વિહારં પટિજગ્ગિત્વા પાનીયં પરિભોજનીયં ઉપટ્ઠપેત્વા સબ્બં ચેતિયવન્દનાદિસામીચિકમ્મં નિટ્ઠાપેત્વા ''ઇમસ્મિં વિહારે ઇમં તેમાસં વસ્સં ઉપેમી''તિ સકિં વા દ્વત્તિક્ખત્તું વા વાચં નિચ્છારેત્વા વસ્સં ઉપગન્તબ્બં.

વાચં નિચ્છારેત્વા વસ્સં ઉપગન્તબ્બં.

વસ્સાનેચારિકાપટિક્ખેપાદિકથા

૧૮૫-૬. યો પક્કમેય્યાતિ એત્થ અનપેક્ખગમનેન વા અઞ્ઞત્થ અરુણં ઉટ્ઠાપનેન વા આપત્તિ વેદિતબ્બા. **યો અતિક્કમેય્યા**તિ એત્થ વિહારગણનાય આપત્તિયો વેદિતબ્બા. સચે હિ તં દિવસં વિહારસતસ્સ ઉપચારં ઓક્કમિત્વા અતિક્કમતિ, સતં આપત્તિયો. સચે પન વિહારૂપચારં અતિક્કમિત્વા અઞ્ઞસ્સ વિહારસ્સ ઉપચારં અનોક્કમિત્વાવ નિવત્તતિ, એકા એવ આપત્તિ. કેનચિ અન્તરાયેન પુરિમિકં અનુપગતેન પચ્છિમિકા ઉપગન્તબ્બા.

વસ્સં ઉક્કડ્ઢિતુકામોતિ વસ્સનામકં પઠમમાસં ઉક્કડ્ઢિતુકામો, સાવણમાસં અકત્વા પુન આસાળ્હીમાસમેવ કત્તુકામોતિ અત્થો. **આગમે જુણ્હે**તિ આગમે માસેતિ અત્થો. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે રાજૂનં અનુવત્તિતુ**ન્તિ એત્થ વસ્સુક્કડ્ઢને ભિક્ખૂનં કાચિ પરિહાનિ નામ નત્થીતિ અનુવત્તિતું અનુઞ્ઞાતં, તસ્મા અઞ્ઞસ્મિમ્પિ ધમ્મિકે કમ્મે અનુવત્તિતબ્બં. અધમ્મિકે પન ન કસ્સચિ અનુવત્તિતબ્બં.

સત્તાહકરણીયાનુજાનનકથા

૧૮૭-૮. સત્તાહકરણીયેસુ – **સત્તાહકરણીયેન ગન્તુ**ન્તિ સત્તાહબ્ભન્તરે યં કત્તબ્બં તં સત્તાહકરણીયં, તેન સત્તાહકરણીયેન કરણભૂતેન ગન્તું અનુજાનામીતિ અત્થો. **પહિતે ગન્તુ**ન્તિ ઇમેહિ સત્તહિ ભિક્ખુઆદીહિ દૂતે પહિતેયેવ ગન્તું અનુજાનામીતિ અત્થો. **સત્તાહં સન્નિવત્તો કાતબ્બો**તિ સત્તાહેયેવ સન્નિવત્તિતબ્બો, અટ્ઠમો અરુણો તત્થેવ ન ઉટ્ઠાપેતબ્બોતિ અત્થો.

ભિક્ખુનિસઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સાતિ ઇતો પટ્ઠાય વચ્ચકુટિ જન્તાઘરં જન્તાઘરસાલાતિ ઇમાનિ તીણિ પરિહીનાનિ.

૧૮૯. ઉદોસિતાદીનિ ઉદોસિતસિક્ખાપદાદીસુ વુત્તાનેવ. **રસવતી**તિ ભત્તગેહં વુચ્ચતિ. **વારેય્યં** સઞ્ચરિત્તસિક્ખાપદે વુત્તમેવ. **પુરાયં સુત્તન્તો પલુજ્જતી**તિ યાવ અયં સુત્તન્તો ન પલુજ્જતિ, યાવ અયં સુત્તન્તો ન વિનસ્સતિ. **અઞ્ઞતરં વા પનસ્સ કિચ્ચં હોતિ કરણીયં વા**તિ એતેન પરિસઙ્ખતં યંકિઞ્ચિ કરણીયં સઙ્ગહિતં હોતિ. સબ્બત્થ ચ ''ઇચ્છામિ દાનઞ્ચ દાતું ધમ્મઞ્ચ સોતું ભિક્ખૂ ચ પસ્સિતુ''ન્તિ ઇમિનાવ કપ્પિયવચનેન પેસિતે ગન્તબ્બં, એતેસં વા વેવચનેન. પેય્યાલક્કમો પન એવં વેદિતબ્બો, યથા ''ઉપાસકેન સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ વિહારાદયો કારાપિતા હોન્તિ, સમ્બહુલે ભિક્ખૂ ઉદ્દિસ્સ, એકં ભિક્ખું ઉદ્દિસ્સ, ભિક્ખુનિસઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ, સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો, એકં ભિક્ખુનિં, સમ્બહુલા સિક્ખમાનાયો, એકં સિક્ખમાનં, સમ્બહુલે સામણેરે, એકં સામણેરં, સમ્બહુલા સામણેરિયો, એકં સામણેરિં ઉદ્દિસ્સ અત્તનો અત્થાય નિવેસનં કારાપિતં હોતી''તિ વુત્તં; એવમેવ ''ઉપાસિકાય, ભિક્ખુના, ભિક્ખુનિયા, સિક્ખમાનાય, સામણેરેન, સામણેરિયા સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સા''તિ સબ્બં વત્તબ્બં. એતેસુ સત્તપ્પકારેસુ કરણીયેસુ પહિતે ગન્તબ્બં.

પઞ્ચન્નંઅપ્પહિતેપિઅનુજાનનકથા

૧૯૩. પઞ્ચન્નં સત્તાહકરણીયેનાતિ એતેસં ભિક્ખુઆદીનં સહધમ્મિકાનં ''ગિલાનભત્તં વા ગિલાનુપટ્ઠાકભત્તં વા ભેસજ્જં વા પરિયેસિસ્સામિ , પુચ્છિસ્સામિ વા, ઉપટ્ઠહિસ્સામિ વા''તિ એવમાદિના પરતો વિત્થારેત્વા દસ્સિતેન કારણેન અપ્પહિતેપિ ગન્તબ્બં, પગેવ પહિતે. ભિક્ખુ ગિલાનો હોતિ, અનભિરતિ ઉપ્પન્ના હોતિ, કુક્કુચ્ચં ઉપ્પન્નં હોતિ, દિટ્ઠિગતં ઉપ્પન્નં હોતિ, ગરુધમ્મં અજ્ઝાપન્નો હોતિ પરિવાસારહો, મૂલાય પટિકસ્સનારહો હોતિ, માનત્તારહો, અબ્ભાનારહો, સઙ્ઘો કમ્મં કત્તુકામો હોતિ, કતં વા સઙ્ઘેન કમ્મં હોતીતિ એતેહિ દસહિ કારણેહિ ભિક્ખુસ્સ સન્તિકં ગન્તબ્બં. ભિક્ખુનિયા સન્તિકં નવહિ કારણેહિ ગન્તબ્બં, સિક્ખમાનાય સન્તિકં છહિ – આદિતો ચતૂહિ, સિક્ખા કુપ્પિતા હોતિ, ઉપસમ્પજ્જિતુકામા હોતીતિ. સામણેરસ્સાપિ છહિ – આદિતો ચતૂહિ, વસ્સં પુચ્છિતુકામો ઉપસમ્પજ્જિતુકામો હોતીતિ. સામણેરિયા ઉપસમ્પદં અપનેત્વા સિક્ખાપદં દાતુકામો હોતીતિ ઇમિના સદ્ધિં પઞ્ચહિ. પરતો માતાપિતૂનં અનુઞ્ઞાતટ્ઠાનેપિ એસેવ નયો. અન્ધકટ્ઠકથાયં પન ''યે માતાપિતૂનં ઉપટ્ઠાકા ઞાતકા વા અઞ્ઞાતકા વા તેસમ્પિ અપ્પહિતે ગન્તું વટ્ટતી''તિ વુત્તં, તં નેવ અટ્ઠકથાયં, ન પાળિયા વુત્તં, તસ્મા ન ગહેતબ્બં.

પહિતેયેવઅનુજાનનકથા

૧૯૯. ભિક્ખુગતિકોતિ એકસ્મિં વિહારે ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં વસનકપુરિસો. **ઉન્દ્રિયતી**તિ પલુજ્જતિ. **ભણ્ડં છેદાપિત**ન્તિ દબ્બસમ્ભારભણ્ડં છેદાપિતં. **આવહાપેય્યુ**ન્તિ આહરાપેય્યું. **દજ્જાહ**ન્તિ દજ્જે અહં. **સઙ્ઘકરણીયેના**તિ એત્થ યંકિઞ્ચિ ઉપોસથાગારાદીસુ સેનાસનેસુ ચેતિયછત્તવેદિકાદીસુ વા કત્તબ્બં, અન્તમસો ભિક્ખુનો પુગ્ગલિકસેનાસનમ્પિ, સબ્બં સઙ્ઘકરણીયમેવ. તસ્મા તસ્સ નિપ્ફાદનત્થં દબ્બસમ્ભારાદીનિ વા આહરિતું વડ્ઢકીપ્પભુતીનં ભત્તવેતનાદીનિ વા દાપેતું ગન્તબ્બં.

અયં પનેત્થ પાળિમુત્તકરત્તિચ્છેદવિનિચ્છયો – ધમ્મસવનત્થાય અનિમન્તિતેન ગન્તું ન વટ્ટતિ. સચે એકસ્મિં મહાવાસે પઠમંયેવ કતિકા કતા હોતિ – ''અસુકદિવસં નામ સન્નિપતિતબ્બ''ન્તિ , નિમન્તિતોયેવ નામ હોતિ, ગન્તું વટ્ટતિ. ''ભણ્ડકં ધોવિસ્સામી''તિ ગન્તું ન વટ્ટતિ. સચે પન આચરિયુપજ્ઝાયા પહિણન્તિ, વટ્ટતિ. નાતિદૂરે વિહારો હોતિ, તત્થ ગન્ત્વા અજ્જેવ આગમિસ્સામીતિ સમ્પાપુણિતું ન સક્કોતિ, વટ્ટતિ. ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીનં

અત્થાયપિ ગન્તું ન વટ્ટતિ. ‘‘આચરિયં પસ્સિસ્સામી’’તિ પન ગન્તું લભતિ. સચે પન નં આચરિયો ‘‘અજ્જ મા ગચ્છા’’તિ વદતિ, વટ્ટતિ. ઉપટ્ઠાકકુલં વા ઞાતિકુલં વા દસ્સનાય ગન્તું ન લભતીતિ.

અન્તરાયેઅનાપત્તિવસ્સચ્છેદકથા

૨૦૧. **યેન ગામો તેન ગન્તુ**ન્તિઆદીસુ સચે ગામો અવિદૂરં ગતો હોતિ, તત્થ પિણ્ડાય ચરિત્વા વિહારમેવ આગન્ત્વા વસિતબ્બં. સચે દૂરં ગતો, સત્તાહવારેન અરુણો ઉટ્ઠાપેતબ્બો. ન સક્કા ચે હોતિ, તત્રેવ સભાગટ્ઠાને વસિતબ્બં. સચે મનુસ્સા યથાપવત્તાનિ સલાકભત્તાદીનિ દેન્તિ, ‘‘ન મયં તસ્મિં વિહારે વસિમ્હા’’તિ વત્તબ્બા. ‘‘મયં વિહારસ્સ વા પાસાદસ્સ વા ન દેમ, તુમ્હાકં દેમ, યત્થ કત્થચિ વસિત્વા ભુઞ્જથા’’તિ વુત્તે પન યથાસુખં ભુઞ્જિતબ્બં, તેસંયેવ તં પાપુણાતિ. ‘‘તુમ્હાકં વસનટ્ઠાને પાપુણાપેત્વા ભુઞ્જથા’’તિ વુત્તે પન યત્થ વસન્તિ, તત્થ નેત્વા વસ્સગ્ગેન પાપુણાપેત્વા ભુઞ્જિતબ્બં.

સચે પવારિતકાલે વસ્સાવાસિકં દેન્તિ, યદિ સત્તાહવારેન અરુણં ઉટ્ઠાપયિંસુ, ગહેતબ્બં. છિન્નવસ્સેહિ પન ‘‘ન મયં તત્થ વસિમ્હ, છિન્નવસ્સા મય’’ન્તિ વત્તબ્બં. યદિ ‘‘યેસં અમ્હાકં સેનાસનં પાપિતં, તે ગણ્હન્તૂ’’તિ વદન્તિ, ગહેતબ્બં. યં પન વિહારે ઉપનિક્ખિત્તકં મા વિનસ્સીતિ ઇધ આહટં ચીવરાદિવેભઙ્ગિયભણ્ડં, તં તત્થેવ ગન્ત્વા અપલોકેત્વા ભાજેતબ્બં. ‘‘ઇતો અચ્ચાનં ચત્તારો પચ્ચયે દેથા’’તિ કપ્પિયકારકાનં દિન્ને ખેત્તવત્થુઆદિકે તત્રુપ્પાદેપિ એસેવ નયો. સઙ્ઘિકઞ્હિ વેભઙ્ગિયભણ્ડં અન્તોવિહારે વા બહિસીમાય વા હોતુ, બહિસીમાય ઠિતાનં અપલોકેત્વા ભાજેતું ન વટ્ટતિ. ઉભયત્થ ઠિતમ્પિ પન અન્તોસીમાય ઠિતાનં અપલોકેત્વા ભાજેતું વટ્ટતિયેવ.

સઙ્ઘભેદેઅનાપત્તિવસ્સચ્છેદકથા

૨૦૨. **સઙ્ઘો ભિન્નો**તિ એત્થ ભિન્ને સઙ્ઘે ગન્ત્વા કરણીયં નત્થિ, યો પન ‘‘ભિજ્જિસ્સતી’’તિ આસઙ્કિતો, તં સન્ધાય ‘‘ભિન્નો’’તિ વુત્તં. **સમ્બહુલાહિ ભિક્ખુનીહિ સઙ્ઘો ભિન્નો**તિ એત્થ ન ભિક્ખુનીહિ સઙ્ઘો ભિન્નોતિ દટ્ઠબ્બો. વુત્તઞ્હેતં ‘‘ન ખો ઉપાલિ ભિક્ખુની સઙ્ઘં ભિન્દતી’’તિ. એતા પન નિસ્સાય અનુબલં કત્વા યં સઙ્ઘં ‘‘ભિક્ખૂ ભિન્દેય્યુ’’ન્તિ આસઙ્કા હોતિ, તં સન્ધાયેતં વુત્તં.

વજાદીસુવસ્સૂપગમનકથા

૨૦૩. **વજો**તિ ગોપાલકાનં નિવાસટ્ઠાનં. **યેન વજો**તિ એત્થ વજેન સદ્ધિં ગતસ્સ વસ્સચ્છેદે અનાપત્તિ.

ઉપકટ્ઠાયાતિ આસન્નાય. **સત્થે વસ્સં ઉપગન્તુ**ન્તિ એત્થ વસ્સૂપનાયિકદિવસે તેન ભિક્ખુના ઉપાસકા વત્તબ્બા ‘‘કુટિકા લદ્ધું વટ્ટતી’’તિ. સચે કરિત્વા દેન્તિ, તત્થ પવિસિત્વા ‘‘ઇધ વસ્સં ઉપેમી’’તિ તિક્ખત્તું વત્તબ્બં. નો ચે દેન્તિ, સાલાસઙ્ખેપેન ઠિતસકટસ્સ હેટ્ઠા ઉપગન્તબ્બં. તમ્પિ અલભન્તેન આલયો કાતબ્બો. સત્થે પન વસ્સં ઉપગન્તું ન વટ્ટતિ. આલયો નામ ‘‘ઇધ વસ્સં વસિસ્સામી’’તિ ચિત્તુપ્પાદમત્તં. સચે મગ્ગપ્પટિપન્નેયેવ સત્થે પવારણદિવસો હોતિ, તત્થેવ પવારેતબ્બં. અથ સત્થો અન્તોવસ્સેયેવ ભિક્ખુના પત્થિતટ્ઠાનં પત્વા અતિક્કમતિ, પત્થિતટ્ઠાને વસિત્વા તત્થ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પવારેતબ્બં. અથાપિ સત્થો અન્તોવસ્સેયેવ અન્તરા એકસ્મિં ગામે તિટ્ઠતિ વા વિપ્પકિરતિ વા, તસ્મિંયેવ ગામે ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં વસિત્વા પવારેતબ્બં, અપવારેત્વા તતો પરં ગન્તું ન વટ્ટતિ.

નાવાયં વસ્સં ઉપગચ્છન્તેનાપિ કુટિયંયેવ ઉપગન્તબ્બં. પરિયેસિત્વા અલભન્તેન આલયો કાતબ્બો. સચે અન્તોતેમાસં નાવા સમુદ્દેયેવ હોતિ, તત્થેવ પવારેતબ્બં. અથ નાવા કૂલં લભતિ, અયઞ્ચ પરતો ગન્તુકામો હોતિ, ગન્તું ન વટ્ટતિ. નાવાય લદ્ધગામેયેવ વસિત્વા ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પવારેતબ્બં. સચેપિ નાવા અનુતીરમેવ અઞ્ઞત્થ ગચ્છતિ, ભિક્ખુ ચ પઠમં લદ્ધગામેયેવ વસિતુકામો, નાવા ગચ્છતુ ભિક્ખુના તત્થેવ વસિત્વા ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પવારેતબ્બં .

ઇતિ વજે સત્થે નાવાયન્તિ તીસુ ઠાનેસુ નત્થિ વસ્સચ્છેદે આપત્તિ, પવારેતુઞ્ચ લભતિ. પુરિમેસુ પન ''વાળેહિ ઉબ્બાળ્હા હોન્તી''તિઆદીસુ સઙ્ઘભેદપરિયન્તેસુ વત્થૂસુ કેવલં અનાપત્તિ હોતિ, પવારેતું પન ન લભતિ.

૨૦૪. ન ભિક્ખવે રુક્ખસુસિરેતિ એત્થ સુદ્ધે રુક્ખસુસિરેયેવ ન વટ્ટતિ; મહન્તસ્સ પન રુક્ખસુસિરસ્સ અન્તો પદરચ્છદનં કુટિકં કત્વા પવિસનદ્વારં યોજેત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતિ. રુક્ખં છિન્દિત્વા ખાણુકમત્થકે પદરચ્છદનં કુટિકં કત્વાપિ વટ્ટતિયેવ. **રુક્ખવિટભિયા**તિ એત્થાપિ સુદ્ધે વિટપમત્તે ન વટ્ટતિ. મહાવિટપે પન અટ્ટકં બન્ધિત્વા તત્થ પદરચ્છદનં કુટિકં કત્વા ઉપગન્તબ્બં. **અસેનાસનિકેના**તિ યસ્સ પઞ્ચન્નં છદનાનં અઞ્ઞતરેન છન્નં યોજિતદ્વારબન્ધનં સેનાસનં નત્થિ, તેન ન ઉપગન્તબ્બં. **ન ભિક્ખવે છવકુટિકાય**ન્તિ છવકુટિકા નામ ટઙ્કિતમઞ્ચાદિભેદા કુટિ, તત્થ ઉપગન્તું ન વટ્ટતિ. સુસાને પન અઞ્ઞં કુટિકં કત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતિ. **ન ભિક્ખવે છત્તે**તિ એત્થાપિ ચતૂસુ થમ્ભેસુ છત્તં ઠપેત્વા આવરણં કત્વા દ્વારં યોજેત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતિ, છત્તકુટિકા નામેસા હોતિ. **ચાટિયા**તિ એત્થાપિ મહન્તેન કપલ્લેન છત્તે વુત્તનયેન કુટિં કત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતિ.

અધમ્મિકકતિકાદિકથા

૨૦૫. એવરૂપા કતિકાતિ એત્થ અઞ્ઞાપિ યા ઈદિસી અધમ્મિકા કતિકા હોતિ, સા ન કાતબ્બાતિ અત્થો. તસ્સા લક્ખણં મહાવિભઙ્ગે વુત્તં.

૨૦૭-૮. પટિસ્સવે ચ આપત્તિ દુક્કટસ્સાતિ એત્થ ન કેવલં ''ઇમં તેમાસં ઇધ વસ્સં વસથા''તિ એતસ્સેવ પટિસ્સવે આપત્તિ, ''ઇમં તેમાસં ભિક્ખં ગણ્હથ, ઉભોપિ મયં ઇધ વસ્સં વસિસ્સામ, એકતો ઉદ્દિસાપેસ્સામા''તિ એવમાદિનાપિ તસ્સ તસ્સ પટિસ્સવે દુક્કટં. તઞ્ચ ખો પઠમં સુદ્ધચિત્તસ્સ પચ્છા વિસંવાદનપચ્ચયા, પઠમમ્પિ અસુદ્ધચિત્તસ્સ પન પટિસ્સવે પાચિત્તિયં, વિસંવાદને દુક્કટન્તિ પાચિત્તિયેન સદ્ધિં દુક્કટં યુજ્જતિ.

સો તદહેવ અકરણીયોતિઆદીસુ સચે વસ્સં અનુપગન્ત્વા વા પક્કમતિ, ઉપગન્ત્વા વા સત્તાહં બહિદ્ધા વીતિનામેતિ, પુરિમિકા ચ ન પઞ્ઞાયતિ, પટિસ્સવે ચ આપત્તિ. વસ્સં ઉપગન્ત્વા પન અરુણં અનુટ્ઠાપેત્વા તદહેવ સત્તાહકરણીયેન પક્કમન્તસ્સાપિ અન્તોસત્તાહે નિવત્તન્તસ્સ અનાપત્તિ, કો પન વાદો દ્વીહતીહં વસિત્વા અન્તોસત્તાહે નિવત્તન્તસ્સ. **દ્વીહતીહં વસિત્વા**તિ એત્થાપિ નિરપેક્ખેનેવ ઉપચારાતિક્કમે વસ્સચ્છેદો વેદિતબ્બો. સચે ઇધ વસિસ્સામીતિ આલયો અત્થિ, અસતિયા પન વસ્સં ન ઉપેતિ, ગહિતસેનાસનં સુગ્ગહિતં, છિન્નવસ્સો ન હોતિ, પવારેતું લભતિયેવ.

સત્તાહં અનાગતાય પવારણાયાતિ એત્થ નવમિતો પટ્ઠાય ગન્તું વટ્ટતિ, આગચ્છતુ વા મા વા, અનાપત્તિ. સેસં ઉત્તાનમેવાતિ.

વસ્સૂપનાયિકક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૪. પવારણાક્ખન્ધકં

અફાસુકવિહારકથા

૨૦૯. પવારણાક્ખન્ધકે – **નેવ આલપેય્યામ ન સલ્લપેય્યામા**તિ એત્થ **આલાપો** નામ પઠમવચનં; **સલ્લાપો** પચ્છિમવચનં. **હત્થવિલઙ્ઘકેના**તિ હત્થુક્ખેપકેન. **પસુસંવાસ**ન્તિ પસૂનં વિય સંવાસં. પસવોપિ હિ અત્તનો ઉપ્પન્નં સુખદુક્ખં અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ન આરોચેન્તિ, પટિસન્થારં ન કરોન્તિ, તથા એતેપિ ન અકંસુ; તસ્મા નેસં સંવાસો ''પસુસંવાસો''તિ વુચ્ચતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. **ન ભિક્ખવે મૂગબ્બતં તિત્થિયસમાદાન**ન્તિ ''ઇમં તેમાસં ન કથેતબ્બ''ન્તિ એવરૂપં વતસમાદાનં ન કાતબ્બં; અધમ્મકતિકા હેસા. **અઞ્ઞમઞ્ઞાનુલોમતા**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં વત્તું અનુલોમભાવો. ''વદન્તુ મં આયસ્મન્તો''તિ હિ વદન્તં સક્કા હોતિ કિઞ્ચિ વત્તું; ન ઇતરં. **આપત્તિવુટ્ઠાનતા વિનયપુરેક્ખારતા**તિ આપત્તીહિ વુટ્ઠાનભાવો વિનયં પુરતો કત્વા ચરણભાવો. ''વદન્તુ મં આયસ્મન્તો''તિ હિ એવં વદન્તો આપત્તીહિ વુટ્ઠહિસ્સતિ, વિનયઞ્ચ પુરક્ખત્વા વિહરિસ્સતીતિ વુચ્ચતિ.

૨૧૦. **સુણાતુ મે ભન્તે સઙ્ઘો અજ્જ પવારણા, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો પવારેય્યા**તિ અયં સબ્બસઙ્ગાહિકા નામ ઞત્તિ; એવઞ્હિ વુત્તે તેવાચિકં દ્વેવાચિકં એકવાચિકઞ્ચ પવારેતું વટ્ટતિ. સમાનવસ્સિકં ન વટ્ટતિ. ''તેવાચિકં પવારેય્યા''તિ વુત્તે પન તેવાચિકમેવ વટ્ટતિ, અઞ્ઞં ન વટ્ટતિ. ''દ્વેવાચિકં પવારેય્યા''તિ વુત્તે દ્વેવાચિકઞ્ચ તેવાચિકઞ્ચ વટ્ટતિ, એકવાચિકઞ્ચ સમાનવસ્સિકઞ્ચ ન વટ્ટતિ. ''એકવાચિકં પવારેય્યા''તિ વુત્તે પન એકવાચિક-દ્વેવાચિક-તેવાચિકાનિ વટ્ટન્તિ, સમાનવસ્સિકમેવ ન વટ્ટતિ. ''સમાનવસ્સિક''ન્તિ વુત્તે સબ્બં વટ્ટતિ.

૨૧૧. **અચ્છન્તી**તિ નિસિન્નાવ હોન્તિ, ન ઉટ્ઠહન્તિ. **તદમન્તરા**તિ તદન્તરા; તાવતકં કાલન્તિ અત્થો.

પવારણાભેદકથા

૨૧૨. **ચાતુદ્દસિકા ચ પન્નરસિકા ચા**તિ એત્થ ચાતુદ્દસિકાય ''અજ્જ પવારણા ચાતુદ્દસી''તિ એવં પુબ્બકિચ્ચં કાતબ્બં, પન્નરસિકાય ''અજ્જ પવારણા પન્નરસી''તિ.

પવારણકમ્મેસુ સચે એકસ્મિં વિહારે પઞ્ચસુ ભિક્ખૂસુ વસન્તેસુ એકસ્સ પવારણં આહરિત્વા ચત્તારો ગણઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, ચતૂસુ તીસુ વા વસન્તેસુ એકસ્સ પવારણં આહરિત્વા તયો વા દ્વે વા સઙ્ઘઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, સબ્બમેતં અધમ્મેનવગ્ગં પવારણકમ્મં.

સચે પન સબ્બેપિ પઞ્ચ જના એકતો સન્નિપતિત્વા ગણઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, ચત્તારો તયો વા દ્વે વા વસન્તા એકતો સન્નિપતિત્વા સઙ્ઘઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, સબ્બમેતં અધમ્મેનસમગ્ગં પવારણકમ્મં.

સચે પઞ્ચસુ જનેસુ એકસ્સ પવારણં આહરિત્વા ચત્તારો સઙ્ઘઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, ચતૂસુ તીસુ વા એકસ્સ પવારણં આહરિત્વા તયો વા દ્વે વા ગણઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, સબ્બમેતં ધમ્મેનવગ્ગં પવારણકમ્મં .

સચે પન સબ્બેપિ પઞ્ચ જના એકતો સન્નિપતિત્વા સઙ્ઘઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, ચત્તારો વા તયો વા એકતો સન્નિપતિત્વા ગણઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેન્તિ, દ્વે અઞ્ઞમઞ્ઞં પવારેન્તિ, એકકો વસન્તો અધિટ્ઠાનપવારણં કરોતિ,

સબ્બમેતં ધમ્મેનસમગ્ગં નામ પવારણકમ્મન્તિ.

પવારણાદાનાનુજાનનકથા

૨૧૩. દિન્ના હોતિ પવારણાતિ એત્થ એવં દિન્નાય પવારણાય પવારણાહારકેન સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા એવં પવારેતબ્બં – ‘‘તિસ્સો ભન્તે ભિક્ખુ સઙ્ઘં પવારેતિ દિટ્ઠેન વા સુતેન વા પરિસઙ્કાય વા, વદતુ તં ભન્તે સઙ્ઘો અનુકમ્પં ઉપાદાય, પસ્સન્તો પટિકરિસ્સતિ. દુતિયમ્પિ…પે॰… તતિયમ્પિ ભન્તે તિસ્સો ભિક્ખુ સઙ્ઘં પવારેતિ… પે॰… પટિકરિસ્સતી’’તિ . સચે પન વુડ્ઢતરો હોતિ, ‘‘આયસ્મા ભન્તે તિસ્સો’’તિ વત્તબ્બં; એવઞ્હિ તેન તસ્સત્થાય પવારિતં હોતીતિ.

પવારણં દેન્તેન છન્દમ્પિ દાતુન્તિ એત્થ છન્દદાનં ઉપોસથક્ખન્ધકે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. ઇધાપિ ચ છન્દદાનં અવસેસકમ્મત્થાય. તસ્મા સચે પવારણં દેન્તો છન્દં દેતિ, વુત્તનયેન આહટાય પવારણાય તેન ચ ભિક્ખુના સઙ્ઘેન ચ પવારિતમેવ હોતિ. અથ પવારણમેવ દેતિ, ન છન્દં, તસ્સ ચ પવારણાય આરોચિતાય સઙ્ઘેન ચ પવારિતે સબ્બેસં સુપ્પવારિતં હોતિ, અઞ્ઞં પન કમ્મં કુપ્પતિ. સચે છન્દમેવ દેતિ ન પવારણં, સઙ્ઘસ્સ પવારણા ચ સેસકમ્માનિ ચ ન કુપ્પન્તિ, તેન પન ભિક્ખુના અપ્પવારિતં હોતિ. પવારણદિવસે પન બહિસીમાયં પવારણં અધિટ્ઠહિત્વા આગતેનપિ છન્દો દાતબ્બો, તેન સઙ્ઘસ્સ પવારણકમ્મં ન કુપ્પતિ.

૨૧૮. અજ્જ મે પવારણાતિ એત્થ સચે ચાતુદ્દસિકા હોતિ, ‘‘અજ્જ મે પવારણા ચાતુદ્દસી’’તિ સચે પન્નરસિકા ‘‘અજ્જ મે પવારણા પન્નરસી’’તિ એવં અધિટ્ઠાતબ્બં.

૨૧૯. તદહુપવારણાય આપત્તિન્તિઆદિ વુત્તનયમેવ.

અનાપત્તિપન્નરસકાદિકથા

૨૨૨. પુન પવારેતબ્બન્તિ પુન પુબ્બકિચ્ચં કત્વા ઞત્તિં ઠપેત્વા સઙ્ઘત્થેરતો પટ્ઠાય પવારેતબ્બં. સેસં ઉપોસથક્ખન્ધકવણ્ણનાયં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં.

૨૨૮. આગન્તુકેહિ આવાસિકાનં અનુવત્તિતબ્બન્તિ ‘‘અજ્જ પવારણા ચાતુદ્દસી’’તિ એતદેવ પુબ્બકિચ્ચં કાતબ્બં. પન્નરસિકવારેપિ એસેવ નયો. **આવાસિકેહિ નિસ્સીમં ગન્ત્વા પવારેતબ્બ**ન્તિ અસ્સાવસાને અયં પાળિમુત્તકવિનિચ્છયો – સચે પુરિમિકાય પઞ્ચ ભિક્ખૂ વસ્સં ઉપગતા, પચ્છિમિકાયપિ પઞ્ચ, પુરિમેહિ ઞત્તિં ઠપેત્વા પવારિતે પચ્છિમેહિ તેસં સન્તિકે પારિસુદ્ધિઉપોસથો કાતબ્બો, ન એકસ્મિં ઉપોસથગ્ગે દ્વે ઞત્તિયો ઠપેતબ્બા. સચેપિ પચ્છિમિકાય ઉપગતા ચત્તારો તયો દ્વે એકો વા હોતિ, એસેવ નયો. અથ પુરિમિકાય ચત્તારો પચ્છિમિકાયપિ ચત્તારો તયો દ્વે એકો વા એસેવ નયો. અથાપિ પુરિમિકાય તયો, પચ્છિમિકાયપિ તયો દ્વે વા, એસેવ નયો. ઇદઞ્હેત્થ લક્ખણં – સચે પુરિમિકાય ઉપગતેહિ પચ્છિમિકાય ઉપગતા થોકતરા ચેવ હોન્તિ સમસમા ચ, સઙ્ઘપવારણાય ગણં પૂરેન્તિ, સઙ્ઘપવારણાવસેન ઞત્તિ ઠપેતબ્બાતિ.

સચે પન પુરિમિકાય તયો, પચ્છિમિકાય એકો હોતિ, તેન સદ્ધિં તે ચત્તારો હોન્તિ, ચતુન્નં સઙ્ઘઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેતું ન વટ્ટતિ. ગણઞત્તિયા પન સો ગણપૂરકો હોતિ, તસ્મા ગણવસેન ઞત્તિં ઠપેત્વા પુરિમેહિ પવારેતબ્બં. ઇતરેન તેસં સન્તિકે પારિસુદ્ધિઉપોસથો કાતબ્બો. સચે પુરિમિકાય દ્વે પચ્છિમિકાય દ્વે વા એકો વા હોતિ, એસેવ

નયો. સચે પુરિમિકાય એકો, પચ્છિમિકાયપિ એકો હોતિ, એકેન એકસ્સ સન્તિકે પવારેતબ્બં, એકેન પારિસુદ્ધિઉપોસથો કાતબ્બો. સચે પન પુરિમવસ્સૂપગતેહિ પચ્છિમવસ્સૂપગતા એકેનપિ અધિકતરા હોન્તિ, પઠમં પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિત્વા પચ્છા થોકતરેહિ તેસં સન્તિકે પવારેતબ્બં.

કત્તિકચાતુમાસિનિયા પવારણાય પન સચે પઠમં વસ્સૂપગતેહિ મહાપવારણાય પવારિતેહિ પચ્છા ઉપગતા અધિકતરા વા સમસમા વા હોન્તિ, પવારણાઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેતબ્બં. તેહિ પવારિતે પચ્છા ઇતરેહિ પારિસુદ્ધિઉપોસથો કાતબ્બો. અથ મહાપવારણાય પવારિતા બહૂ ભિક્ખૂ હોન્તિ, પચ્છિમવસ્સૂપગતા થોકતરા વા એકો વા, પાતિમોક્ખે ઉદ્દિટ્ઠે પચ્છા તેસં સન્તિકે તેન પવારેતબ્બં.

૨૩૩. ન ચ ભિક્ખવે અપ્પવારણાય પવારેતબ્બં, અઞ્ઞત્ર સઙ્ઘસામગ્ગિયાતિ એત્થ કોસમ્બકસામગ્ગીસદિસાવ સામગ્ગી વેદિતબ્બા. ‘‘અજ્જ પવારણા સામગ્ગી’’તિ એવઞ્ચેત્થ પુબ્બકિચ્ચં કાતબ્બં. યે પન કિસ્મિઞ્ચિદેવ અપ્પમત્તકે પવારણં ઠપેત્વા સમગ્ગા હોન્તિ, તેહિ પવારણાયમેવ પવારણા કાતબ્બા. સામગ્ગીપવારણં કરોન્તેહિ ચ પઠમપવારણં ઠપેત્વા પાટિપદતો પટ્ઠાય યાવ કત્તિકચાતુમાસિની પુણ્ણમા, એત્થન્તરે કાતબ્બા, તતો પચ્છા વા પુરે વા ન વટ્ટતિ.

દ્વેવાચિકાદિપવારણાકથા

૨૩૪. દ્વેવાચિકં પવારેતુન્તિ એત્થ ઞત્તિં ઠપેન્તેનાપિ ‘‘યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં સઙ્ઘો દ્વેવાચિકં પવારેય્યા’’તિ વત્તબ્બં, એકવાચિકે ‘‘એકવાચિકં પવારેય્યા’’તિ, સમાનવસ્સિકેપિ ‘‘સમાનવસ્સિકં પવારેય્યા’’તિ વત્તબ્બં, એત્થ ચ બહૂપિ સમાનવસ્સા એકતો પવારેતું લભન્તિ.

પવારણાઠપનકથા

૨૩૬. ભાસિતાય લપિતાય અપરિયોસિતાયાતિ એત્થ સબ્બસઙ્ગાહિકઞ્ચ પુગ્ગલિકઞ્ચાતિ દુવિધં પવારણાઠપનં. તત્થ સબ્બસઙ્ગાહિકે ‘‘સુણાતુ મે ભન્તે સઙ્ઘો…પે॰… સઙ્ઘો તેવાચિકં પવારે’’ ઇતિ સુકારતો યાવ રેકારો, તાવ ભાસિતા લપિતા અપરિયોસિતાવ હોતિ પવારણા. એત્થન્તરે એકપદેપિ ઠપેન્તેન ઠપિતા હોતિ પવારણા. ‘ય્ય’કારે પન પત્તે પરિયોસિતા હોતિ, તસ્મા તતો પટ્ઠાય ઠપેન્તેન ઠપિતાપિ અટ્ઠપિતા હોતિ. પુગ્ગલિકઠપને પન – ‘‘સઙ્ઘં ભન્તે પવારેમિ…પે॰… તતિયમ્પિ ભન્તે સઙ્ઘં પવારેમિ દિટ્ઠેન વા…પે॰… પસ્સન્તો પટી’’તિ સઙ્કારતો યાવ અયં સબ્બપચ્છિમો ‘ટિ’કારો તાવ ભાસિતા લપિતા અપરિયોસિતાવ હોતિ પવારણા, એત્થન્તરે એકપદેપિ ઠપેન્તેન ઠપિતા હોતિ પવારણા, ‘‘કરિસ્સામી’’તિ વુત્તે પન પરિયોસિતા હોતિ, તસ્મા ‘‘કરિસ્સામી’’તિ એતસ્મિં પદે પત્તે ઠપિતાપિ અટ્ઠપિતા હોતિ. એસ નયો દ્વેવાચિકએકવાચિકસમાનવસ્સિકાસુપિ. એતાસુપિ હિ ટિકારાવસાનંયેવ ઠપનખેત્તન્તિ.

૨૩૭. અનુયુઞ્જિયમાનોતિ ‘‘કિમ્હિ નં ઠપેસી’’તિ પરતો વુત્તનયેન પુચ્છિયમાનો. **ઓમદ્દિત્વા**તિ એતાનિ ‘‘અલં ભિક્ખુ મા ભણ્ડન’’ન્તિઆદીનિ વચનાનિ વત્વા, વચનોમદ્દના હિ ઇધ ઓમદ્દનાતિ અધિપ્પેતા. **અનુદ્ધંસિતં પટિજાનાતી**તિ ‘‘અમૂલકેન પારાજિકેન અનુદ્ધંસિતો અયં મયા’’તિ એવં પટિજાનાતિ. **યથાધમ્મ**ન્તિ સઙ્ઘાદિસેસેન અનુદ્ધંસને પાચિત્તિયં; ઇતરેહિ દુક્કટં. **નાસેત્વા**તિ લિઙ્ગનાસનાય નાસેત્વા.

૨૩૮. સાસ્સ યથાધમ્મં પટિકતાતિ એત્તકમેવ વત્વા પવારેથાતિ વત્તબ્બા, અસુકા નામ આપત્તીતિ ઇદં પન ન વત્તબ્બં, એતઞ્હિ કલહસ્સ મુખં હોતિ.

વત્થુઠપનાદિકથા

૨૩૯. ઇદં વત્થુ પઞ્ઞાયતિ ન પુગ્ગલોતિ એત્થ ચોરા કિર અરઞ્ઞવિહારે પોક્ખરણિતો મચ્છે ગહેત્વા પચિત્વા ખાદિત્વા અગમંસુ. સો તં વિપ્પકારં દિસ્વા આરામે વા કિઞ્ચિ ધુત્તેન કતં વિપ્પકારં દિસ્વા ''ભિક્ખુસ્સ ઇમિના કમ્મેન ભવિતબ્બ''ન્તિ સલ્લક્ખેત્વા એવમાહ. **વત્થું ઠપેત્વા સઙ્ઘો પવારેય્યાતિ** ''યદા તં પુગ્ગલં જાનિસ્સામ, તદા નં ચોદેસ્સામ. ઇદાનિ પન સઙ્ઘો પવારેતૂ''તિ અયમેત્થ અત્થો. **ઇદાનેવ નં વદેહીતિ** સચે ઇમિના વત્થુના કઞ્ચિ પુગ્ગલં પરિસઙ્કસિ, ઇદાનેવ નં અપદિસાહીતિ અત્થો. સચે અપદિસતિ, તં પુગ્ગલં અનુવિજ્જિત્વા પવારેતબ્બં; નો ચે અપદિસતિ, ઉપપરિક્ખિત્વા જાનિસ્સામાતિ પવારેતબ્બં.

અયં પુગ્ગલો પઞ્ઞાયતિ ન વત્થૂતિ એત્થ એકો ભિક્ખુ માલાગન્ધવિલેપનેહિ ચેતિયં વા પૂજેસિ, અરિટ્ઠં વા પિવિ, તસ્સ તદનુરૂપો સરીરગન્ધો અહોસિ; સો તં ગન્ધં સન્ધાય ''ઇમસ્સ ભિક્ખુનો એવરૂપો સરીરગન્ધો''તિ વત્થું પકાસેન્તો એવમાહ. **પુગ્ગલં ઠપેત્વા સઙ્ઘો પવારેય્યાતિ** એતં પુગ્ગલં ઠપેત્વા સઙ્ઘો પવારેતુ. **ઇદાનેવ નં વદેહીતિ** યં ત્વં પુગ્ગલં ઠપેસિ, તસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઇદાનેવ દોસં વદ. સચે અયમસ્સ દોસોતિ વદતિ, તં પુગ્ગલં સોધેત્વા પવારેતબ્બં. અથ નાહં જાનામીતિ વદતિ, ઉપપરિક્ખિત્વા જાનિસ્સામાતિ પવારેતબ્બં.

ઇદં વત્થુ ચ પુગ્ગલો ચ પઞ્ઞાયતીતિ પુરિમનયેનેવ ચોરેહિ મચ્છે ગહેત્વા પચિત્વા પરિભુત્તટ્ઠાનઞ્ચ ગન્ધાદીહિ નહાનટ્ઠાનઞ્ચ દિસ્વા ''પબ્બજિતસ્સ કમ્મ''ન્તિ મઞ્ઞમાનો સો એવમાહ. **ઇદાનેવ નં વદેહીતિ** ઇદાનેવ તેન વત્થુના પરિસઙ્કિતં પુગ્ગલં વદેહિ; ઇદં પન ઉભયમ્પિ દિસ્વા દિટ્ઠકાલતો પટ્ઠાય વિનિચ્છિનિત્વાવ પવારેતબ્બં. **કલ્લં વચનાયાતિ** કલ્લં ચોદનાય; ચોદેતું વટ્ટતીતિ અત્થો. કસ્મા? પવારણતો પુબ્બે અવિનિચ્છિતત્તા પચ્છા ચ દિસ્વા ચોદિતત્તાતિ. **ઉક્કોટનકં પાચિત્તિયન્તિ** ઇદઞ્હિ ઉભયં પુબ્બે પવારણાય દિસ્વા વિનિચ્છિનિત્વાવ ભિક્ખૂ પવારેન્તિ, તસ્મા પુન તં ઉક્કોટેન્તસ્સ આપત્તિ.

ભણ્ડનકારકવત્થુકથા

૨૪૦. દ્વે તયો ઉપોસથે ચાતુદ્દસિકે કાતુન્તિ એત્થ ચતુત્થપઞ્ચમા દ્વે, તતિયો પન પકતિયાપિ ચતુદ્દસિકોયેવાતિ. તસ્મા તતિયચતુત્થા વા તતિયચતુત્થપઞ્ચમા વા દ્વે તયો ચાતુદ્દસિકા કાતબ્બા. અથ ચતુત્થે કતે સુણન્તિ, પઞ્ચમો ચાતુદ્દસિકો કાતબ્બો. એવમ્પિ દ્વે ચાતુદ્દસિકા હોન્તિ. એવં કરોન્તા ભણ્ડનકારકાનં તેરસે વા ચાતુદ્દસે વા ઇમે પન્નરસીપવારણં પવારેસ્સન્તિ. એવં પવારેન્તેહિ ચ બહિસીમાય સામણેરે ઠપેત્વા ''તે આગચ્છન્તી''તિ સુત્વા લહું લહું સન્નિપતિત્વા પવારેતબ્બં. એતમત્થં દસ્સેતું ''તે ચે ભિક્ખવે…પે॰… તથા કરોન્તૂ''તિ વુત્તં.

અસંવિહિતાતિ સંવિદહનરહિતા આગમનજાનનત્થાય અકતસંવિદહિતા; અવિઞ્ઞાતાવ હુત્વાતિ અત્થો. **તેસં વિક્ખિત્વાતિ** ''કિલન્તત્થ મુહુત્તં વિસ્સમથા''તિઆદિના નયેન સમ્મોહં કત્વાતિ અત્થો. **નો ચે લભેથાતિ** નો ચે બહિસીમં ગન્તું લભેય્યું; ભણ્ડનકારકાનં સામણેરેહિ ચ દહરભિક્ખૂહિ ચ નિરન્તરં અનુબદ્ધાવ હોન્તિ. **આગમે જુણ્હેતિ** યં સન્ધાય આગમે જુણ્હે પવારેય્યામાતિ ઞત્તિં ઠપેસું, તસ્મિં આગમે જુણ્હે કોમુદિયા ચાતુમાસિનિયા

અકામા પવારેતબ્બં, અવસ્સં પવારેતબ્બં, ન હિ તં અતિક્કમિત્વા પવારેતું લબ્ભતિ. **તેહિ ચે ભિક્ખવે ભિક્ખૂહિ પવારિયમાને**તિ એવં ચાતુમાસિનિયા પવારિયમાને.

પવારણાસઙ્ગહકથા

૨૪૧. અઞ્ઞતરો ફાસુવિહારોતિ તરુણસમથો વા તરુણવિપસ્સના વા. **પરિબાહિરા ભવિસ્સામા**તિ અનિબદ્ધરત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનાદિભાવેન ભાવનાનુયોગં સમ્પાદેતું અસક્કોન્તા બાહિરા ભવિસ્સામ. **સબ્બેહેવ એકજ્ઝં સન્નિપતિતબ્બ**ન્તિ ઇમિના છન્દદાનં પટિક્ખિપતિ. ભિન્નસ્સ હિ સઙ્ઘસ્સ સમગ્ગકરણકાલે તિણવત્થારકસમથે ઇમસ્મિઞ્ચ પવારણાસઙ્ગહેતિ ઇમેસુ તીસુ ઠાનેસુ છન્દં દાતું ન વટ્ટતિ. પવારણાસઙ્ગહો નામાયં વિસ્સટ્ઠકમ્મટ્ઠાનાનં થામગતસમથવિપસ્સનાનં સોતાપન્નાદીનઞ્ચ ન દાતબ્બો. તરુણસમથવિપસ્સનાલાભિનો પન સબ્બે વા હોન્તુ, ઉપડ્ઢા વા, એકપુગ્ગલો વા એકસ્સપિ વસેન દાતબ્બોયેવ. દિન્ને પવારણાસઙ્ગહે અન્તોવસ્સે પરિહારોવ હોતિ, આગન્તુકા તેસં સેનાસનં ગહેતું ન લભન્તિ. તેહિપિ છિન્નવસ્સેહિ ન ભવિતબ્બં, પવારેત્વા પન અન્તરાપિ ચારિકં પક્કમિતું લભન્તીતિ દસ્સનત્થં "**તેહિ ચે ભિક્ખવે**"તિઆદિમાહ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

પવારણાક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૫. ચમ્મક્ખન્ધકં

સોણકોળિવિસવત્થુકથા

૨૪૨. ચમ્મક્ખન્ધકે – **ઇસ્સરિયાધિપચ્ચન્તિ** ઇસ્સરભાવેન ચ અધિપતિભાવેન ચ સમન્નાગતં. **રજ્જન્તિ** રાજભાવં, રઞ્ઞા કત્તબ્બકિચ્ચં વા. **સોણો નામ કોળિવિસો**તિ એત્થ **સોણો**તિ તસ્સ નામં; **કોળિવિસો**તિ ગોત્તં. **પાદતલેસુ લોમાની**તિ રત્તેસુ પાદતલેસુ સુખુમાનિ અઞ્જનવણ્ણાનિ કમ્મચિત્તીકતાનિ લોમાનિ જાતાનિ હોન્તિ. સો કિર પુબ્બે અસીતિસહસ્સાનં પુરિસાનં જેટ્ઠપુરિસો હુત્વા તેહિ સદ્ધિં પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ વસનટ્ઠાને પણ્ણસાલં કત્વા અત્તનો સસ્સિરિકં ઉણ્ણપાવારકં પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ પાદેહિ અક્કમનટ્ઠાને પાદપુઞ્છનિકં કત્વા ઠપેસિ. તેમાસં પન સબ્બેવ પચ્ચેકબુદ્ધં ઉપટ્ઠહિંસુ. અયં તસ્સ ચ તેસઞ્ચ અસીતિયા ગામિકસહસ્સાનં પુબ્બયોગો.

અસીતિગામિકસહસ્સાનીતિ તેસુ ગામેસુ વસન્તાનં કુલપુત્તાનં અસીતિસહસ્સાનિ. **કેનચિદેવ કરણીયેના**તિ કેનચિ કરણીયેન વિય; ન પનસ્સ કિઞ્ચિ કરણીયં અત્થિ અઞ્ઞત્ર તસ્સ દસ્સના. રાજા કિર તાનિપિ અસીતિકુલપુત્તસહસ્સાનિ સન્નિપાતાપેન્તો ''એવં અપરિસઙ્કન્તો સોણો આગમિસ્સતી''તિ સન્નિપાતાપેસિ. **દિટ્ઠધમ્મિકે અત્થે**તિ ''કસિવણિજ્જાદીનિ ધમ્મેન કત્તબ્બાનિ, માતાપિતરો ધમ્મેન પોસિતબ્બા''તિ એવમાદિના નયેન ઇધલોકહિતે અત્થે અનુસાસિત્વા. **સો નો ભગવા**તિ સો અમ્હાકં ભગવા તુમ્હે સમ્પરાયિકે અત્થે અનુસાસિસ્સતીતિ અત્થો.

ભગવન્તં પટિવેદેમીતિ ભગવન્તં જાનાપેમિ. **પાટિકાય નિમુજ્જિત્વા**તિ સોપાનસ્સ હેટ્ઠા અડ્ઢચન્દપાસાણે નિમુજ્જિત્વા. **યસ્સ દાનિ ભન્તે ભગવા કાલં મઞ્ઞતી**તિ યસ્સ તેસં હિતકિરિયત્થસ્સ ભગવા કાલં જાનાતિ. **વિહારપચ્છાયાયન્તિ** વિહારપચ્ચન્તે છાયાયં. **સમન્નાહરન્તી**તિ પસાદવસેન પુનપ્પુનં મનસિ કરોન્તિ. **ભિય્યોસોમત્તાયા**તિ ભિય્યોસોમત્તાય પુન વિસિટ્ઠતરં દસ્સેહીતિ અત્થો. **અન્તરધાયતી**તિ અદસ્સનં હોતિ.

સોણસ્સ પબ્બજ્જાકથા

૨૪૩. **લોહિતેન ફુટો હોતી**તિ લોહિતેન મક્ખિતો હોતિ. **ગવાઘાતનન્તિ** યત્થ ગાવો હઞ્ઞન્તિ, તાદિસોતિ અત્થો. **કુસલો** નામ વીણાય વાદનકુસલો. **વીણાય તન્તિસ્સરે**તિ વીણાય તન્તિયા સરે. **અચ્ચાયતા**તિ અતિઆયતા ખરમુચ્છિતા. **સરવતી**તિ સરસમ્પન્ના. **કમ્મઞ્ઞા**તિ કમ્મક્ખમા. **અતિસિથિલા**તિ મન્દમુચ્છના. **સમે ગુણે પતિટ્ઠિતા**તિ મજ્ઝિમે સરે ઠપેત્વા મુચ્છિતા. **વીરિયસમતં અધિટ્ઠહા**તિ વીરિયસમ્પયુત્તસમતં અધિટ્ઠાહિ, વીરિયં સમથેન યોજેહીતિ અત્થો. **ઇન્દ્રિયાનઞ્ચ સમતં પટિવિજ્ઝા**તિ સદ્ધાદીનં ઇન્દ્રિયાનં સમતં સમભાવં. તત્થ સદ્ધં પઞ્ઞાય, પઞ્ઞઞ્ચ સદ્ધાય, વીરિયં સમાધિના, સમાધિઞ્ચ વીરિયેન યોજયમાનો ઇન્દ્રિયાનં સમતં પટિવિજ્ઝ. **તત્થ ચ નિમિત્તં ગણ્હાહી**તિ તસ્મિં સમથે સતિ, યેન આદાસે મુખબિમ્બેનેવ નિમિત્તેન ઉપ્પજ્જિતબ્બં , તં સમથનિમિત્તં વિપસ્સનાનિમિત્તં મગ્ગનિમિત્તં ફલનિમિત્તઞ્ચ ગણ્હાહિ, નિબ્બત્તેહીતિ અત્થો.

૨૪૪. **અઞ્ઞં બ્યાકરેય્યન્તિ** અરહા અહન્તિ જાનાપેય્યં. **છ ઠાનાની**તિ છ કારણાનિ. **અધિમુત્તો હોતી**તિ પટિવિજ્ઝિત્વા પચ્ચક્ખં કત્વા ઠિતો હોતિ. **નેક્ખમ્માધિમુત્તો**તિઆદિ સબ્બં અરહત્તવસેન વુત્તં. અરહત્તઞ્હિ

સબ્બકિલેસેહિ નિક્ખન્તત્તા **નેક્ખમ્મં**, તેહેવ પવિવિત્તત્તા **પવિવેકો**, બ્યાપજ્જાભાવતો **અબ્યાપજ્જં**, ઉપાદાનસ્સ ખયન્તે ઉપ્પન્નત્તા **ઉપાદાનક્ખયો**, તણ્હાક્ખયન્તે ઉપ્પન્નત્તા **તણ્હક્ખયો**, સમ્મોહાભાવતો **અસમ્મોહો**તિ ચ વુચ્ચતિ.

કેવલં સદ્ધામત્તકન્તિ પટિવેધરહિતં કેવલં પટિવેધપઞ્ઞાય અસમ્મિસ્સં સદ્ધામત્તકં. **પટિચય**ન્તિ પુનપ્પુનં કરણેન વુદ્ધિં. **વીતરાગત્તા**તિ મગ્ગપ્પટિવેધેન રાગસ્સ વિગતત્તાયેવ નેક્ખમ્મસઙ્ખાતં અરહત્તં પટિવિજ્ઝિત્વા ઠિતો હોતિ. ફલસમાપત્તિવિહારેનેવ વિહરતિ, તન્નિન્નમાનસોયેવ હોતીતિ અત્થો. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો.

લાભસક્કારસિલોકન્તિ ચતુપચ્ચયલાભઞ્ચ તેસંયેવ સુકતભાવઞ્ચ વણ્ણભણનઞ્ચ. **નિકામયમાનો**તિ ઇચ્છમાનો પત્થયમાનો. **પવિવેકાધિમુત્તો**તિ વિવેકે અધિમુત્તો અહન્તિ એવં અરહત્તં બ્યાકરોતીતિ અત્થો.

સીલબ્બતપરામાસન્તિ સીલઞ્ચ વતઞ્ચ પરામસિત્વા ગહિતગહણમત્તં. **સારતો પચ્ચાગચ્છન્તો**તિ સારભાવેન જાનન્તો. **અબ્યાપજ્જાધિમુત્તો**તિ અબ્યાપજ્જં અરહત્તં બ્યાકરોતીતિ અત્થો. ઇમિનાવ નયેન સબ્બવારેસુ અત્થો વેદિતબ્બો.

ભુસાતિ બલવન્તો. **નેવસ્સ ચિત્તં પરિયાદિયન્તી**તિ એતસ્સ ખીણાસવસ્સ ચિત્તં ગહેત્વા ઠાતું ન સક્કોન્તિ. **અમિસ્સીકત**ન્તિ અમિસ્સકતં. કિલેસાહિ આરમ્મણેન સદ્ધિં ચિત્તં મિસ્સં કરોન્તિ, તેસં અભાવા અમિસ્સીકતં. **ઠિત**ન્તિ પતિટ્ઠિતં. **આનેઞ્જપ્પત્ત**ન્તિ અચલનપ્પત્તં. **વયઞ્ચસ્સાનુપસ્સતી**તિ તસ્સ ચિત્તસ્સ ઉપ્પાદમ્પિ વયમ્પિ પસ્સતિ.

નેક્ખમ્મં અધિમુત્તસ્સાતિ અરહત્તં પટિવિજ્ઝિત્વા ઠિતસ્સ. સેસપદેહિપિ અરહત્તમેવ કથિતં. **ઉપાદાનક્ખયસ્સા**તિ ઉપયોગત્થે સામિવચનં. **અસમ્મોહઞ્ચ ચેતસો**તિ ચિત્તસ્સ ચ અસમ્મોહં અધિમુત્તસ્સ. **દિસ્વા આયતનુપ્પાદ**ન્તિ આયતનાનં ઉપ્પાદઞ્ચ વયઞ્ચ દિસ્વા. **સમ્મા ચિત્તં વિમુચ્ચતી**તિ સમ્મા હેતુના નયેન ઇમાય વિપસ્સનાય પટિપત્તિયા ફલસમાપત્તિવસેન ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, નિબ્બાનારમ્મણે અધિમુચ્ચતિ. **સન્તચિત્તસ્સા**તિ નિબ્બુતચિત્તસ્સ. **તાદિનો**તિ ઇટ્ઠાનિટ્ઠે અનુનયપટિઘેહિ અકમ્પિયત્તા તાદી, તસ્સ તાદિનો.

દિગુણાદિઉપાહનપટિક્ખેપકથા

૨૪૫. **અઞ્ઞં બ્યાકરોન્તી**તિ અરહત્તં બ્યાકરોન્તિ. **અત્થો ચ વુત્તો**તિ યેન અરહાતિ ઞાયતિ, સો અત્થો વુત્તો. સુત્તત્થો પન સુત્તવણ્ણનતોયેવ ગહેતબ્બો. **અત્તા ચ અનુપનીતો**તિ અહં અરહાતિ એવં બ્યઞ્જનવસેન અત્તા ન ઉપનીતો. **અથ ચ પનિધેકચ્ચે મોઘપુરિસા**તિ અઞ્ઞે પન તુચ્છપુરિસા હસમાના વિય અસન્તમેવ અઞ્ઞં વચનમત્તેન સન્તં કત્વા બ્યાકરોન્તિ. **એકપલાસિક**ન્તિ એકપટલં . **અસીતિસકટવાહે**તિ એત્થ દ્વે સકટભારા એકો વાહોતિ વેદિતબ્બો. **સત્તહત્થિકઞ્ચ અનીક**ન્તિ એત્થ છ હત્થિનિયો એકો ચ હત્થીતિ ઇદમેકં **અનીકં**. ઈદિસાનિ સત્ત અનીકાનિ સત્તહત્થિકં અનીકં નામ. **દિગુણા**તિ દ્વિપટલા. **તિગુણા**તિ તિપટલા. **ગણઙ્ગણૂપાહના**તિ ચતુપટલતો પટ્ઠાય વુચ્ચતિ.

સબ્બનીલિકાદિપટિક્ખેપકથા

૨૪૬. **સબ્બનીલિકા**તિ સબ્બાવ નીલિકા. એસ નયો **સબ્બપીતિકા**દીસુપિ. તત્થ ચ નીલિકા ઉમાપુપ્ફવણ્ણા હોતિ, પીતિકા કણિકારપુપ્ફવણ્ણા, લોહિતિકા જયસુમનપુપ્ફવણ્ણા , મઞ્જિટ્ઠિકા મઞ્જિટ્ઠવણ્ણા એવ, કણ્હા અદ્દારિટ્ઠકવણ્ણા, મહારઙ્ગરત્તા સતપદિપિટ્ઠિવણ્ણા, મહાનામરત્તા સમ્ભિન્નવણ્ણા હોતિ પણ્ડુપલાસવણ્ણા. કુરુન્દિયં

પન ‘‘પદુમપુપ્ફવણ્ણા’’તિ વુત્તા. એતાસુ યંકિઞ્ચિ લભિત્વા રજનં ચોળકેન પુઞ્છિત્વા વણ્ણં ભિન્દિત્વા ધારેતું વટ્ટતિ. અપ્પમત્તકેપિ ભિન્ને વટ્ટતિયેવ.

નીલકવદ્ધિકાતિ યાસં વદ્ધાયેવ નીલા. એસેવ નયો સબ્બત્થ. એતાપિ વણ્ણભેદં કત્વા ધારેતબ્બા. **ખલ્લકબદ્ધા**તિ પણ્હિપિધાનત્થં તલે ખલ્લકં બન્ધિત્વા કતા. **પુટબદ્ધા**તિ યોનકઉપાહના વુચ્ચતિ, યા યાવજઙ્ઘતો સબ્બપાદં પટિચ્છાદેતિ. **પાલિગુણ્ઠિમા**તિ પલિગુણ્ઠિત્વા કતા; યા ઉપરિ પાદમત્તમેવ પટિચ્છાદેતિ, ન જઙ્ઘં. **તૂલપુણ્ણિકા**તિ તૂલપિચુના પૂરેત્વા કતા. **તિત્તિરપત્તિકા**તિ તિત્તિરપત્તસદિસા વિચિત્તબદ્ધા. **મેણ્ડવિસાણવદ્ધિકા**તિ કણ્ણિકટ્ઠાને મેણ્ડકસિઙ્ગસણ્ઠાને વદ્ધે યોજેત્વા કતા. **અજવિસાણવદ્ધિકા**દીસુપિ એસેવ નયો. **વિચ્છિકાળિકા**પિ તત્થેવ વિચ્છિકનઙ્ગુટ્ઠસણ્ઠાને વદ્ધે યોજેત્વા કતા. **મોરપિઞ્છપરિસિબ્બિતા**તિ તલેસુ વા વદ્ધેસુ વા મોરપિઞ્છેહિ સુત્તકસદિસેહિ પરિસિબ્બિતા. **ચિત્રા**તિ વિચિત્રા; એતાસુ યંકિઞ્ચિ લભિત્વા, સચે તાનિ ખલ્લકાદીનિ અપનેત્વા સક્કા હોન્તિ વળઞ્જિતું, વળઞ્જેતબ્બા. તેસુ પન સતિ વળઞ્જન્તસ્સ દુક્કટં. **સીહચમ્મપરિક્ખટા** નામ પરિયન્તેસુ ચીવરે અનુવાતં વિય સીહચમ્મં યોજેત્વા કતા. **લૂવકચમ્મપરિક્ખટા**તિ પક્ખિબિળાલચમ્મપરિક્ખટા . એતાસુપિ યા કાચિ લભિત્વા તં ચમ્મં અપનેત્વા ધારેતબ્બા.

૨૪૭. **ઓમુક્ક**ન્તિ પટિમુઞ્ચિત્વા અપનીતં. **નવા**તિ અપરિભુત્તા.

અજ્ઝારામેઉપાહનપટિક્ખેપકથા

૨૪૮. **અભિજીવનિકસ્સા**તિ યેન સિપ્પેન અભિજીવન્તિ, જીવિકં કપ્પેન્તિ, તસ્સ કારણાતિ અત્થો. **ઇધ ખો તં ભિક્ખવે**તિ એત્થ તન્તિ નિપાતમત્તં, ઇધ ખો ભિક્ખવે સોભેય્યાથાતિ અત્થો. **યં તુમ્હે**તિ યે તુમ્હે. અથ વા યદિ તુમ્હેતિ વુત્તં હોતિ. યદિસદ્દસ્સ હિ અત્થે અયં નિપાતો. **આચરિયેસૂ**તિઆદિમ્હિ પબ્બજ્જાચરિયો, ઉપસમ્પદાચરિયો, નિસ્સયાચારિયો, ઉદ્દેસાચરિયોતિ ઇમે ચત્તારોપિ ઇધ આચરિયા એવ. અવસ્સિકસ્સ છબ્બસ્સો આચરિયમત્તો. સો હિ ચતુવસ્સકાલે તં નિસ્સાય વચ્છતિ; એવં એકવસ્સસ્સ સત્તવસ્સો, દુવસ્સસ્સ અટ્ઠવસ્સો, તિવસ્સસ્સ નવવસ્સો, ચતુવસ્સસ્સ દસવસ્સો. ઇમેપિ આચરિયમત્તા એવ . ઉપજ્ઝાયસ્સ સન્દિટ્ઠસમ્ભત્તા પન સહાયભિક્ખૂ, યે વા પન કેચિ દસહિ વસ્સેહિ મહન્તતરા તે સબ્બેપિ ઉપજ્ઝાયમત્તા નામ. એત્તકેસુ ભિક્ખૂસુ અનુપાહનેસુ ચઙ્કમન્તેસુ સઉપાહનસ્સ ચઙ્કમતો આપત્તિ.

૨૪૯. **પાદખીલાબાધો** નામ પાદતો ખીલસદિસં મંસં નિક્ખન્તં હોતિ.

૨૫૧. **તિણપાદુકા**તિ યેન કેનચિ તિણેન કતપાદુકા. **હિન્તાલપાદુકા**તિ ખજ્જૂરીપત્તેહિ કતપાદુકા; હિન્તાલપત્તેહિપિ ન વટ્ટતિયેવ. **કમલપાદુકા**તિ કમલતિણં નામ અત્થિ, તેન કતપાદુકા; ઉસીરપાદુકાતિપિ વદન્તિ. **કમ્બલપાદુકા**તિ ઉણ્ણાહિ કતપાદુકા. **અસઙ્કમનીયા**તિ ભૂમિયં સુપ્પતિટ્ઠિતા નિચ્ચલા અસંહારિયા.

૨૫૨. **અઙ્ગજાતં છુપન્તી**તિ અઙ્ગજાતેનેવ અઙ્ગજાતં છુપન્તિ. **ઓગાહેત્વા મારેન્તી**તિ અન્તો ઉદકે દળ્હં ગહેત્વા મારેન્તિ.

યાનાદિપટિક્ખેપકથા

૨૫૩. **ઇત્થિયુત્તેના**તિ ધેનુયુત્તેન. **પુરિસન્તરેના**તિ પુરિસસારથિના. **પુરિસયુત્તેના**તિ ગોણયુત્તેન. **ઇત્થન્તરેના**તિ ઇત્થિસારથિના. **ગઙ્ગામહિયાયા**તિ ગઙ્ગામહકીળિકાય. **પુરિસયુત્તં હત્થવટ્ટકન્તિ** એત્થ પુરિસયુત્તં ઇત્થિસારથિ વા હોતુ, પુરિસસારથિ વા વટ્ટતિ. હત્થવટ્ટકં પન ઇત્થિયો વા વટ્ટેન્તુ પુરિસા વા, વટ્ટતિયેવ. **યાનુગ્ઘાતેના**તિ યાનં અભિરુહન્તસ્સ સબ્બો કાયો ચલતિ તપ્પચ્ચયા. **સિવિકન્તિ** પીઠકસિવિકં. **પાટઙ્કિન્તિ** વંસે લગ્ગેત્વા કતં પટપોતલિકં.

૨૫૪. **ઉચ્ચાસયનમહાસયનનાની**તિ એત્થ **ઉચ્ચાસયનન્તિ** પમાણાતિક્કન્તં મઞ્ચં. **મહાસયનન્તિ** અકપ્પિયત્થરણં, આસન્દીઆદીસુ **આસન્દી**તિ પમાણાતિક્કન્તાસનં. **પલ્લઙ્કો**તિ પાદેસુ વાળરૂપાનિ ઠપેત્વા કતો. **ગોનકો**તિ દીઘલોમકો મહાકોજવો; ચતુરઙ્ગુલાધિકાનિ કિર તસ્સ લોમાનિ. **ચિત્તકા**તિ વાનચિત્રો ઉણ્ણામયત્થરણો. **પટિકા**તિ ઉણ્ણામયો સેતત્થરણો. **પટલિકા**તિ ઘનપુપ્ફકો ઉણ્ણામયલોહિતત્થરણો; યો આમલકપટ્ટોતિપિ વુચ્ચતિ. **તૂલિકા**તિ પકતિતૂલિકાયેવ. **વિકતિકા**તિ સીહબ્યગ્ઘાદિરૂપવિચિત્રો ઉણ્ણામયત્થરણો. **ઉદ્દલોમી**તિ એકતો ઉગ્ગતલોમં ઉણ્ણામયત્થરણં; ''ઉદ્ધલોમી''તિપિ પાઠો. **એકન્તલોમી**તિ ઉભતો ઉગ્ગતલોમં ઉણ્ણામયત્થરણં. **કટ્ટિસ્સન્તિ** રતનપરિસિબ્બિતં કોસેય્યકટ્ટિસ્સમયં પચ્ચત્થરણં . **કોસેય્યન્તિ** રતનપરિસિબ્બિતં કોસિયસુત્તમયં પચ્ચત્થરણં; સુદ્ધકોસેય્યં પન વટ્ટતિ.

કુત્તકન્તિ સોળસન્નં નાટકિત્થીનં ઠત્વા નચ્ચનયોગ્ગં ઉણ્ણામયઅત્થરણં. **હત્થત્થરઅસ્સત્થરા**તિ હત્થિઅસ્સપિટ્ઠીસુ અત્થરણકઅત્થરણા એવ. **રથત્થરેપિ** એસેવ નયો. **અજિનપ્પવેણી**તિ અજિનચમ્મેહિ મઞ્ચપ્પમાણેન સિબ્બિત્વા કતા પવેણી. **કદલીમિગપવરપચ્ચત્થરણન્તિ** કદલીમિગચમ્મં નામ અત્થિ, તેન કતં પવરપચ્ચત્થરણં, ઉત્તમપચ્ચત્થરણન્તિ અત્થો. તં કિર સેતવત્થસ્સ ઉપરિ કદલીમિગચમ્મં પત્થરિત્વા સિબ્બિત્વા કરોન્તિ. **સઉત્તરચ્છદન્તિ** સહ ઉત્તરચ્છદનેન; ઉપરિબદ્ધેન રત્તવિતાનેન સદ્ધિન્તિ અત્થો . સેતવિતાનમ્પિ હેટ્ઠા અકપ્પિયપચ્ચત્થરણે સતિ ન વટ્ટતિ, અસતિ પન વટ્ટતિ. **ઉભતોલોહિતકૂપધાનન્તિ** સીસૂપધાનઞ્ચ પાદૂપધાનઞ્ચાતિ મઞ્ચસ્સ ઉભતોલોહિતકૂપધાનં, એતં ન કપ્પતિ. યં પન એકમેવ ઉપધાનં ઉભોસુ પસ્સેસુ રત્તં વા હોતિ, પદુમવણ્ણં વા ચિત્રં વા, સચે પમાણયુત્તં, વટ્ટતિ. મહાઉપધાનં પન પટિક્ખિત્તં.

સબ્બચમ્મપટિક્ખેપાદિકથા

૨૫૫. **દીપિચ્છાપો**તિ દીપિપોતકો. **ઓગુમ્ફિયન્તી**તિ ભિત્તિદણ્ડકાદીસુ વેઠેત્વા બન્ધન્તિ.

૨૫૬. **અભિનિસીદિતુન્તિ** અભિનિસ્સાય નિસીદિતું; અપસ્સયં કત્વા નિસીદિતુન્તિ અત્થો. **ગિલાનેન ભિક્ખુના સઉપાહનેના**તિ એત્થ ગિલાનો નામ યો ન સક્કોતિ અનુપાહનો ગામં પવિસિતું.

૨૫૭. **કુરરઘરે**તિ એવંનામકે નગરે; એતેનસ્સ ગોચરગામો વુત્તો. **પપતકે પબ્બતે**તિ પપતનામકે પબ્બતે; એતેનસ્સ નિવાસનટ્ઠાનં વુત્તં. **સોણો**તિ તસ્સ નામં. કોટિઅગ્ઘનકં પન કણ્ણપિળન્ધનકં ધારેતિ, તસ્મા ''કુટિકણ્ણો''તિ વુચ્ચતિ; કોટિકણ્ણોતિ અત્થો. **પાસાદિકન્તિ** પસાદજનકં. **પસાદનીયન્તિ** ઇદં તસ્સેવ અત્થવેવચનં. **ઉત્તમદમથસમથન્તિ** ઉત્તમં દમથઞ્ચ સમથઞ્ચ પઞ્ઞઞ્ચ સમાધિઞ્ચ કાયૂપસમઞ્ચ ચિત્તૂપસમઞ્ચાતિપિ અત્થો. **દન્તન્તિ** સબ્બેસં વિસૂકાયિકવિપ્ફન્દિતાનં ઉપચ્છિન્નત્તા દન્તં; ખીણકિલેસન્તિ અત્થો. **ગુત્તન્તિ** સંવરગુત્તિયા ગુત્તં. **સન્તિન્દ્રિયન્તિ** યતિન્દ્રિયં. **નાગન્તિ** આગુવિરહિતં. **તિણ્ણં મે વસ્સાનં અચ્ચયેના**તિ મમ પબ્બજ્જાદિવસતો પટ્ઠાય તિણ્ણં વસ્સાનં અચ્ચયેન. **ઉપસમ્પદં અલત્થન્તિ** અહં ઉપસમ્પદં અલભિં . **કણ્હુત્તરા**તિ

કણ્ઙમત્તિકુત્તરા; ઉપરિ વટ્ટિતકણ્ઙમત્તિકાતિ અત્થો. **ગોકણ્ટકહતા**તિ ગુન્નં ખુરેહિ અક્કન્તભૂમિતો સમુટ્ઠિતેહિ ગોકણ્ટકેહિ ઉપહતા. તે કિર ગોકણ્ટકે એકપટલિકા ઉપાહના રક્ખિતું ન સક્કોન્તિ; એવં ખરા હોન્તિ. **એરગૂ, મોરગૂ, મજ્જારૂ, જન્તૂ**તિ ઇમા ચતસ્સોપિ તિણજાતિયો; એતેહિ કટસારકે ચ તટ્ટિકાયો ચ કરોન્તિ. એત્થ **એરગૂ**તિ એરકતિણં; તં ઓળારિકં. મોરગૂતિણં તમ્બસીસં મુદુકં સુખસમ્ફસ્સં, તેન કતતટ્ટિકા નિપજ્જિત્વા વુટ્ઠિતમત્તે પુન ઉદ્ધુમાતા હુત્વા તિટ્ઠતિ. મજ્જારુના સાટકેપિ કરોન્તિ. જન્તુસ્સ મણિસદિસો વણ્ણો હોતિ. **સેનાસનં પઞ્ઞપેસી**તિ ભિસિં વા કટસારકં વા પઞ્ઞપેસિ; પઞ્ઞપેત્વા ચ પન સોણસ્સ આરોચેતિ – ‘‘આવુસો સત્થા તયા સદ્ધિં એકાવાસે વસિતુકામો, ગન્ધકુટિયંયેવ તે સેનાસનં પઞ્ઞત્ત’’ન્તિ.

૨૫૮. **અયં ખ્વસ્સ કાલો**તિ અયં ખો કાલો ભવેય્ય. **પરિદસ્સી**તિ પરિદસ્સેસિ. ‘‘ઇદઞ્ચિદઞ્ચ વદેય્યાસીતિ યં મે ઉપજ્ઝાયો જાનાપેસિ, તસ્સ અયં કાલો ભવેય્ય, હન્દ દાનિ આરોચેમિ તં સાસન’’ન્તિ અયમેત્થ અધિપ્પાયો.

૨૫૯. **વિનયધરપઞ્ચમેના**તિ અનુસ્સાવનાચરિયપઞ્ચમેન. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે સબ્બપચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ ગુણઙ્ગુણૂપાહન**ન્તિ એત્થ મનુસ્સચમ્મં ઠપેત્વા યેન કેનચિ ચમ્મેન ઉપાહના વટ્ટતિ. ઉપાહનકોસકસત્થકોસકકુઞ્ચિકકોસકેસુપિ એસેવ નયો. **ચમ્માનિ અત્થરણાની**તિ એત્થ પન યંકિઞ્ચિ એળકચમ્મં અજચમ્મઞ્ચ અત્થરિત્વા નિપજ્જિતું વા નિસીદિતું વા વટ્ટતિ. મિગચમ્મે એણીમિગો વાતમિગો પસદમિગો કુરઙ્ગમિગો મિગમાતુકો રોહિતમિગોતિ એતેસંયેવ ચમ્માનિ વટ્ટન્તિ. અઞ્ઞેસં પન –

મક્કટો કાળસીહો ચ, સરભો કદલીમિગો;
યે ચ વાળમિગા કેચિ, તેસં ચમ્મં ન વટ્ટતિ.

તત્થ **વાળમિગા**તિ સીહબ્યગ્ઘઅચ્છતરચ્છા; ન કેવલઞ્ચ એતેસંયેવ, યેસં પન ચમ્મં વટ્ટતીતિ વુત્તં, તે ઠપેત્વા અવસેસા અન્તમસો ગોમહિંસસસબિળારાદયોપિ સબ્બે ઇમસ્મિં અત્થે વાળમિગાત્વેવ વેદિતબ્બા. એતેસઞ્હિ સબ્બેસં ચમ્મં ન વટ્ટતિ. **ન તાવ તં ગણનૂપગં યાવ ન હત્થં ગચ્છતી**તિ યાવ આહરિત્વા વા ન દિન્નં, તુમ્હાકં ભન્તે ચીવરં ઉપ્પન્નન્તિ પહિણિત્વા વા નારોચિતં, તાવ ગણનં ન ઉપેતિ. સચે અનધિટ્ઠિતં, વટ્ટતિ; અધિટ્ઠિતઞ્ચ ગણનં ન ઉપેતીતિ અત્થો. યદા પન આનેત્વા વા દિન્નં હોતિ, ઉપ્પન્નન્તિ વા સુતં, તતો પટ્ઠાય દસાહમેવ પરિહારં લભતીતિ.

ચમ્મક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૬. ભેસજ્જક્ખન્ધકં

પઞ્ચભેસજ્જાદિકથા

૨૬૦. ભેસજ્જક્ખન્ધકે – **સારદિકેન આબાધેના**તિ સરદકાલે ઉપ્પન્નેન પિત્તાબાધેન, તસ્મિઞ્હિ કાલે વસ્સોદકેનપિ તેમેન્તિ, કદ્દમમ્પિ મદ્દન્તિ, અન્તરન્તરા આતપોપિ ખરો હોતિ, તેન તેસં પિત્તં કોટ્ઠબ્ભન્તરગતં હોતિ. **આહારત્થઞ્ચ ફરેય્યા**તિ આહારત્થં સાધેય્ય.

૨૬૧. **નચ્છાદેન્તી**તિ ન જિરન્તિ, ન વાતરોગં પટિપ્પસ્સમ્ભેતું સક્કોન્તિ. **સેનેસિતાની**તિ સિનિદ્ધાનિ. **ભત્તાચ્છાદકેના**તિ ભત્તં અરોચિકેન.

૨૬૨. **અચ્છવસ**ન્તિઆદીસુ નિસ્સગ્ગિયવણ્ણનાયં વુત્તનયેનેવ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો. **કાલે પટિગ્ગહિત**ન્તિઆદીસુ મજ્ઝન્હિકે અવીતિવત્તે પટિગ્ગહેત્વા પચિત્વા પરિસ્સાવેત્વા ચાતિ અત્થો. **તેલપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતુ**ન્તિ સત્તાહકાલિકતેલપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતું.

૨૬૩. **મૂલભેસજ્જા**દિ વિનિચ્છયોપિ ખુદ્દકવણ્ણનાયં વુત્તોયેવ. તસ્મા ઇધ યં યં પુબ્બે અવુત્તં તં તદેવ વણ્ણયિસ્સામ. **વચત્ત**ન્તિ સેતવચં. **નિસદં નિસદપોતક**ન્તિ પિસનસિલા ચ પિસનપોતો ચ. **ફગ્ગવ**ન્તિ લતાજાતિ. **નત્તમાલ**ન્તિ કરઞ્જં. **હિઙ્ગુહિઙ્ગુજતુહિઙ્ગુસિપાટિકા** હિઙ્ગુજાતિયોયેવ. **તકતકપત્તિતકપણ્ણિયો** લાખાજાતિયો.

સામુદ્દન્તિ સમુદ્દતીરે વાલુકા વિય સન્તિટ્ઠતિ. **કાળલોણ**ન્તિ પકતિલોણં. **સિન્ધવ**ન્તિ સેતવણ્ણં પબ્બતે ઉટ્ઠહતિ. **ઉબ્ભિદ**ન્તિ ભૂમિતો અઙ્કુરં ઉટ્ઠહતિ. **બિલ**ન્તિ દબ્બસમ્ભારેહિ સદ્ધિં પચિતં, તં રત્તવણ્ણં.

૨૬૪-૬. **કાયો વા દુગ્ગન્ધો**તિ કસ્સચિ અસ્સાદીનં વિય કાયગન્ધો હોતિ, તસ્સાપિ સિરીસકોસુમ્બાદિચુણ્ણાનિ વા ગન્ધચુણ્ણાનિ વા સબ્બાનિ વટ્ટન્તિ. **છકણ**ન્તિ ગોમયં. **રજનનિપ્પક્ક**ન્તિ રજનકસટં. પાકતિકચુણ્ણમ્પિ કોટ્ટેત્વા ઉદકેન તેમેત્વા ન્હાયિતું વટ્ટતિ; એતમ્પિ રજનનિપ્પક્કસઙ્ખેપમેવ ગચ્છતિ.

આમકમંસઞ્ચ ખાદિ આમકલોહિતઞ્ચ પિવીતિ ન તં ભિક્ખુ ખાદિ ન પિવિ, અમનુસ્સો ખાદિત્વા ચ પિવિત્વા ચ પક્કન્તો, તેન વુત્તં – ''તસ્સ સો અમનુસ્સિકાબાધો પટિપ્પસ્સમ્ભી''તિ.

અઞ્જનન્તિ સબ્બસઙ્ગાહિકવચનમેતં. **કાળઞ્જન**ન્તિ એકા અઞ્જનજાતિ. **રસઞ્જનં** નાનાસમ્ભારેહિ કતં. **સોતઞ્જન**ન્તિ નદીસોતાદીસુ ઉપ્પજ્જનકં અઞ્જનં. **ગેરુકો** નામ સુવણ્ણગેરુકો. **કપલ્લ**ન્તિ દીપસિખતો ગહિતમસિ. **અઞ્જનૂપપિંસનેહી**તિ અઞ્જનેન સદ્ધિં એકતો પિંસિતબ્બેહિ, ન હિ કિઞ્ચિ અઞ્ઞનૂપપિંસનં ન વટ્ટતિ. **ચન્દન**ન્તિ લોહિતચન્દનાદિકં યંકિઞ્ચિ. **તગરાદીનિ** પાકટાનિ, અઞ્ઞાનિપિ નીલુપ્પલાદીનિ વટ્ટન્તિયેવ.

અટ્ઠિમયન્તિ મનુસ્સટ્ઠિં ઠપેત્વા અવસેસઅટ્ઠિમયં. **દન્તમય**ન્તિ હત્થિદન્તાદિસબ્બદન્તમયં. **વિસાણમયે**પિ અકપ્પિયં નામ નત્થિ, **નળમયા**દયો એકન્તકપ્પિયાયેવ. **સલાકટ્ઠાનિય**ન્તિ યત્થ સલાકં ઓદહન્તિ, તં સુસિરદણ્ડકં વા થવિકં વા અનુજાનામીતિ અત્થો. **અંસબદ્ધકો**તિ અઞ્જનિત્થવિકાય અંસબદ્ધકો. **યમકનત્થુકરણિ**ન્તિ સમસોતાહિ દ્વીહિ પનાળિકાહિ એકં નત્થુકરણિં.

૨૬૭. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે તેલપાક**ન્તિ યંકિઞ્ચિ ભેસજ્જપક્ખિત્તં સબ્બં અનુઞ્ઞાતમેવ હોતિ. **અતિપક્ખિત્તમજ્જાની**તિ અતિવિય ખિત્તમજ્જાનિ; બહું મજ્જં પક્ખિપિત્વા યોજિતાનીતિ અત્થો.

અઙ્ગવાતોતિ હત્થપાદે વાતો. **સમ્ભારસેદ**ન્તિ નાનાવિધપણ્ણભઙ્ગસેદં. **મહાસેદ**ન્તિ મહન્તં સેદં; પોરિસપ્પમાણં આવાટં અઙ્ગારાનં પૂરેત્વા પંસુવાલિકાદીહિ પિદહિત્વા તત્થ નાનાવિધાનિ વાતહરણપણ્ણાનિ સન્થરિત્વા તેલમક્ખિતેન ગત્તેન તત્થ નિપજ્જિત્વા સમ્પરિવત્તન્તેન સરીરં સેદેતું અનુજાનામીતિ અત્થો. **ભઙ્ગોદક**ન્તિ નાનાપણ્ણભઙ્ગકુથિતં ઉદકં; તેહિ પણ્ણેહિ ચ ઉદકેન ચ સિઞ્ચિત્વા સિઞ્ચિત્વા સેદેતબ્બો. **ઉદકકોટ્ઠક**ન્તિ ઉદકકોટ્ઠે ચાટિં વા દોણિં વા ઉણ્હોદકસ્સ પૂરેત્વા તત્થ પવિસિત્વા સેદકમ્મકરણં અનુજાનામીતિ અત્થો.

પબ્બવાતો હોતીતિ પબ્બે પબ્બે વાતો વિજ્ઝતિ. **લોહિતં મોચેતુ**ન્તિ સત્થકેન લોહિતં મોચેતું. **પજ્જં અભિસઙ્ખરિતુ**ન્તિ યેન ફાલિતપાદા પાકતિકા હોન્તિ; તં નાળિકેરાદીસુ નાનાભેસજ્જાનિ પક્ખિપિત્વા પજ્જં અભિસઙ્ખરિતું; પાદાનં સપ્પાયભેસજ્જં પચિતુન્તિ અત્થો. **તિલકક્કેન અત્થો**તિ પિટ્ઠેહિ તિલેહિ અત્થો. **કબળિક**ન્તિ વણમુખે સત્તુપિણ્ડં પક્ખિપિતું. **સાસપકુટ્ટેના**તિ સાસપપિટ્ઠેન. **વડ્ઢમંસ**ન્તિ અધિકમંસં આણિ વિય ઉટ્ઠહતિ. **લોણસક્ખરિકાય છિન્દિતુ**ન્તિ ખુરેન છિન્દિતું. **વિકાસિક**ન્તિ તેલરુન્ધનપિલોતિકં. **સબ્બં વણપટિકમ્મ**ન્તિ યંકિઞ્ચિ વણપરિકમ્મં નામ અત્થિ; સબ્બં અનુજાનામીતિ અત્થો.

૨૬૮. **સામં ગહેત્વા**તિ ઇદં ન કેવલં સપ્પદટ્ઠસ્સેવ, અઞ્ઞસ્મિમ્પિ દટ્ઠવિસે સતિ સામં ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બં; અઞ્ઞેસુ પન કારણેસુ પટિગ્ગહિતમેવ વટ્ટતિ. **કતો ન પુન પટિગ્ગહેતબ્બો**તિ સચે ભૂમિપ્પત્તો, પટિગ્ગહેતબ્બો; અપ્પત્તં પન ગહેતું વટ્ટતિ.

૨૬૯. **ઘરદિન્નકાબાધો**તિ વસીકરણપાનકસમુટ્ઠિતરોગો. **સીતાલોળિ**ન્તિ નઙ્ગલેન કસન્તસ્સ ફાલે લગ્ગમત્તિકં ઉદકેન આલોળેત્વા પાયેતું અનુજાનામીતિ અત્થો.

દુટ્ઠગહણિકોતિ વિપન્નગહણિકો; કિચ્છેન ઉચ્ચારો નિક્ખમતીતિ અત્થો. **આમિસખાર**ન્તિ સુક્ખોદનં ઝાપેત્વા તાય છારિકાય પગ્ઘરિતં ખારોદકં. **મુત્તહરીતક**ન્તિ ગોમુત્તપરિભાવિતં હરીતકં. **અભિસન્નકાયો**તિ ઉસ્સન્નદોસકાયો. **અચ્છકઞ્જિય**ન્તિ તણ્ડુલોદકમણ્ડો. **અકટયુસ**ન્તિ અસિનિદ્ધો મુગ્ગપચિતપાનીયો. **કટાકટ**ન્તિ સોવ ધોતસિનિદ્ધો. **પટિચ્છાદનીયેના**તિ મંસરસેન.

ગુળાદિઅનુજાનનકથા

૨૭૨. **સચે ભિક્ખવે પક્કાપિ મુગ્ગા જાયન્તી**તિ પક્કા મુગ્ગા સચેપિ જાયન્તિ, યથાસુખં પરિભુઞ્જિતબ્બા. પક્કત્તા હિ તે કપ્પિયા એવ.

૨૭૪. **અન્તોવુત્થ**ન્તિ અકપ્પિયકુટિયં વુત્થં. **સામં પક્ક**ન્તિ એત્થ યંકિઞ્ચિ આમિસં ભિક્ખુનો પચિતું ન વટ્ટતિ. સચેપિસ્સ ઉણ્હયાગુયા સુલસિપણ્ણાનિ વા સિઙ્ગિવેરં વા લોણં વા પક્ખિપન્તિ, તમ્પિ ચાલેતું ન વટ્ટતિ, ''યાગું નિબ્બાપેમી''તિ પન ચાલેતું વટ્ટતિ. ઉત્તણ્ડુલભત્તં લભિત્વાપિ પિદહિતું ન વટ્ટતિ. સચે પન મનુસ્સા પિદહિત્વાવ દેન્તિ, વટ્ટતિ; ''ભત્તં વા મા નિબ્બાયતૂ''તિ પિદહિતું વટ્ટતિ. ખીરતક્કાદીસુ પન સકિં કુથિતેસુ અગ્ગિં દાતું વટ્ટતિ, પુનપાકસ્સ અનુઞ્ઞાતત્તા. **ઉક્કપિણ્ડકાપિ ખાદન્તી**તિ બિળામૂસિકગોધામઙ્ગુસા ખાદન્તિ. **દમકા**તિ વિઘાસાદા.

૨૭૬. **તતો નીહટન્તિ** યત્થ નિમન્તિતા ભુઞ્જન્તિ, તતો નીહટં.

૨૭૮. **વનટ્ઠં પોક્ખરટ્ઠન્તિ** વને ચેવ પદુમિનિગચ્છે ચ જાતં. **અબીજન્તિ** તરુણફલં, યસ્સ બીજં ન અઙ્કુરં જનેતિ. **નિબ્બટ્ટબીજન્તિ** બીજં નિબ્બટ્ટેત્વા અપનેત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બકં અમ્બપનસાદિ.

૨૭૯. **દુરોપયો વણોતિ** દુક્ખેન રુહતિ, દુક્ખેન પાકતિકો હોતીતિ અત્થો. **દુપ્પરિહારં સત્થન્તિ** સમ્બાધે દુક્ખેન સત્થં પરિહરેય્યં. **સત્થકમ્મં વા વત્થિકમ્મં વાતિ** યથાપરિચ્છિન્ને ઓકાસે યેન કેનચિ સત્થેન વા સૂચિયા વા કણ્ટકેન વા સત્તિકાય વા પાસાણસક્ખલિકાય વા નખેન વા છિન્દનં વા ફાલનં વા વિજ્ઝનં વા લેખનં વા ન કાતબ્બં; સબ્બઞ્હેતં સત્થકમ્મમેવ હોતિ. યેન કેનચિ પન ચમ્મેન વા વત્થેન વા વત્થિપીળનમ્પિ ન કાતબ્બં; સબ્બઞ્હેતં વત્થિકમ્મમેવ હોતિ. એત્થ ચ **સમ્બાધસ્સ સામન્તા દ્વઙ્ગુલાતિ** ઇદં સત્થકમ્મંયેવ સન્ધાય વુત્તં. વત્થિકમ્મં પન સમ્બાધેયેવ પટિક્ખિત્તં. તત્થ પન ખારં આદાતું યેન કેનચિ રજ્જુકેન વા બન્ધિતું વટ્ટતિ. યદિ તેન છિજ્જતિ, સુચ્છિન્નં. અણ્ડવુડ્ઢિરોગેપિ સત્થકમ્મં ન વટ્ટતિ, તસ્મા અણ્ડં ફાલેત્વા બીજાનિ ઉદ્ધરિત્વા ‘‘અરોગં કરિસ્સામી’’તિ ન કત્તબ્બં. અગ્ગિતાપનભેસજ્જાલિમ્પનેસુ પન પટિક્ખેપો નત્થિ. વચ્ચમગ્ગે ભેસજ્જમક્ખિતા આદાનવટ્ટિ વા વેળુનાળિકા વા વટ્ટતિ, યાય ખારકમ્મં વા કરોન્તિ, તેલં વા પવેસેન્તિ.

૨૮૦. **પવત્તમંસન્તિ** મતસ્સ મંસં. **માઘાતોતિ** તં દિવસં ન લબ્ભા કેનચિ કિઞ્ચિ જીવિતા વોરોપેતું. **પોત્થનિકન્તિ** મંસચ્છેદનસત્થકં વુચ્ચતિ. **કિમ્પિમાયાતિ** કિમ્પિ ઇમાય. **ન ભગવા ઉસ્સહતીતિ** ન ભગવા સક્કોતિ. **યત્ર હિ નામાતિ** યસ્મા નામ. **પટિવેક્ખીતિ** વીમંસિ; પટિપુચ્છીતિ વુત્તં હોતિ. **અપ્પટિવેક્ખિત્વાતિ** અપ્પટિપુચ્છિત્વા. સચે પન અસુકમંસન્તિ જાનાતિ, પટિપુચ્છનકિચ્ચં નત્થિ, અજાનન્તેન પન પુચ્છિત્વાવ ખાદિતબ્બં.

હત્થિમંસાદિપટિક્ખેપકથા

૨૮૧. **સુનખમંસન્તિ** એત્થ અરઞ્ઞકોકા નામ સુનખસદિસા હોન્તિ, તેસં મંસં વટ્ટતિ. યો પન ગામસુનખિયા વા કોકેન કોકસુનખિયા વા ગામસુનખેન સંયોગા ઉપ્પન્નો, તસ્સ મંસં ન વટ્ટતિ, સો હિ ઉભયં ભજતીતિ. **અહિમંસન્તિ** કસ્સચિ અપાદકસ્સ દીઘજાતિકસ્સ મંસં ન વટ્ટતિ. **સીહમંસાદીનિ** પાકટાનેવ.

એત્થ ચ મનુસ્સમંસં સજાતિતાય પટિક્ખિત્તં, હત્થિઅસ્સમંસં રાજઙ્ગતાય, સુનખમંસઞ્ચ અહિમંસઞ્ચ પટિકૂલતાય, સીહમંસાદીનિ પઞ્ચ અત્તનો અનુપદ્દવત્થાયાતિ. ઇમેસં મનુસ્સાદીનં દસન્નં મંસમ્પિ અટ્ઠિપિ લોહિતમ્પિ ચમ્મમ્પિ લોમમ્પિ સબ્બં ન વટ્ટતિ, યંકિઞ્ચિ ઞત્વા વા અઞત્વા વા ખાદન્તસ્સ આપત્તિયેવ. યદા જાનાતિ, તદા દેસેતબ્બા. ‘‘અપુચ્છિત્વા ખાદિસ્સામી’’તિ ગણ્હતો પટિગ્ગહણે દુક્કટં, ‘‘પુચ્છિત્વા ખાદિસ્સામી’’તિ ગણ્હતો અનાપત્તિ. ઉદ્દિસ્સ કતં પન જાનિત્વા ખાદન્તસ્સેવ આપત્તિ, પચ્છા જાનન્તો આપત્તિયા ન કારેતબ્બોતિ.

યાગુમધુગોળકાદિકથા

૨૮૨. **એકત્તકોતિ** એકકો, નત્થિ મે દુતિયોતિ અત્થો. **પહૂતં યાગુઞ્ચ મધુગોળકઞ્ચ પટિયાદાપેત્વાતિ** સો કિર સતસહસ્સં વયં કત્વા પટિયાદાપેસિ. અનુમોદનાગાથાપરિયોસાને ‘‘પત્થયતં ઇચ્છત’’ન્તિ પદાનં ‘‘અલમેવ દાતુ’’ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. સચે પન ‘‘પત્થયતા ઇચ્છતા’’તિ પાઠો અત્થિ, સોયેવ ગહેતબ્બો.

૨૮૩. **ભોજ્જયાગુન્તિ** યા પવારણં જનેતિ. **યદગ્ગેનાતિ** યં આદિં કત્વા. **સગ્ગા તે આરદ્ધાતિ** સગ્ગનિબ્બત્તકપુઞ્ઞં ઉપચિતન્તિ અત્થો. **યથાધમ્મો કારેતબ્બોતિ** પરમ્પરભોજનેન કારેતબ્બો, ભોજ્જયાગુયા હિ પવારણા હોતીતિ.

૨૮૪. **નાહં તં કચ્ચાનાતિ** તસ્મિં કિર અવસિટ્ઠગુળે દેવતા સુખુમોજં પક્ખિપિંસુ, સા અઞ્ઞેસં પરિણામં ન ગચ્છતિ, તસ્મા એવમાહ. **ગિલાનસ્સ ગુળન્તિ** તથારૂપેન બ્યાધિના ગિલાનસ્સ પચ્છાભત્તં ગુળં અનુજાનામીતિ અત્થો.

પાટલિગામવત્થુકથા

૨૮૫. **સબ્બસન્થરિન્તિ** યથા સબ્બં સન્થતં હોતિ, એવં.

૨૮૬. **સુનિધવસ્સકારાતિ** સુનિધો ચ વસ્સકારો ચ દ્વે બ્રાહ્મણા મગધરઞ્ઞો મહામત્તા મહામચ્ચા. **વજ્જીનં પટિબાહાયાતિ** વજ્જિરાજકુલાનં આયમુખપચ્છિન્દનત્થં. **વત્થૂનીતિ** ઘરવત્થૂનિ. **ચિત્તાનિ નમન્તિ નિવેસનાનિ માપેતુન્તિ** તા કિર દેવતા વત્થુવિજ્જાપાઠકાનં સરીરે અધિમુચ્ચિત્વા એવં ચિત્તાનિ નામેન્તિ. કસ્મા? અમ્હાકં યથાનુરૂપં સક્કારં કરિસ્સન્તીતિ અત્થો. **તાવતિંસેહીતિ** લોકે કિર સક્કં દેવરાજાનં વિસ્સકમ્મઞ્ચ ઉપાદાય તાવતિંસા પણ્ડિતાતિ સદ્દો અબ્ભુગ્ગતો, તેનેવાહ તાવતિંસેહીતિ, તાવતિંસેહિ સદ્ધિં મન્તેત્વા વિય માપેન્તીતિ અત્થો. **યાવતા અરિયં આયતનન્તિ** યત્તકં અરિયમનુસ્સાનં ઓસરણટ્ઠાનં નામ અત્થિ. **યાવતા વણિપ્પથોતિ** યત્તકં વાણિજાનં આભતભણ્ડસ્સ રાસિવસેનેવ કયવિક્કયટ્ઠાનં નામ અત્થિ. **ઇદં અગ્ગનગરન્તિ** તેસં અરિયાયતનવણિપ્પથાનં ઇદં અગ્ગનગરં ભવિસ્સતિ. **પુટભેદનન્તિ** પુટભેદનટ્ઠાનં મોચનટ્ઠાનન્તિ વુત્તં હોતિ. **અગ્ગિતો વાતિ**આદીસુ સમુચ્ચયત્થો વા સદ્દો. તત્ર હિ એકસ્સ કોટ્ઠાસસ્સ અગ્ગિતો, એકસ્સ ઉદકતો, એકસ્સ અબ્ભન્તરતો, અઞ્ઞમઞ્ઞભેદા અન્તરાયો ભવિસ્સતિ. **ઉળુમ્પન્તિ** પારગમનત્થાય આણિયો આકોટેત્વા કતં. **કુલ્લન્તિ** વલ્લિઆદીહિ બન્ધિત્વા કતં.

અણ્ણવન્તિ સબ્બન્તિમેન પરિચ્છેદેન યોજનમત્તં ગમ્ભીરસ્સ ચ પુથુલસ્સ ચ ઉદકટ્ઠાનસ્સેતં અધિવચનં. **સરન્તિ** ઇધ નદી અધિપ્પેતા. ઇદં વુત્તં હોતિ – યે ગમ્ભીરં વિત્થતં તણ્હાસરં તરન્તિ, તે અરિયમગ્ગસઙ્ખાતં સેતું કત્વાન વિસજ્જ પલ્લલાનિ અનામસિત્વાવ ઉદકભરિતાનિ નિન્નટ્ઠાનાનિ; અયં પન ઇદં અપ્પમત્તકં ઉદકં ઉત્તરિતુકામોપિ કુલ્લઞ્હિ પરિજનો બન્ધતિ, બુદ્ધા પન બુદ્ધસાવકા ચ વિના એવ કુલ્લેન તિણ્ણા મેધાવિનો જનાતિ.

૨૮૭. **અનનુબોધાતિ** અબુજ્ઝનેન. **સન્ધાવિતન્તિ** ભવતો ભવં ગમનવસેન સન્ધાવિતં. **સંસરિતન્તિ** પુનપ્પુનં ગમનવસેન સંસરિતં. **મમઞ્ચેવ તુમ્હાકઞ્ચાતિ** મયા ચ તુમ્હેહિ ચ. અથ વા **સન્ધાવિતં સંસરિતન્તિ** સન્ધાવનં સંસરણં મમઞ્ચેવ તુમ્હાકઞ્ચ અહોસીતિ એવમેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. **સંસિતન્તિ** સંસરિતં. **ભવનેત્તિ સમૂહતાતિ** ભવતો ભવગમના સન્ધાવના તણ્હારજ્જુ સુટ્ઠુ હતા છિન્ના અપ્પવત્તિકતા.

૨૮૯. **નીલાતિ** ઇદં સબ્બસઙ્ગાહકં. **નીલવણ્ણાતિ**આદિ તસ્સેવ વિભાગદસ્સનત્થં. તત્થ ન તેસં પકતિવણ્ણા નીલા, નીલવિલેપનાનં વિચિત્તતાવસેનેતં વુત્તં. **પટિવટ્ટેસીતિ** પહારેસિ. **સાહારં દજ્જેય્યાથાતિ** સજનપદં દદેય્યાથ. **અઙ્ગુલિં ફોટેસુન્તિ** અઙ્ગુલિં ચાલેસું. **અમ્બકાયાતિ** ઇત્થિકાય. **ઓલોકેથાતિ** પસ્સથ. **અપલોકેથાતિ**

પુનપ્પુનં પસ્સથ. **ઉપસંહરથા**તિ ઉપનેથ. ઇમં લિચ્છવિપરિસં તુમ્હાકં ચિત્તેન તાવતિંસપરિસં હરથ, તાવતિંસસ્સ સમકં કત્વા પસ્સથાતિ અત્થો.

સીહસેનાપતિવત્થુઆદિકથા

૨૯૦. ધમ્મસ્સ ચ અનુધમ્મં બ્યાકરોન્તીતિ ભગવતા વુત્તકારણસ્સ અનુકારણં કથેન્તિ. **સહધમ્મિકો વાદાનુવાદો**તિ અપરેહિ વુત્તકારણેન સકારણો હુત્વા તુમ્હાકં વાદો વિઞ્ઞુગરહિતબ્બં કારણં કોચિ અપ્પમત્તકોપિ કિં ન આગચ્છતિ. ઇદં વુત્તં હોતિ ''કિં સબ્બકારેનાપિ તુમ્હાકં વાદે ગારય્હકારણં નત્થી''તિ. **અનબ્ભક્ખાતુકામા**તિ અભિભવિત્વા ન આચિક્ખિતુકામા.

૨૯૩. અનુવિચ્ચકારન્તિ અનુવિદિત્વા ચિન્તેત્વા તુલયિત્વા કાતબ્બં કરોહીતિ વુત્તં હોતિ. **ઞાતમનુસ્સાન**ન્તિ લોકે પાકટાનં. **સાધુ હોતી**તિ સુન્દરં હોતિ. **પટાકં પરિહરેય્યુ**ન્તિ પટાકં ઉક્ખિપિત્વા નગરે ઘોસન્તા આહિણ્ડેય્યું. કસ્મા? ''એવં નો અમ્હાકં મહન્તભાવો ભવિસ્સતી''તિ. **ઓપાનભૂત**ન્તિ પટિયત્તઉદપાનો વિય ઠિતં. **કુલ**ન્તિ નિવેસનં. **દાતબ્બં મઞ્ઞેય્યાસી**તિ મા ઇમેસં દેય્યધમ્મં ઉપચ્છિન્દિત્થ, સમ્પત્તાનઞ્હિ દાતબ્બમેવાતિ ઓવદતિ. **ઓકારો**તિ અવકારો લામકભાવો. **સામુક્કંસિકા**તિ અત્તનાયેવ ઉદ્ધરિત્વા ગહિતા; અસાધારણં અઞ્ઞેસન્તિ અત્થો. **ઉદ્દિસ્સ કત**ન્તિ ઉદ્દિસિત્વા કતં.

૨૯૪. પટિચ્ચકમ્મન્તિ અત્તાનં પટિચ્ચ કતન્તિ અત્થો. અથ વા **પટિચ્ચકમ્મ**ન્તિ નિમિત્તકમ્મસ્સેતં અધિવચનં, તં પટિચ્ચકમ્મં એત્થ અત્થીતિ મંસમ્પિ પટિચ્ચકમ્મન્તિ વુત્તં. યો હિ એવરૂપં મંસં પરિભુઞ્જતિ, સોપિ તસ્સ કમ્મસ્સ દાયાદો હોતિ, વધકસ્સ વિય તસ્સાપિ પાણઘાતકમ્મં હોતીતિ અધિપ્પાયો . **જિરિદન્તી**તિ જિરન્તિ અબ્ભાચિક્ખન્તા ન જિરન્તિ, અબ્ભક્ખાનસ્સ અન્તં ન ગચ્છન્તીતિ અત્થો. **તિકોટિપરિસુદ્ધકથા** સઙ્ઘભેદસિક્ખાપદવણ્ણનાયં વુત્તા.

કપ્પિયભૂમિઅનુજાનનકથા

૨૯૫. સકટપરિવટ્ટન્તિ સકટેહિ પરિક્ખેપં વિય કત્વા અચ્છન્તિ. **પચ્ચન્તિમ**ન્તિ અભિલાપમત્તમેતં ''યં સઙ્ઘો આકઙ્ખતી''તિ વુત્તત્તા પન ધુરવિહારોપિ સમ્મન્નિતું વટ્ટતિ, કમ્મવાચં અવત્વા અપલોકનેનાપિ વટ્ટતિયેવ. **કાકોરવસદ્દ**ન્તિ તત્થ તત્થ પવિટ્ઠાનં આમિસખાદનત્થાય અનુપ્પગેયેવ સન્નિપતિતાનં કાકાનં ઓરવસદ્દં. **યસોજો** નામ કપિલસુત્તપરિયોસાને પબ્બજિતાનં પઞ્ચન્નં સતાનં અગ્ગપુરિસો.

ઉસ્સાવનન્તિકન્તિઆદીસુ ઉસ્સાવનન્તિકા તાવ એવં કત્તબ્બા. યો થમ્ભાનં વા ઉપરિ ભિત્તિપાદે વા નિખનિત્વા વિહારો કરિયતિ, તસ્સ હેટ્ઠા થમ્ભપટિચ્છકા પાસાણા ભૂમિગતિકા એવ. પઠમથમ્ભં પન પઠમભિત્તિપાદં વા પતિટ્ઠાપેન્તેહિ બહૂહિ સમ્પરિવારેત્વા ''કપ્પિયકુટિં કરોમ, કપ્પિયકુટિં કરોમા''તિ વાચં નિચ્છારેન્તેહિ મનુસ્સેસુ ઉક્ખિપિત્વા પતિટ્ઠાપેન્તેસુ આમસિત્વા વા સયં ઉક્ખિપિત્વા વા થમ્ભે વા ભિત્તિપાદો વા પતિટ્ઠાપેતબ્બો. કુરુન્દિમહાપચ્ચરીસુ પન ''કપ્પિયકુટિ કપ્પિયકુટી''તિ વત્વા પતિટ્ઠાપેતબ્બન્તિ વુત્તં. અન્ધકટ્ઠકથાયં ''સઙ્ઘસ્સ કપ્પિયકુટિં અધિટ્ઠામી''તિ વુત્તં. તં પન અવત્વાપિ અટ્ઠકથાસુ વુત્તનયેન વુત્તે દોસો નત્થિ. ઇદં પનેત્થ સાધારણલક્ખણં, થમ્ભપતિટ્ઠાનઞ્ચ વચનપરિયોસાનઞ્ચ સમકાલં વટ્ટતિ. સચે હિ અનિટ્ઠિતે વચને થમ્ભો પતિટ્ઠાતિ, અપ્પતિટ્ઠિતે વા તસ્મિં વચનં નિટ્ઠાતિ, અકતા હોતિ કપ્પિયકુટિ. તેનેવ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં –

‘‘બહૂહિ સમ્પરિવારેત્વા વત્તબ્બં, અવસ્સઞ્હિ એત્થ એકસ્સપિ વચનનિટ્ઠાનઞ્ચ થમ્ભપતિટ્ઠાનઞ્ચ એકતો ભવિસ્સતી’’તિ.

ઇટ્ઠકસિલામત્તિકાકુટ્ટિકાસુ પન કુટીસુ હેટ્ઠા ચયં બન્ધિત્વા વા અબન્ધિત્વા વા કરોન્તુ, યતો પટ્ઠાય ભિત્તિં ઉટ્ઠાપેતુકામા હોન્તિ, તં સબ્બપઠમં ઇટ્ઠકં વા સિલં વા મત્તિકાપિણ્ડં વા ગહેત્વા વુત્તનયેનેવ કપ્પિયકુટિ કાતબ્બા. ઇટ્ઠકાદયો હિ ભિત્તિયા પઠમિટ્ઠકાદીનં હેટ્ઠા ન વટ્ટન્તિ, થમ્ભા પન ઉપરિ ઉગ્ગચ્છન્તિ, તસ્મા વટ્ટન્તિ. અન્ધકટ્ઠકથાયં ‘‘થમ્ભેહિ કરિયમાને ચતૂસુ કોણેસુ ચત્તારો થમ્ભા ઇટ્ઠકાદિકુટ્ટે ચતૂસુ કોણેસુ દ્વે તિસ્સો ઇટ્ઠકા અધિટ્ઠાતબ્બા’’તિ વુત્તં. તથા પન અકતાયપિ દોસો નત્થિ, અટ્ઠકથાસુ હિ વુત્તમેવ પમાણં.

ગોનિસાદિકા દુવિધા – આરામગોનિસાદિકા, વિહારગોનિસાદિકાતિ. તાસુ યત્થ નેવ આરામો ન સેનાસનાનિ પરિક્ખિત્તાનિ હોન્તિ, અયં ‘‘**આરામગોનિસાદિકા**’’ નામ. યત્થ સેનાસનાનિ સબ્બાનિ વા એકચ્ચાનિ વા પરિક્ખિત્તાનિ, આરામો અપરિક્ખિત્તો, અયં ‘‘**વિહારગોનિસાદિકા**’’ નામ. ઇતિ ઉભયત્રાપિ આરામસ્સ અપરિક્ખિત્તભાવોયેવ પમાણં. આરામો પન ઉપડ્ઢપરિક્ખિત્તોપિ બહુતરં પરિક્ખિત્તોપિ પરિક્ખિત્તોયેવ નામાતિ કુરુન્દિમહઆપચ્ચરિયાદીસુ વુત્તં. એત્થ કપ્પિયકુટિં લદ્ધું વટ્ટતિ.

ગહપતીતિ મનુસ્સા આવાસં કત્વા ‘‘કપ્પિયકુટિં દેમ, પરિભુઞ્જથા’’તિ વદન્તિ, એસા ગહપતિ નામ. ‘‘કપ્પિયકુટિં કાતું દેમા’’તિ વુત્તેપિ વટ્ટતિયેવ. અન્ધકટ્ઠકથાયં પન ‘‘યસ્મા ભિક્ખું ઠપેત્વા સેસસહધમ્મિકાનં સબ્બેસઞ્ચ દેવમનુસ્સાનં હત્થતો પટિગ્ગહો ચ સન્નિધિ ચ અન્તોવુત્થઞ્ચ તેસં સન્તકં ભિક્ખુસ્સ વટ્ટતિ, તસ્મા તેસં ગેહાનિ વા તેહિ દિન્ના કપ્પિયકુટિ વા ગહપતીતિ વુચ્ચતી’’તિ વુત્તં. પુનપિ વુત્તં – ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ વિહારં ઠપેત્વા ભિક્ખુનુપસ્સયો વા આરામિકાનં વા તિત્થિયાનં વા દેવતાનં વા નાગાનં વા અપિ બ્રહ્માનં વિમાનં કપ્પિયકુટિ હોતી’’તિ, તં સુવુત્તં; સઙ્ઘસન્તકમેવ હિ ભિક્ખુસન્તકં વા ગેહં ગહપતિકુટિકા ન હોતિ. **સમ્મુતિકા** નામ કમ્મવાચં સાવેત્વા કતાતિ.

યં ઇમાસુ ચતૂસુ કપ્પિયભૂમીસુ વુત્થં આમિસં, તં સબ્બં અન્તોવુત્થસઙ્ખ્યં ન ગચ્છતિ. ભિક્ખૂનઞ્ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ અન્તોવુત્થઅન્તોપક્કમોચનત્થઞ્હિ કપ્પિયકુટિયો અનુઞ્ઞાતા. યં પન અકપ્પિયભૂમિયં સહસેય્યપ્પહોનકે ગેહે વુત્થં સઙ્ઘિકં વા પુગ્ગલિકં વા ભિક્ખુસ્સ ભિક્ખુનિયા વા સન્તકં એકરત્તમ્પિ ઠપિતં, તં અન્તોવુત્થં; તત્થ પક્કઞ્ચ અન્તોપક્કં નામ હોતિ, એતં ન કપ્પતિ. સત્તાહકાલિકં પન યાવજીવિકઞ્ચ વટ્ટતિ.

તત્રાયં વિનિચ્છયો – સામણેરો ભિક્ખુસ્સ તણ્ડુલાદિકં આમિસં આહરિત્વા કપ્પિયકુટિયં નિક્ખિપિત્વા પુનદિવસે પચિત્વા દેતિ, અન્તોવુત્થં ન હોતિ. તત્થ અકપ્પિયકુટિયં નિક્ખિત્તસપ્પિઆદીસુ યંકિઞ્ચિ પક્ખિપિત્વા દેતિ, મુખસન્નિધિ નામ હોતિ. મહાપચ્ચરિયં પન ‘‘અન્તોવુત્થં હોતી’’તિ વુત્તં. તત્થ નામમત્તમેવ નાનાકરણં. ભિક્ખુ અકપ્પિયકુટિયં ઠપિતસપ્પિઞ્ચ યાવજીવિકપણ્ણઞ્ચ એકતો પચિત્વા પરિભુઞ્જતિ, સત્તાહં નિરામિસં વટ્ટતિ. સચે આમિસસંસટ્ઠં કત્વા પરિભુઞ્જતિ, અન્તોવુત્થઞ્ચેવ સામંપાકઞ્ચ હોતિ. એતેનુપાયેન સબ્બસંસગ્ગા વેદિતબ્બા.

ઇમા પન કપ્પિયકુટિયો કદા જહિતવત્થુકા હોન્તિ? ઉસ્સાવનન્તિકા તાવ યા થમ્ભાનં ઉપરિ ભિત્તિપાદે વા નિખણિત્વા કતા, સા સબ્બેસુ થમ્ભેસુ ચ ભિત્તિપાદેસુ ચ અપનીતેસુ જહિતવત્થુકા હોતિ. સચે પન થમ્ભે વા ભિત્તિપાદે વા પરિવત્તેન્તિ, યો યો ઠિતો તત્થ તત્થ પતિટ્ઠાતિ, સબ્બેસુપિ પરિવત્તિતેસુ અજહિતવત્થુકાવ હોતિ. ઇટ્ઠકાદીહિ કતા ચયસ્સ ઉપરિ ભિત્તિઅત્થાય ઠપિતં ઇટ્ઠકં વા સિલં વા મત્તિકાપિણ્ડં વા આદિંકત્વા વિનાસિતકાલે

જહિતવત્થુકા હોતિ. યેહિ પન ઇટ્ઠકાદીહિ અધિટ્ઠિતા, તેસુ અપનીતેસુપિ તદઞ્ઞાસુ પતિટ્ઠિતાસુ અજહિતવત્થુકાવ હોતિ.

ગોનિસાદિકા પાકારાદીહિ પરિક્ખેપે કતે જહિતવત્થુકા હોતિ. પુન તસ્મિં આરામે કપ્પિયકુટિ લદ્ધું વટ્ટતિ. સચે પન પુનપિ પાકારાદયો તત્થ તત્થ ખણ્ડા હોન્તિ, તતો તતો ગાવો પવિસન્તિ, પુન કપ્પિયકુટિ હોતિ. ઇતરા પન દ્વે ગોપાનસીમત્તં ઠપેત્વા સબ્બસ્મિં છદને વિનટ્ઠે જહિતવત્થુકા હોન્તિ. સચે ગોપાનસીનં ઉપરિ એકમ્પિ પક્ખપાસકમણ્ડલં અત્થિ, રક્ખતિ.

યત્ર પનિમા ચતસ્સોપિ કપ્પિયભૂમિયો નત્થિ, તત્થ કિં કાતબ્બં? અનુપસમ્પન્નસ્સ દત્વા તસ્સ સન્તકં કત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બં. તત્રિદં વત્થુ – કરવિકતિસ્સત્થેરો કિર વિનયધરપામોક્ખો મહાસીવત્થેરસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. સો દીપાલોકેન સપ્પિકુમ્ભં પસ્સિત્વા ‘‘ભન્તે કિમેત’’ન્તિ પુચ્છિ. થેરો ‘‘આવુસો ગામતો સપ્પિકુમ્ભો આભતો, લૂખદિવસે સપ્પિના ભુઞ્જનત્થાયા’’તિ આહ. તતો નં તિસ્સત્થેરો ‘‘ન વટ્ટતિ ભન્તે’’તિ આહ. થેરો પુનદિવસે પમુખે નિક્ખિપાપેસિ. તિસ્સત્થેરો પુન એકદિવસે આગતો તં દિસ્વા તથેવ પુચ્છિત્વા ‘‘ભન્તે સહસેય્યપ્પહોનકટ્ઠાને ઠપેતું ન વટ્ટતી’’તિ આહ. થેરો પુનદિવસે બહિ નીહરાપેત્વા નિક્ખિપાપેસિ, તં ચોરા હરિંસુ. સો પુન એકદિવસં આગતં તિસ્સત્થેરં આહ – ‘‘આવુસો તયા ‘ન વટ્ટતી’તિ વુત્તો સો કુમ્ભો બહિ નિક્ખિત્તો ચોરેહિ અવહતો’’તિ. તતો નં તિસ્સત્થેરો આહ – ‘‘નનુ ભન્તે અનુપસમ્પન્નસ્સ દાતબ્બો અસ્સ, અનુપસમ્પન્નસ્સ હિ દત્વા તસ્સ સન્તકં કત્વા પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતી’’તિ.

૨૯૬-૯. મેણ્ડકવત્થુ ઉત્તાનમેવ. અપિ ચેત્થ **અનુજાનામિ ભિક્ખવે પઞ્ચ ગોરસે**તિ ઇમે પઞ્ચ ગોરસે વિસું પરિભોગેન પરિભુઞ્જિતુમ્પિ અનુજાનામીતિ અત્થો. **પાથેય્યં પરિયેસિતુ**ન્તિ એત્થ સચે કેચિ સયમેવ ઞત્વા દેન્તિ, ઇચ્ચેતં કુસલં; નો ચે દેન્તિ, ઞાતિપવારિતટ્ઠાનતો વા ભિક્ખાચારવત્તેન વા પરિયેસિતબ્બં. તથા અલભન્તેન અઞ્ઞાતિકઅપવારિતટ્ઠાનતો યાચિત્વાપિ ગહેતબ્બં. એકદિવસેન ગમનીયે મગ્ગે એકભત્તત્થાય પરિયેસિતબ્બં. દીઘે અદ્ધાને યત્તકેન કન્તારં નિત્થરતિ, તત્તકં પરિયેસિતબ્બં.

કેણિયજટિલવત્થુકથા

૩૦૦. **કાજેહિ ગાહાપેત્વા**તિ પઞ્ચહિ કાજસતેહિ સુસઙ્ખતસ્સ બદરપાનસ્સ કુટસહસ્સં ગાહાપેત્વા. **એતસ્મિં નિદાને એતસ્મિં પકરણે ધમ્મિં કથં કત્વા**તિ ‘‘સાધુ ભિક્ખવે પાનં અપિવન્તા સમણસ્સ ગોતમસ્સ સાવકા પચ્ચયબાહુલ્લિકાતિ વાદં ન ઉપ્પાદયિત્થ, મયિ ચ ગારવં અકત્થ, મમ ચ તુમ્હેસુ ગારવં જનયિત્થ, ઇતિ વો અહં ઇમિના કારણેન સુટ્ઠુ પસન્નો’’તિઆદિના નયેન ધમ્મિં કથં કત્વા **અનુજાનામિ ભિક્ખવે અટ્ઠ પાનાની**તિઆદિમાહ.

તત્થ **અમ્બપાન**ન્તિ આમેહિ વા પક્કેહિ વા અમ્બેહિ કતપાનં. તત્થ આમેહિ કરોન્તેન અમ્બતરુણાનિ ભિન્દિત્વા ઉદકે પક્ખિપિત્વા આતપે આદિચ્ચપાકેન પચિત્વા પરિસ્સાવેત્વા તદહુપટિગ્ગહિતેહિ મધુસક્કરકપ્પૂરાદીહિ યોજેત્વા કાતબ્બં. એવં કતં પુરેભત્તમેવ કપ્પતિ. અનુપસમ્પન્નેહિ કતં લભિત્વા પન પુરેભત્તં પટિગ્ગહિતં પુરેભત્તં સામિસપરિભોગેનાપિ વટ્ટતિ, પચ્છાભત્તં નિરામિસપરિભોગેન યાવ અરુણુગ્ગમના વટ્ટતિયેવ. એસ નયો સબ્બપાનેસુ.

તેસુ પન **જમ્બુપાનન્તિ** જમ્બુફલેહિ કતપાનં. **ચોચપાનન્તિ** અટ્ઠિકેહિ કદલિફલેહિ કતપાનં. **મોચપાનન્તિ** અનટ્ઠિકેહિ કદલિફલેહિ કતપાનં. **મધુકપાનન્તિ** મધુકાનં જાતિરસેન કતપાનં; તં પન ઉદકસમ્ભિન્નં વટ્ટતિ, સુદ્ધં ન વટ્ટતિ. **મુદ્દિકપાનન્તિ** મુદ્દિકા ઉદકે મદ્દિત્વા અમ્બપાનં વિય કતપાનં. **સાલૂકપાનન્તિ** રત્તુપ્પલનીલુપ્પલાદીનં સાલૂકે મદ્દિત્વા કતપાનં. **ફારુસકપાનન્તિ** ફારુસકફલેહિ અમ્બપાનં વિય કતપાનં. ઇમાનિ અટ્ઠ પાનાનિ સીતાનિપિ આદિચ્ચપાકાનિપિ વટ્ટન્તિ, અગ્ગિપાકાનિ ન વટ્ટન્તિ. **ધઞ્ઞફલરસન્તિ** સત્તન્નં ધઞ્ઞાનં ફલરસં. **ડાકરસન્તિ** પક્કડાકરસં. યાવકાલિકપત્તાનઞ્હિ પુરેભત્તંયેવ રસો કપ્પતિ. યાવજીવિકાનં પટિગ્ગહેત્વા ઠપિતસપ્પિઆદીહિ સદ્ધિં પક્કાનં સત્તાહં કપ્પતિ. સચે પન સુદ્ધઉદકેન પચતિ, યાવજીવમ્પિ વટ્ટતિ. ખીરાદીહિ પન સદ્ધિં પચિતું ન વટ્ટતિ. અઞ્ઞેહિ પક્કમ્પિ ડાકરસસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ. કુરુન્દિયં પન ''યાવકાલિકપત્તાનમ્પિ સીતોદકેન મદ્દિત્વા કતરસો વા આદિચ્ચપાકો વા વટ્ટતી''તિ વુત્તં. **ઠપેત્વા મધુકપુપ્ફરસન્તિ** એત્થ મધુકપુપ્ફરસો અગ્ગિપાકો વા હોતુ આદિચ્ચપાકો વા, પચ્છાભત્તં ન વટ્ટતિ. પુરેભત્તમ્પિ યં પાનં ગહેત્વા મજ્જં કરોન્તિ, સો આદિતો પટ્ઠાય ન વટ્ટતિ. મધુકપુપ્ફં પન અલ્લં વા સુક્ખં વા ભજ્જિતં વા તેન કતફાણિતં વા યતો પટ્ઠાય મજ્જં ન કરોન્તિ, તં સબ્બં પુરેભત્તં વટ્ટતિ. ઉચ્છુરસો નિકસટો પચ્છાભત્તં વટ્ટતિ . ઇતિ પાનાનિ અનુજાનન્તેન ઇમેપિ ચત્તારો રસા અનુઞ્ઞાતાતિ. **અગ્ગિહુત્તમુખા યઞ્ઞા**તિઆદીસુ અગ્ગિહુતં સેટ્ઠં, અગ્ગિહુતં મુખન્તિ વુત્તં હોતિ.

રોજમલ્લાદિવત્થુકથા

૩૦૧-૨. રોજવત્થુ ઉત્તાનત્થમેવ. તત્થ **સઙ્કરં અકંસૂ**તિ કતિકં અકંસુ. **ઉળારં ખો તે ઇદન્તિ** સુન્દરં ખો તે ઇદં. **નાહં ભન્તે આનન્દ બહુકતો**તિ નાહં બુદ્ધાદિગતપસાદબહુમાનેન ઇધાગતોતિ દસ્સેતિ. **સબ્બઞ્ચ ડાકન્તિ** સપ્પિઆદીહિ પક્કં વા અપક્કં વા યંકિઞ્ચિ ડાકં. **પિટ્ઠખાદનીયન્તિ** પિટ્ઠમયં ખાદનીયં; રોજો કિર ઇદં ઉભયમ્પિ સતસહસ્સં વયં કત્વા પટિયાદાપેસિ.

૩૦૩. મઞ્જુકાતિ મધુરવચના. **પટિભાનેય્યકા**તિ સકે સિપ્પે પટિભાનસમ્પન્ના. **દક્ખા**તિ છેકા, અનલસા વા. **પરિયોદાતસિપ્પા**તિ નિદ્દોસસિપ્પા. **નાળિયાવાપકેના**તિ નાળિયા ચ આવાપકેન ચ. આવાપકો નામ યત્થ લદ્ધં લદ્ધં આવપન્તિ, પક્ખિપન્તીતિ વુત્તં હોતિ. **ન ચ ભિક્ખવે નહાપિતપુબ્બેન ખુરભણ્ડન્તિ** એત્થ ગહેત્વા પરિહરિતુમેવ ન વટ્ટતિ, અઞ્ઞસ્સ સન્તકેન કેસે છેદેતું વટ્ટતિ. સચે વેતનં ગહેત્વા છિન્દતિ, ન વટ્ટતિ. યો અનહાપિતપુબ્બો તસ્સ પરિહરિતુમ્પિ વટ્ટતિ, તં વા અઞ્ઞં વા ગહેત્વા કેસે છેદેતુમ્પિ વટ્ટતિ.

૩૦૪. ભાગં દત્વાતિ દસમભાગં દત્વા; ઇદં કિર જમ્બુદીપે પોરાણકચારિત્તં, તસ્મા દસકોટ્ઠાસે કત્વા એકો કોટ્ઠાસો ભૂમિસામિકાનં દાતબ્બો.

ચતુમહાપદેસકથા

૩૦૫. યં ભિક્ખવે મયા ઇદં ન કપ્પતીતિ ઇમે ચત્તારો મહાપદેસે ભગવા ભિક્ખૂનં નયગ્ગહણત્થાય આહ. તત્થ ધમ્મસઙ્ગાહકત્થેરા સુત્તં ગહેત્વા પરિમદ્દન્તા ઇદં અદ્દસંસુ. **ઠપેત્વા ધઞ્ઞફલરસન્તિ** સત્તધઞ્ઞરસાનિ પચ્છાભત્તં ન કપ્પન્તીતિ પટિક્ખિત્તાનિ. તાલનાળિકેરપનસલબુજઅલાબુકુમ્ભણ્ડપુસ્સફલતિપુસફલએળાલુકાનિ , નવ મહાફલાનિ સબ્બઞ્ચ અપરણ્ણં, ધઞ્ઞગતિકમેવ. તં કિઞ્ચાપિ ન પટિક્ખિત્તં, અથ ખો અકપ્પિયં અનુલોમેતિ, તસ્મા પચ્છાભત્તં ન કપ્પતિ. અટ્ઠ પાનાનિ અનુઞ્ઞાતાનિ. અવસેસાનિ વેત્તતિન્તિણિકમાતુલુઙ્ગકપિત્થકોસમ્બકરમન્દાદિખુદ્દકફલપાનાનિ અટ્ઠપાનગતિકાનેવ, તાનિ કિઞ્ચાપિ ન

અનુઞ્ઞાતાનિ, અથ ખો કપ્પિયં અનુલોમેન્તિ, તસ્મા કપ્પન્તિ. ઠપેત્વા હિ સાનુલોમં ધઞ્ઞફલરસં અઞ્ઞં ફલપાનં નામ અકપ્પિયં નત્થિ, સબ્બં યામકાલિકંયેવાતિ કુરુન્દિયં વુત્તં.

ભગવતા છ ચીવરાનિ અનુઞ્ઞાતાનિ. ધમ્મસઙ્ગાહકત્થેરેહિ તેસં અનુલોમાનિ દુકૂલં, પત્તુણ્ણં, ચીનપટ્ટં, સોમારપટ્ટં, ઇદ્ધિમયિકં, દેવદત્તિયન્તિ અપરાનિ છ અનુઞ્ઞાતાનિ. તત્થ ''**પત્તુણ્ણ**''ન્તિ પત્તુણ્ણદેસે પાણકેહિ સઞ્જાતવત્થં. દ્વે પટા દેસનામેનેવ વુત્તા. તાનિ તીણિ કોસેય્યસ્સાનુલોમાનિ. દુકૂલં સાણસ્સ, ઇતરાનિ દ્વે કપ્પાસિકસ્સ વા સબ્બેસં વા.

ભગવતા એકાદસ પત્તે પટિક્ખિપિત્વા દ્વે પત્તા અનુઞ્ઞાતા – લોહપત્તો ચેવ મત્તિકાપત્તો ચ. લોહથાલકં, મત્તિકાથાલકં, તમ્બલોહથાલકન્તિ તેસંયેવ અનુલોમાનિ. ભગવતા તયો તુમ્બા અનુઞ્ઞાતા – લોહતુમ્બો, કટ્ઠતુમ્બો, ફલતુમ્બોતિ. કુણ્ડિકા, કઞ્ચનકો, ઉદકતુમ્બોતિ તેસંયેવ અનુલોમાનિ. કુરુન્દિયં પન ''પાનીયસઙ્ખપાનીયસરાવકાનિ એતેસં અનુલોમાની''તિ વુત્તં. પટ્ટિકા, સૂકરન્તન્તિ દ્વે કાયબન્ધનાનિ અનુઞ્ઞાતાનિ, દુસ્સપટ્ટેન રજ્જુકેન ચ કતકાયબન્ધનાનિ તેસં અનુલોમાનિ. સેતચ્છત્તં, કિલઞ્જચ્છત્તં, પણ્ણચ્છત્તન્તિ તીણિ છત્તાનિ અનુઞ્ઞાતાનિ. એકપણ્ણચ્છત્તં તેસંયેવ અનુલોમન્તિ ઇમિના નયેન પાળિઞ્ચ અટ્ઠકથઞ્ચ અનુપેક્ખિત્વા અઞ્ઞાનિપિ કપ્પિયાકપ્પિયાનં અનુલોમાનિ વેદિતબ્બાનિ.

તદહુપટિગ્ગહિતં કાલે કપ્પતીતિઆદિ સબ્બં સમ્ભિન્નરસં સન્ધાય વુત્તં. સચે હિ છલ્લિમ્પિ અનપનેત્વા સકલેનેવ નાળિકેરફલેન સદ્ધિં પાનકં પટિગ્ગહિતં હોતિ , નાળિકેરં અપનેત્વા તં વિકાલેપિ કપ્પતિ. ઉપરિ સપ્પિપિણ્ડં ઠપેત્વા સીતલપાયાસં દેન્તિ, યં પાયાસેન અસંસટ્ઠં સપ્પિ, તં અપનેત્વા સત્તાહં પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. બદ્ધમધુફાણિતાદીસુપિ એસેવ નયો. તક્કોલજાતિફલાદીહિ અલઙ્કરિત્વા પિણ્ડપાતં દેન્તિ, તાનિ ઉદ્ધરિત્વા ધોવિત્વા યાવજીવં પરિભુઞ્જિતબ્બાનિ. યાગુયં પક્ખિપિત્વા દિન્નસિઙ્ગિવેરાદીસુપિ તેલાદીસુ પક્ખિપિત્વા દિન્નલટ્ઠિમધુકાદીસુપિ એસેવ નયો. એવં યં યં અસમ્ભિન્નરસં હોતિ, તં તં એકતો પટિગ્ગહિતમ્પિ યથા સુદ્ધં હોતિ, તથા ધોવિત્વા વા તચ્છેત્વા વા તસ્સ તસ્સ કાલવસેન પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ.

સચે પન સમ્ભિન્નરસં હોતિ સંસટ્ઠં, ન વટ્ટતિ. યાવકાલિકઞ્હિ અત્તના સદ્ધિં સમ્ભિન્નરસાનિ તીણિપિ યામકાલિકાદીનિ અત્તનો સભાવં ઉપનેતિ, યામકાલિકં દ્વેપિ સત્તાહકાલિકાદીનિ અત્તનો સભાવં ઉપનેતિ, સત્તાહકાલિકમ્પિ અત્તના સદ્ધિં સંસટ્ઠં યાવજીવિકં અત્તનો સભાવઞ્ઞેવ ઉપનેતિ; તસ્મા તેન તદહુપટિગ્ગહિતેન સદ્ધિં તદહુપટિગ્ગહિતં વા પુરેપટિગ્ગહિતં વા યાવજીવિકં સત્તાહં કપ્પતિ દ્વીહપટિગ્ગહિતેન છાહં, તીહપટિગ્ગહિતેન પઞ્ચાહં...પે॰... સત્તાહપટિગ્ગહિતેન તદહેવ કપ્પતીતિ વેદિતબ્બં. તસ્માયેવ હિ ''સત્તાહકાલિકેન ભિક્ખવે યાવજીવિકં તદહુપટિગ્ગહિત''ન્તિ અવત્વા ''પટિગ્ગહિતં સત્તાહં કપ્પતી''તિ વુત્તં.

કાલયામસત્તાહાતિક્કમેસુ ચેત્થ વિકાલભોજનસન્નિધિભેસજ્જસિક્ખાપદાનં વસેન આપત્તિયો વેદિતબ્બા. ઇમેસુ ચ પન ચતૂસુ કાલિકેસુ યાવકાલિકં યામકાલિકન્તિ ઇદમેવ દ્વયં અન્તોવુત્થકઞ્ચેવ સન્નિધિકારકઞ્ચ હોતિ, સત્તાહકાલિકઞ્ચ યાવજીવિકઞ્ચ અકપ્પિયકુટિયં નિક્ખિપિતુમ્પિ વટ્ટતિ, સન્નિધિમ્પિ ન જનેતીતિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ભેસજ્જક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૭. કથિનક્ખન્ધકં

કથિનાનુજાનનકથા

૩૦૬. કથિનક્ખન્ધકે – **પાવેય્યકા**તિ પાવેય્યરટ્ઠવાસિનો. પાવેય્યં નામ કોસલેસુ પચ્છિમદિસાભાગે રટ્ઠં; તત્થ વાસિનોતિ વુત્તં હોતિ. કોસલરઞ્ઞો એકપિતુકભાતૂનં ભદ્દવગ્ગિયત્થેરાનં એતં અધિવચનં. તેસુ સબ્બજેટ્ઠકો અનાગામી, સબ્બપચ્છિમકો સોતાપન્નો, એકોપિ અરહા વા પુથુજ્જનો વા નત્થિ. **આરઞ્ઞિકા**તિ ધુતઙ્ગસમાદાનવસેન આરઞ્ઞિકા; ન અરઞ્ઞવાસમત્તેન. પિણ્ડપાતિકાદિભાવેપિ તેસં એસેવ નયો. સીસવસેન ચેતં વુત્તં. ઇમે પન તેરસાપિ ધુતઙ્ગાનિ સમાદાયેવ વત્તન્તિ. **ઉદકસઙ્ગહે**તિ ઉદકેન સઙ્ગહિતે ઘટિતે સંસટ્ઠે; થલે ચ નિન્ને ચ એકોદકીભૂતેતિ અત્થો.

ઉદકચિક્ખલ્લેતિ અક્કન્તઅક્કન્તટ્ઠાને ઉદકચિક્ખલ્લો ઉટ્ઠહિત્વા યાવ આનિસદા પહરતિ, ઈદિસે ચિક્ખલ્લેતિ અત્થો. **ઓકપુણ્ણેહી**તિ ઉદકપુણ્ણેહિ. તેસં કિર ચીવરાનિ ઘનાનિ, તેસુ પતિતં ઉદકં ન પગ્ઘરતિ ઘનત્તા પુટબદ્ધં વિય તિટ્ઠતિ. તેન વુત્તં – ‘‘ઓકપુણ્ણેહિ ચીવરેહી’’તિ. ‘‘ઓઘપુણ્ણેહી’’તિપિ પાઠો.

અવિવદમાના વસ્સં વસિમ્હાતિ એત્થ આગન્તુકટ્ઠાને સેનાસનફાસુતાય અભાવેન ચ ભગવતો દસ્સનાલાભેન ઉક્કણ્ઠિતતાય ચ તે ભિક્ખૂ ફાસું ન વસિંસુ, તસ્મા ‘‘અવિવદમાના ફાસુકં વસ્સં વસિમ્હા’’તિ નાવોચું. **ધમ્મિં કથં કત્વા**તિ ભગવા તેસં ભિક્ખૂનં અનમતગ્ગિયકથં કથેસિ. તે સબ્બેપિ કથાપરિયોસાને અરહત્તં પાપુણિત્વા નિસિન્નટ્ઠાનતોયેવ આકાસે ઉપ્પતિત્વા અગમંસુ, તં સન્ધાય વુત્તં – ‘‘ધમ્મિં કથં કત્વા’’તિ. તતો ભગવા ‘‘સચે કથિનત્થારો પઞ્ઞત્તો અભવિસ્સ, એતે ભિક્ખૂ એકં ચીવરં ઠપેત્વા સન્તરુત્તરેન આગચ્છન્તા ન એવં કિલન્તા અસ્સુ, કથિનત્થારો ચ નામેસ સબ્બબુદ્ધેહિ અનુઞ્ઞાતો’’તિ ચિન્તેત્વા કથિનત્થારં અનુજાનિતુકામો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ, આમન્તેત્વા ચ પન **‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે’’**તિઆદિમાહ.

તત્થ **અત્થતકથિનાનં વો**તિ નિપાતમત્તં વોકારો; અત્થતકથિનાનન્તિ અત્થો. એવઞ્હિ સતિ પરતો ‘‘સો નેસં ભવિસ્સતી’’તિ યુજ્જતિ. અથ વા **વો**તિ સામિવચનમેવેતં. **સો નેસ**ન્તિ એત્થ પન સો ચીવરુપ્પાદો યે અત્થતકથિના, તેસં ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

તત્થ **અનામન્તચારો**તિ યાવ કથિનં ન ઉદ્ધરિયતિ, તાવ અનામન્તેત્વા ચરણં કપ્પિસ્સતિ , ચારિત્તસિક્ખાપદેન અનાપત્તિ ભવિસ્સતીતિ અત્થો. **અસમાદાનચારો**તિ તિચીવરં અસમાદાય ચરણં; ચીવરવિપ્પવાસો કપ્પિસ્સતીતિ અત્થો. **ગણભોજન**ન્તિ ગણભોજનમ્પિ કપ્પિસ્સતિ. **યાવદત્થચીવર**ન્તિ યાવત્તકેન ચીવરેન અત્થો, તાવત્તકં અનધિટ્ઠિતં અવિકપ્પિતં કપ્પિસ્સતીતિ અત્થો. **યો ચ તત્થ ચીવરુપ્પાદો**તિ તત્થ કથિનત્થતસીમાયં મતકચીવરં વા હોતુ સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ દિન્નં વા સઙ્ઘિકેન તત્રુપ્પાદેન આભતં વા, યેન કેનચિ આકારેન યં સઙ્ઘિકચીવરં ઉપ્પજ્જતિ, તં તેસં ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

એવઞ્ચ પન ભિક્ખવે કથિનં અત્થરિતબ્બન્તિ એત્થ કથિનત્થારં કે લભન્તિ, કે ન લભન્તીતિ? ગણનવસેન તાવ પચ્છિમકોટિયા પઞ્ચ જના લભન્તિ, ઉદ્ધં સતસહસ્સમ્પિ, પઞ્ચન્નં હેટ્ઠા ન લભન્તિ. વુત્થવસ્સવસેન પુરિમિકાય વસ્સં ઉપગન્ત્વા પઠમપવારણાય પવારિતા લભન્તિ, છિન્નવસ્સા વા પચ્છિમિકાય ઉપગતા વા ન લભન્તિ,

અઞ્ઞસ્મિં વિહારે વુત્થવસ્સાપિ ન લભન્તીતિ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં. પુરિમિકાય ઉપગતાનં પન સબ્બે ગણપૂરકા હોન્તિ, આનિસંસં ન લભન્તિ, આનિસંસો ઇતરેસંયેવ હોતિ. સચે પુરિમિકાય ઉપગતા ચત્તારો વા હોન્તિ તયો વા દ્વે વા એકો વા, ઇતરે ગણપૂરકે કત્વા કથિનં અત્થરિતબ્બં. અથ ચત્તારો ભિક્ખૂ ઉપગતા, એકો પરિપુણ્ણવસ્સો સામણેરો, સો ચે પચ્છિમિકાય ઉપસમ્પજ્જતિ, ગણપૂરકો ચેવ હોતિ, આનિસંસઞ્ચ લભતિ. તયો ભિક્ખૂ દ્વે સામણેરા, દ્વે ભિક્ખૂ તયો સામણેરા, એકો ભિક્ખુ ચત્તારો સામણેરાતિ એત્થાપિ એસેવ નયો. સચે પુરિમિકાય ઉપગતા કથિનત્થારકુસલા ન હોન્તિ, અત્થારકુસલા ખન્ધકભાણકથેરા પરિયેસિત્વા આનેતબ્બા. કમ્મવાચં સાવેત્વા કથિનં અત્થરાપેત્વા દાનઞ્ચ ભુઞ્જિત્વા ગમિસ્સન્તિ. આનિસંસો પન ઇતરેસંયેવ હોતિ.

કથિનં કેન દિન્નં વટ્ટતિ? યેન કેનચિ દેવેન વા મનુસ્સેન વા પઞ્ચન્નં વા સહધમ્મિકાનં અઞ્ઞતરેન દિન્નં વટ્ટતિ. કથિનદાયકસ્સ વત્તં અત્થિ, સચે સો તં અજાનન્તો પુચ્છતિ – ''ભન્તે કથં કથિનં દાતબ્બ''ન્તિ તસ્સ એવં આચિક્ખિતબ્બં – ''તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરપ્પહોનકં સૂરિયુગ્ગમનસમયે વત્થં 'કથિનચીવરં દેમા'તિ દાતું વટ્ટતિ , તસ્સ પરિકમ્મત્થં એત્તકા નામ સૂચિયો, એત્તકં સુત્તં, એત્તકં રજનં, પરિકમ્મં કરોન્તાનં એત્તકાનં ભિક્ખૂનં યાગુભત્તઞ્ચ દાતું વટ્ટતી''તિ.

કથિનત્થારકેનાપિ ધમ્મેન સમેન ઉપ્પન્નં કથિનં અત્થરન્તેન વત્તં જાનિતબ્બં. તન્તવાયગેહતો હિ આભતસન્તાનેનેવ ખલિમક્ખિતસાટકો ન વટ્ટતિ, મલીનસાટકોપિ ન વટ્ટતિ, તસ્મા કથિનત્થારસાટકં લભિત્વા સુટ્ઠુ ધોવિત્વા સૂચિઆદીનિ ચીવરકમ્મૂપકરણાનિ સજ્જેત્વા બહૂહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં તદહેવ સિબ્બિત્વા નિટ્ઠિતસૂચિકમ્મં રજિત્વા કપ્પબિન્દું દત્વા કથિનં અત્થરિતબ્બં. સચે તસ્મિં અનત્થતેયેવ અઞ્ઞં કથિનસાટકં આહરતિ, અઞ્ઞાનિ ચ બહૂનિ કથિનાનિસંસવત્થાનિ દેતિ, યો આનિસંસં બહું દેતિ, તસ્સ સન્તકેનેવ અત્થરિતબ્બં. ઇતરો યથા તથા ઓવદિત્વા સઞ્ઞાપેતબ્બો.

કથિનં પન કેન અત્થરિતબ્બં? યસ્સ સઙ્ઘો કથિનચીવરં દેતિ. સઙ્ઘેન પન કસ્સ દાતબ્બં? યો જિણ્ણચીવરો હોતિ. સચે બહૂ જિણ્ણચીવરા હોન્તિ, વુડ્ઢસ્સ દાતબ્બં. વુડ્ઢેસુપિ યો મહાપરિસો તદહેવ ચીવરં કત્વા અત્થરિતું સક્કોતિ, તસ્સ દાતબ્બં. સચે વુડ્ઢો ન સક્કોતિ નવકતરો સક્કોતિ, તસ્સ દાતબ્બં. અપિચ સઙ્ઘેન મહાથેરસ્સ સઙ્ગહં કાતું વટ્ટતિ, તસ્મા ''તુમ્હે ભન્તે ગણ્હથ, મયં કત્વા દસ્સામા''તિ વત્તબ્બં. તીસુ ચીવરેસુ યં જિણ્ણં હોતિ, તદત્થાય દાતબ્બં. પકતિયા દુપટ્ટચીવરસ્સ દુપટ્ટત્થાયેવ દાતબ્બં. સચેપિસ્સ એકપટ્ટચીવરં ઘનં હોતિ, કથિનસાટકો ચ પેલવો, સારુપ્પત્થાય દુપટ્ટપ્પહોનકમેવ દાતબ્બં, ''અહં અલભન્તો એકપટ્ટં પારુપામી''તિ વદન્તસ્સાપિ દુપટ્ટં દાતું વટ્ટતિ. યો પન લોભપકતિકો હોતિ, તસ્સ ન દાતબ્બં. તેનાપિ ''કથિનં અત્થરિત્વા પચ્છા સિબ્બિત્વા દ્વે ચીવરાનિ કરિસ્સામી''તિ ન ગહેતબ્બં. યસ્સ પન દીયતિ, તસ્સ યેન વિધિના દાતબ્બં, તં દસ્સેતું ''એવઞ્ચ પન ભિક્ખવે કથિનં અત્થરિતબ્બ''ન્તિ આરભિત્વા **સુણાતુ મે ભન્તે**તિઆદિકા દાનકમ્મવાચા તાવ વુત્તા.

એવં દિન્ને પન કથિને સચે તં કથિનદુસ્સં નિટ્ઠિતપરિકમ્મમેવ હોતિ , ઇચ્ચેતં કુસલં. નો ચે નિટ્ઠિતપરિકમ્મં હોતિ, ''અહં થેરો''તિ વા ''બહુસ્સુતો''તિ વા એકેનાપિ અકાતું ન લબ્ભતિ, સબ્બેહેવ સન્નિપતિત્વા ધોવનસિબ્બનરજનાનિ નિટ્ઠાપેતબ્બાનિ. ઇદઞ્હિ કથિનવત્તં નામ બુદ્ધપ્પસત્થં. અતીતે પદુમુત્તરોપિ ભગવા કથિનવત્તં અકાસિ. તસ્સ કિર અગ્ગસાવકો સુજાતત્થેરો નામ કથિનં ગણ્હિ, તં સત્થા અટ્ઠસટ્ઠિયા ભિક્ખુસતસહસ્સેહિ સદ્ધિં નિસીદિત્વા અકાસિ.

કતપરિયોસિતં પન કથિનં ગહેત્વા અત્થારકેન ભિક્ખુના ''સચે સઙ્ઘાટિયા કથિનં અત્થરિતુકામો હોતિ, પોરાણિકા સઙ્ઘાટિ પચ્ચુદ્ધરિતબ્બા, નવા સઙ્ઘાટિ અધિટ્ઠાતબ્બા. 'ઇમાય સઙ્ઘાટિયા કથિનં અત્થરામી'તિ વાચા ભિન્દિતબ્બા''તિઆદિના પરિવારે વુત્તવિધાનેન કથિનં અત્થરિતબ્બં. અત્થરિત્વા ચ પન ''તેન કથિનત્થારકેન ભિક્ખુના સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા એવમસ્સ વચનીયો – 'અત્થતં ભન્તે સઙ્ઘસ્સ કથિનં, ધમ્મિકો કથિનત્થારો, અનુમોદથા'તિ તેહિ અનુમોદકેહિ ભિક્ખૂહિ એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા એવમસ્સ વચનીયો – 'અત્થતં આવુસો સઙ્ઘસ્સ કથિનં, ધમ્મિકો કથિનત્થારો, અનુમોદામા''તિ એવમાદિના પરિવારે વુત્તવિધાનેનેવ અનુમોદાપેતબ્બં, ઇતરેહિ ચ અનુમોદિતબ્બં. એવં સબ્બેસં અત્થતં હોતિ કથિનં. વુત્તઞ્હેતં પરિવારે ''દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં અત્થતં હોતિ કથિનં – અત્થારકસ્સ ચ અનુમોદકસ્સ ચા''તિ (પરિ॰ ૪૦૩). પુનપિ વુત્તં – ''ન સઙ્ઘો કથિનં અત્થરતિ, ન ગણો કથિનં અત્થરતિ, પુગ્ગલો કથિનં અત્થરતિ, સઙ્ઘસ્સ અનુમોદના ગણસ્સ અનુમોદના પુગ્ગલસ્સ અત્થારા સઙ્ઘસ્સ અત્થતં હોતિ કથિનં, ગણસ્સ અત્થતં હોતિ કથિનં, પુગ્ગલસ્સ અત્થતં હોતિ કથિનં''તિ (પરિ॰ ૪૧૪).

એવં અત્થતે પન કથિને સચે કથિનચીવરેન સદ્ધિં આભતં આનિસંસં દાયકા ''યેન અમ્હાકં કથિનં ગહિતં, તસ્સેવ દેમા''તિ દેન્તિ , ભિક્ખુસઙ્ઘો અનિસ્સરો. અથ અવિચારેત્વાવ દત્વા ગચ્છન્તિ, ભિક્ખુસઙ્ઘો ઇસ્સરો. તસ્મા સચે કથિનત્થારકસ્સ સેસચીવરાનિપિ દુબ્બલાનિ હોન્તિ, સઙ્ઘેન અપલોકેત્વા તેસમ્પિ અત્થાય વત્થાનિ દાતબ્બાનિ. કમ્મવાચા પન એકાયેવ વટ્ટતિ. અવસેસે કથિનાનિસંસે બલવવત્થાનિ વસ્સાવાસિકટ્ઠિતિકાય દાતબ્બાનિ, ઠિતિકાય અભાવે થેરાસનતો પટ્ઠાય દાતબ્બાનિ, ગરુભણ્ડં ન ભાજેતબ્બં. સચે પન એકસીમાય બહૂ વિહારા હોન્તિ, સબ્બે ભિક્ખૂ સન્નિપાતેત્વા એકત્થ કથિનં અત્થરિતબ્બં, વિસું વિસું અત્થરિતું ન વટ્ટતિ.

૩૦૮. ઇદાનિ યથા ચ કથિનં અત્થતં હોતિ, યથા ચ અનત્થતં, તં વિધિં વિત્થારતો દસ્સેતું **એવઞ્ચ પન ભિક્ખવે અત્થતં હોતિ કથિનં એવં અનત્થત**ન્તિ વત્વા અકરણીયઞ્ચેવ મહાભૂમિકઞ્ચ અનત્થતલક્ખણં તાવ દસ્સેન્તો **ન ઉલ્લિખિતમત્તેના**તિઆદિકે ચતુવીસતિ આકારે દસ્સેસિ. તતો પરં અત્થતલક્ખણં દસ્સેન્તો **અહતેન અત્થત**ન્તિઆદિકે સત્તરસ આકારે દસ્સેસિ. પરિવારેપિ હિ ''ચતુવીસતિયા આકારેહિ અનત્થતં હોતિ કથિનં, સત્તરસહિ આકારેહિ અત્થતં હોતિ કથિન''ન્તિ ઇદમેવ લક્ખણં વુત્તં.

તત્થ **ઉલ્લિખિતમત્તેના**તિ દીઘતો ચ પુથુલતો ચ પમાણગ્ગહણમત્તેન. પમાણઞ્હિ ગણ્હન્તો તસ્સ તસ્સ પદેસસ્સ સઞ્જાનનત્થં નખાદીહિ વા પરિચ્છેદં દસ્સેન્તો ઉલ્લિખતિ, નલાટાદીસુ વા ઘંસતિ, તસ્મા તં પમાણગ્ગહણં ''ઉલ્લિખિતમત્ત''ન્તિ વુચ્ચતિ. **ધોવનમત્તેના**તિ કથિનદુસ્સધોવનમત્તેન. **ચીવરવિચારણમત્તેના**તિ ''પઞ્ચકં વા સત્તકં વા નવકં વા એકાદસકં વા હોતૂ''તિ એવં વિચારિતમત્તેન. **છેદનમત્તેના**તિ યથાવિચારિતસ્સ વત્થસ્સ છેદનમત્તેન. **બન્ધનમત્તેના**તિ મોઘસુત્તકારોપનમત્તેન. **ઓવટ્ટિયકરણમત્તેના**તિ મોઘસુત્તકાનુસારેન દીઘસિબ્બિતમત્તેન. **કણ્ડુસકરણમત્તેના**તિ મુદ્દિયપત્તબન્ધનમત્તેન. **દળ્હીકમ્મકરણમત્તેના**તિ દ્વે ચિમિલિકાયો એકતો કત્વા સિબ્બિતમત્તેન. અથ વા પઠમચિમિલિકા ઘટેત્વા ઠપિતા હોતિ, કથિનસાટકં તસ્સા કુચ્છિચિમિલિકં કત્વા સિબ્બિતમત્તેનાતિપિ અત્થો. મહાપચ્ચરિયં ''પકતિચીવરસ્સ ઉપસ્સયદાનેના''તિ વુત્તં. કુરુન્દિયં પન ''પકતિપત્તબદ્ધચીવરં દુપટ્ટં કાતું કુચ્છિચિમિલિકં અલ્લિયાપનમત્તેના''તિ વુત્તં. **અનુવાતકરણમત્તેના**તિ પિટ્ઠિઅનુવાતારોપનમત્તેન. **પરિભણ્ડકરણમત્તેના**તિ કુચ્છિઅનઉવાતારોપનમત્તેન. **ઓવદ્ધેય્યકરણમત્તેના**તિ આગન્તુકપત્તારોપનમત્તેન . કથિનચીવરતો વા પત્તં ગહેત્વા અઞ્ઞસ્મિં અકથિનચીવરે પત્તારોપનમત્તેન.

કમ્બલમદ્દનમત્તેનાતિ એકવારંયેવ રજને પક્ખિત્તેન દન્તવણ્ણેન પણ્ડુપલાસવણ્ણેન વા. સચે પન સકિં વા દ્વિક્ખત્તું વા રત્તમ્પિ સારુપ્પં હોતિ, વટ્ટતિ. **નિમિત્તકતેના**તિ ''ઇમિના દુસ્સેન કથિનં અત્થરિસ્સામી''તિ એવં નિમિત્તકતેન. એત્તકમેવ હિ પરિવારે વુત્તં. અટ્ઠકથાસુ પન ''અયં સાટકો સુન્દરો, સક્કા ઇમિના કથિનં અત્થરિતુ'ન્તિ એવં નિમિત્તકમ્મં કત્વા લદ્ધેના''તિ વુત્તં. **પરિકથાકતેના**તિ ''કથિનં નામ દાતું વટ્ટતિ, કથિનદાયકો બહું પુઞ્ઞં પસવતી''તિ એવં પરિકથાય ઉપ્પાદિતેન. કથિનં નામ અતિઉક્કટ્ઠં વટ્ટતિ, માતરમ્પિ વિઞ્ઞાપેતું ન વટ્ટતિ, આકાસતો ઓતિણ્ણસદિસમેવ વટ્ટતીતિ. **કુક્કુકતેના**તિ તાવકાલિકેન. **સન્નિધિકતેના**તિ એત્થ દુવિધો સન્નિધિ કરણસન્નિધિ ચ નિચયસન્નિધિ ચ. તત્થ તદહેવ અકત્વા ઠપેત્વા કરણં કરણસન્નિધિ. સઙ્ઘો અજ્જ કથિનદુસ્સં લભિત્વા પુનદિવસે દેતિ, અયં નિચયસન્નિધિ.

નિસ્સગ્ગિયેનાતિ રત્તિનિસ્સગ્ગિયેન. પરિવારેપિ વુત્તં – ''નિસ્સગ્ગિયં નામ કરિયમાને અરુણં ઉટ્ઠહતી''તિ. **અકપ્પકતેના**તિ અનાદિન્નકપ્પબિન્દુના. **અઞ્ઞત્ર સઙ્ઘાટિયા**તિઆદીસુ ઠપેત્વા સઙ્ઘાટિઉત્તરાસઙ્ગઅન્તરવાસકે અઞ્ઞેન પચ્ચત્થરણાદિના અત્થતં અનત્થતં હોતીતિ. **અઞ્ઞત્ર પઞ્ચકેન વા અતિરેકપઞ્ચકેન વા**તિ પઞ્ચ વા અતિરેકાનિ વા ખણ્ડાનિ કત્વા મહામણ્ડલઅડ્ઢમણ્ડલાનિ દસ્સેત્વા કતેનેવ વટ્ટતિ. એવઞ્હિ સમણ્ડલિકતં હોતિ, તં ઠપેત્વા અઞ્ઞેન અચ્છિન્નકેન વા દ્વત્તિચતુખણ્ડેન વા ન વટ્ટતિ. **અઞ્ઞત્ર પુગ્ગલસ્સ અત્થારા**તિ પુગ્ગલસ્સ અત્થારં ઠપેત્વા ન અઞ્ઞેન સઙ્ઘસ્સ વા ગણસ્સ વા અત્થારેન અત્થતં હોતિ. **નિસ્સીમટ્ઠો અનુમોદતી**તિ બહિઉપચારસીમાય ઠિતો અનુમોદતિ.

૩૦૯. **અહતેના**તિ અપરિભુત્તેન. **અહતકપ્પેના**તિ અહતસદિસેન એકવારં વા દ્વિક્ખત્તું વા ધોતેન. **પિલોતિકાયા**તિ હતવત્થકસાટકેન . **પંસુકૂલેના**તિ તેવીસતિયા ખેત્તેસુ ઉપ્પન્નપંસુકૂલેન. પંસુકૂલિકભિક્ખુના ચોળકભિક્ખં આહિણ્ડિત્વા લદ્ધચોળકેહિ કતચીવરેનાતિપિ કુરુન્દિમહાપચ્ચરીસુ વુત્તં. **પાપણિકેના**તિ આપણદ્વારે પતિતપિલોતિકં ગહેત્વા કથિનત્થાય દેતિ, તેનાપિ વટ્ટતીતિ અત્થો. સેસં વુત્તવિપલ્લાસેનેવ વેદિતબ્બં. ઇમસ્મિં પન ઠાને ''સહ કથિનસ્સ અત્થારા કતિ ધમ્મા જાયન્તી''તિઆદિ બહુઅટ્ઠકથાસુ વુત્તં, તં સબ્બં પરિવારે પાળિઆરૂળ્હમેવ, તસ્મા તત્થ આગતનયેનેવ વેદિતબ્બં. ન હિ તેન ઇધ અવુચ્ચમાનેન કથિનત્થારકસ્સ કિઞ્ચિ પરિહાયતિ.

૩૧૦. એવં કથિનત્થારં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઉબ્ભારં દસ્સેતું **કથઞ્ચ ભિક્ખવે ઉબ્ભતં હોતિ કથિન**ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **માતિકા**તિ માતરો; જનેત્તિયોતિ અત્થો. કથિનુબ્ભારઞ્હિ એતા અટ્ઠ જનેત્તિયો. તાસુ પક્કમનં અન્તો અસ્સાતિ **પક્કમનન્તિકા**. એવં સેસાપિ વેદિતબ્બા.

આદાયસત્તકકથા

૩૧૧. **ન પચ્ચેસ્સ**ન્તિ ન પુન આગમિસ્સં. એતસ્મિં પન પક્કમનન્તિકે કથિનુદ્ધારે પઠમં ચીવરપલિબોધો છિજ્જતિ, પચ્છા આવાસપલિબોધો. એવં પક્કમતો હિ ચીવરપલિબોધો અન્તોસીમાયમેવ છિજ્જતિ, આવાસપલિબોધો સીમાતિક્કમે. વુત્તમ્પિ ચેતં પરિવારે –

> ''પક્કમનન્તિકો કથિનુદ્ધારો, વુત્તો આદિચ્ચબન્ધુના;
> એતઞ્ચ તાહં વિસ્સજ્જિસ્સં, ચીવરપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ;
> પચ્છા આવાસપલિબોધો છિજ્જતી''તિ. (પરિ॰ ૪૧૫);

ચીવરં આદાયાતિ અકતચીવરં આદાય. **બહિસીમગતસ્સા**તિ અઞ્ઞં સામન્તવિહારં ગતસ્સ. **એવં હોતી**તિ તસ્મિં વિહારે સેનાસનફાસુકં વા સહાયસમ્પત્તિં વા દિસ્વા એવં હોતિ . એતસ્મિં પન નિટ્ઠાનન્તિકે કથિનુદ્ધારે આવાસપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ, સો હિ ''ન પચ્ચેસ્સ''ન્તિ ચિત્તે ઉપ્પન્નમત્તેયેવ છિજ્જતિ. વુત્તમ્પિ ચેતં –

''નિટ્ઠાનન્તિકો કથિનુદ્ધારો, વુત્તો આદિચ્ચબન્ધુના;
એતઞ્ચ તાહં વિસ્સજ્જિસ્સં, આવાસપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ;
ચીવરે નિટ્ઠિતે ચીવરપલિબોધો છિજ્જતી''તિ.

એતેન નયેન સેસમાતિકાવિભજનેપિ અત્થો વેદિતબ્બો. અયં પન વિસેસો – ''સન્નિટ્ઠાનન્તિકે દ્વેપિ પલિબોધા નેવિમં ચીવરં કારેસ્સં, ન પચ્ચેસ્સન્તિ ચિત્તે ઉપ્પન્નમત્તેયેવ એકતો છિજ્જન્તીતિ. વુત્તઞ્હેતં –

''સન્નિટ્ઠાનન્તિકો કથિનુદ્ધારો, વુત્તો આદિચ્ચબન્ધુના;
એતઞ્ચ તાહં વિસ્સજ્જિસ્સં, દ્વે પલિબોધા અપુબ્બં અચરિમં છિજ્જન્તી''તિ.

એવં સબ્બકથિનુદ્ધારેસુ પલિબોધુપચ્છેદો વેદિતબ્બો. સો પન યસ્મા ઇમિના ચ વુત્તનયેન પરિવારે ચ આગતભાવેન સક્કા જાનિતું, તસ્મા વિત્થારતો ન વુત્તો. અયં પનેત્થ સઙ્ખેપો – નાસનન્તિકે આવાસપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ, ચીવરે નટ્ઠે ચીવરપલિબોધો છિજ્જતિ. યસ્મા ચીવરે નટ્ઠે ચીવરપલિબોધો છિજ્જતિ, તસ્મા ''નાસનન્તિકો''તિ વુત્તં.

સવનન્તિકે ચીવરપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ, તસ્મા તસ્સ સહ સવનેન આવાસપલિબોધો છિજ્જતિ.

આસાવચ્છેદિકે આવાસપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ. ચીવરાસાય ઉપચ્છિન્નાય ચીવરપલિબોધો છિજ્જતિ. અયં પન યસ્મા ''અનાસાય લભતિ; આસાય ન લભતિ; તસ્સ એવં હોતિ 'ઇધેવિમં ચીવરં કારેસ્સં, ન પચ્ચેસ્સ'''ન્તિઆદિના નયેન ઇતરેહિ ઉદ્ધારેહિ સદ્ધિં વોમિસ્સકદેસનો અનેકપ્પભેદો હોતિ, તસ્મા પરતો વિસું વિત્થારેત્વા વુત્તો, ઇધ ન વુત્તો. ઇધ પન સવનન્તિકસ્સ અનન્તરં સીમાતિક્કન્તિકો વુત્તો. તત્થ ચીવરપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ, તસ્સ બહિસીમે આવાસપલિબોધો છિજ્જતિ. સહુબ્ભારે દ્વે પલિબોધા અપુબ્બં અચરિમં છિજ્જન્તીતિ.

૩૧૬-૩૨૫. એવં આદાયવારે સત્તકથિનુદ્ધારે દસ્સેત્વા પુન સમાદાયવારેપિ વિપ્પકતચીવરસ્સ આદાયસમાદાયવારેસુપિ યથાસમ્ભવં તેયેવ દસ્સિતા. તતો પરં અન્તોસીમાયં ''પચ્ચેસ્સં ન પચ્ચેસ્સ''ન્તિ ઇમં વિધિં અનામસિત્વાવ ''ન પચ્ચેસ્સ''ન્તિ ઇમમેવ આમસિત્વા અનધિટ્ઠિતેના''તિઆદિના નયેન ચ યે યે યુજ્જન્તિ, તે તે દસ્સિતા. તતો પરં ''ચીવરાસાય પક્કમતી''તિઆદિના નયેન ઇતરેહિ સદ્ધિં વોમિસ્સકનયેન અનેકક્ખત્તું આસાવચ્છેદિકં દસ્સેત્વા પુન દિસંગમિયવસેન ચ ફાસુવિહારિકવસેન ચ નિટ્ઠાનન્તિકેસુ યુજ્જમાના કથિનુદ્ધારા દસ્સિતા. એવં પભેદતો કથિનુદ્ધારં દસ્સેત્વા ઇદાનિ યે તેન તેન કથિનુદ્ધારેન પલિબોધા છિજ્જન્તીતિ વુત્તા, તેસં પટિપક્ખે દસ્સેન્તો **દ્વેમે ભિક્ખવે કથિનસ્સ પલિબોધા**તિઆદિમાહ. તત્થ **ચત્તેના**તિ યેન ચિત્તેન સો આવાસો ચત્તો હોતિ, તં ચત્તં નામ, તેન ચત્તેન. **વન્તમુત્તેસુપિ** એસેવ નયો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

કથિનક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૮. ચીવરક્ખન્ધકં

જીવકવત્થુકથા

૩૨૬. ચીવરક્ખન્ધકે – **પદક્ખિણા**તિ છેકા કુસલા. **અભિસટા**તિ અભિગતા. કેહિ અભિગતાતિ? અત્થિકેહિ અત્થિકેહિ મનુસ્સેહિ; કરણત્થે પન સામિવચનં કત્વા ‘‘અત્થિકાનં અત્થિકાનં મનુસ્સાન’’ન્તિ વુત્તં. **પઞ્ઞાસાય ચ રત્તિં ગચ્છતી**તિ પઞ્ઞાસ કહાપણે ગહેત્વા રત્તિં ગચ્છતિ. **નેગમો**તિ કુટુમ્બિયગણો.

૩૨૭. **સાલવતિં કુમારિં ગણિકં વુટ્ઠાપેસી**તિ નાગરા દ્વે સતસહસ્સાનિ, રાજા સતસહસ્સન્તિ તીણિ સતસહસ્સાનિ, અઞ્ઞઞ્ચ આરામુય્યાનવાહનાદિપરિચ્છેદં દત્વા વુટ્ઠાપેસું; ગણિકટ્ઠાને ઠપેસુન્તિ અત્થો. **પટિસતેન ચ રત્તિં ગચ્છતી**તિ રત્તિં પટિસતેન ગચ્છતિ. **ગિલાનં પટિવેદેય્ય**ન્તિ ગિલાનભાવં જાનાપેય્યં. **કત્તરસુપ્પે**તિ જિણ્ણસુપ્પે.

૩૨૮. **કા મે દેવ માતા, કો પિતા**તિ કસ્મા પુચ્છિ? તં કિર અઞ્ઞે રાજદારકા કીળન્તા કલહે ઉપ્પન્ને ‘‘નિમ્માતિકો નિપ્પિતિકો’’તિ વદન્તિ. યથા ચ અઞ્ઞેસં દારકાનં છણાદીસુ ચુળમાતામહામાતાદયો કિઞ્ચિ પણ્ણાકારં પેસેન્તિ, તથા તસ્સ ન કોચિ કિઞ્ચિ પેસેતિ. ઇતિ સો તં સબ્બં ચિન્તેત્વા ‘‘નિમ્માતિકોયેવ નુ ખો અહ’’ન્તિ જાનનત્થં ‘‘કા મે દેવ માતા, કો પિતા’’તિ પુચ્છિ.

યન્નૂનાહં સિપ્પં સિક્ખેય્યન્તિ યંનૂન અહં વેજ્જસિપ્પં સિક્ખેય્યન્તિ ચિન્તેસિ. તસ્સ કિર એતદહોસિ – ‘‘ઇમાનિ ખો હત્થિઅસ્સસિપ્પાદીનિ પરૂપઘાતપટિસંયુત્તાનિ, વેજ્જસિપ્પં મેત્તાપુબ્બભાગં સત્તાનં હિતપટિસંયુત્ત’’ન્તિ. તસ્મા વેજ્જસિપ્પમેવ સન્ધાય ‘‘યંનૂનાહં સિપ્પં સિક્ખેય્ય’’ન્તિ ચિન્તેસિ. અપિચાયં ઇતો કપ્પસતસહસ્સસ્સ ઉપરિ પદુમુત્તરસ્સ ભગવતો ઉપટ્ઠાકં ‘‘બુદ્ધુપટ્ઠાકો અય’’ન્તિ ચતુપરિસન્તરે પત્થતગુણં વેજ્જં દિસ્વા ‘‘અહો વતાહમ્પિ એવરૂપં ઠાનન્તરં પાપુણેય્ય’’ન્તિ ચિન્તેત્વા સત્તાહં બુદ્ધપ્પમુખસ્સ સઙ્ઘસ્સ દાનં દત્વા ભગવન્તં વન્દિત્વા ‘‘અહમ્પિ ભગવા તુમ્હાકં ઉપટ્ઠાકો અસુકવેજ્જો વિય અનાગતે બુદ્ધુપટ્ઠાકો ભવેય્ય’’ન્તિ પત્થનમકાસિ. તાય પુરિમપત્થનાય ચોદિયમાનોપેસ વેજ્જસિપ્પમેવ સન્ધાય ‘‘યંનૂનાહં સિપ્પં સિક્ખેય્ય’’ન્તિ ચિન્તેસિ.

૩૨૯. **દિસાપામોક્ખો**તિ સબ્બદિસાસુ વિદિતો પાકટો પધાનો વાતિ અત્થો. તસ્મિઞ્ચ સમયે તક્કસીલતો વાણિજા અભયરાજકુમારં દસ્સનાય અગમંસુ. તે જીવકો ‘‘કુતો તુમ્હે આગતા’’તિ પુચ્છિ. ‘‘તક્કસીલતો’’તિ વુત્તે ‘‘અત્થિ તત્થ વેજ્જસિપ્પાચરિયો’’તિ પુચ્છિ. ‘‘આમ કુમાર, તક્કસીલાયં દિસાપામોક્ખો વેજ્જો પટિવસતી’’તિ સુત્વા ‘‘તેન હિ યદા ગચ્છથ, મય્હં આરોચેય્યાથા’’તિ આહ. તે તથા અકંસુ. સો પિતરં અનાપુચ્છા તેહિ સદ્ધિં તક્કસીલં અગમાસિ. તેન વુત્તં – ‘‘અભયં રાજકુમારં અનાપુચ્છા’’તિઆદિ.

ઇચ્છામહં આચરિય સિપ્પં સિક્ખિતુન્તિ તં કિર ઉપસઙ્કમન્તં દિસ્વા સો વેજ્જો ‘‘કોસિ ત્વં તાતા’’તિ પુચ્છિ. સો ‘‘બિમ્બિસારમહારાજસ્સ નત્તા અભયકુમારસ્સ પુત્તોમ્હી’’તિ આહ. ‘‘કસ્મા પન ત્વમસિ તાત ઇધાગતો’’તિ, તતો સો ‘‘તુમ્હાકં સન્તિકે સિપ્પં સિક્ખિતુ’’ન્તિ વત્વા ઇચ્છામહં આચરિય સિપ્પં સિક્ખિતુન્તિ આહ. **બહુઞ્ચ ગણ્હાતી**તિ યથા અઞ્ઞે ખત્તિયકુમારાદયો આચરિયસ્સ ધનં દત્વા કિઞ્ચિ કમ્મં અકત્વા સિક્ખન્તિયેવ, ન સો એવં.

સો પન કિઞ્ચિ ધનં અદત્વા ધમ્મન્તેવાસિકોવ હુત્વા એકં કાલં ઉપજ્ઝાયસ્સ કમ્મં કરોતિ, એકં કાલં સિક્ખતિ. એવં સન્તેપિ અભિનીહારસમ્પન્નો કુલપુત્તો અત્તનો મેધાવિતાય બહુઞ્ચ ગણ્હાતિ, લહુઞ્ચ ગણ્હાતિ, સુટ્ઠુ ચ ઉપધારેતિ, ગહિતઞ્ચસ્સ ન સમ્મુસ્સતિ.

સત્ત ચ મે વસ્સાનિ અધીયન્તસ્સ નયિમસ્સ સિપ્પસ્સ અન્તો પઞ્ઞાયતીતિ એત્થ અયં કિર જીવકો યત્તકં આચરિયો જાનાતિ, યં અઞ્ઞે સોળસહિ વસ્સેહિ ઉગ્ગણ્હન્તિ, તં સબ્બં સત્તહિ વસ્સેહિ ઉગ્ગહેસિ . સક્કસ્સ પન દેવરઞ્ઞો એતદહોસિ – ''અયં બુદ્ધાનં ઉપટ્ઠાકો અગ્ગવિસ્સાસકો ભવિસ્સતિ, હન્દ નં ભેસજ્જયોજનં સિક્ખાપેમી''તિ આચરિયસ્સ સરીરે અજ્ઝાવસિત્વા યથા ઠપેત્વા કમ્મવિપાકં અવસેસરોગં એકેનેવ ભેસજ્જયોગેન તિકિચ્છિતું સક્કોતિ, તથા નં ભેસજ્જયોજનં સિક્ખાપેસિ. સો પન ''આચરિયસ્સ સન્તિકે સિક્ખામી''તિ મઞ્ઞતિ, તસ્મા ''સમત્થો ઇદાનિ જીવકો તિકિચ્છિતુ''ન્તિ સક્કેન વિસ્સટ્ઠમત્તે એવં ચિન્તેત્વા આચરિયં પુચ્છિ. આચરિયો પન ''ન ઇમિના મમાનુભાવેન ઉગ્ગહિતં, દેવતાનુભાવેન ઉગ્ગહિત''ન્તિ ઞત્વાવ **તેન હિ ભણે**તિઆદિમાહ. **સમન્તા યોજનં આહિણ્ડન્તો**તિ દિવસે દિવસે એકેકેન દ્વારેન નિક્ખમિત્વા ચત્તારો દિવસે આહિણ્ડન્તો. **પરિત્તં પાથેય્યં પાદાસી**તિ અપ્પમત્તકં અદાસિ. કસ્મા? તસ્સ કિર એતદહોસિ – ''અયં મહાકુલસ્સ પુત્તો ગતમત્તોયેવ પિતિપિતામહાનં સન્તિકા મહાસક્કારં લભિસ્સતિ, તતો મય્હં વા સિપ્પસ્સ વા ગુણં ન જાનિસ્સતિ, અન્તરામગ્ગે પન ખીણપાથેય્યો સિપ્પં પયોજેત્વા અવસ્સં મય્હઞ્ચ સિપ્પસ્સ ચ ગુણં જાનિસ્સતી''તિ પરિત્તં દાપેસિ.

સેટ્ઠિભરિયાદિવત્થુકથા

૩૩૦. **પસતેના**તિ એકહત્થપુટેન. **પિચુના**તિ કપ્પાસપટલેન. **યત્રહિ નામા**તિ યા નામ. **કિમ્પિમાયન્તિ** કિમ્પિ મે અયં. **ઉપજાનામેતસ્સ સંયમસ્સા**તિ કતસ્સ ચ રોગૂપસમસ્સ ચ ઉપકારં જાનામાતિ અધિપ્પાયો.

૩૩૧. **સબ્બાલઙ્કારં તુય્હં હોતૂ**તિ રાજા કિર ''સચે ઇમં ગણ્હિસ્સતિ, પમાણયુત્તે ઠાને નં ઠપેસ્સામિ. સચે ન ગણ્હિસ્સતિ, અબ્ભન્તરિકં નં વિસ્સાસકં કરિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા એવમાહ. અભયકુમારસ્સાપિ નાટકાનમ્પિ ચિત્તં ઉપ્પજ્જિ ''અહો વત ન ગણ્હેય્યા''તિ. સોપિ તેસં ચિત્તં ઞત્વા વિય ''ઇદં મે દેવ અય્યિકાનં આભરણં, નયિદં મય્હં ગણ્હિતું પતિરૂપ''ન્તિ વત્વા **અલં દેવા**તિઆદિમાહ. **અધિકારં મે દેવો સરતૂ**તિ કતસ્સ ઉપકારં મે દેવો સરતૂતિ અત્થો. રાજા પસન્નો સબ્બાકારસમ્પન્નં ગેહઞ્ચ અમ્બવનુય્યાનઞ્ચ અનુસંવચ્છરં સતસહસ્સઉટ્ઠાનકં ગામઞ્ચ મહાસક્કારઞ્ચ દત્વા **તેન હિ ભણે**તિઆદિમાહ.

રાજગહસેટ્ઠિવત્થુકથા

૩૩૨. **સક્ખિસ્સસિ પન ત્વં ગહપતી**તિ કસ્મા આહ? ઇરિયાપથસમ્પરિવત્તનેન કિર મત્થલુઙ્ગં ન સણ્ઠાતિ, અસ્સ ચ તીહિ સત્તાહેહિ નિચ્ચલસ્સ નિપન્નસ્સ મત્થલુઙ્ગં સણ્ઠહિસ્સતીતિ ઞત્વા અપ્પેવ નામ સત્તસત્તમાસે પટિજાનિત્વા સત્તસત્તદિવસેપિ નિપજ્જેય્યાતિ નં એવમાહ. તેનેવ પરતો વુત્તં ''અપિ ચ પટિકચ્ચેવ મયા ઞાતો''તિ. **સીસચ્છવિં ઉપ્પાટેત્વા**તિ સીસચમ્મં અપનેત્વા. **સિબ્બિનિં વિનામેત્વા**તિ સિબ્બિનિં વિવરિત્વા. **નાહં આચરિય સક્કોમી**તિ તસ્સ કિર સરીરે મહાડાહો ઉપ્પજ્જિ, તસ્મા એવમાહ. **તીહિ સત્તાહેહી**તિ તીહિ પસ્સેહિ એકેકેન સત્તાહેન.

૩૩૩. જનં ઉસ્સારેત્વાતિ જનં નીહરાપેત્વા.

પજ્જોતરાજવત્થુકથા

૩૩૪. જેગુચ્છં મે સપ્પીતિ અયં કિર રાજા વિચ્છિકસ્સ જાતો, વિચ્છિકવિસપટિઘાતાય ચ સપ્પિ ભેસજ્જં હોતિ વિચ્છિકાનં પટિકૂલં, તસ્મા એવમાહ. **ઉદ્દેકં દસ્સતી**તિ ઉગ્ગારં દસ્સતિ. **પઞ્ઞાસ યોજનિકા હોતી**તિ પઞ્ઞાસ યોજનાનિ ગન્તું સમત્થા હોતિ. ન કેવલઞ્ચસ્સ રઞ્ઞો હત્થિનીયેવ, નાળાગિરિ નામ હત્થી યોજનસતં ગચ્છતિ, ચેલકણ્ણો ચ મુઞ્ચકેસો ચાતિ દ્વે અસ્સા વીસયોજનસતં ગચ્છન્તિ, કાકો દાસો સટ્ઠિયોજનાનિ ગચ્છતિ.

એકસ્સ કિર કુલપુત્તસ્સ અનુપ્પન્ને બુદ્ધે એકદિવસં ભુઞ્જિતું નિસિન્નસ્સ પચ્ચેકબુદ્ધો દ્વારે ઠત્વા અગમાસિ, તસ્સેકો પુરિસો ''પચ્ચેકબુદ્ધો આગન્ત્વા ગતો''તિ આરોચેસિ. સો સુત્વા ''ગચ્છ, વેગેન પત્તં આહરા''તિ આહરાપેત્વા અત્તનો સજ્જિતં ભત્તં સબ્બં દત્વા પેસેસિ. ઇતરો તં આહરિત્વા પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ હત્થે ઠપેત્વા ''અહં ભન્તે તુમ્હાકં કતેન ઇમિના કાયવેય્યાવતિકેન યત્થ યત્થ નિબ્બત્તોપિ વાહનસમ્પન્નો હોમી''તિ પત્થનં અકાસિ. સો અયં એતરહિ પજ્જોતો નામ રાજા જાતો, તાય પત્થનાય અયં વાહનસમ્પત્તિ.

સપ્પિં પાયેત્વાતિ સપ્પિઞ્ચ પાયેત્વા; પરિચારિકાનઞ્ચ આહારાચારે વિધિં આચિક્ખિત્વા. **નખેન ભેસજ્જં ઓલુમ્પેત્વા**તિ નખેન ભેસજ્જં ઓદહિત્વા; પક્ખિપિત્વાતિ અત્થો. **નિચ્છારેસી**તિ વિરેચેસિ.

સિવેય્યકદુસ્સયુગકથા

૩૩૫. સિવેય્યકં નામ ઉત્તરકુરૂસુ સિવથિકં અવમઙ્ગલવત્થં. તત્થ કિર મનુસ્સા મતં તેન વત્થેન વેઠેત્વા નિક્ખિપન્તિ, તં ''મંસપેસી''તિ સલ્લક્ખેત્વા હત્થિસોણ્ડકસકુણા ઉક્ખિપિત્વા હિમવન્તકૂટે ઠપેત્વા વત્થં અપનેત્વા ખાદન્તિ. અથ વનચરકા વત્થં દિસ્વા રઞ્ઞો આહરન્તિ. એવમિદં પજ્જોતેન લદ્ધં. સિવિરટ્ઠે કુસલા ઇત્થિયો તીહિ અંસૂહિ સુત્તં કન્તન્તિ, તેન સુત્તેન વાયિતવત્થં એતન્તિપિ વદન્તિ.

સમત્તિંસવિરેચનકથા

૩૩૬. સિનેહેથાતિ કિં પન ભગવતો કાયો લૂખોતિ ન લૂખો? ભગવતો હિ આહારે સદા દેવતા દિબ્બોજં પક્ખિપન્તિ, સિનેહપાનં પન સબ્બત્થ દોસે તેમેતિ, સિરા મુદુકા કરોતિ, તેનાયં એવમાહ. **તીણિ ઉપ્પલહત્થાની**તિ એકં ઓળારિકદોસહરણત્થં, એકં મજ્ઝિમદોસહરણત્થં, એકં સુખુમદોસહરણત્થં. **નચિરસ્સેવ પકતત્તો અહોસી**તિ એવં પકતત્તે પન કાયે નાગરા દાનં સમ્પાદેસું. જીવકો આગન્ત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''ભગવા અજ્જ નાગરા તુમ્હાકં દાનં દાતુકામા, મા અન્તોગામં પિણ્ડાય પવિસથા''તિ. મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો ચિન્તેસિ – ''કુતો નુ ખો અજ્જ ભગવતો પઠમં પિણ્ડપાતો લદ્ધું વટ્ટતી''તિ. તતો ચિન્તેસિ – ''સોણો સેટ્ઠિપુત્તો ખેત્તપરિકમ્મતો પટ્ઠાય અઞ્ઞેહિ અસાધારણાનં ખીરોદકસેચનસંવદ્ધાનં ગન્ધસાલીનં ઓદનં ભુઞ્જતિ, તતો ભગવતો પિણ્ડપાતં આહરિસ્સામી''તિ ઇદ્ધિયા ગન્ત્વા તસ્સ પાસાદતલે અત્તાનં દસ્સેસિ. સો થેરસ્સ પત્તં ગહેત્વા પણીતં પિણ્ડપાતં અદાસિ. થેરસ્સ ચ ગમનાકારં દિસ્વા ''ભુઞ્જથ ભન્તે''તિ આહ. થેરો તમત્થં આરોચેસિ ''ભુઞ્જથ ભન્તે, અહં અઞ્ઞં ભગવતો દસ્સામી''તિ થેરં ભોજેત્વા ગન્ધેહિ પત્તં ઉબ્બટ્ટેત્વા પિણ્ડપાતસ્સ પૂરેત્વા અદાસિ, તં થેરો આહરિત્વા ભગવતો અદાસિ.

રાજાપિ ખો બિમ્બિસારો ‘‘અજ્જ ભગવા કિં ભુઞ્જિસ્સતી’’તિ વિહારં આગન્ત્વા પવિસમાનોવ પિણ્ડપાતગન્ધં ઘાયિત્વા ભુઞ્જિતુકામો અહોસિ . ભગવતો દ્વીસુયેવ પિણ્ડપાતેસુ ભાજનગતેસુ દેવતા ઓજં પક્ખિપિંસુ – યઞ્ચ સુજાતા અદાસિ; યઞ્ચ પરિનિબ્બાનકાલે ચુન્દો કમ્મારપુત્તો; અઞ્ઞેસુ કબળે કબળે પક્ખિપિંસુ, તસ્મા ભગવા રઞ્ઞો ઇચ્છં જાનિત્વા અપક્ખિત્તોજમેવ થોકં પિણ્ડપાતં રઞ્ઞો દાપેસિ. સો પરિભુઞ્જિત્વા પુચ્છિ – ‘‘કિં ભન્તે, ઉત્તરકુરુતો આભતં ભોજન’’ન્તિ? ‘‘ન મહારાજ, ઉત્તરકુરુતો; અપિચ ખો તવેવ રટ્ઠવાસિનો ગહપતિપુત્તસ્સ ભોજનં એત’’ન્તિ વત્વા સોણસ્સ સમ્પત્તિં આચિક્ખિ. તં સુત્વા રાજા સોણં દટ્ઠુકામો હુત્વા ચમ્મક્ખન્ધકે વુત્તનયેન અસીતિયા કુલપુત્તસહસ્સેહિ સદ્ધિં સોણસ્સ આગમનં અકાસિ. તે ભગવતો ધમ્મદેસનં સુત્વા સોતાપન્ના જાતા. સોણો પન પબ્બજિત્વા અરહત્તે પતિટ્ઠિતો. ભગવાપિ એતદત્થમેવ રઞ્ઞો પિણ્ડપાતં દાપેસિ.

વરયાચનકથા

૩૩૭. એવં કતભત્તકિચ્ચે ભગવતિ અથ ખો જીવકો કોમારભચ્ચો તં સિવેય્યકં દુસ્સયુગં આદાય…પે॰… એતદવોચ. **અતિક્કન્તવરા**તિ એત્થ વિનિચ્છયો મહાખન્ધકે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો. **ભગવા ભન્તે પંસુકૂલિકો ભિક્ખુસઙ્ઘો ચા**તિ ભગવતો હિ બુદ્ધત્તં પત્તતો પટ્ઠાય યાવ ઇદં વત્થં, એત્થન્તરે વીસતિ વસ્સાનિ ન કોચિ ગહપતિચીવરં સાદિયિ, સબ્બે પંસુકૂલિકાવ અહેસું. તેનાયં એવમાહ. **ગહપતિચીવર**ન્તિ ગહપતીહિ દિન્નચીવરં. **ધમ્મિયા કથાયા**તિ વત્થદાનાનિસંસપટિસંયુત્તાય કથાય. **ઇતરીતરેનાપી**તિ અપ્પગ્ઘેનપિ મહગ્ઘેનપિ; યેન કેનચીતિ અત્થો. **પાવારો**તિ સલોમકો કપ્પાસાદિભેદો. **અનુજાનામિ ભિક્ખવે કોજવ**ન્તિ એત્થ પકતિકોજવમેવ વટ્ટતિ, મહાપિટ્ઠિયકોજવં ન વટ્ટતિ. મહાપિટ્ઠિયકોજવન્તિ ઉણ્ણામયો પાવારસદિસો કોજવો.

કમ્બલાનુજાનનાદિકથા

૩૩૮. કાસિરાજાતિ કાસીનં રાજા; પસેનદિસ્સ એકપિતિકભાતા એસ. **અડ્ઢકાસિય**ન્તિ એત્થ કાસીતિ સહસ્સં વુચ્ચતિ તં અગ્ઘનકો કાસિયો . અયં પન પઞ્ચસતાનિ અગ્ઘતિ, તસ્મા ‘‘અડ્ઢકાસિયો’’તિ વુત્તો. તેનેવાહ – ‘‘ઉપડ્ઢકાસીનં ખમમાન’’ન્તિ.

૩૩૯. ઉચ્ચાવચાનીતિ સુન્દરાનિ ચ અસુન્દરાનિ ચ. **ભઙ્ગં** નામ ખોમાદીહિ પઞ્ચહિ સુત્તેહિ મિસ્સેત્વા કતં; વાકમયમેવાતિપિ વદન્તિ.

૩૪૦. એકંયેવ ભગવતા ચીવરં અનુઞ્ઞાતં ન દ્વેતિ તે કિર ઇતરીતરેન ચીવરેનાતિ એતસ્સ ‘‘ગહપતિકેન વા પંસુકૂલેન વા’’તિ એવં અત્થં સલ્લક્ખિંસુ. **નાગમેસુ**ન્તિ યાવ તે સુસાનતો આગચ્છન્તિ, તાવ તે ન અચ્છિંસુ; પક્કમિંસુયેવ. **નાકામા ભાગં દાતુ**ન્તિ ન અનિચ્છાય દાતું; યદિ પન ઇચ્છન્તિ, દાતબ્બો. **આગમેસુ**ન્તિ ઉપચારે અચ્છિંસુ. તેનાહ ભગવા આહ – ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે આગમેન્તાનં અકામા ભાગં દાતુ’’ન્તિ. યદિ પન મનુસ્સા ‘‘ઇધાગતા એવ ગણ્હન્તૂ’’તિ દેન્તિ, સઞ્ઞાણં વા કત્વા ગચ્છન્તિ ‘‘સમ્પત્તા ગણ્હન્તૂ’’તિ સમ્પત્તાનં સબ્બેસમ્પિ પાપુણન્તિ. સચે છડ્ડેત્વા ગતા, યેન ગહિતં, સો એવ સામી. **સદિસા સુસાનં ઓક્કમિંસૂ**તિ સબ્બે સમં ઓક્કમિંસુ; એકદિસાય વા ઓક્કમિંસૂતિપિ અત્થો. **તે કતિકં કત્વા**તિ લદ્ધં પંસુકૂલં સબ્બે ભાજેત્વા ગણ્હિસ્સામાતિ બહિમેવ કતિકં કત્વા.

૩૪૨. ચીવરપટિગ્ગાહકન્તિ યો ગહપતિકેહિ સઙ્ઘસ્સ દીયમાનં ચીવરં ગણ્હાતિ. **યો ન છન્દાગતિં ગચ્છેય્યા**તિઆદીસુ ચીવરપટિગ્ગાહકેસુ પચ્છા આગતાનમ્પિ અત્તનો ઞાતકાદીનં પઠમતરં પટિગ્ગણ્હન્તો વા એકચ્ચસ્મિં પેમં દસ્સેત્વા ગણ્હન્તો વા લોભપકતિકતાય અત્તનો પરિણામેન્તો વા **છન્દાગતિં ગચ્છતિ** નામ. પઠમતરં આગતસ્સાપિ કોધવસેન પચ્છા ગણ્હન્તો વા દુગ્ગતમનુસ્સેસુ અવમઞ્ઞં કત્વા ગણ્હન્તો વા ''કિં વો ઘરે ઠપનોકાસો નત્થિ, તુમ્હાકં સન્તકં ગહેત્વા ગચ્છથા''તિ એવં સઙ્ઘસ્સ લાભન્તરાયં કરોન્તો વા **દોસાગતિં ગચ્છતિ** નામ. યો પન મુટ્ઠસ્સતિ અસમ્પજાનો, અયં **મોહાગતિં ગચ્છતિ** નામ. પચ્છા આગતાનમ્પિ ઇસ્સરાનમ્પિ ભયેન પઠમતરં પટિગ્ગણ્હન્તો વા ''ચીવરપટિગ્ગાહકટ્ઠાનં નામેતં ભારિય''ન્તિ સન્તસન્તો વા **ભયાગતિં ગચ્છતિ** નામ. ''મયા ઇદઞ્ચિદઞ્ચ ગહિતં, ઇદઞ્ચિદઞ્ચ ન ગહિત''ન્તિ એવં જાનન્તો **ગહિતાગહિતં જાનાતિ** નામ. તસ્મા યો ન છન્દાગતિઆદિવસેન ગચ્છતિ, ઞાતકઅઞ્ઞાતકઅડ્ઢદુગ્ગતેસુ વિસેસં અકત્વા આગતપઅપાટિયા ગણ્હાતિ, સીલાચારપટિપત્તિયુત્તો હોતિ, સતિમા મેધાવી બહુસ્સુતો, સક્કોતિ દાયકાનં વિસ્સટ્ઠવાચાય પરિમણ્ડલેહિ પદબ્યઞ્જનેહિ અનુમોદનં કરોન્તો પસાદં જનેતું, એવરૂપો સમ્મન્નિતબ્બો.

એવઞ્ચ પન ભિક્ખવે સમ્મન્નિતબ્બોતિ એત્થ પન એતાય યથાવુત્તાય કમ્મવાચાયપિ અપલોકનેનાપિ અન્તોવિહારે સબ્બસઙ્ઘમજ્ઝેપિ ખણ્ડસીમાયપિ સમ્મન્નિતું વટ્ટતિયેવ. એવં સમ્મતેન ચ વિહારપચ્ચન્તે વા પધાનઘરે વા ન અચ્છિતબ્બં. યત્થ પન આગતાગતા મનુસ્સા સુખં પસ્સન્તિ, તાદિસે ધુરવિહારટ્ઠાને બીજનિં પસ્સે ઠપેત્વા સુનિવત્થેન સુપારુતેન નિસીદિતબ્બન્તિ.

તત્થેવ ઉજ્ઝિત્વાતિ ''પટિગ્ગહણમેવ અમ્હાકં ભારો''તિ વત્વા ગહિતટ્ઠાનેયેવ છડ્ડેત્વા ગચ્છન્તિ. **ચીવરનિદહક**ન્તિ ચીવરપટિસામકં. **યો ન છન્દાગતિં ગચ્છેય્યા**તિઆદીસુ ચેત્થ ઇતો પરઞ્ચ સબ્બત્થ વુત્તનયેનેવ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો. સમ્મુતિવિનિચ્છયોપિ કથિતાનુસારેનેવ જાનિતબ્બો.

ભણ્ડાગારસમ્મુતિઆદિકથા

૩૪૩. **વિહારં વા**તિઆદીસુ યો આરામમજ્ઝે આરામિકસામણેરાદીહિ અવિવિત્તો સબ્બેસં સમોસરણટ્ઠાને વિહારો વા અડ્ઢયોગો વા હોતિ, સો સમ્મન્નિતબ્બો. પચ્ચન્તસેનાસનં પન ન સમ્મન્નિતબ્બં. ઇદં પન ભણ્ડાગારં ખણ્ડસીમં ગન્ત્વા ખણ્ડસીમાય નિસિન્નેહિ સમ્મન્નિતું ન વટ્ટતિ, વિહારમજ્ઝેયેવ સમ્મન્નિતબ્બં.

ગુત્તાગુત્તઞ્ચ જાનેય્યાતિ એત્થ યસ્સ તાવ છદનાદીસુ કોચિ દોસો નત્થિ, તં ગુત્તં. યસ્સ પન છદનતિણં વા છદનિટ્ઠકા વા યત્થ કત્થચિ પતિતા, યેન ઓવસ્સતિ વા, મૂસિકાદીનં વા પવેસો હોતિ, ભિત્તિઆદીસુ વા કત્થચિ છિદ્દં હોતિ, ઉપચિકા વા ઉટ્ઠહન્તિ, તં સબ્બં અગુત્તં નામ. તં સલ્લક્ખેત્વા પટિસઙ્ખરિતબ્બં. સીતસમયે દ્વારઞ્ચ વાતપાનઞ્ચ સુપિહિતં કાતબ્બં, સીતેન હિ ચીવરાનિ કણ્ણકિતાનિ હોન્તિ. ઉણ્હસમયે અન્તરન્તરા વાતપ્પવેસનત્થં વિવરિતબ્બં. એવં કરોન્તો હિ ગુત્તાગુત્તં જાનાતિ નામ.

ઇમેહિ પન ચીવરપટિગ્ગાહકાદીહિ તીહિપિ અત્તનો વત્તં જાનિતબ્બં. તત્થ ચીવરપટિગ્ગાહકેન તાવ યં યં મનુસ્સા ''કાલચીવર''ન્તિ વા ''અકાલચીવર''ન્તિ વા ''અચ્ચેકચીવર''ન્તિ વા ''વસ્સિકસાટિક''ન્તિ વા ''નિસીદન''ન્તિ વા ''પચ્ચત્થરણ''ન્તિ વા ''મુખપુઞ્છનચોળ''ન્તિ વા દેન્તિ, તં સબ્બં એકરાસિં કત્વા મિસ્સેત્વા ન ગણ્હિતબ્બં, વિસું વિસું કત્વાવ ગણ્હિત્વા ચીવરનિદહકસ્સ તથેવ આચિક્ખિત્વા દાતબ્બં. ચીવરનિદહકેનાપિ ભણ્ડાગારિકસ્સ દદમાનેન ઇદં કાલચીવરં…પે॰… ઇદં મુખપુઞ્છનચોળન્તિ આચિક્ખિત્વાવ દાતબ્બં.

ભણ્ડાગારિકેનાપિ તથેવ વિસું વિસું વિય સઞ્ઞાણં કત્વા ઠપેતબ્બં. તતો સઙ્ઘેન ''કાલચીવરં આહરા''તિ વુત્તે કાલચીવરમેવ દાતબ્બં...પે॰... મુખપુઞ્છનચોળકં આહરાતિ વુત્તે તદેવ દાતબ્બં.

ઇતિ ભગવતા ચીવરપટિગ્ગાહકો અનુઞ્ઞાતો, ચીવરનિદહકો અનુઞ્ઞાતો, ભણ્ડાગારં અનુઞ્ઞાતં, ભણ્ડાગારિકો અનુઞ્ઞાતો, ન બાહુલિકતાય ન અસન્તુટ્ઠિયા; અપિચ ખો સઙ્ઘસ્સાનુગ્ગહાય. સચે હિ આહટાહટં ગહેત્વા ભિક્ખૂ ભાજેય્યું, નેવ આહટં ન અનાહટં ન દિન્નં નાદિન્નં ન લદ્ધં નાલદ્ધં જાનેય્યું, આહટાહટં થેરાસને વા દદેય્યું, ખણ્ડાખણ્ડં વા છિન્દિત્વા ગણ્હેય્યું; એવં સતિ અયુત્તપરિભોગો ચ હોતિ, ન ચ સબ્બેસં સઙ્ગહો કતો હોતિ. ભણ્ડાગારે પન ચીવરં ઠપેત્વા ઉસ્સન્નકાલે એકેકસ્સ ભિક્ખુનો તિચીવરં વા દ્વે દ્વે વા એકેકં વા ચીવરં દસ્સન્તિ, લદ્ધાલદ્ધં જાનિસ્સન્તિ, અલદ્ધભાવં ઞત્વા સઙ્ગહં કાતું મઞ્ઞિસ્સન્તીતિ.

ન ભિક્ખવે ભણ્ડાગારિકો વુટ્ઠાપેતબ્બોતિ એત્થ અઞ્ઞેપિ અવુટ્ઠાપનીયા જાનિતબ્બા. ચત્તારો હિ ન વુટ્ઠાપેતબ્બા – વુડ્ઢતરો , ભણ્ડાગારિકો, ગિલાનો, સઙ્ઘતો લદ્ધસેનાસનોતિ. તત્થ વુડ્ઢતરો અત્તનો વુડ્ઢતાય નવકતરેન ન વુટ્ઠાપેતબ્બો, ભણ્ડાગારિકો સઙ્ઘેન સમ્મન્નિત્વા ભણ્ડાગારસ્સ દિન્નતાય, ગિલાનો અત્તનો ગિલાનતાય, સઙ્ઘો પન બહુસ્સુતસ્સ ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીહિ બહુપકારસ્સ ભારનિત્થારકસ્સ ફાસુકં આવાસં અનુટ્ઠાપનીયં કત્વા દેતિ, તસ્મા સો ઉપકારતાય ચ સઙ્ઘતો લદ્ધતાય ચ ન વુટ્ઠાપેતબ્બોતિ.

ઉસ્સન્નં હોતીતિ બહુ રાસિકતં હોતિ, ભણ્ડાગારં ન ગણ્હાતિ. **સમ્મુખીભૂતેના**તિ અન્તોઉપચારસીમાયં ઠિતેન. **ભાજેતુ**ન્તિ કાલં ઘોસેત્વા પટિપાટિયા ભાજેતું. **કોલાહલં અકાસી**તિ ''અમ્હાકં આચરિયસ્સ દેથ, ઉપજ્ઝાયસ્સ દેથા''તિ એવં મહાસદ્દં અકાસિ. ચીવરભાજનકઙ્ગેસુ સભાગાનં ભિક્ખૂનં અપાપુણન્તમ્પિ મહગ્ઘં ચીવરં દેન્તો છન્દાગતિં ગચ્છતિ નામ. અઞ્ઞેસં વુડ્ઢતરાનં પાપુણન્તમ્પિ મહગ્ઘં ચીવરં અદત્વા અપ્પગ્ઘં દેન્તો દોસાગતિં ગચ્છતિ નામ. મોહમૂળ્હો ચીવરદાનવત્તં અજાનન્તો મોહાગતિં ગચ્છતિ નામ. મુખરાનં નવકાનમ્પિ ભયેન અપાપુણન્તમેવ મહગ્ઘં ચીવરં દેન્તો ભયાગતિં ગચ્છતિ નામ. યો એવં ન ગચ્છતિ, સબ્બેસં તુલાભૂતો પમાણભૂતો મજ્ઝત્તો હોતિ, સો સમ્મન્નિતબ્બો. **ભાજિતાભાજિત**ન્તિ ''એત્તકાનિ વત્થાનિ ભાજિતાનિ, એત્તકાનિ અભાજિતાની''તિ જાનન્તો ''ભાજિતાભાજિતઞ્ચ જાનેય્યા''તિ વુચ્ચતિ.

ઉચ્ચિનિત્વાતિ ''ઇદં થૂલં, ઇદં સણ્હં, ઇદં ઘનં, ઇદં તનુકં, ઇદં પરિભુત્તં, ઇદં અપરિભુત્તં, ઇદં દીઘતો એત્તકં પુથુલતો એત્તક''ન્તિ એવં વત્થાનિ વિચિનિત્વા. **તુલયિત્વા**તિ ''ઇદં એત્તકં અગ્ઘતિ, ઇદં એત્તક''ન્તિ એવં અગ્ઘપરિચ્છેદં કત્વા. **વણ્ણાવણ્ણં કત્વા**તિ સચે સબ્બેસં એકેકમેવ દસગ્ઘનકં પાપુણાતિ, ઇચ્ચેતં કુસલં; નો ચે પાપુણાતિ, યં નવ વા અટ્ઠ વા અગ્ઘતિ, તં અઞ્ઞેન એકઅગ્ઘનકેન ચ દ્વિઅગ્ઘનકેન ચ સદ્ધિં બન્ધિત્વા એતેન ઉપાયેન સમે પટિવીસે ઠપેત્વાતિ અત્થો. **ભિક્ખૂ ગણેત્વા વગ્ગં બન્ધિત્વા**તિ સચે એકેકસ્સ દિયમાને દિવસો નપ્પહોતિ, દસ દસ ભિક્ખૂ ગણેત્વા દસ દસ ચીવરપટિવીસે એકવગ્ગં બન્ધિત્વા એકં ભણ્ડિકં કત્વા એવં ચીવરપટિવીસં ઠપેતું અનુજાનામીતિ અત્થો. એવં ઠપિતેસુ ચીવરપટિવીસેસુ કુસો પાતેતબ્બો. તેહિપિ ભિક્ખૂહિ પુન કુસપાતં કત્વા ભાજેતબ્બં.

સામણેરાનં ઉપડ્ઢપટિવીસન્તિ એત્થ યે સામણેરા અત્તિસ્સરા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ કત્તબ્બકમ્મં ન કરોન્તિ, ઉદ્દેસપરિપુચ્છાસુ યુત્તા આચરિયુપજ્ઝાયાનંયેવ વત્તપટિપત્તિં કરોન્તિ, અઞ્ઞેસં ન કરોન્તિ, એતેસંયેવ ઉપડ્ઢભાગો દાતબ્બો. યે પન પુરેભત્તઞ્ચ પચ્છાભત્તઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સેવ કત્તબ્બકિચ્ચં કરોન્તિ, તેસં સમકો દાતબ્બો. ઇદઞ્ચ

પિટ્ઠિસમયે ઉપ્પન્નેન ભણ્ડાગારે ઠપિતેન અકાલચીવરેનેવ કથિતં. કાલચીવરં પન સમકમેવ દાતબ્બં. તત્રુપ્પાદવસ્સાવાસિકં સમ્મુઞ્જનીબન્ધનાદિ સઙ્ઘસ્સ ફાતિકમ્મં કત્વા ગહેતબ્બં. એતઞ્હેત્થ સબ્બેસં વત્તં. ભણ્ડાગારિકચીવરેપિ સચે સામણેરા આગન્ત્વા ''ભન્તે મયં યાગું પચામ, ભત્તં પચામ, ખજ્જકં પચામ, અપ્પહરિતકં કરોમ, દન્તકટ્ઠં આહરામ, રઙ્ગછલ્લિં કપ્પિયં કત્વા દેમ, કિં અમ્હેહિ ન કતં નામા''તિ ઉક્કુટ્ઠિં કરોન્તિ, સમભાગોવ દાતબ્બો. એતં યે ચ વિરજ્ઝિત્વા કરોન્તિ, યેસઞ્ચ કરણભાવો ન પઞ્ઞાયતિ, તે સન્ધાય વુત્તં. **કુરુન્દિયં** પન ''સચે સામણેરા 'કસ્મા મયં ભન્તે સઙ્ઘકમ્મં ન કરોમ, કરિસ્સામા'તિ યાચન્તિ, સમપટિવીસો દાતબ્બો''તિ વુત્તં.

ઉત્તરિતુકામોતિ નદિં વા કન્તારં વા ઉત્તરિતુકામો; સત્થં લભિત્વા દિસા પક્કમિતુકામોતિ અત્થો. **સકં ભાગં દાતુ**ન્તિ ઇદં ભણ્ડાગારતો ચીવરાનિ નીહરિત્વા પુઞ્જે કતે ઘણ્ટિયા પહટાય ભિક્ખુસઙ્ઘે સન્નિપતિતે સત્થં લભિત્વા ગન્તુકામો ''સત્થતો મા પરિહાયી''તિ એતમત્થં સન્ધાય વુત્તં. તસ્મા અનીહતેસુ વા ચીવરેસુ અપ્પહટાય વા ઘણ્ટિયા અસન્નિપતિતે વા સઙ્ઘે દાતું ન વટ્ટતિ. ચીવરેસુ પન નીહતેસુ ઘણ્ટિં પહરિત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘે સન્નિપતિતે ચીવરભાજકેન ''ઇમસ્સ ભિક્ખુનો કોટ્ઠાસેન એત્તકેન ભવિતબ્બ''ન્તિ તક્કેત્વા નયગ્ગાહેન ચીવરં દાતબ્બં. તુલાય તુલિતમિવ હિ સમસમં દાતું ન સક્કા, તસ્મા ઊનં વા હોતુ અધિકં વા, એવં તક્કેન નયેન દિન્નં સુદિન્નં. નેવ ઊનકં પુન દાતબ્બં, નાતિરિત્તં પટિગ્ગણ્હિતબ્બન્તિ.

અતિરેકભાગેનાતિ દસ ભિક્ખૂ હોન્તિ, સાટકાપિ દસેવ, તેસુ એકો દ્વાદસ અગ્ઘતિ, સેસા દસગ્ઘનકા. સબ્બેસુ દસગ્ઘનકવસેન કુસે પાતિતે યસ્સ ભિક્ખુનો દ્વાદસગ્ઘનકો કુસો પાતિતો, સો ''એત્તકેન મમ ચીવરં પહોતી''તિ તેન અતિરેકભાગેન ગન્તુકામો હોતિ. ભિક્ખૂ ''અતિરેકં આવુસો સઙ્ઘસ્સ સન્તક''ન્તિ વદન્તિ, તં સુત્વા ભગવા ''સઙ્ઘિકે ચ ગણસન્તકે ચ અપ્પકં નામ નત્થિ, સબ્બત્થ સંયમો કાતબ્બો, ગણ્હન્તેનાપિ કુક્કુચ્ચાયિતબ્બ''ન્તિ દસ્સેતું ''**અનુજાનામિ ભિક્ખવે અનુક્ખેપે દિન્ને**''તિ આહ. તત્થ **અનુક્ખેપો** નામ યંકિઞ્ચિ અનુક્ખિપિતબ્બં અનુપ્પદાતબ્બં કપ્પિયભણ્ડં; યત્તકં તસ્સ પટિવીસે અધિકં, તત્તકે અગ્ઘનકે યસ્મિં કિસ્મિઞ્ચિ કપ્પિયભણ્ડે દિન્નેતિ અત્થો.

વિકલકે તોસેત્વાતિ એત્થ ચીવરવિકલકં પુગ્ગલવિકલકન્તિ દ્વે વિકલકા. **ચીવરવિકલકં** નામ સબ્બેસં પઞ્ચ પઞ્ચ વત્થાનિ પત્તાનિ, સેસાનિપિ અત્થિ, એકેકં પન ન પાપુણાતિ, છિન્દિત્વા દાતબ્બાનિ. છિન્દન્તેહિ ચ અડ્ઢમણ્ડલાદીનં વા ઉપાહનત્થવિકાદીનં વા પહોનકાનિ ખણ્ડાનિ કત્વા દાતબ્બાનિ, હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન ચતુરઙ્ગુલવિત્થારમ્પિ અનુવાતપ્પહોનકાયામં ખણ્ડં કત્વા દાતું વટ્ટતિ, અપરિભોગં પન ન કાતબ્બન્તિ એવમેત્થ ચીવરસ્સ અપ્પહોનકભાવો ચીવરવિકલકં. છિન્દિત્વા દિન્ને પન તં તોસિતં હોતિ, અથ કુસપાતો કાતબ્બો. સચેપિ એકસ્સ ભિક્ખુનો કોટ્ઠાસે એકં વા દ્વે વા વત્થાનિ નપ્પહોન્તિ, તત્થ અઞ્ઞં સામણકં પરિક્ખારં ઠપેત્વા યો તેન તુસ્સતિ, તસ્સ તં ભાગં દત્વા પચ્છા કુસપાતો કાતબ્બો. ઇદમ્પિ ચીવરવિકલકન્તિ **અન્ધકટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

પુગ્ગલવિકલકં નામ દસ દસ ભિક્ખૂ ગણેત્વા વગ્ગં કરોન્તાનં એકો વગ્ગો ન પૂરતિ, અટ્ઠ વા નવ વા હોન્તિ, તેસં અટ્ઠ વા નવ વા કોટ્ઠાસા ''તુમ્હે ઇમે ગહેત્વા વિસું ભાજેથા''તિ દાતબ્બા. એવમયં પુગ્ગલાનં અપ્પહોનકભાવો પુગ્ગલવિકલકં. વિસું દિન્ને પન તં તોસિતં હોતિ, એવં તોસેત્વા કુસપાતો કાતબ્બોતિ. અથ વા વિકલકે તોસેત્વાતિ યો ચીવરવિભાગો ઊનકો, તં અઞ્ઞેન પરિક્ખારેન સમં કત્વા કુસપાતો કાતબ્બો.

ચીવરરજનકથા

૩૪૪. **છકણેના**તિ ગોમયેન. **પણ્ડુમત્તિકाયા**તિ તમ્બમત્તિકાય. મૂલરજનાદીસુ હલિદ્દિં ઠપેત્વા સબ્બં મૂલરજનં વટ્ટતિ. મઞ્જિટ્ઠિઞ્ચ તુઙ્ગહારઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં ખન્ધરજનં વટ્ટતિ. તુઙ્ગહારો નામ એકો સકણ્ટકરુક્ખો, તસ્સ હરિતાલવણ્ણં ખન્ધરજનં હોતિ. લોદ્દઞ્ચ કણ્ડુલઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં તચરજનં વટ્ટતિ. અલ્લિપત્તં નીલિપત્તઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં પત્તરજનં વટ્ટતિ. ગિહિપરિભુત્તં પન અલ્લિપત્તેન એકવારં રજિતું વટ્ટતિ. કિંસુકપુપ્ફઞ્ચ કુસુમ્ભપુપ્ફઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં પુપ્ફરજનં વટ્ટતિ. ફલરજને પન ન કિઞ્ચિ ન વટ્ટતિ.

સીતુદકાતિ અપક્કરજનં વુચ્ચતિ. **ઉત્તરાળુમ્પ**ન્તિ વટ્ટાધારકં, રજનકુમ્ભિયા મજ્ઝે ઠપેત્વા તં આધારકં પરિક્ખિપિત્વા રજનં પક્ખિપિતું અનુજાનામીતિ અત્થો. એવઞ્હિ કતે રજનં ન ઉત્તરતિ. **ઉદકે વા નખપિટ્ઠિકાય વા**તિ સચે પરિપક્કં હોતિ, ઉદકપાતિયા દિન્નો થેવો સહસા ન વિસરતિ, નખપિટ્ઠિયમ્પિ અવિસરન્તો તિટ્ઠતિ. **રજનુળુઙ્ક**ન્તિ રજનઉળુઙ્કં. **દણ્ડકથાલક**ન્તિ તમેવ સદણ્ડકં. **રજનકોલમ્બ**ન્તિ રજનકુણ્ડં. **ઓમદ્દન્તી**તિ સમ્મદ્દન્તિ. **ન ચ અચ્છિન્ને થેવે પક્કમિતુ**ન્તિ યાવ રજનબિન્દુ ગળિતં ન છિજ્જતિ, તાવ ન અઞ્ઞત્ર ગન્તબ્બં. **પત્થિન્ન**ન્તિ અતિરજિતત્તા થદ્ધં. **ઉદકે ઓસારેતુ**ન્તિ ઉદકે પક્ખિપિત્વા ઠપેતું. રજને પન નિક્ખન્તે તં ઉદકં છડ્ડેત્વા ચીવરં મદ્દિતબ્બં. **દન્તકાસાવાની**તિ એકં વા દ્વે વા વારે રજિત્વા દન્તવણ્ણાનિ ધારેન્તિ.

છિન્નકચીવરાનુજાનનકથા

૩૪૫. **અચ્છિબદ્ધ**ન્તિ ચતુરસ્સકેદારકબદ્ધં. **પાળિબદ્ધ**ન્તિ આયામતો ચ વિત્થારતો ચ દીઘમરિયાદબદ્ધં. **મરિયાદબદ્ધ**ન્તિ અન્તરન્તરા રસ્સમરિયાદબદ્ધં. **સિઙ્ઘાટકબદ્ધ**ન્તિ મરિયાદાય મરિયાદં વિનિવિજ્ઝિત્વા ગતટ્ઠાને સિઙ્ઘાટકબદ્ધં; ચતુક્કસણ્ઠાનન્તિ અત્થો. **સંવિદહિતુ**ન્તિ કાતું. **ઉસ્સહસિ ત્વં આનન્દા**તિ સક્કોસિ ત્વં આનન્દ. **ઉસ્સહામિ ભગવા**તિ તુમ્હેહિ દિન્નનયેન સક્કોમીતિ દસ્સેતિ. **યત્ર હિ નામા**તિ યો નામ. **કુસિમ્પિ નામા**તિઆદીસુ **કુસી**તિ આયામતો ચ વિત્થારતો ચ અનુવાતાદીનં દીઘપત્તાનમેતં અધિવચનં. **અડ્ઢકુસી**તિ અન્તરન્તરા રસ્સપત્તાનં નામં. **મણ્ડલ**ન્તિ પઞ્ચખણ્ડિકચીવરસ્સ એકેકસ્મિં ખણ્ડે મહામણ્ડલં. **અડ્ઢમણ્ડલ**ન્તિ ખુદ્દકમણ્ડલં. **વિવટ્ટ**ન્તિ મણ્ડલઞ્ચ અડ્ઢમણ્ડલઞ્ચ એકતો કત્વા સિબ્બિતં મજ્ઝિમખણ્ડં.

અનુવિવટ્ટન્તિ તસ્સ ઉભોસુ પસ્સેસુ દ્વે ખણ્ડાનિ. **ગીવેય્યક**ન્તિ ગીવાવેઠનટ્ઠાને દળ્હીકરણત્થં અઞ્ઞં સુત્તસંસિબ્બિતં આગન્તુકપત્તં. **જઙ્ઘેય્યક**ન્તિ જઙ્ઘપાપુણનટ્ઠાને તથેવ સંસિબ્બિતં પત્તં. ગીવટ્ઠાને ચ જઙ્ઘટ્ઠાને ચ પત્તાનમેવેતં નામન્તિપિ વદન્તિ. **બાહન્ત**ન્તિ અનુવિવટ્ટાનં બહિ એકેકં ખણ્ડં. ઇતિ પઞ્ચખણ્ડિકચીવરેનેતં વિચારિતન્તિ. અથ વા **અનુવિવટ્ટ**ન્તિ વિવટ્ટસ્સ એકપસ્સતો દ્વિન્નં એકપસ્સતો દ્વિન્નન્તિ ચતુન્નમ્પિ ખણ્ડાનમેતં નામં. **બાહન્ત**ન્તિ સુપ્પમાણં ચીવરં પારુપન્તેન સંહરિત્વા બાહાય ઉપરિ ઠપિતા ઉભો અન્તા બહિમુખા તિટ્ઠન્તિ, તેસં એતં નામં. અયમેવ હિ નયો મહાઅટ્ઠકથાયં વુત્તોતિ.

તિચીવરાનુજાનનકથા

૩૪૬. **ચીવરેહિ ઉબ્ભણ્ડિકે**તિ ચીવરેહિ ઉબ્ભણ્ડે કતે; યથા ઉક્ખિત્તભણ્ડા હોન્તિ એવં કતે; ઉક્ખિત્તભણ્ડિકભાવં આપાદિતેતિ અત્થો. **ચીવરભિસિ**ન્તિ એત્થ **ભિસી**તિ દ્વે તીણિ એકતો કત્વા ભિસિસઙ્ખેપેન સંહરિતચીવરાનિ વુત્તાનિ. તે કિર ભિક્ખૂ ''દક્ખિણાગિરિતો ભગવા લહું પટિનિવત્તિસ્સતી''તિ તત્થ ગચ્છન્તા જીવકવત્થુસ્મિં લદ્ધચીવરાનિ

ઠપેત્વા અગમંસુ. ઇદાનિ પન ચિરેન આગમિસ્સતીતિ મઞ્ઞમાના આદાય પક્કમિંસુ. **અન્તરટ્ઠકાસૂ**તિ માઘસ્સ ચ ફગ્ગુણસ્સ ચ અન્તરા અટ્ઠસુ. **ન ભગવન્તં સીતં અહોસી**તિ ભગવતો સીતં નાહોસિ. **એતદહોસિ યેપિ ખો તે કુલપુત્તા**તિ ન ભગવા અજ્ઝોકાસે અનિસીદિત્વા એતમત્થં ન જાનાતિ, મહાજનસઞ્ઞાપનત્થં પન એવમકાસિ. **સીતાલુકા**તિ સીતપકતિકા; યે પકતિયાવ સીતેન કિલમન્તિ. **દિગુણં સઙ્ઘાટિ**ન્તિ દુપટ્ટં સઙ્ઘાટિં. **એકચ્ચિય**ન્તિ એકપટ્ટં. ઇતિ ''ભગવા અત્તના ચતૂહિ ચીવરેહિ યાપેતિ, અમ્હાકં પન તિચીવરં અનુજાનાતી''તિ વચનસ્સ ઓકાસં ઉપચ્છિન્દિતું દિગુણં સઙ્ઘાટિં અનુજાનાતિ, એકચ્ચિકે ઇતરે. એવઞ્હિ નેસં ચત્તારિ ભવિસ્સન્તીતિ.

અતિરેકચીવરાદિકથા

૩૪૮. **અગ્ગળં અચ્છુપેય્ય**ન્તિ છિદ્દટ્ઠાને પિલોતિકખણ્ડં લગ્ગાપેય્યં. **અહતકપ્પાન**ન્તિ એકવારં ધોતાનં. **ઉતુદ્ધટાન**ન્તિ ઉતુતો દીઘકાલતો ઉદ્ધટાનં હતવત્થકાનં, પિલોતિકાનન્તિ વુત્તં હોતિ. **પાપણિકે**તિ અન્તરાપણતો પતિતપિલોતિકચીવરે. **ઉસ્સાહો કરણીયો**તિ પરિયેસના કાતબ્બા. પરિચ્છેદો પનેત્થ નત્થિ, પટ્ટસતમ્પિ વટ્ટતિ. સબ્બમિદં સાદિયન્તસ્સ ભિક્ખુનો વસેન વુત્તં. **અગ્ગળં તુન્ન**ન્તિ એત્થ ઉદ્ધરિત્વા અલ્લીયાપનખણ્ડં **અગ્ગળં**, સુત્તેન સંસિબ્બિતં **તુન્નં**; વટ્ટેત્વા કરણં **ઓવટ્ટિકં** . **કણ્ડુસકં** વુચ્ચતિ મુદ્દિકા. **દળ્હીકમ્મ**ન્તિ અનુદ્ધરિત્વાવ ઉપસ્સયં કત્વા અલ્લીયાપનકં વત્થખણ્ડં.

૩૪૯-૩૫૧. વિસાખાવત્થુ ઉત્તાનત્થં. તતો પરં પુબ્બે વિનિચ્છિતમેવ. **સોવગ્ગિક**ન્તિ સગ્ગપ્પત્તહેતુકં. તેનેવાહ ''સોવગ્ગિક''ન્તિ . સોકં અપનેતીતિ **સોકનુદં. અનામયા**તિ અરોગા. **સગ્ગમ્હિ કાયમ્હી**તિ સગ્ગોપપન્ના.

૩૫૩. **પુથુજ્જના કામેસુ વીતરાગા**તિ ઝાનલાભિનો.

૩૫૬. **સન્દિટ્ઠો**તિ દિટ્ઠમત્તકમિત્તો. **સમ્ભત્તો**તિ એકસમ્ભોગો દળ્હમિત્તો. **આલપિતો**તિ ''મમ સન્તકં યં ઇચ્છેય્યાસિ, તં ગણ્હાહી''તિ એવં વુત્તો. એતેસુ તીસુ અઞ્ઞતરનામેન સદ્ધિં જીવતિ, ગહિતે અત્તમનો હોતીતિ ઇમેહિ ગહિતવિસ્સાસો રુહતિ.

પચ્છિમવિકપ્પનુપગચીવરાદિકથા

૩૫૯. **પંસુકૂલકતો**તિ કતપંસુકૂલો. **ગરુકો હોતી**તિ જિણ્ણજિણ્ણટ્ઠાને અગ્ગળારોપનેન ગરુકો હોતિ. **સુત્તલૂખં કાતુ**ન્તિ સુત્તેનેવ અગ્ગળં કાતુન્તિ અત્થો. **વિકણ્ણો હોતી**તિ સુત્તં અચ્છેત્વા અચ્છેત્વા સિબ્બન્તાનં એકો સઙ્ઘાટિકોણો દીઘો હોતિ. **વિકણ્ણં ઉદ્ધરિતુ**ન્તિ દીઘકોણં છિન્દિતું. **ઓકિરિયન્તી**તિ છિન્નકોણતો ગળન્તિ. **અનુવાતં પરિભણ્ડ**ન્તિ અનુવાતઞ્ચેવ પરિભણ્ડઞ્ચ. **પત્તા લુજ્જન્તી**તિ મહન્તેસુ પત્તમુખેસુ દિન્નાનિ સુત્તાનિ ગળન્તિ, તતો પત્તા લુજ્જન્તિ. **અટ્ઠપદકં કાતુ**ન્તિ અટ્ઠપદકચ્છન્નેન પત્તમુખં સિબ્બિતું.

૩૬૦. **અન્વાધિકમ્પિ આરોપેતુ**ન્તિ આગન્તુકપત્તમ્પિ દાતું. ઇદં પન અપ્પહોનકે આરોપેતબ્બં. સચે પહોતિ, આગન્તુકપત્તં ન વટ્ટતિ, છિન્દિતબ્બમેવ.

૩૬૧. **ન ચ ભિક્ખવે સદ્ધાદેય્ય**ન્તિ એત્થ સેસઞાતીનં દેન્તો વિનિપાતેતિયેવ. માતાપિતરો પન સચે રજ્જે ઠિતા પત્થયન્તિ, દાતબ્બં.

૩૬૨. **ગિલાનો**તિ ગિલાનતાય ગહેત્વા ગન્તું અસમત્થો. **વસ્સિકસઙ્કેત**ન્તિ વસ્સિકે ચત્તારો માસે. **નદીપાર**ન્તિ નદિયા પારે ભત્તં ભુઞ્જિતબ્બં હોતિ. **અગ્ગળગુત્તિવિહારો**તિ સબ્બેસ્વેવ ચેતેસુ ગિલાનવસ્સિકસઙ્કેતનદીપારગમનઅત્થતકથિનભાવેસુ અગ્ગળગુત્તિયેવ પમાણં. ગુત્તે એવ હિ વિહારે એતેસુ કારણેસુ નિક્ખિપિત્વા બહિ ગન્તું વટ્ટતિ, ન અગુત્તે. આરઞ્ઞકસ્સ પન વિહારો ન સુગુત્તો હોતિ, તેન ભણ્ડુક્ખલિકાય પક્ખિપિત્વા પાસાણસુસિર રુક્ખસુસિરાદીસુ સુપ્પટિચ્છન્નેસુ ઠપેત્વા ગન્તબ્બં.

સઙ્ઘિકચીવરુપ્પાદકથા

૩૬૩. **તુય્હેવ ભિક્ખુ તાનિ ચીવરાની**તિ અઞ્ઞત્થ ગહેત્વા હટાનિપિ તુય્હેવ; ન તેસં અઞ્ઞો કોચિ ઇસ્સરોતિ. એવઞ્ચ પન વત્વા અનાગતેપિ નિક્કુક્કુચ્ચા ગણ્હિસ્સન્તીતિ દસ્સેતું **ઇધ પના**તિઆદિમાહ. **તસ્સેવ તાનિ ચીવરાનિ યાવ કથિનસ્સ ઉબ્ભારા**તિ સચે ગણપૂરકે ભિક્ખૂ લભિત્વા કથિનં અત્થતં હોતિ, પઞ્ચમાસે; નો ચે અત્થતં હોતિ, એકં ચીવરમાસમેવ. યં ''સઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ વા દેન્તિ, ''સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ દેમા''તિ વા દેન્તિ, ''વસ્સંવુત્થસઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ વા દેન્તિ, ''વસ્સાવાસિકં દેમા''તિ વા દેન્તિ, સચેપિ મતકચીવરં અવિભજિત્વા તં વિહારં પવિસન્તિ, તં સબ્બં તસ્સેવ ભિક્ખુનો હોતિ. યમ્પિ સો વસ્સાવાસત્થાય વડ્ઢિં પયોજેત્વા ઠપિતઉપનિક્ખેપતો વા તત્રુપ્પાદતો વા વસ્સાવાસિકં ગણ્હાતિ, સબ્બં સુગ્ગહિતમેવ હોતિ. ઇદમેત્થ લક્ખણં, યેન તેનાકારેન સઙ્ઘસ્સ ઉપ્પન્નં વત્થં અત્થતકથિનસ્સ પઞ્ચમાસે, અનત્થતકથિનસ્સ એકં ચીવરમાસં પાપુણાતીતિ. યં પન ''ઇદં ઇધ વસ્સંવુત્થસઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ વા ''વસ્સાવાસિકં દેમા''તિ વા વત્વા દિન્નં, તં અનત્થતકથિનસ્સાપિ પઞ્ચમાસે પાપુણાતિ. તતો પરં પન ઉપ્પન્નં વસ્સાવાસિકં પુચ્છિતબ્બં – ''કિં અતીતવસ્સે ઇદં વસ્સાવાસિકં, ઉદાહુ અનાગતવસ્સે''તિ! કસ્મા? પિટ્ઠિસમયે ઉપ્પન્નત્તા.

ઉતુકાલન્તિ વસ્સાનતો અઞ્ઞં કાલં. **તાનિ ચીવરાનિ આદાય સાવત્થિં ગન્ત્વા**તિ એત્થ તાનિ ચીવરાનિ ગતગતટ્ઠાને સઙ્ઘિકાનેવ હોન્તિ, ભિક્ખૂહિ દિટ્ઠમત્તમેવેત્થ પમાણં. તસ્મા સચે કેચિ પટિપથં આગચ્છન્તા ''કુહિં આવુસો ગચ્છસી''તિ પુચ્છિત્વા તમત્થં સુત્વા ''કિં આવુસો મયં સઙ્ઘો ન હોમા''તિ તત્થેવ ભાજેત્વા ગણ્હન્તિ, સુગ્ગહિતાનિ. સચેપિ એસ મગ્ગા ઓક્કમિત્વા કઞ્ચિ વિહારં વા આસનસાલં વા પિણ્ડાય ચરન્તો એકં ગેહમેવ વા પવિસતિ, તત્ર ચ નં ભિક્ખૂ દિસ્વા તમત્થં પુચ્છિત્વા ભાજેત્વા ગણ્હન્તિ, સુગ્ગહિતાનેવ.

અધિટ્ઠાતુન્તિ એત્થ અધિટ્ઠહન્તેન વત્તં જાનિતબ્બં . તેન હિ ભિક્ખુના ઘણ્ટિં પહરિત્વા કાલં ઘોસેત્વા થોકં આગમેત્વા સચે ઘણ્ટિસઞ્ઞાય વા કાલસઞ્ઞાય વા ભિક્ખૂ આગચ્છન્તિ, તેહિ સદ્ધિં ભાજેતબ્બાનિ. નો ચે આગચ્છન્તિ, ''મય્હિમાનિ ચીવરાનિ પાપુણન્તી''તિ અધિટ્ઠાતબ્બાનિ. એવં અધિટ્ઠિતે સબ્બાનિ તસ્સેવ હોન્તિ, ઠિતિકા પન ન તિટ્ઠતિ.

સચે એકેકં ઉદ્ધરિત્વા ''અયં પઠમભાગો મય્હં પાપુણાતિ, અયં દુતિયભાગો''તિ એવં ગણ્હાતિ, ગહિતાનિ ચ સુગ્ગહિતાનિ હોન્તિ, ઠિતિકા ચ તિટ્ઠતિ. એવં પાપેત્વા ગણ્હન્તેનાપિ અધિટ્ઠિતમેવ હોતિ. સચે પન ઘણ્ટિં પહરિત્વા વા અપ્પહરિત્વા વા કાલમ્પિ ઘોસેત્વા વા અઘોસેત્વા વા ''અહમેવેત્થ મય્હમેવ ઇમાનિ ચીવરાની''તિ ગણ્હાતિ, દુગ્ગહિતાનિ હોન્તિ. અથ ''અઞ્ઞો કોચિ ઇધ નત્થિ, મય્હં એતાનિ પાપુણન્તી''તિ ગણ્હાતિ, સુગ્ગહિતાનિ.

પાતિતે કુસેતિ એકકોટ્ઠાસે કુસદણ્ડકે પાતિતમત્તે સચેપિ ભિક્ખુસહસ્સં હોતિ, ગહિતમેવ નામ ચીવરં. નાકામા ભાગો દાતબ્બો. સચે પન અત્તનો રુચિયા દાતુકામા હોન્તિ, દેન્તુ. અનુભાગેપિ એસેવ નયો.

સચીવરાનીતિ ‘‘કાલચીવરમ્પિ સઙ્ઘસ્સ ઇતોવ દસ્સામ, વિસું સજ્જિયમાને અતિચિરં હોતી’’તિ ખિપ્પંયેવ સચીવરાનિ ભત્તાનિ અકંસુ. **થેરે આગમ્મ ઉપ્પન્નાની**તિ તુમ્હેસુ પસાદેન ખિપ્પં ઉપ્પન્નાનિ.

સઙ્ઘસ્સ દેમાતિ ચીવરાનિ દેન્તીતિ સકલમ્પિ ચીવરકાલં સણિકં સણિકં દેન્તિયેવ. પુરિમેસુ પન દ્વીસુ વત્થૂસુ પચ્છિન્નદાનત્તા અદંસૂતિ વુત્તં. **સમ્બહુલા થેરા**તિ વિનયધરપામોક્ખથેરા. ઇદં પન વત્થું સદ્ધિં પુરિમેન દ્વેભાતિકવત્થુના પરિનિબ્બુતે ભગવતિ ઉપ્પન્નં, ઇમે ચ થેરા દિટ્ઠપુબ્બા તથાગતં, તસ્મા પુરિમેસુ વત્થૂસુ તથાગતેન પઞ્ઞત્તનયેનેવ કથેસું.

ઉપનન્દસક્યપુત્તવત્થુકથા

૩૬૪. **ગામકાવાસં અગમાસી**તિ અપ્પેવ નામ ચીવરાનિ ભાજેન્તા મય્હમ્પિ સઙ્ગહં કરેય્યુન્તિ ચીવરભાજનકાલં સલ્લક્ખેત્વાવ અગમાસિ. **સાદિયિસ્સસી**તિ ગણ્હિસ્સસિ. એત્થ ચ કિઞ્ચાપિ તસ્સ ભાગો ન પાપુણાતિ. અથ ખો ‘‘નગરવાસિકો અયં મુખરો ધમ્મકથિકો’’તિ તે ભિક્ખૂ ‘‘સાદિયિસ્સસી’’તિ આહંસુ. **યો સાદિયેય્ય આપત્તિ દુક્કટસ્સા**તિ એત્થ પન કિઞ્ચાપિ લહુકા આપત્તિ, અથ ખો ગહિતાનિ ગહિતટ્ઠાને દાતબ્બાનિ. સચેપિ નટ્ઠાનિ વા જિણ્ણાનિ વા હોન્તિ, તસ્સેવ ગીવા. દેહીતિ વુત્તે અદેન્તો ધુરનિક્ખેપે ભણ્ડગ્ઘેન કારેતબ્બો.

એકાધિપ્પાયન્તિ એકં અધિપ્પાયં; એકં પુગ્ગલપટિવીસમેવ દેથાતિ અત્થો. ઇદાનિ યથા સો દાતબ્બો, તં દસ્સેતું તન્તિં ઠપેન્તો **ઇધ પના**તિઆદિમાહ. તત્થ **સચે અમુત્ર ઉપડ્ઢં અમુત્ર ઉપડ્ઢ**ન્તિ એકેકસ્મિં એકાહમેકાહં વા સત્તાહં સત્તાહં વા સચે વસતિ, એકેકસ્મિં વિહારે યં એકો પુગ્ગલો લભતિ, તતો તતો ઉપડ્ઢં ઉપડ્ઢં દાતબ્બં. એવં એકાધિપ્પાયો દિન્નો હોતિ. **યત્થ વા પન બહુતર**ન્તિ સચે એકસ્મિં વિહારે વસન્તો ઇતરસ્મિં સત્તાહવારેન અરુણમેવ ઉટ્ઠાપેતિ, એવં પુરિમસ્મિં બહુતરં વસતિ નામ. તસ્મા તતો બહુતરં વસિતવિહારતો તસ્સ પટિવીસો દાતબ્બો. એવમ્પિ એકાધિપ્પાયો દિન્નો હોતિ. ઇદઞ્ચ નાનાલાભેહિ નાનૂપચારેહિ એકસીમવિહારેહિ કથિતં, નાનાસીમવિહારે પન સેનાસનગ્ગાહો પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. તસ્મા તત્થ ચીવરપટિવીસો ન પાપુણાતિ. સેસં પન આમિસભેસજ્જાદિ સબ્બં સબ્બત્થ અન્તોસીમગતસ્સ પાપુણાતિ.

ગિલાનવત્થુકથા

૩૬૫. **મઞ્ચકે નિપાતેસુ**ન્તિ એવં ધોવિત્વા અઞ્ઞં કાસાવં નિવાસેત્વા મઞ્ચકે નિપજ્જાપેસું; નિપજ્જાપેત્વા ચ પનાયસ્મા આનન્દો મુત્તકરીસકિલિટ્ઠં કાસાવં ધોવિત્વા ભૂમિયં પરિભણ્ડં અકાસિ. **યો ભિક્ખવે મં ઉપટ્ઠહેય્ય, સો ગિલાનં ઉપટ્ઠહેય્યા**તિ યો મં ઓવાદાનુસાસનીકરણેન ઉપટ્ઠહેય્ય, સો ગિલાનં ઉપટ્ઠહેય્ય; મમ ઓવાદકારકેન ગિલાનો ઉપટ્ઠાતબ્બોતિ અયમેવેત્થ અત્થો. ભગવતો ચ ગિલાનસ્સ ચ ઉપટ્ઠાનં એકસદિસન્તિ એવં પનેત્થ અત્થો ન ગહેતબ્બો. **સઙ્ઘેન ઉપટ્ઠાતબ્બો**તિ યસ્સેતે ઉપજ્ઝાદયો તસ્મિં વિહારે નત્થિ, આગન્તુકો હોતિ એકચારિકો ભિક્ખુ, સો સઙ્ઘસ્સ ભારો, તસ્મા સઙ્ઘેન ઉપટ્ઠાતબ્બો. નો ચે ઉપટ્ઠહેય્ય, સકલસ્સ સઙ્ઘસ્સ આપત્તિ. વારં ઠપેત્વા જગ્ગન્તેસુ પન યો અત્તનો વારે ન જગ્ગતિ, તસ્સેવ આપત્તિ. સઙ્ઘત્થેરોપિ વારકો ન મુચ્ચતિ. સચે સકલો સઙ્ઘો એકસ્સ ભારં કરોતિ, એકો વા વત્તસમ્પન્નો ભિક્ખુ અહમેવ જગ્ગિસ્સામીતિ પટિજગ્ગતિ, સઙ્ઘો આપત્તિતો મુચ્ચતિ.

૩૬૬. **અભિક્કમન્તં વા અભિક્કમતી**તિઆદીસુ વડ્ઢન્તં વા આબાધં ‘‘ઇદં નામ મે પરિભુઞ્જન્તસ્સ વડ્ઢતિ, ઇદં પરિભુઞ્જન્તસ્સ પરિહાયતિ, ઇદં પરિભુઞ્જન્તસ્સ તિટ્ઠતી’’તિ યથાભૂતં નાવિકરોતીતિ એવમત્થો દટ્ઠબ્બો. **નાલ**ન્તિ ન

પતિરૂપો, ન યુત્તો ઉપટ્ઠાતું. **ભેસજ્જં સંવિધાતુન્તિ** ભેસજ્જં યોજેતું અસમત્થો હોતિ. **આમિસન્તરો**તિ આમિસં અસ્સ અન્તરન્તિ આમિસન્તરો. **અન્તર**ન્તિ કારણં વુચ્ચતિ; આમિસકારણા યાગુભત્તપત્તચીવરાનિ પત્થેન્તો ઉપટ્ઠાતીતિ અત્થો.

મતસન્તકકથા

૩૬૭. કાલઙ્કતેતિ કાલકિરિયાય. **ગિલાનુપટ્ઠાકાનં દાતુન્તિ** એત્થ અનન્તરં વુત્તાય કમ્મવાચાય દિન્નમ્પિ અપલોકેત્વા દિન્નમ્પિ દિન્નમેવ હોતિ, વટ્ટતિ.

૩૬૯. યં તત્થ લહુભણ્ડં યં તત્થ ગરુભણ્ડન્તિ એત્થ લહુભણ્ડગરુભણ્ડાનં નાનાકરણં પરતો વણ્ણયિસ્સામ. ગિલાનુપટ્ઠાકલાભે પન અયં આદિતો પટ્ઠાય વિનિચ્છયો –

સચે સકલે ભિક્ખુસઙ્ઘે ઉપટ્ઠહન્તે કાલં કરોતિ, સબ્બેપિ સામિકા. અથ એકચ્ચેહિ વારે કતે એકચ્ચેહિ અકતેયેવ કાલં કરોતિ, તત્થ એકચ્ચે આચરિયા વદન્તિ – ‘‘સબ્બેપિ અત્તનો વારે સમ્પત્તે કરેય્યું, તસ્મા સબ્બેપિ સામિનો’’તિ. એકચ્ચે વદન્તિ – ‘‘યેહિ જગ્ગિતો તે એવ લભન્તિ, ઇતરે ન લભન્તી’’તિ. સામણેરે કાલઙ્કતે સચે ચીવરં અત્થિ, ગિલાનુપટ્ઠાકાનં દાતબ્બં. નો ચે અત્થિ યં અત્થિ, તં દાતબ્બં. અઞ્ઞસ્મિં પરિક્ખારે સતિ ચીવરભાગં કત્વા દાતબ્બં.

ભિક્ખુ ચ સામણેરો ચ સચે સમં ઉપટ્ઠહિંસુ, સમકો ભાગો દાતબ્બો. અથ સામણેરોવ ઉપટ્ઠહતિ, ભિક્ખુસ્સ સંવિદહનમત્તમેવ હોતિ, સામણેરસ્સ જેટ્ઠકભાગો દાતબ્બો. સચે સામણેરો ભિક્ખુના આનીતઉદકેન યાગું પચિત્વા પટિગ્ગાહાપનમત્તમેવ કરોતિ, ભિક્ખુ ઉપટ્ઠહતિ, ભિક્ખુસ્સ જેટ્ઠકભાગો દાતબ્બો.

બહૂ ભિક્ખૂ સમગ્ગા હુત્વા ઉપટ્ઠહન્તિ, સબ્બેસં સમકો ભાગો દાતબ્બો. યો પનેત્થ વિસેસેન ઉપટ્ઠહતિ, તસ્સ વિસેસો કાતબ્બો. યેન પન એકદિવસમ્પિ ગિલાનુપટ્ઠાકવસેન યાગુભત્તં વા પચિત્વા દિન્નં, નહાનં વા પટિયાદિતં, સોપિ ગિલાનુપટ્ઠાકોવ. યો સમીપં અનાગન્ત્વા ભેસજ્જતણ્ડુલાદીનિ પેસેતિ, અયં ગિલાનુપટ્ઠાકો ન હોતિ. યો પરિયેસિત્વા ગાહાપેત્વા આગચ્છતિ, અયં ગિલાનુપટ્ઠાકોવ.

એકો વત્તસીસેન જગ્ગતિ; એકો પચ્ચાસાય, મતકાલે ઉભોપિ પચ્ચાસીસન્તિ, ઉભિન્નમ્પિ દાતબ્બં. એકો ઉપટ્ઠહિત્વા ગિલાનસ્સ વા કમ્મેન અત્તનો વા કમ્મેન કત્થચિ ગતો ‘‘પુન આગન્ત્વા જગ્ગિસ્સામી’’તિ, એતસ્સપિ દાતબ્બં. એકો ચિરં ઉપટ્ઠહિત્વા ‘‘ઇદાનિ ન સક્કોમી’’તિ ધુરં નિક્ખિપિત્વા ગચ્છતિ, સચેપિ તંદિવસમેવ ગિલાનો કાલંકરોતિ, ઉપટ્ઠાકભાગો ન દાતબ્બો.

ગિલાનુપટ્ઠાકો નામ ગિહિ વા હોતુ પબ્બજિતો વા, અન્તમસો માતુગામોપિ, સબ્બે ભાગં લભન્તિ. સચે તસ્સ ભિક્ખુનો પત્તચીવરમત્તમેવ હોતિ, અઞ્ઞં નત્થિ; સબ્બં ગિલાનુપટ્ઠાકાનંયેવ દાતબ્બં. સચેપિ સહસ્સં અગ્ઘતિ, અઞ્ઞં પન બહુમ્પિ પરિક્ખારં તે ન લભન્તિ; સઙ્ઘસ્સેવ હોતિ. અવસેસં ભણ્ડં બહુકઞ્ચેવ મહગ્ઘઞ્ચ, તિચીવરં અપ્પગ્ઘં; તતો ગહેત્વા તિચીવરપરિક્ખારો દાતબ્બો. સબ્બઞ્ચેતં સઙ્ઘિકતોવ લબ્ભતિ.

સચે પન સો જીવમાનોયેવ સબ્બં અત્તનો પરિક્ખારં નિસ્સજ્જિત્વા કસ્સચિ અદાસિ, કોચિ વા વિસ્સાસં અગ્ગહેસિ, યસ્સ દિન્નં, યેન ચ ગહિતં, તસ્સેવ હોતિ. તસ્સ રુચિયા એવ ગિલાનુપટ્ઠાકા લભન્તિ, અઞ્ઞેસં અદત્વા

દૂરે ઠપિતપરિક્ખારાપિ તત્થ તત્થ સઙ્ઘસ્સેવ હોન્તિ. દ્વિન્નં સન્તકં હોતિ અવિભત્તં, એકસ્મિં કાલઙ્કતે ઇતરો સામી . બહૂનમ્પિ સન્તકે એસેવ નયો. સબ્બેસુ મતેસુ સઙ્ઘિકં હોતિ. સચેપિ અવિભજિત્વા સદ્ધિવિહારિકાદીનં દેન્તિ અદિન્નમેવ હોતિ. વિભજિત્વા દિન્નં પન સુદિન્નં. તં તેસુ મતેસુપિ સદ્ધિવિહારિકાદીનંયેવ હોતિ, ન સઙ્ઘસ્સ.

કુસચીરાદિપટિક્ખેપકથા

૩૭૧. કુસચીરાદીસુ **અક્કનાળ**ન્તિ અક્કનાળમયં. **પોત્થકો**તિ મકચિમયો વુચ્ચતિ. સેસાનિ પઠમપારાજિકવણ્ણનાયં વુત્તાનિ. તેસુ પોત્થકે એવ દુક્કટં. સેસેસુ થુલ્લચ્ચયાનીતિ. અક્કદુસ્સકદલિદુસ્સએરકદુસ્સાનિ પન પોત્થકગતિકાનેવ.

૩૭૨. સબ્બનીલકાદીનિ રજનં ધોવિત્વા પુન રજિત્વા ધારેતબ્બાનિ. ન સક્કા ચે હોન્તિ ધોવિતું, પચ્ચત્થરણાનિ વા કાતબ્બાનિ. દુપટ્ટચીવરસ્સ વા મજ્ઝે દાતબ્બાનિ. તેસં વણ્ણનાનત્તં ઉપાહનાસુ વુત્તનયમેવ. અચ્છિન્નદસદીઘદસાનિ દસા છિન્દિત્વા ધારેતબ્બાનિ. કઞ્ચુકં લભિત્વા ફાલેત્વા રજિત્વા પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. વેઠનેપિ એસેવ નયો. તિરીટકં પન રુક્ખછલ્લિમયં; તં પાદપુઞ્છનં કાતું વટ્ટતિ.

૩૭૪. **પતિરૂપે ગાહકે**તિ સચે કોચિ ભિક્ખુ ''અહં તસ્સ ગણ્હામી''તિ ગણ્હાતિ, દાતબ્બન્તિ અત્થો. એવમેતેસુ તેવીસતિયા પુગ્ગલેસુ સોળસ જના ન લભન્તિ, સત્ત જના લભન્તીતિ.

સઙ્ઘેભિન્નેચીવરુપ્પાદકથા

૩૭૬. **સઙ્ઘો ભિજ્જતી**તિ ભિજ્જિત્વા કોસમ્બકભિક્ખૂ વિય દ્વે કોટ્ઠાસા હોન્તિ. **એકસ્મિં પક્ખે**તિ એકસ્મિં કોટ્ઠાસે દક્ખિણોદકઞ્ચ ગન્ધાદીનિ ચ દેન્તિ, એકસ્મિં ચીવરાનિ. **સઙ્ઘસ્સેવેત**ન્તિ સકલસ્સ સઙ્ઘસ્સ દ્વિન્નમ્પિ કોટ્ઠાસાનં એતં હોતિ, ઘણ્ટિં પહરિત્વા દ્વીહિપિ પક્ખેહિ એકતો ભાજેતબ્બં. **પક્ખસ્સેવેત**ન્તિ એવં દિન્ને યસ્સ કોટ્ઠાસસ્સ ઉદકં દિન્નં, તસ્સ ઉદકમેવ હોતિ; યસ્સ ચીવરં દિન્નં, તસ્સેવ ચીવરં. યત્થ પન દક્ખિણોદકં પમાણં હોતિ, તત્થ એકો પક્ખો દક્ખિણોદકસ્સ લદ્ધત્તા ચીવરાનિ લભતિ, એકો ચીવરાનમેવ લદ્ધત્તાતિ ઉભોહિપિ એકતો હુત્વા યથાવુડ્ઢં ભાજેતબ્બં. ઇદં કિર પરસમુદ્દે લક્ખણન્તિ મહાઅટ્ઠકથાયં વુત્તં. **તસ્મિંયેવ પક્ખે**તિ એત્થ પન ઇતરો પક્ખો અનિસ્સરોયેવ. **ચીવરપેસનવત્થૂનિ** પાકટાનેવ.

અટ્ઠચીવરમાતિકાકથા

૩૭૯. ઇદાનિ આદિતો પટ્ઠાય વુત્તચીવરાનં પટિલાભખેત્તં દસ્સેતું ''**અટ્ઠિમા ભિક્ખવે માતિકા**''તિઆદિમાહ. **સીમાય દેતી**તિઆદિ પુગ્ગલાધિટ્ઠાનનયેન વુત્તં. એત્થ પન સીમાય દાનં એકા માતિકા, કતિકાય દાનં દુતિયા... પે॰... પુગ્ગલસ્સ દાનં અટ્ઠમા. તત્થ સીમાય દમ્મીતિ એવં સીમં પરામસિત્વા દેન્તો **સીમાય દેતિ** નામ. એસ નયો સબ્બત્થ.

સીમાય દેતિ, યાવતિકા ભિક્ખૂ અન્તોસીમગતા તેહિ ભાજેતબ્બન્તિઆદિમ્હિ પન માતિકાનિદ્દેસે **સીમાય દેતી**તિ એત્થ તાવ ખણ્ડસીમા, ઉપચારસીમા, સમાનસંવાસસીમા, અવિપ્પવાસસીમા, લાભસીમા, ગામસીમા, નિગમસીમા, નગરસીમા, અબ્ભન્તરસીમા, ઉદકુક્ખેપસીમા, જનપદસીમા, રટ્ઠસીમા, રજ્જસીમા, દીપસીમા, ચક્કવાળસીમાતિ પન્નરસ સીમા વેદિતબ્બા.

તત્થ ખણ્ડસીમા સીમાકથાયં વુત્તાવ. ઉપચારસીમા પરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ પરિક્ખેપેન અપરિક્ખિત્તસ્સ પરિક્ખેપારહટ્ઠાનેન પરિચ્છિન્ના હોતિ. અપિચ ભિક્ખૂનં ધુવસન્નિપાતટ્ઠાનતો વા પરિયન્તે ઠિતભોજનસાલતો વા નિબદ્ધવસનકઆવાસતો વા થામમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ દ્વિન્નં લેડ્ડુપાતાનં અન્તો ઉપચારસીમા વેદિતબ્બા, સા પન આવાસેસુ વડ્ઢન્તેસુ વડ્ઢતિ, પરિહાયન્તેસુ પરિહાયતિ. મહાપચ્ચરિયં પન ''ભિક્ખૂસુપિ વડ્ઢન્તેસુ વડ્ઢતી''તિ વુત્તં. તસ્મા સચે વિહારે સન્નિપતિતભિક્ખૂહિ સદ્ધિં એકાબદ્ધા હુત્વા યોજનસતમ્પિ પૂરેત્વા નિસીદન્તિ, યોજનસતમ્પિ ઉપચારસીમાવ હોતિ, સબ્બેસં લાભો પાપુણાતિ. સમાનસંવાસઅવિપ્પવાસસીમાદ્વયમ્પિ વુત્તમેવ.

લાભસીમા નામ નેવ સમ્માસમ્બુદ્ધેન અનુઞ્ઞાતા, ન ધમ્મસઙ્ગાહકત્થેરેહિ ઠપિતા; અપિચ ખો રાજરાજમહામત્તા વિહારં કારેત્વા ગાવુતં વા અડ્ઢયોજનં વા યોજનં વા સમન્તતો પરિચ્છિન્દિત્વા ''અયં અમ્હાકં વિહારસ્સ લાભસીમા''તિ નામલિખિતકે થમ્ભે નિખણિત્વા ''યં એત્થન્તરે ઉપ્પજ્જતિ, સબ્બં તં અમ્હાકં વિહારસ્સ દેમા''તિ સીમં ઠપેન્તિ, અયં લાભસીમા નામ. ગામનિગમનગરઅબ્ભન્તરઉદકુક્ખેપસીમાપિ વુત્તા એવ. જનપદસીમા નામ – કાસિકોસલરટ્ઠાદીનં અન્તો બહૂ જનપદા હોન્તિ, તત્થ એકેકો જનપદપરિચ્છેદો જનપદસીમા. રટ્ઠસીમા નામ કાસિકોસલાદિરટ્ઠપરિચ્છેદો. રજ્જસીમા નામ ''ચોળભોગો કેરળભોગો''તિ એવં એકેકસ્સ રઞ્ઞો આણાપવત્તિટ્ઠાનં. દીપસીમા નામ સમુદ્દન્તેન પરિચ્છિન્નમહાદીપા ચ અન્તરદીપા ચ. ચક્કવાળસીમા નામ ચક્કવાળપબ્બતેનેવ પરિચ્છિન્ના.

એવમેતાસુ સીમાસુ ખણ્ડસીમાય કેનચિ કમ્મેન સન્નિપતિતં સઙ્ઘં દિસ્વા ''એત્થેવ સીમાય સઙ્ઘસ્સ દેમી''તિ વુત્તે યાવતિકા ભિક્ખૂ અન્તોખણ્ડસીમગતા, તેહિ ભાજેતબ્બં. તેસંયેવ હિ તં પાપુણાતિ. અઞ્ઞેસં સીમન્તરિકાય વા ઉપચારસીમાય વા ઠિતાનમ્પિ ન પાપુણાતિ. ખણ્ડસીમાય ઠિતે પન રુક્ખે વા પબ્બતે વા ઠિતસ્સ હેટ્ઠા વા પથવીવેમજ્ઝગતસ્સ પાપુણાતિયેવ. ''ઇમિસ્સા ઉપચારસીમાય સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દિન્નં પન ખણ્ડસીમાસીમન્તરિકાસુ ઠિતાનમ્પિ પાપુણાતિ. ''સમાનસંવાસસીમાય દમ્મી''તિ દિન્નં પન ખણ્ડસીમાસીમન્તરિકાસુ ઠિતાનં ન પાપુણાતિ. અવિપ્પવાસસીમાલાભસીમાસુ દિન્નં તાસુ સીમાસુ અન્તોગતાનં પાપુણાતિ. ગામસીમાદીસુ દિન્નં તાસં સીમાનં અબ્ભન્તરે બદ્ધસીમાય ઠિતાનમ્પિ પાપુણાતિ. અબ્ભન્તરસીમાઉદકુક્ખેપસીમાસુ દિન્નં તત્થ અન્તોગતાનંયેવ પાપુણાતિ. જનપદરટ્ઠરજ્જદીપચક્કવાળસીમાસુપિ ગામસીમાદીસુ વુત્તસદિસોયેવ વિનિચ્છયો.

સચે પન જમ્બુદીપે ઠિતો ''તમ્બપણ્ણિદીપે સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દેતિ, તમ્બપણ્ણિદીપતો એકોપિ ગન્ત્વા સબ્બેસં ગણ્હિતું લભતિ. સચેપિ તત્રેવ એકો સભાગભિક્ખુ સભાગાનં ભાગં ગણ્હાતિ, ન વારેતબ્બો. એવં તાવ યો સીમં પરામસિત્વા દેતિ, તસ્સ દાને વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો.

યો પન અસુકસીમાયાતિ વત્તું ન જાનાતિ, કેવલં સીમાતિ વચનમત્તમેવ જાનન્તો વિહારં ગન્ત્વા ''સીમાય દમ્મી''તિ વા ''સીમટ્ઠકસઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વા ભણતિ, સો પુચ્છિતબ્બો – ''સીમા નામ બહુવિધા, કતરસીમં સન્ધાય ભણસી''તિ ? સચે વદતિ – ''અહં અસુકસીમાતિ ન જાનામિ, સીમટ્ઠકસઙ્ઘો ભાજેત્વા ગણ્હાતૂ''તિ કતરસીમાય ભાજેતબ્બં? મહાસીવત્થેરો કિરાહ – ''અવિપ્પવાસસીમાયા''તિ. તતો નં આહંસુ – ''અવિપ્પવાસસીમા નામ તિયોજનાપિ હોતિ, એવં સન્તે તિયોજને ઠિતા લાભં ગણ્હિસ્સન્તિ, તિયોજને ઠત્વા આગન્તુકવત્તં પૂરેત્વા આરામં પવિસિતબ્બં ભવિસ્સતિ, ગમિકો તિયોજનં ગન્ત્વા સેનાસનં આપુચ્છિસ્સતિ, નિસ્સયપટિપન્નસ્સ તિયોજનાતિક્કમે નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભિસ્સતિ, પારિવાસિકેન તિયોજનં અતિક્કમિત્વા અરુણં ઉટ્ઠાપેતબ્બં ભવિસ્સતિ, ભિક્ખુનિયા

તિયોજને ઠત્વા આરામપ્પવેસનં આપુચ્છિતબ્બં ભવિસ્સતિ, સબ્બમ્પેતં ઉપચારસીમાય પરિચ્છેદવસેનેવ કાતું વટ્ટતિ. તસ્મા ઉપચારસીમાયમેવ ભાજેતબ્બ''ન્તિ.

કતિકાયાતિ સમાનલાભકતિકાય. તેનેવાહ – ''સમ્બહુલા આવાસા સમાનલાભા હોન્તી''તિ. તત્રેવં કતિકા કાતબ્બા, એકસ્મિં વિહારે સન્નિપતિતેહિ ભિક્ખૂહિ યં વિહારં સઙ્ગણ્હિતુકામા સમાનલાભં કાતું ઇચ્છન્તિ, તસ્સ નામં ગહેત્વા અસુકો નામ વિહારો પોરાણકોતિ વા બુદ્ધાધિવુત્થોતિ વા અપ્પલાભોતિ વા યંકિઞ્ચિ કારણં વત્વા તં વિહારં ઇમિના વિહારેન સદ્ધિં એકલાભં કાતું સઙ્ઘસ્સ રુચ્ચતીતિ તિક્ખત્તું સાવેતબ્બં. એત્તાવતા તસ્મિં વિહારે નિસિન્નોપિ ઇધ નિસિન્નોવ હોતિ, તસ્મિં વિહારેપિ સઙ્ઘેન એવમેવ કાતબ્બં. એત્તાવતા ઇધ નિસિન્નોપિ તસ્મિં નિસિન્નોવ હોતિ. એકસ્મિં લાભે ભાજિયમાને ઇતરસ્મિં ઠિતસ્સ ભાગં ગહેતું વટ્ટતિ. એવં એકેન વિહારેન સદ્ધિં બહૂપિ આવાસા એકલાભા કાતબ્બા.

ભિક્ખાપઞ્ઞત્તિયાતિ અત્તનો પરિચ્ચાગપઞ્ઞાપનટ્ઠાને. તેનેવાહ – ''યત્થ સઙ્ઘસ્સ ધુવકારા કરિયન્તી''તિ. તસ્સત્થો – યસ્મિં વિહારે ઇમસ્સ ચીવરદાયકસ્સ સન્તકં સઙ્ઘસ્સ પાકવટ્ટં વા વત્તતિ, યસ્મિં વા વિહારે ભિક્ખૂ અત્તનો ભારં કત્વા સદા ગેહે ભોજેતિ, યત્થ વા અનેન આવાસો કારિતો, સલાકભત્તાદીનિ વા નિબદ્ધાનિ, યેન પન સકલોપિ વિહારો પતિટ્ઠાપિતો, તત્થ વત્તબ્બમેવ નત્થિ, ઇમે ધુવકારા નામ. તસ્મા સચે સો ''યત્થ મય્હં ધુવકારા કરીયન્તિ, તત્થ દમ્મી''તિ વા ''તત્થ દેથા''તિ વા ભણતિ, બહૂસુ ચેપિ ઠાનેસુ ધુવકારા હોન્તિ, સબ્બત્થ દિન્નમેવ હોતિ.

સચે પન એકસ્મિં વિહારે ભિક્ખૂ બહુતરા હોન્તિ, તેહિ વત્તબ્બં – ''તુમ્હાકં ધુવકારે એકત્થ ભિક્ખૂ બહૂ એકત્થ અપ્પકા''તિ. સચે ''ભિક્ખુગણનાય ગણ્હથા''તિ ભણતિ, તથા ભાજેત્વા ગણ્હિતું વટ્ટતિ. એત્થ ચ વત્થભેસજ્જાદિ અપ્પકમ્પિ સુખેન ભાજિયતિ. યદિ પન મઞ્ચો વા પીઠકં વા એકમેવ હોતિ, તં પુચ્છિત્વા યસ્સ વા વિહારસ્સ એકવિહારેપિ વા યસ્સ સેનાસનસ્સ સો વિચારેતિ, તત્થ દાતબ્બં. સચે ''અસુકભિક્ખુ ગણ્હાતૂ''તિ વદતિ, વટ્ટતિ. અથ ''મય્હં ધુવકારે દેથા''તિ વત્વા અવિચારેત્વાવ ગચ્છતિ, સઙ્ઘસ્સાપિ વિચારેતું વટ્ટતિ. એવં પન વિચારેતબ્બં – ''સઙ્ઘત્થેરસ્સ વસનટ્ઠાને દેથા''તિ વત્તબ્બં. સચે તસ્સ સેનાસનં પરિપુણ્ણં હોતિ, યત્થ નપ્પહોતિ, તત્થ દાતબ્બં. સચે એકો ભિક્ખુ ''મય્હં વસનટ્ઠાને સેનાસનપરિભોગભણ્ડં નત્થી''તિ વદતિ, તત્થ દાતબ્બં.

સઙ્ઘસ્સ દેતીતિ વિહારં પવિસિત્વા ''ઇમાનિ ચીવરાનિ સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દેતિ. **સમ્મુખીભૂતેના**તિ ઉપચારસીમાય ઠિતેન સઙ્ઘેન ઘણ્ટિં પહરિત્વા કાલં ઘોસેત્વા ભાજેતબ્બં. સીમટ્ઠસ્સ અસમ્પત્તસ્સાપિ ભાગં ગણ્હન્તો ન વારેતબ્બો. વિહારો મહા હોતિ, થેરાસનતો પટ્ઠાય વત્થેસુ દિય્યમાનેસુ અલસજાતિકા મહાથેરા પચ્છા આગચ્છન્તિ, ''ભન્તે વીસતિવસ્સાનં દિય્યતિ, તુમ્હાકં ઠિતિકા અતિક્કન્તા''તિ ન વત્તબ્બા, ઠિતિકં ઠપેત્વા તેસં દત્વા પચ્છા ઠિતિકાય દાતબ્બં.

અસુકવિહારે કિર બહું ચીવરં ઉપ્પજ્જન્તિ સુત્વા યોજનન્તરિકવિહારતોપિ ભિક્ખૂ આગચ્છન્તિ, સમ્પત્તસમ્પત્તાનં ઠિતટ્ઠાનતો પટ્ઠાય દાતબ્બં. અસમ્પત્તાનમ્પિ ઉપચારસીમં પવિટ્ઠાનં અન્તેવાસિકાદીસુ ગણ્હન્તેસુ દાતબ્બમેવ. ''બહિઉપચારસીમાય ઠિતાનં દેથા''તિ વદન્તિ, ન દાતબ્બં. સચે પન ઉપચારસીમં ઓક્કન્તેહિ એકાબદ્ધા હુત્વા અત્તનો વિહારદ્વારે વા અન્તોવિહારેયેવ વા હોન્તિ, પરિસવસેન વડ્ઢિતા નામ હોતિ સીમા , તસ્મા

દાતબ્બં. સઙ્ઘનવકસ્સ દિન્નેપિ પચ્છા આગતાનં દાતબ્બમેવ. દુતિયભાગે પન થેરાસનં આરુળ્હે આગતાનં પઠમભાગો ન પાપુણાતિ, દુતિયભાગતો વસ્સગ્ગેન દાતબ્બં.

એકસ્મિં વિહારે દસ ભિક્ખૂ હોન્તિ, ''દસ વત્થાનિ સઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ દેન્તિ, પાટેક્કં ભાજેતબ્બાનિ . સચે ''સબ્બાનેવ અમ્હાકં પાપુણન્તી''તિ ગહેત્વા ગચ્છન્તિ, દુપ્પાપિતાનિ ચેવ દુગ્ગહિતાનિ ચ ગતગતટ્ઠાને સઙ્ઘિકાનેવ હોન્તિ. એકં પન ઉદ્ધરિત્વા ''ઇદં તુમ્હાકં પાપુણાતી''તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ દત્વા ''સેસાનિ અમ્હાકં પાપુણન્તી''તિ ગહેતું વટ્ટતિ.

એકમેવ વત્થં સઙ્ઘસ્સ દેમાતિ આહરન્તિ, અભાજેત્વાવ અમ્હાકં પાપુણન્તીતિ ગણ્હન્તિ, દુપ્પાપિતઞ્ચેવ દુગ્ગહિતઞ્ચ. સત્થકેન પન હલિદ્દિઆદિના વા લેખં કત્વા એકં કોટ્ઠાસં ''ઇમં ઠાનં તુમ્હાકં પાપુણાતી''તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ પાપેત્વા ''સેસં અમ્હાકં પાપુણાતી''તિ ગહેતું વટ્ટતિ. યં પન વત્થસ્સેવ પુપ્ફં વા વલિ વા, તેન પરિચ્છેદં કાતું ન વટ્ટતિ. સચે એકં તન્તં ઉદ્ધરિત્વા ''ઇદં ઠાનં તુમ્હાકં પાપુણાતી''તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ દત્વા ''સેસં અમ્હાકં પાપુણાતી''તિ ગણ્હન્તિ, વટ્ટતિ. ખણ્ડં ખણ્ડં છિન્દિત્વા ભાજિયમાનં વટ્ટતિયેવ.

એકભિક્ખુકે વિહારે સઙ્ઘસ્સ ચીવરેસુ ઉપ્પન્નેસુ સચે પુબ્બે વુત્તનયેનેવ સો ભિક્ખુ ''સબ્બાનિ મય્હં પાપુણન્તી''તિ ગણ્હાતિ, સુગ્ગહિતાનિ, ઠિતિકા પન ન તિટ્ઠતિ. સચે એકેકં ઉદ્ધરિત્વા ''ઇદં મય્હં પાપુણાતી''તિ ગણ્હાતિ, ઠિતિકા તિટ્ઠતિ. તત્થ અટ્ઠિતાય ઠિતિકાય પુન અઞ્ઞસ્મિં ચીવરે ઉપ્પન્ને સચે એકો ભિક્ખુ આગચ્છતિ, મજ્ઝે છિન્દિત્વા દ્વીહિપિ ગહેતબ્બં. ઠિતાય ઠિતિકાય પુન અઞ્ઞસ્મિં ચીવરે ઉપ્પન્ને સચે નવકતરો આગચ્છતિ, ઠિતિકા હેટ્ઠા ઓરોહતિ. સચે વુડ્ઢતરો આગચ્છતિ, ઠિતિકા ઉદ્ધં આરોહતિ. અથઞ્ઞો નત્થિ, પુન અત્તનો પાપેત્વા ગહેતબ્બં.

''સઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ વા ''ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ વા યેન કેનચિ આકારેન સઙ્ઘં આમસિત્વા દિન્નં પન પંસુકૂલિકાનં ન વટ્ટતિ, ''ગહપતિચીવરં પટિક્ખિપામિ પંસુકૂલિકઙ્ગં સમાદિયામી''તિ વુત્તત્તા, ન પન અકપ્પિયત્તા . ભિક્ખુસઙ્ઘેન અપલોકેત્વા દિન્નમ્પિ ન ગહેતબ્બં. યં પન ભિક્ખુ અત્તનો સન્તકં દેતિ, તં ભિક્ખુદત્તિયં નામ વટ્ટતિ, પંસુકૂલં પન ન હોતિ. એવં સન્તેપિ ધુતઙ્ગં ન ભિજ્જતિ. ''ભિક્ખૂનં દેમ, થેરાનં દેમા''તિ વુત્તે પન પંસુકૂલિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. ''ઇદં વત્થં સઙ્ઘસ્સ દેમ, ઇમિના ઉપાહનત્થવિકપત્તત્થવિકઆયોગઅંસબદ્ધકાદીનિ કરોન્તૂ''તિ દિન્નમ્પિ વટ્ટતિ.

પત્તત્થવિકાદીનં અત્થાય દિન્નાનિ બહૂનિપિ હોન્તિ, ચીવરત્થાયપિ પહોન્તિ, તતો ચીવરં કત્વા પારુપિતું વટ્ટતિ. સચે પન સઙ્ઘો ભાજિતાતિરિત્તાનિ વત્થાનિ છિન્દિત્વા ઉપાહનત્થવિકાદીનં અત્થાય ભાજેતિ, તતો ગહેતું ન વટ્ટતિ. સામિકેહિ વિચારિતમેવ હિ વટ્ટતિ, ન ઇતરં.

''પંસુકૂલિકસઙ્ઘસ્સ ધમકરણપટાદીનં અત્થાય દેમા''તિ વુત્તેપિ ગહેતું વટ્ટતિ, પરિક્ખારો નામ પંસુકૂલિકાનમ્પિ ઇચ્છિતબ્બો. યં તત્થ અતિરેકં હોતિ, તં ચીવરેપિ ઉપનેતું વટ્ટતિ. સુત્તં સઙ્ઘસ્સ દેન્તિ, પંસુકૂલિકેહિપિ ગહેતબ્બં. અયં તાવ વિહારં પવિસિત્વા ''ઇમાનિ ચીવરાનિ સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દિન્નેસુ વિનિચ્છયો.

સચે પન બહિઉપચારસીમાયં અદ્ધાનપ્પટિપન્ને ભિક્ખૂ દિસ્વા ''સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ વા સઙ્ઘનવકસ્સ વા આરોચેતિ, સચેપિ યોજનં ફરિત્વા પરિસા ઠિતા હોતિ, એકબદ્ધા ચે, સબ્બેસં પાપુણાતિ. યે પન દ્વાદસહિ

હત્થેહિ પરિસં અસમ્પત્તા, તેસં ન પાપુણાતિ.

ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દેતીતિ એત્થ ‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ ‘‘દ્વિધા સઙ્ઘસ્સ દમ્મિ, દ્વિન્નં સઙ્ઘાનં દમ્મિ, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સ ચ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દિન્નમેવ હોતિ. **ઉપડ્ઢં દાતબ્બન્તિ** દ્વેભાગે સમે કત્વા એકો દાતબ્બો. ‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચ દમ્મી’’તિ વુત્તે સચે દસ દસ ભિક્ખૂ ચ ભિક્ખુનિયો ચ હોન્તિ, એકવીસતિ પટિવીસે કત્વા એકો પુગ્ગલસ્સ દાતબ્બો, દસ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ, દસ ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સ યેન પુગ્ગલિકો લદ્ધો સો સઙ્ઘતોપિ અત્તનો વસ્સગ્ગેન ગહેતું લભતિ. કસ્મા? ઉભતોસઙ્ઘગ્ગહણેન ગહિતત્તા.

‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ ચ ચેતિયસ્સ ચ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ એસેવ નયો. ઇધ પન ચેતિયસ્સ સઙ્ઘતો પાપુણનકોટ્ઠાસો નામ નત્થિ, એકપુગ્ગલસ્સ પત્તકોટ્ઠાસસમોવ કોટ્ઠાસો હોતિ.

‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તે પન દ્વાવીસતિ કોટ્ઠાસે કત્વા દસ ભિક્ખૂનં, દસ ભિક્ખુનીનં, એકો પુગ્ગલસ્સ, એકો ચેતિયસ્સ દાતબ્બો. તત્થ પુગ્ગલો સઙ્ઘતોપિ અત્તનો વસ્સગ્ગેન પુન ગહેતું લભતિ, ચેતિયસ્સ એકોયેવ.

‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ દમ્મી’’તિ વુત્તે પન ન મજ્ઝે ભિન્દિત્વા દાતબ્બં, ભિક્ખૂ ચ ભિક્ખુનિયો ચ ગણેત્વા દાતબ્બં. ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ તુય્હઞ્ચા’’તિ વુત્તે પન પુગ્ગલો વિસું ન લભતિ, પાપુણનટ્ઠાનતો એકમેવ લભતિ. કસ્મા? ભિક્ખુસઙ્ઘગ્ગહણેન ગહિતત્તા. ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તેપિ ચેતિયસ્સ એકપુગ્ગલપટિવીસો લબ્ભતિ, પુગ્ગલસ્સ વિસું ન લબ્ભતિ, તસ્મા એકં ચેતિયસ્સ દત્વા અવસેસં ભિક્ખૂ ચ ભિક્ખુનિયો ચ ગણેત્વા ભાજેતબ્બં.

‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ મજ્ઝે ભિન્દિત્વા ન દાતબ્બં, પુગ્ગલગણનાય એવ વિભજિતબ્બં. ‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ એવં વુત્તેપિ ચેતિયસ્સ એકપુગ્ગલપટિવીસો લબ્ભતિ, પુગ્ગલસ્સ વિસું નત્થિ, ભિક્ખૂ ચ ભિક્ખુનિયો ચ ગણેત્વા એવ ભાજેતબ્બં. યથા ચ ભિક્ખુસઙ્ઘં આદિં કત્વા નયો નીતો, એવં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં આદિં કત્વાપિ નેતબ્બો. ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચા’’તિ વુત્તે પુગ્ગલસ્સ વિસું ન લબ્ભતિ, વસ્સગ્ગેનેવ ગહેતબ્બં. ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તે પન ચેતિયસ્સ વિસું પટિવીસો લબ્ભતિ. ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તેપિ ચેતિયસ્સેવ લબ્ભતિ, ન પુગ્ગલસ્સ.

‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ તુય્હઞ્ચા’’તિ વુત્તેપિ વિસું ન લબ્ભતિ. ‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તે પન ચેતિયસ્સ લબ્ભતિ. ‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તેપિ ચેતિયસ્સેવ વિસું લબ્ભતિ, ન પુગ્ગલસ્સ. ભિક્ખુનિસઙ્ઘં આદિં કત્વાપિ એવમેવ યોજેતબ્બં.

પુબ્બે બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દાનં દેન્તિ, ભગવા મજ્ઝે નિસીદતિ, દક્ખિણતો ભિક્ખૂ વામતો ભિક્ખુનિયો નિસીદન્તિ, ભગવા ઉભિન્નં સઙ્ઘત્થેરો , તદા ભગવા અત્તના લદ્ધપચ્ચયે અત્તનાપિ પરિભુઞ્જતિ, ભિક્ખૂનમ્પિ દાપેતિ. એતરહિ પન પણ્ડિતમનુસ્સા સધાતુકં પટિમં વા ચેતિયં વા ઠપેત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દાનં દેન્તિ. પટિમાય વા ચેતિયસ્સ વા પુરતો આધારકે પત્તં ઠપેત્વા દક્ખિણોદકં દત્વા બુદ્ધાનં દેમાતિ, તત્થ યં પઠમં ખાદનીયં ભોજનીયં દેન્તિ, વિહારં વા આહરિત્વા ઇદં ચેતિયસ્સ દેમાતિ પિણ્ડપાતઞ્ચ માલાગન્ધાદીનિ ચ દેન્તિ, તત્થ કથં પટિપજ્જિતબ્બન્તિ? માલાગન્ધાદીનિ તાવ ચેતિયે આરોપેતબ્બાનિ, વત્થેહિ

પટાકા, તેલેન પદીપા કાતબ્બા, પિણ્ડપાતમધુફાણિતાદીનિ પન યો નિબદ્ધચેતિયજગ્ગકો હોતિ પબ્બજિતો વા ગહટ્ઠો વા, તસ્સેવ દાતબ્બાનિ. નિબદ્ધજગ્ગકે અસતિ આહટભત્તં ઠપેત્વા વત્તં કત્વા પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. ઉપકટ્ઠે કાલે ભુઞ્જિત્વા પચ્છાપિ વત્તં કાતું વટ્ટતિયેવ.

માલાગન્ધાદીસુ ચ યં કિઞ્ચિ ''ઇદં હરિત્વા ચેતિયસ્સપૂજં કરોથા''તિ વુત્તે દૂરમ્પિ હરિત્વા પૂજેતબ્બં. ''ભિક્ખં સઙ્ઘસ્સ હરા''તિ વુત્તેપિ હરિતબ્બં. સચે પન ''અહં પિણ્ડાય ચરામિ, આસનસાલાય ભિક્ખૂ અત્થિ, તે આહરિસ્સન્તી''તિ વુત્તે ''ભન્તે તુય્હંયેવ દમ્મી''તિ વદતિ, ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. અથ પન ''ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દસ્સામી''તિ હરન્તસ્સ ગચ્છતો અન્તરાવ કાલો ઉપકટ્ઠો હોતિ, અત્તનો પાપેત્વા ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ.

વસ્સંવુટ્ઠસઙ્ઘસ્સ દેતીતિ વિહારં પવિસિત્વા ''ઇમાનિ ચીવરાનિ વસ્સંવુટ્ઠસઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દેતિ. **યાવતિકા ભિક્ખૂ તસ્મિં આવાસે વસ્સંવુટ્ઠા**તિ યત્તકા વસ્સચ્છેદં અકત્વા પુરિમવસ્સંવુટ્ઠા, તેહિ ભાજેતબ્બં, અઞ્ઞેસં ન પાપુણાતિ. દિસાપક્કન્તસ્સાપિ સતિ પટિગ્ગાહકે યાવ કથિનસ્સુબ્ભારા દાતબ્બં, અનત્થતે પન કથિને અન્તોહેમન્તે એવઞ્ચ વત્વા દિન્નં, પચ્છિમવસ્સંવુટ્ઠાનમ્પિ પાપુણાતીતિ લક્ખણઞ્ઞૂ વદન્તિ. અટ્ઠકથાસુ પનેતં ન વિચારિતં.

સચે પન બહિઉપચારસીમાયં ઠિતો ''વસ્સંવુટ્ઠસઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વદતિ, સમ્પત્તાનં સબ્બેસં પાપુણાતિ. અથ ''અસુકવિહારે વસ્સંવુટ્ઠસઙ્ઘસ્સા''તિ વદતિ, તત્ર વસ્સંવુટ્ઠાનમેવ યાવ કથિનસ્સુબ્ભારા પાપુણાતિ. સચે પન ગિમ્હાનં પઠમદિવસતો પટ્ઠાય એવં વદતિ, તત્ર સમ્મુખીભૂતાનં સબ્બેસં પાપુણાતિ. કસ્મા? પિટ્ઠિસમયે ઉપ્પન્નત્તા. અન્તોવસ્સેયેવ ''વસ્સં વસન્તાનં દમ્મી''તિ વુત્તે છિન્નવસ્સા ન લભન્તિ, વસ્સં વસન્તાવ લભન્તિ. ચીવરમાસે પન ''વસ્સં વસન્તાનં દમ્મી''તિ વુત્તે પચ્છિમિકાય વસ્સૂપગતાનંયેવ પાપુણાતિ, પુરિમિકાય વસ્સૂપગતાનઞ્ચ છિન્નવસ્સાનઞ્ચ ન પાપુણાતિ.

ચીવરમાસતો પટ્ઠાય યાવ હેમન્તસ્સ પચ્છિમો દિવસો, તાવ વસ્સાવાસિકં દેમાતિ વુત્તે કથિનં અત્થતં વા હોતુ અનત્થતં વા અતીતવસ્સંવુટ્ઠાનમેવ પાપુણાતિ. ગિમ્હાનં પઠમદિવસતો પટ્ઠાય વુત્તે પન માતિકા આરોપેતબ્બા – ''અતીતવસ્સાવાસસ્સ પઞ્ચ માસા અતિક્કન્તા, અનાગતો ચતુમાસચ્ચયેન ભવિસ્સતિ, કતરવસ્સાવાસસ્સ દેતી''તિ? સચે ''અતીતવસ્સંવુટ્ઠાનં દમ્મી''તિ વદતિ, તંઅન્તોવસ્સંવુટ્ઠાનમેવ પાપુણાતિ, દિસાપક્કન્તાનમ્પિ સભાગા ગણ્હિતું લભન્તિ.

સચે ''અનાગતે વસ્સાવાસિકં દમ્મી''તિ વદતિ, તં ઠપેત્વા વસ્સૂપનાયિકદિવસે ગહેતબ્બં. અથ ''અગુત્તો વિહારો, ચોરભયં અત્થિ, ન સક્કા ઠપેતું, ગણ્હિત્વા વા આહિણ્ડિતુ''ન્તિ વુત્તે ''સમ્પત્તાનં દમ્મી''તિ વદતિ, ભાજેત્વા ગહેતબ્બં. સચે વદતિ ''ઇતો મે ભન્તે તતિયે વસ્સે વસ્સાવાસિકં ન દિન્નં, તં દમ્મી''તિ, તસ્મિં અન્તોવસ્સે વુટ્ઠભિક્ખૂનં પાપુણાતિ. સચે તે દિસા પક્કન્તા, અઞ્ઞો વિસ્સાસિકો ગણ્હાતિ, દાતબ્બં. અથ એકોયેવ અવસિટ્ઠો, સેસા કાલઙ્કતા, સબ્બં એકસ્સેવ પાપુણાતિ. સચે એકોપિ નત્થિ, સઙ્ઘિકં હોતિ, સમ્મુખીભૂતેહિ ભાજેતબ્બં.

આદિસ્સ દેતીતિ આદિસિત્વા પરિચ્છિન્દિત્વા દેતિ; **યાગુયા વા**તિઆદીસુ અયમત્થો – યાગુયા વા…પે॰… ભેસજ્જે વા આદિસ્સ દેતિ. તત્રાયં યોજના – ભિક્ખૂ અજ્જતનાય વા સ્વાતનાય વા યાગુયા નિમન્તેત્વા તેસં ઘરં પવિટ્ઠાનં યાગું દેતિ, યાગું દત્વા પીતાય યાગુયા ''ઇમાનિ ચીવરાનિ, યેહિ મય્હં યાગુ પીતા, તેસં દમ્મી''તિ દેતિ, યેહિ નિમન્તિતેહિ યાગુ પીતા, તેસંયેવ પાપુણાતિ. યેહિ પન ભિક્ખાચારવત્તેન ઘરદ્વારેન ગચ્છન્તેહિ વા ઘરં

પવિટ્ઠેહિ વા યાગુ લદ્ધા, યેસં વા આસનસાલતો પત્તં આહરિત્વા મનુસ્સેહિ નીતા, યેસં વા થેરેહિ પેસિતા, તેસં ન પાપુણાતિ. સચે પન નિમન્તિતભિક્ખૂહિ સદ્ધિં અઞ્ઞેપિ બહૂ આગન્ત્વા અન્તોગેહઞ્ચ બહિગેહઞ્ચ પૂરેત્વા નિસિન્ના, દાયકો ચ એવં વદતિ – ''નિમન્તિતા વા હોન્તુ અનિમન્તિતા વા, યેસં મયા યાગુ દિન્ના, સબ્બેસં ઇમાનિ વત્થાનિ હોન્તૂ''તિ સબ્બેસં પાપુણન્તિ. યેહિ પન થેરાનં હત્થતો યાગુ લદ્ધા , તેસં ન પાપુણન્તિ. અથ સો ''યેહિ મય્હં યાગુ પીતા, સબ્બેસં હોન્તૂ''તિ વદતિ, સબ્બેસં પાપુણન્તિ. ભત્તખાદનીયેસુપિ એસેવ નયો.

ચીવરે વાતિ પુબ્બેપિ યેન વસ્સં વાસેત્વા ભિક્ખૂનં ચીવરં દિન્નપુબ્બં હોતિ, સો ચે ભિક્ખૂ ભોજેત્વા વદતિ – ''યેસં મયા પુબ્બે ચીવરં દિન્નં, તેસંયેવ ઇમં ચીવરં વા સુત્તં વા સપ્પિમધુફાણિતાદીનિ વા હોન્તૂ''તિ, સબ્બં તેસંયેવ પાપુણાતિ. **સેનાસને વા**તિ યો મયા કારિતે વિહારે વા પરિવેણે વા વસતિ, તસ્સિદં હોતૂ''તિ વુત્તે તસ્સેવ હોતિ. **ભેસજ્જે વા**તિ ''મયં કાલેન કાલં થેરાનં સપ્પિઆદીનિ ભેસજ્જાનિ દેમ, યેહિ તાનિ લદ્ધાનિ, તેસંયેવિદં હોતૂ''તિ વુત્તે તેસંયેવ હોતિ.

પુગ્ગલસ્સ દેતીતિ ''ઇમં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ દમ્મી''તિ એવં પરમ્મુખા વા પાદમૂલે ઠપેત્વા ''ઇમં ભન્તે તુમ્હાકં દમ્મી''તિ એવં સમ્મુખા વા દેતિ. સચે પન ''ઇદં તુમ્હાકઞ્ચ તુમ્હાકં અન્તેવાસિકાનઞ્ચ દમ્મી''તિ એવં વદતિ, થેરસ્સ ચ અન્તેવાસિકાનઞ્ચ પાપુણાતિ. ઉદ્દેસં ગહેતું આગતો ગહેત્વા ગચ્છન્તો ચ અત્થિ, તસ્સાપિ પાપુણાતિ. ''તુમ્હેહિ સદ્ધિં નિબદ્ધચારિકભિક્ખૂનં દમ્મી''તિ વુત્તે ઉદ્દેસન્તેવાસિકાનં વત્તં કત્વા ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીનિ ગહેત્વા વિચરન્તાનં સબ્બેસં પાપુણાતિ. અયં પુગ્ગલસ્સ દેતીતિ ઇમસ્મિં પદે વિનિચ્છયો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ચીવરક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૯. ચમ્પેય્યક્ખન્ધકં

કસ્સપગોત્તભિક્ખુવત્થુકથા

૩૮૦. ચમ્પેય્યક્ખન્ધકે – **ગગ્ગરાય પોક્ખરણિયા તીરે**તિ ગગ્ગરાનામિકાય ઇત્થિયા કારિતપોક્ખરણિયા તીરે. **તન્તિબદ્ધો**તિ તસ્મિં આવાસે કત્તબ્બતાતન્તિપટિબદ્ધો. **ઉસ્સુક્કમ્પિ અકાસિ યાગુયા**તિઆદીસુ મનુસ્સેહિ આગન્તુકેસુ આગતેસુ આચિક્ખેય્યાથાતિ વુત્તટ્ઠાનેયેવ ઉસ્સુક્કં કાતું વટ્ટતિ; ન અવુત્તટ્ઠાને. **ગચ્છ ત્વં ભિક્ખૂ**તિ સત્થા તસ્સ ભિક્ખુનો તત્થેવ સેનાસનં સપ્પાયન્તિ અદ્દસ, તેનેવમાહ.

૩૮૨. **અધમ્મેન વગ્ગકમ્મં કરોન્તી**તિઆદીનં પરતો પાળિયંયેવ નાનાકરણં આગમિસ્સતિ.

૩૮૫. **અઞ્ઞત્રાપિ ધમ્મા કમ્મં કરોન્તી**તિ અઞ્ઞત્રાપિ ધમ્મં કમ્મં કરોન્તિ, અયમેવ વા પાઠો. ભૂતેન વત્થુના કતં ધમ્મેન કતં નામ હોતિ, તથા ન કરોન્તીતિ અત્થો. **અઞ્ઞત્રાપિ વિનયા કમ્મં, અઞ્ઞત્રાપિ સત્થુસાસના કમ્મ**ન્તિ એતેસુપિ એસેવ નયો. એત્થ પન **વિનયો**તિ ચોદના ચ સારણા ચ. **સત્થુસાસન**ન્તિ ઞત્તિસમ્પદા અનુસ્સાવનસમ્પદા ચ; તાહિ વિના કમ્મં કરોન્તીતિ અત્થો. **પટિકુટ્ઠકત**ન્તિ પટિકુટ્ઠઞ્ચેવ કતઞ્ચ; યં અઞ્ઞેસુ પટિક્કોસન્તેસુ કતં તં પટિકુટ્ઠઞ્ચેવ હોતિ કતઞ્ચ; તાદિસમ્પિ કમ્મં કરોન્તીતિ અત્થો.

૩૮૭. **છયિમાનિ ભિક્ખવે કમ્માનિ અધમ્મકમ્મ**ન્તિઆદીસુ પન “**ધમ્મો**”તિ પાળિયા અધિવચનં. તસ્મા યં યથાવુત્તાય પાળિયા ન કરિયતિ, તં અધમ્મકમ્મન્તિ વેદિતબ્બં. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન પાળિયંયેવ આગતો. સો ચ ખો ઞત્તિદુતિયઞત્તિચતુત્થકમ્માનંયેવ વસેન. યસ્મા પન ઞત્તિકમ્મે ઞત્તિદુતિયઞત્તિચતુત્થેસુ વિય હાપનં વા અઞ્ઞથા કરણં વા નત્થિ, અપલોકનકમ્મઞ્ચ સાવેત્વાવ કરિયતિ, તસ્મા તાનિ પાળિયં ન દસ્સિતાનિ, તેસં સબ્બેસમ્પિ કમ્માનં વિનિચ્છયં પરતો વણ્ણયિસ્સામ.

ચતુવગ્ગકરણાદિકથા

૩૮૮. ઇદાનિ યદિદં છટ્ઠં ધમ્મેન સમગ્ગકમ્મં નામ, તં યેહિ સઙ્ઘેહિ કાતબ્બં, તેસં પભેદં દસ્સેતું “**પઞ્ચ સઙ્ઘા**”તિઆદિ વુત્તં. **કમ્મપ્પત્તો**તિ કમ્મં પત્તો, કમ્મયુત્તો કમ્મારહો; ન કિઞ્ચિ કમ્મં કાતું નારહતીતિ અત્થો.

૩૮૯. **ચતુવગ્ગકરણઞ્ચે ભિક્ખવે કમ્મં ભિક્ખુનિચતુત્થો**તિઆદિ પરિસતો કમ્મવિપત્તિદસ્સનત્થં વુત્તં. તત્થ ઉક્ખિત્તકગ્ગહણેન કમ્મનાનાસંવાસકો ગહિતો, નાનાસંવાસકગ્ગહણેન લદ્ધિનાનાસંવાસકો. **નાનાસીમાય ઠિતચતુત્થો**તિ સીમન્તરિકાય વા બહિસીમાય વા હત્થપાસે ઠિતેનાપિ સદ્ધિં ચતુવગ્ગો હુત્વાતિ અત્થો.

૩૯૩. **પારિવાસિકચતુત્થો**તિઆદિ પરિવાસાદિકમ્માનંયેવ પરિસતો વિપત્તિદસ્સનત્થં વુત્તં, તેસં વિનિચ્છયં પરતો વણ્ણયિસ્સામ.

૩૯૪. **એકચ્ચસ્સ ભિક્ખવે સઙ્ઘમજ્ઝે પટિક્કોસના રુહતી**તિઆદિ પટિકુટ્ઠકતકમ્મસ્સ કુપ્પાકુપ્પભાવદસ્સનત્થં વુત્તં. **પકતત્તસ્સા**તિ અવિપન્નસીલસ્સ પારાજિકં અનજ્ઝાપન્નસ્સ. **આનન્તરિકસ્સા**તિ અત્તનો અનન્તરં નિસિન્નસ્સ.

દ્વેનિસ્સારણાદિકથા

૩૯૫. દ્વેમા ભિક્ખવે નિસ્સારણાતિઆદિ વત્થુતો કમ્માનં કુપ્પાકુપ્પભાવદસ્સનત્થં વુત્તં. તત્થ "**અપ્પત્તો નિસ્સારણં, તઞ્ચે સઙ્ઘો નિસ્સારેતિ, સુનિસ્સારિતો**"તિ ઇદં પબ્બાજનીયકમ્મં સન્ધાય વુત્તં. પબ્બાજનીયકમ્મેન હિ વિહારતો નિસ્સારેન્તિ, તસ્મા તં "નિસ્સારણા"તિ વુચ્ચતિ. તઞ્ચેસ યસ્મા કુલદૂસકો ન હોતિ, તસ્મા આવેણિકેન લક્ખણેન અપ્પત્તો. યસ્મા પનસ્સ આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો પબ્બાજનીયકમ્મં કરેય્યાતિ વુત્તં, તસ્મા સુનિસ્સારિતો હોતિ. **તઞ્ચે સઙ્ઘો નિસ્સારેતી**તિ સચે સઙ્ઘો તજ્જનીયકમ્માદિવસેન નિસ્સારેતિ, સો યસ્મા તત્થ "તિણ્ણં ભિક્ખવે ભિક્ખૂનં આકઙ્ખમાનો સઙ્ઘો તજ્જનીયકમ્મં કરેય્ય – એકો ભણ્ડનકારકો હોતિ કલહકારકો વિવાદકારકો ભસ્સકારકો સઙ્ઘે અધિકરણકારકો, એકો બાલો હોતિ અબ્યત્તો આપત્તિબહુલો અનપદાનો, એકો ગિહિસંસટ્ઠો વિહરતિ અનનુલોમિકેહિ ગિહિસંસગ્ગેહી"તિ (ચૂળવ॰ ૩૯૫) એવં એકેકેનપિ અઙ્ગેન નિસ્સારણા અનુઞ્ઞાતા, તસ્મા સુનિસ્સારિતો.

૩૯૬. ઓસારણાતિ પવેસના. **તત્થ તઞ્ચે સઙ્ઘો ઓસારેતી**તિ ઉપસમ્પદકમ્મવસેન પવેસેતિ. **દોસારિતો**તિ દુઓસારિતો. સહસ્સક્ખત્તુમ્પિ ઉપસમ્પાદિતો અનુપસમ્પન્નોવ હોતિ આચરિયુપજ્ઝાયા ચ સાતિસારા, તથા સેસો કારકસઙ્ઘો, ન કોચિ આપત્તિતો મુચ્ચતિ. ઇતિ ઇમે એકાદસ અભબ્બપુગ્ગલા દોસારિતા. હત્થચ્છિન્નાદયો પન દ્વત્તિંસ સુઓસારિતા, ઉપસમ્પાદિતા ઉપસમ્પન્નાવ હોન્તિ, ન તે લબ્ભા કિઞ્ચિ વત્તું. આચરિયુપજ્ઝાયા પન કારકસઙ્ઘો ચ સાતિસારા, ન કોચિ આપત્તિતો મુચ્ચતિ.

૩૯૭. ઇધ પન ભિક્ખવે ભિક્ખુસ્સ ન હોતિ આપત્તિ દટ્ઠબ્બાતિઆદિ અભૂતવત્થુવસેન અધમ્મકમ્મં, ભૂતવત્થુવસેન ધમ્મકમ્મઞ્ચ દસ્સેતું વુત્તં. તત્થ **પટિનિસ્સજ્જિતા**તિ પટિનિસ્સજ્જિતબ્બા.

ઉપાલિપુચ્છાકથા

૪૦૦. ઉપાલિપઞ્હેસુપિ વત્થુવસેનેવ ધમ્માધમ્મકમ્મં વિભત્તં. તત્થ દ્વે નયા – એકમૂલકો ચ દ્વિમૂલકો ચ. એકમૂલકો ઉત્તાનોયેવ. દ્વિમૂલકે યથા સતિવિનયો અમૂળ્હવિનયેન સદ્ધિં એકા પુચ્છા કતા, એવં અમૂળ્હવિનયાદયોપિ તસ્સપાપિય્યસિકાદીહિ. અવસાને પન **ઉપસમ્પદારહં ઉપસમ્પાદેતી**તિ એકમેવ પદં હોતિ. પરતો ભિક્ખૂનમ્પિ સતિવિનયં આદિં કત્વા એકેકેન સદ્ધિં સેસપદાનિ યોજેતબ્બાનિ.

તજ્જનીયકમ્મકથા

૪૦૭. ઇધ પન ભિક્ખવે ભિક્ખુ ભણ્ડનકારકોતિઆદિ "અધમ્મેનવગ્ગં, અધમ્મેનસમગ્ગં; ધમ્મેનવગ્ગં, ધમ્મપતિરૂપકેનવગ્ગં, ધમ્મપતિરૂપકેનસમગ્ગ"ન્તિ ઇમેસં વસેન ચક્કં બન્ધિત્વા તજ્જનીયાદીસુ સત્તસુ કમ્મેસુ પટિપસ્સદ્ધીસુ ચ વિપત્તિદસ્સનત્થં વુત્તં. તત્થ **અનપદાનો**તિ અપદાનવિરહિતો. અપદાનં વુચ્ચતિ પરિચ્છેદો; આપત્તિપરિચ્છેદવિરહિતોતિ અત્થો. તતો પરં પટિકુટ્ઠકતકમ્મપ્પભેદં દસ્સેતું સાયેવ પાળિ "અકતં કમ્મ"ન્તિઆદીહિ સંસન્દિત્વા વુત્તા. તત્થ ન કિઞ્ચિ પાળિઅનુસારેન ન સક્કા વિદિતું, તસ્મા વણ્ણનં ન વિત્થારયિમ્હાતિ.

ચમ્પેય્યક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦. કોસમ્બકક્ખન્ધકં

કોસમ્બકવિવાદકથા

૪૫૧. કોસમ્બકક્ખન્ધકે – **તં ભિક્ખું આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખિપિંસૂ**તિ એત્થ અયમનુપુબ્બિકથા – દ્વે કિર ભિક્ખૂ એકસ્મિં આવાસે વસન્તિ વિનયધરો ચ સુત્તન્તિકો ચ. તેસુ સુત્તન્તિકો ભિક્ખુ એકદિવસં વચ્ચકુટિં પવિટ્ઠો આચમનઉદકાવસેસં ભાજને ઠપેત્વાવ નિક્ખમિ. વિનયધરો પચ્છા પવિટ્ઠો તં ઉદકં દિસ્વા નિક્ખમિત્વા તં ભિક્ખું પુચ્છિ – ''આવુસો, તયા ઇદં ઉદકં ઠપિત''ન્તિ? ''આમાવુસો''તિ. ''**કિં ત્વં** એત્થ આપત્તિભાવં ન જાનાસી''તિ? ''આમ, ન જાનામી''તિ. ''હોતિ, આવુસો એત્થ આપત્તી''તિ? ''સચે હોતિ, દેસિસ્સામી''તિ. ''સચે પન તે, આવુસો, અસઞ્ચિચ્ચ અસતિયા કતં, નત્થિ આપત્તી''તિ. સો તસ્સા આપત્તિયા અનાપત્તિદિટ્ઠિ અહોસિ.

વિનયધરોપિ અત્તનો નિસ્સિતકાનં ''અયં સુત્તન્તિકો આપત્તિં આપજ્જમાનોપિ ન જાનાતી''તિ આરોચેસિ. તે તસ્સ નિસ્સિતકે દિસ્વા ''તુમ્હાકં ઉપજ્ઝાયો આપત્તિં આપજ્જિત્વાપિ આપત્તિભાવં ન જાનાતી''તિ આહંસુ. તે ગન્ત્વા અત્તનો ઉપજ્ઝાયસ્સ આરોચેસું. સો એવમાહ – ''અયં વિનયધરો પુબ્બે અનાપત્તી''તિ વત્વા ''ઇદાનિ આપત્તી''તિ વદતિ. મુસાવાદી એસોતિ. તે ગન્ત્વા ''તુમ્હાકં ઉપજ્ઝાયો મુસાવાદી''તિ એવં અઞ્ઞમઞ્ઞં કલહં વડ્ઢયિંસુ. તતો વિનયધરો ઓકાસં લભિત્વા તસ્સ આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખેપનીયકમ્મં અકાસિ. તેન વુત્તં – ''તં ભિક્ખું આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખિપિંસૂ''તિ.

૪૫૩. **ભિન્નો ભિક્ખુસઙ્ઘો ભિન્નો ભિક્ખુસઙ્ઘો**તિ એત્થ ન તાવ ભિન્નો; અપિચ ખો યથા દેવે વુટ્ઠે ''ઇદાનિ સસ્સં નિપ્ફન્ન''ન્તિ વુચ્ચતિ, અવસ્સઞ્હિ તં નિપ્ફજ્જિસ્સતિ, એવમેવ ઇમિના કારણેન આયતિં અવસ્સં ભિજ્જિસ્સતિ, સો ચ ખો કલહવસેન ન સઙ્ઘભેદવસેન, તસ્મા ''ભિન્નો''તિ વુત્તં. સમ્ભમઅત્થવસેન ચેત્થ આમેડિતં વેદિતબ્બં.

૪૫૪. **એતમત્થં ભાસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામી**તિ કસ્મા એવં ભાસિત્વા પક્કામિ? સચે હિ ભગવા ઉક્ખેપકે વા ''અકારણે તુમ્હેહિ સો ભિક્ખુ ઉક્ખિત્તો''તિ વદેય્ય, ઉક્ખિત્તાનુવત્તકે વા ''તુમ્હે આપત્તિં આપન્ના''તિ વદેય્ય, ''એતેસં ભગવા પક્ખો, એતેસં ભગવા પક્ખો''તિ વત્વા આઘાતં બન્ધેય્યું, તસ્મા તન્તિમેવ ઠપેત્વા એતમત્થં ભાસિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ.

૪૫૫. **અત્તના વા અત્તાન**ન્તિ એત્થ યો સઙ્ઘેન ઉક્ખેપનીયકતાનં અધમ્મવાદીનં પક્ખે નિસિન્નો ''તુમ્હે કિં ભણથા''તિ તેસઞ્ચ ઇતરેસઞ્ચ લદ્ધિં સુત્વા ''ઇમે અધમ્મવાદિનો, ઇતરે ધમ્મવાદિનો''તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેતિ, અયં તેસં મજ્ઝે નિસિન્નોવ તેસં નાનાસંવાસકો હોતિ, કમ્મં કોપેતિ, ઇતરેસમ્પિ હત્થપાસં અનાગતત્તા કોપેતિ. એવં અત્તના વા અત્તાનં નાનાસંવાસકં કરોતિ. **સમાનસંવાસક**ન્તિ એત્થાપિ યો અધમ્મવાદીનં પક્ખે નિસિન્નો ''અધમ્મવાદિનો ઇમે, ઇતરે ધમ્મવાદિનો''તિ તેસં મજ્ઝં પવિસતિ, યત્થ વા તત્થ વા પન પક્ખે નિસિન્નો ''ઇમે ધમ્મવાદિનો''તિ ગણ્હાતિ, અયં અત્તના વા અત્તાનં સમાનસંવાસકં કરોતીતિ વેદિતબ્બો.

૪૫૬. **કાયકમ્મં વચીકમ્મ**ન્તિ એત્થ કાયેન પહરન્તા કાયકમ્મં ઉપદંસેન્તિ, ફરુસં વદન્તા વચીકમ્મં ઉપદંસેન્તીતિ વેદિતબ્બા. **હત્થપરામાસં કરોન્તી**તિ કોધવસેન હત્થેહિ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરામસનં કરોન્તિ. **અધમ્મિયાયમાને**તિ અધમ્મિયાનિ કિચ્ચાનિ કુરુમાને. **અસમ્મોદિકાવત્તમાનાયા**તિ અસમ્મોદિકાય વત્તમાનાય.

અયમેવ વા પાઠો. સમ્મોદનકથાય અવત્તમાનાયાતિ અત્થો. **એત્તાવતા ન અઞ્ઞમઞ્ઞ**ન્તિ એત્થ દ્વે પન્તિયો કત્વા ઉપચારં મુઞ્ચિત્વા નિસીદિતબ્બં, ધમ્મિયાયમાને પન સમ્મોદિકાય વત્તમાનાય આસનન્તરિકાય નિસીદિતબ્બં, એકેકં આસનં અન્તરં કત્વા નિસીદિતબ્બં.

૪૫૭-૪૫૮. **મા ભણ્ડન**ન્તિઆદીસુ ''અકત્થા''તિ પાઠસેસં ગહેત્વા ''મા ભણ્ડનં અકત્થા''તિ એવમત્થો દટ્ઠબ્બો. **અધમ્મવાદી**તિ ઉક્ખિત્તાનુવત્તકેસુ અઞ્ઞતરો. અયં પન ભિક્ખુ ભગવતો અત્થકામો, અયં કિરસ્સ અધિપ્પાયો ''ઇમે ભિક્ખૂ કોધાભિભૂતા સત્થુ વચનં ન ગણ્હન્તિ, મા ભગવા એતે ઓવદન્તો કિલમિત્થા''તિ તસ્મા એવમાહ. ભગવા પન ''પચ્છાપિ સઞ્ઞં લભિત્વા ઓરમિસ્સન્તી''તિ તેસં અનુકમ્પાય અતીતવત્થું આહરિત્વા કથેસિ. તત્થ **અનત્થતો**તિ અનત્થો અતો; એતસ્મા **મે** પુરિસા અનત્થોતિ વુત્તં હોતિ. અથ વા અનત્થતોતિ અનત્થદો. સેસં પાકટમેવ.

૪૬૪. **પુથુસદ્દો**તિઆદિગાથાસુ પન પુથુ મહા સદ્દો અસ્સાતિ **પુથુસદ્દો**. **સમજનો**તિ સમાનો એકસદિસો જનો; સબ્બો ચાયં ભણ્ડનકારકોજનો સમન્તતો સદ્દનિચ્છારણેન પુથુસદ્દો ચેવ સદિસો ચાતિ વુત્તં હોતિ. **ન બાલો કોચિ મઞ્ઞથા**તિ તત્થ કોચિ એકોપિ ''અહં બાલો''તિ ન મઞ્ઞિત્થ; સબ્બેપિ પણ્ડિતમાનિનોયેવ. **નાઞ્ઞં ભિય્યો અમઞ્ઞરુ**ન્તિ કોચિ એકોપિ ''અહં બાલો''તિ ચ ન મઞ્ઞિત્થ; ભિય્યો ચ સઙ્ઘસ્મિં ભિજ્જમાને અઞ્ઞમ્પિ એકં ''મય્હં કારણા સઙ્ઘો ભિજ્જતી''તિ ઇદં કારણં ન મઞ્ઞિત્થાતિ અત્થો.

પરિમુટ્ઠાતિ પરિમુટ્ઠસ્સતિનો. **વાચાગોચરભાણિનો**તિ રાકારસ્સ રસ્સાદેસો કતો , વાચાગોચરા ન સતિપટ્ઠાનાદિગોચરા. ભાણિનો ચ કથં ભાણિનો? **યાવિચ્છન્તિ મુખાયામં** યાવ મુખં પસારેતું ઇચ્છન્તિ, તાવ પસારેત્વા ભાણિનો, એકોપિ સઙ્ઘગારવેન મુખસઙ્કોચં ન કરોતીતિ અત્થો. **યેન નીતા**તિ યેન કલહેન ઇમં નિલ્લજ્જભાવં નીતા. **ન તં વિદૂ**તિ ન તં જાનન્તિ, ''એવં સાદીનવો અય''ન્તિ.

યે ચ તં ઉપનય્હન્તીતિ તં ''અક્કોચ્છિ મં, અવધિ મ''ન્તિઆદિકં આકારં યે ચ ઉપનય્હન્તિ. **સનન્તનો**તિ પોરાણો.

પરેતિ પણ્ડિતે ઠપેત્વા તતો અઞ્ઞે ભણ્ડનકારકા પરે નામ. તે એત્થ સઙ્ઘમજ્ઝે કલહં કરોન્તા ''મયં યમામસે ઉપયમામ; સતતં સમિતં મચ્ચુસન્તિકં ગચ્છામા''તિ ન જાનન્તિ. **યે ચ તત્થ વિજાનન્તી**તિ યે તત્થ પણ્ડિતા ''મયં મચ્ચુસમીપં ગચ્છામા''તિ વિજાનન્તિ. **તતો સમ્મન્તિ મેધગા**તિ એવઞ્હિ તે જાનન્તા યોનિસોમનસિકારં ઉપ્પાદેત્વા મેધગાનં કલહાનં વૂપસમાય પટિપજ્જન્તિ.

અટ્ઠિચ્છિન્નાતિ અયં ગાથા બ્રહ્મદત્તઞ્ચ દીઘાવુકુમારઞ્ચ સન્ધાય વુત્તા. તેસમ્પિ હોતિ સઙ્ગતિ, કસ્મા તુમ્હાકં ન હોતિ, યેસં વો નેવ માતાપિતૂનં અટ્ઠીનિ છિન્નાનિ, ન પાણા હતા, ન ગવાસ્સધનાનિ હટાનીતિ.

સચે લભેથાતિઆદિગાથા પણ્ડિતસહાયસ્સ ચ બાલસહાયસ્સ ચ વણ્ણાવણ્ણદીપનત્થં વુત્તા. **અભિભુય્ય સબ્બાનિ પરિસ્સયાની**તિ પાકટપરિસ્સયે ચ પટિચ્છન્નપરિસ્સયે ચ અભિભવિત્વા તેન સદ્ધિં અત્તમનો સતિમા ચરેય્ય.

રાજાવ રટ્ઠં વિજિતન્તિ યથા અત્તનો વિજિતં રટ્ઠં મહાજનકરાજા ચ અરિન્દમમહારાજા ચ પહાય એકકા ચરિંસુ; એવં ચરેય્યાતિ અત્થો. **માતઙ્ગરઞ્ઞેવ નાગોતિ** માતઙ્ગો અરઞ્ઞે નાગોવ. **માતઙ્ગોતિ** હત્થી વુચ્ચતિ; **નાગોતિ** મહન્તાધિવચનમેતં. યથા હિ માતુપોસકો માતઙ્ગનાગો અરઞ્ઞે એકો ચરિ, ન ચ પાપાનિ અકાસિ. યથા ચ પાલિલેય્યકો, એવં એકો ચરે, ન ચ પાપાનિ કયિરાતિ વુત્તં હોતિ.

પાલિલેય્યકગમનકથા

૪૬૭. **પાલિલેય્યકે વિહરતિ રક્ખિતવનસણ્ડેતિ** પાલિલેય્યકં ઉપનિસ્સાય રક્ખિતવનસણ્ડે વિહરતિ. **હત્થિનાગોતિ** મહાહત્થી. **હત્થિકલભેહીતિ** હત્થિપોતકેહિ. **હત્થિચ્છાપેહીતિ** ખીરૂપકેહિ દહરપોતકેહિ. **છિન્નગ્ગાનીતિ** તેહિ પુરતો પુરતો ગચ્છન્તેહિ છિન્નગ્ગાનિ ખાયિતાવસેસાનિ ખાણુસદિસાનિ તિણાનિ ખાદતિ. **ઓભગ્ગોભગ્ગન્તિ** તેન હત્થિનાગેન ઉચ્ચટ્ઠાનતો ભઞ્જિત્વા ભઞ્જિત્વા પાતિતં. **અસ્સ સાખાભઙ્ગન્તિ** એતસ્સ સન્તકં સાખાભઙ્ગં તે ખાદન્તિ. **આવિલાનીતિ** તેહિ પઠમતરં ઓતરિત્વા પિવન્તેહિ આલુલિતાનિ કદ્દમોદકાનિ પિવતિ. **ઓગાહાતિ** તિત્થતો.

નાગસ્સ નાગેનાતિ હત્થિનાગસ્સ બુદ્ધનાગેન. **ઈસાદન્તસ્સાતિ** રથઈસાસદિસદન્તસ્સ. **યદેકો રમતી વનેતિ** યસ્મા બુદ્ધનાગો વિય અયમ્પિ હત્થિનાગો એકો પવિવિત્તો વને રમતિ; તસ્માસ્સ નાગસ્સ નાગેન ચિત્તં સમેતિ, એકીભાવરતિયા એકસદિસં હોતીતિ અત્થો.

યથાભિરન્તં વિહરિત્વાતિ એત્થ તેમાસં ભગવા તત્થ વિહાસીતિ વેદિતબ્બો. એત્તાવતા કોસમ્બકેહિ કિર ઉબ્બાળ્હો ભગવા તેમાસં અરઞ્ઞં પવિસિત્વા વસીતિ સબ્બત્થ કથા પત્થટા અહોસિ.

અથ ખો કોસમ્બકા ઉપાસકાતિ અથ ખો ઇમં કથાસલ્લાપં સુત્વા કોસમ્બિવાસિનો ઉપાસકા.

અટ્ઠારસવત્થુકથા

૪૬૮. **અધમ્મં ધમ્મોતિ**આદીનિ અટ્ઠારસ ભેદકરવત્થૂનિ સઙ્ઘભેદકક્ખન્ધકે વણ્ણયિસ્સામ.

૪૭૫. **તં ઉક્ખિત્તકં ભિક્ખું ઓસારેત્વાતિ** તં ગહેત્વા સીમં ગન્ત્વા આપત્તિં દેસાપેત્વા કમ્મવાચાય ઓસારેત્વા. **તાવદેવ ઉપોસથોતિ** તંદિવસમેવ ઉપોસથક્ખન્ધકે વુત્તનયેનેવ સામગ્ગીઉપોસથો કાતબ્બો.

૪૭૬. **અમૂલા મૂલં ગન્ત્વાતિ** ન મૂલા મૂલં ગન્ત્વા; તં વત્થું અવિનિચ્છિનિત્વાતિ અત્થો. **અયં વુચ્ચતિ ઉપાલિ સઙ્ઘસામગ્ગી અત્થાપેતા બ્યઞ્જનૂપેતાતિ** અત્થતો અપગતા, ''સઙ્ઘસામગ્ગી''તિ ઇમં પન બ્યઞ્જનમત્તં ઉપેતા.

૪૭૭. **સઙ્ઘસ્સ કિચ્ચેસૂતિ** સઙ્ઘસ્સ કરણીયેસુ ઉપ્પન્નેસુ. **મન્તનાસૂતિ** વિનયમન્તનાસુ. **અત્થેસુ જાતેસૂતિ** વિનયઅત્થેસુ ઉપ્પન્નેસુ. **વિનિચ્છયેસૂતિ** તેસંયેવ અત્થાનં વિનિચ્છયેસુ. **મહત્થિકોતિ** મહાઉપકારો. **પગ્ગહારહોતિ** પગ્ગણ્હિતું વુત્તો.

અનાનુવજ્જો પઠમેન સીલતોતિઆદિમ્હિયેવ તાવ સીલતો ન ઉપવજ્જો. **અવેક્ખિતાચારો**તિ અપેક્ખિતાચારો; આલોકિતે વિલોકિતે સમ્પજાનકારીતિઆદિના નયેન ઉપપરિક્ખિતાચારો. અટ્ઠકથાસુ પન ‘‘અપ્પટિચ્છન્નાચારો’’તિ વુત્તં.

વિસય્હાતિ અભિભવિત્વા. **અનુચ્ચુતં ભણન્તિ** અનુઞ્ઞાતં અનપગતં ભણન્તો. યસ્મા હિ સો અનુચ્ચુતં ભણતિ, ઉસૂયાય વા અગતિગમનવસેન વા કારણાપગતં ન ભણતિ, તસ્મા અત્થં ન હાપેતિ. ઉસૂયાય પન અગતિગમનવસેન વા ભણન્તો અત્થં હાપેતિ, કારણં ન દેતિ, તસ્મા સો પરિસગતો છમ્ભતિ ચેવ વેધતિ ચ. યો ઈદિસો ન હોતિ, અયં ‘‘પગ્ગહારહો’’તિ દસ્સેતિ.

કિઞ્ચ ભિય્યો ‘‘તથેવ પઞ્હ’’ન્તિ ગાથા, તસ્સત્થો – યથા ચ અનુચ્ચુતં ભણન્તો અત્થં ન હાપેતિ, તથેવ પરિસાય મજ્ઝે પઞ્હં પુચ્છિતો સમાનો ન ચેવ પજ્ઝાયતિ, ન ચ મઙ્કુ હોતિ. યો હિ અત્થં ન જાનાતિ, સો પજ્ઝાયતિ. યો વત્તું ન સક્કોતિ, સો મઙ્કુ હોતિ. યો પન અત્થઞ્ચ જાનાતિ, વત્તુઞ્ચ સક્કોતિ; સો ન પજ્ઝાયતિ, ન મઙ્કુ હોતિ. **કાલાગતન્તિ** કથેતબ્બયુત્તકાલે આગતં. **બ્યાકરણારહન્તિ** પઞ્હસ્સ અત્થાનુલોમતાય બ્યાકરણાનુચ્છવિકં. **વચો**તિ વદન્તો; એવરૂપં વચનં ભણન્તોતિ અત્થો. **રઞ્જેતી**તિ તોસેતિ. **વિઞ્ઞૂપરિસ**ન્તિ વિઞ્ઞૂનં પરિસં.

આચેરકમ્હિ ચ સકેતિ અત્તનો આચરિયવાદે. **અલં પમેતુન્તિ** વીમંસિતું તં તં કારણં પઞ્ઞાય તુલયિતું સમત્થો. **પગુણો**તિ કતપરિચયો લદ્ધાસેવનો. **કથેતવે**તિ કથેતબ્બે. **વિરદ્ધિકોવિદો**તિ વિરદ્ધટ્ઠાનકુસલો.

પચ્ચત્થિકા યેન વજન્તીતિ અયં ગાથા યાદિસે કથેતબ્બે પગુણો, તં દસ્સેતું વુત્તા. અયઞ્હેત્થ અત્થો – યાદિસેન કથિતેન પચ્ચત્થિકા ચ નિગ્ગહં ગચ્છન્તિ, મહાજનો ચ સઞ્ઞપનં ગચ્છતિ; સઞ્ઞત્તિં અવબોધનં ગચ્છતીતિ અત્થો. યઞ્ચ કથેન્તો સકં આદાયં અત્તનો આચરિયવાદં ન હાપેતિ, યસ્મિં વત્થુસ્મિં અધિકરણં ઉપ્પન્નં, તદનુરૂપં અનુપઘાતકરં પઞ્હં બ્યાકરમાનો તાદિસે કથેતબ્બે પગુણો હોતીતિ.

દૂતેય્યકમ્મેસુ અલન્તિ અટ્ઠહિ દૂતઙ્ગેહિ સમન્નાગતત્તા સઙ્ઘસ્સ દૂતેય્યકમ્મેસુ સમત્થો. સુટ્ઠુ ઉગ્ગણ્હાતીતિ **સમુગ્ગહો**. ઇદં વુત્તં હોતિ – યથા નામ આહુનં આહુતિપિણ્ડં સમુગ્ગણ્હન્તિ, એવં પીતિસોમનસ્સજાતેનેવ ચેતસા સઙ્ઘસ્સ કિચ્ચેસુ સમુગ્ગહો, સઙ્ઘસ્સકિચ્ચેસુ તસ્સ તસ્સ કિચ્ચસ્સ પટિગ્ગાહકોતિ અત્થો. **કરં વચો**તિ વચનં કરોન્તો. **ન તેન મઞ્ઞતી**તિ તેન વચનકરણેન ‘‘અહં કરોમિ, સઙ્ઘભારં નિત્થરામી’’તિ ન માનાતિમાનં જપ્પેતિ.

આપજ્જતિ યાવતકેસુ વત્થૂસૂતિ યત્તકેસુ વત્થૂસુ આપત્તિં આપજ્જમાનો આપજ્જતિ. **હોતિ યથા ચ વુટ્ઠિતી**તિ તસ્સા ચ આપત્તિયા યથા વુટ્ઠાનં હોતિ. **એતે વિભઙ્ગા**તિ યેસુ વત્થૂસુ આપજ્જતિ, યથા ચ વુટ્ઠાનં હોતિ, ઇમેસં અત્થાનં જોતકા એતે વિભઙ્ગા. **ઉભયસ્સા**તિ ઉભયે અસ્સ. **સ્વાગતા**તિ સુટ્ઠુ આગતા. **આપત્તિવુટ્ઠાનપદસ્સ કોવિદો**તિ આપત્તિવુટ્ઠાનકારણકુસલો.

યાનિ ચાચરન્તિ યાનિ ચ ભણ્ડનકારણાદીનિ આચરન્તો તજ્જનીયકમ્માદિવસેન નિસ્સારણં ગચ્છતિ. **ઓસારણં તંવુસિતસ્સ જન્તુનો**તિ તં વત્તં વુસિતસ્સ જન્તુનો, યા ઓસારણા કાતબ્બા, એતમ્પિ જાનાતિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

કોસમ્બકક્ખન્ધકવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સમન્તપાસાદિકાય વિનયસંવણ્ણનાય

મહાવગ્ગવણ્ણના સમત્તા.

મહાવગ્ગ-અટ્ઠકથા નિટ્ઠિતા.